

XXXII

SOSIALISIA
ERIKOISTUTKIMUKSIA

14

ELINKUSTANNUSTUTKIMUS VUODELTA 1928

A. KAUPUNKIEN JA MUIDEN ASUTUSKESKUKSIEN
TILINPITOPERHEET

SOCIALA
SPECIALUNDERSÖKNINGAR

14

LEVNADSKOSTNADSUNDERSÖKNINGEN ÅR 1928

A. BOKFÖRINGSFAMILJERNA I STÄDER OCH ÖVRIGA
BOSÄTTNINGSCENTRA

ENQUÊTES SPÉCIALES SUR LES AFFAIRES SOCIALES

ETUDE SUR LE COÛT DE LA VIE EN 1928
LES MÉNAGES DANS LES VILLES ET DANS LES AUTRES CENTRES
D'HABITATION

XXXII

SOSIALISIA
ERIKOISTUTKIMUKSIA

14

ELINKUSTANNUSTUTKIMUS VUODELTA 1928

A. KAUPUNKIEN JA MUIDEN ASUTUSKESKUKSIEN
TILINPITOPERHEET

SOCIALA
SPECIALUNDERSÖKNINGAR

14

LEVNADSKOSTNADSUNDERSÖKNINGEN ÅR 1928

A. BOKFÖRINGSFAMILJERNA I STÄDER OCH ÖVRIGA
BOSÄTTNINGSCENTRA

ENQUÊTES SPÉCIALES SUR LES AFFAIRES SOCIALES

*ETUDE SUR LE COÛT DE LA VIE EN 1928
LES MÉNAGES DANS LES VILLES ET DANS LES AUTRES CENTRES
D'HABITATION*

Täten Sosialministeriön sosialinen tutkimustoimisto saattaa julkisuuteen tulokset tutkimuksesta, joka koskee kaupunkien ja muiden asutuskeskusten elinkustannuksia vuonna 1928. Tutkimuksen on lähinnä laatinut yliaktuaari, filosofianmaisteri *M a i j a T u d e e r* ylimääräisen virkamiehen, filosofianmaisteri *M a r g i t J a l o n* avustamana.

Kun tutkimusta suunniteltaessa tehdyt laskelmat tarvittavista varoista sittemmin osoittautuivat riittämättömiksi ja kun kuluneina pulavuosina ei lisävaroja saatu tarpeellisessa määrässä, on työvoimien puute viivästyttänyt tutkimuksen tulosten julkaisemista.

Helsingissä tammikuun 31 päivänä 1935.

Socialministeriets byrå för social forskning bringar härmed till offentligheten resultaten av en undersökning rörande levnadskostnaderna i städer och andra bosättningscentra år 1928. Utarbetandet av undersökningen har närmast omhändertagits av överaktuarien, filosofiemagister *M a i j a T u d e e r* med biträde av extra tjänstemannen, filosofiemagister *M a r g i t J a l o*.

Då de medel, som vid planläggningen av undersökningen beräknats erforderliga för dess utförande, sedermera visade sig vara för knäppt tilltagna och tilläggsanslag icke under de gångna krisåren erhållits i tillräcklig mån, har på grund av brist på arbetskraft offentliggörandet av undersökningens resultat blivit fördröjt.

Helsingfors den 31 januari 1935.

L. Harmaja.

Maija Tudeer.

Sisällys.

Tekstiä:

	Siv.
I. Johdanto	1*
II. Ruokakuntien taloudellinen asema ja niiden kokoonpano	11*
III. Ruokakuntien tulot ja menot eri yhteiskunta- ja vaurausryhmissä	24*
IV. Ravintomenot ja ravinnon kulutusmäärät	49*
V. Elinkustannukset eri paikkakuntaryhmissä	61*
VI. Kokoonpanoltaan erilaisten perheiden elinkustannukset	71*
VII. Elannon ravintoarvo	80*
VIII. Vuoden 1920—21 jälkeen kulutuksessa tapahtuneet muutokset elinkustannustutkimusten valossa	83*
Liite: Tilikirjan viikkoaukea	90*
Ranskankielinen selonteko ja selityksiä	94*

Tauluja:

I. Tulot ja menot normaaliruokakuntaa kohden eri vaurausryhmissä, mk	2
II. Työläis- ja toimenhaltijaruokakuntien tulot ja menot normaaliruokakuntaa kohden eri paikkakunta- ja vaurausryhmissä, mk	14
III. Ravintomenot kuluttajayksikköä kohden eri vaurausryhmissä, mk	20
IV. Elintarvikkeiden kulutusmäärät normaaliruokakuntaa kohden eri vaurausryhmissä	24
V. Elintarvikkeiden kulutusmäärät normaaliruokakuntaa kohden eri paikkakunta- ja vaurausryhmissä	28
VI. Elintarvikkeiden kulutusmäärät kuluttajayksikköä kohden eri vaurausryhmissä	30

Innehåll.

Text:

	Sid.
I. Inledning	1*
II. Hushållens ekonomiska ställning och sammansättning	11*
III. Hushållens inkomster och utgifter inom olika social- och välståndsgupper	24*
IV. Utgifter för föda samt förbrukade mängder födoämnen	49*
V. Levnadskostnaderna inom olika ortsgupper	61*
VI. Levnadskostnaderna inom familjer med olika sammansättning	71*
VII. Födans näringsvärde	80*
VIII. Förändringarna i konsumtionen sedan år 1920—21 i belysning av levnadskostnadsundersökningarna	83*
Bilaga: Hushållsbokens veckouppslag	90*
Fransk resumé och förklaringar	94*

Tabeller:

I. Inkomster och utgifter per normalhushåll inom olika välståndsgupper, mk ..	2
II. Inkomster och utgifter inom arbetar- och befattningshavarhushåll per normalhushåll inom olika Orts- och välståndsgupper, mk	14
III. Livsmedelsutgifter per konsumtionsenhet inom olika välståndsgupper, mk ..	20
IV. Förbrukade kvantiteter av födoämnen per normalhushåll inom olika välståndsgupper	24
V. Förbrukade kvantiteter av födoämnen per normalhushåll inom olika Orts- och välståndsgupper	28
VI. Förbrukade kvantiteter av födoämnen per konsumtionsenhet inom olika välståndsgupper	30

Table des matières.

<i>Texte:</i>	<i>Page</i>	<i>Tableaux:</i>	<i>Page</i>
I. Introduction	1*	I. Recettes et dépenses par famille normale dans les différents groupes d'aisance	2
II. La situation économique et la composition des ménages	11*	II. Recettes et dépenses dans les ménages des ouvriers et des employés subalternes par famille normale après les différents groupes d'aisance et selon la localité ..	14
III. Les recettes et dépenses des ménages dans les différents groupes sociaux et d'aisance	24*	III. Dépenses pour aliments par unité de consommateur dans les différents groupes d'aisance	20
IV. Les dépenses pour nourriture et les quantités des denrées alimentaires consommées	49*	IV. Quantités de denrées alimentaires consommées par famille normale dans les différents groupes d'aisance	24
V. Le coût de la vie dans les différents groupes selon la localité	61*	V. Quantités de denrées alimentaires consommées par famille normale dans les différents groupes d'aisance et de localité	28
VI. Le coût de la vie dans les familles de composition différente	71*	VI. Quantités de denrées alimentaires consommées par unité de consommateur dans les différents groupes d'aisance	30
VII. La valeur nutritive de la nourriture ..	80*		
VIII. Les modifications dans la consommation depuis les années 1920—21 illustrées par les enquêtes sur les budgets familiaux	83*		
Annexe	90*		
Résumé français et explications	94*		

I. Johdanto.

Tutkimuksen synty. Vuonna 1908 toimitettiin Suomessa ensimmäinen varsinainen elinkustannustutkimus, jonka tarkoituksena oli nimenomaan ammattityöläisten toimeentuloehtojen selvittäminen. Tämä *Vera Hjeltin* teollisuushallituksen toimeksiannosta suorittama tutkimus käsitti aineistonaan 350 kokovuotista perhetilikirjaa, jotka oli koottu maan suurimmista kaupungeista ja muutamista tehdasyhdyskunnista. Koska kuitenkin, kuten tunnettua, elintavat ja kulutussuhteet muuttuvat, on tällaisia tutkimuksia aika ajoittain uudistettava, jotta ne antaisivat oikean ja todellisuutta vastaavan kuvan elinkannasta tutkittujen yhteiskuntapiirien keskuudessa. Seuraavan elinkustannustutkimuksen toimitti sosialihallituksen tilastollinen osasto vuosina 1920—21, jolloin uusi selvitys elinkustannuksista sota- ja pula-ajan hintain muutosten jälkeen katsottiin tarpeelliseksi, jotta saataisiin selvitys kulutussuhteista eri piireissä sodan jälkeen. Tämä tutkimus oli huomattavasti laajempi kuin aikaisempi; se käsitti yhteensä 554 kokovuotista tilikirjaa kaupunkien ja muiden asutuskeskuksien sekä työläis- että virkamiespiireistä. Sen tuloksien käyttämistä, m. m. elinkustannusindeksilaskelmien perustana, ehkäisi kuitenkin siinä kuvastuva eräissä suhteissa poikkeuksellinen kulutus, johon pula-aika ja siitä johtunut säännöstelytalous vielä painoivat leimansa. Näin ollen oli ilmeistä, että kysymys uuden tutkimuksen toimitamisesta jälleen oli joutuva päiväjärjestykseen. Tämä tapahtuikin kahta eri tietä, osittain kansainvälisen suosituksen, osittain kotimaisen tarpeen johdosta.

Jo vuonna 1925 kansainvälisessä sosialitilastokonferenssissa Genèvessä hyväksytyn päätöslauselman mukaan oli toivottavaa, että ne maat, joissa kotitalousbudjettitutkimuksia ei vuosien 1920—21 jälkeen ollut suoritettu, toimittaisivat sellaisen ennen vuoden 1928 loppua. Toiselta puolen oli valtioneuvoston asettaman tullitariffikomitean puolesta ilmoitettu, että komitean töiden kannalta olisi tarpeellista panna toimeen uusi, yhteiskunnan eri piirejä käsittävä kulutustutkimus, jonka tulokset komitea saisi mahdollisimman pian käytettä-

I. Inledning.

Undersökningens tillkomst. Den första egentliga levnadskostnadsundersökningen i Finland utfördes år 1908 och hade till ändamål att utreda speciellt yrkesarbetarnas levnadsvillkor. Denna av *Vera Hjelt* på uppdrag av industristyrelsen utförda undersökning grundade sig på ett material av 350 familjers hushållsböcker, förda under ett helt år i landets större städer och några fabriksamhällen. Enär dock, såsom känt, levnadsvanor och konsumtionsförhållanden förändras, måste dylika undersökningar tid efter annan förnyas, för att den bild de giva av levnadsstandarden inom de undersökta sociala grupperna skall bli riktig och motsvara verkligheten. Följande levnadskostnadsundersökning utfördes av socialstyrelsens statistiska avdelning åren 1920—21, då efter de pridförskjutningar, som krigs- och kristiden medfört, en ny undersökning ansågs påkallad i syfte att utreda konsumtionsförhållandena inom olika kretsar efter kriget. Denna undersökning var betydligt större än den föregående; den omfattade inalles 554 hushållsböcker för helt år, förda inom såväl arbetar- som tjänstemannakretsar i städer och andra bosättningscentra. Resultatets användbarhet, bl. a. för beräkning av levnadskostnadsindex, omintetgjordes dock genom att förbrukningen, som ännu bar prägel av kristiden och av hushållningen under reglementeringens tryck, visade sig vara i vissa avseenden onormal. Tydligt var alltså, att frågan om verkställande av en ny undersökning åter skulle komma på dagordningen. Så skedde ock på tvenne olika sätt, dels genom en internationell rekommendation, dels genom att ett inhemskt behov därav framträdde.

Redan i en år 1925 vid internationella socialstatistiska konferensen i Genève fattad resolution uttalades förhoppningen, att de länder, i vilka hushållsbudgetundersökningar icke utförts efter åren 1920—21, måtte verkställa en sådan före utgången av år 1928. Å andra sidan hade å den av statsrådet tillsatta tulltariffkommitténs vägnar meddelats, att kommitténs arbeten erfordrade anordnandet av en ny undersökning rörande förbrukningen inom olika grupper av samhället och att kommittén önskade så snart som möjligt taga

vikseen. Tullitariffikomitean työvaliokunnan kanssa pidettyjen neuvottelujen jälkeen esitti tilastollinen päätoimisto sosialiministeriölle huhtikuun 4 päivänä 1927 lähettämässään kirjelmässä, että uusi tutkimus olisi mahdollisimman pian pantava alulle kirjelmässä selostetun yksityiskohtaisen suunnitelman mukaan. Sittenkuin Eduskunta saman vuoden syyskuun 23 päivänä tekemällään päätöksellä oli osoittanut lisäykseksi vuoden 1927 ylimääräiseen tulo- ja menoarvioon erikoisen siirtomäärärahan elinkustannustutkimuksen toimittamiseksi uutta tullitariffia varten, ja valtiovarainministeriö seuraavan lokakuun 10 päivänä päivätyllä kirjelmällä oli pyytänyt tilastollista päätoimistoa suorittamaan mainitun tutkimustyön, ryhtyi päätoimiston silloinen sosialitilastollinen osasto, nykyinen sosialiministeriön sosialinen tutkimustoimisto, yksityiskohtaisen suunnitelman laatimiseen. Kun tutkimusalaa tällä kertaa katsottiin olevan syytä laajentaa käsittämään myös osittain luontoistalouden varassa eläviä maataloustyöläisiä, jakautui tiedustelu kahteen eri haaraan, joiden aineisto kerättiin eri tavalla ja eri tilikirjoja käyttäen. Näitä molempia tutkimuksen haaroja suunniteltaessa ja aineiston keräystapaa harkittaessa pidettiin useita neuvotteluja eri aloja edustavien asiantuntijain kanssa. Paitsi tullitariffikomitean työvaliokuntaa ottivat neuvotteluihin osaa maisterit *Laura Harmaja*, *Verner Lindgren* ja *T. A. Wiherheimo*, opettaja *Paula af Heurlin*, professori *Eino Saari*, tohtori *K. T. Jutila*, aktuaari *A. Virtamo* ja agronomi *J. Jyske*. Näistä professori Saari lähinnä otti osaa puun kulutusta koskevien kaavakkeiden laatimiseen ja kolme viimeksi mainittua maataloustyöläisiä koskevan tutkimuksen suunnitteluun.

Tutkimusaineisto. Varsinaiseen tutkimusmenetelmään nähden käytettiin samaa aineiston keräystapaa kuin aikaisemmissakin vastaavanlaisissa tutkimuksissa. Näin ollen perheiden koko vuoden tekemät merkinnät tuloistaan ja menoistaan muodostavat pääasiallisen tutkimusaineiston. Näitä merkintöjä varten sosialitilastollinen osasto laati erikoiset tilikirjat, joihin kunkin päivän menot oli painetun nimikeluettelon mukaan merkittävä eri sarakkeeseen asianomaisen nimikkeen kohdalle. Koska nimikeluetteloa ei voida käytännöllisistä syistäkään tehdä niin laajaksi, että se sisältäisi kaikkien eri laatujen ja kaikkien mahdollisten tarvikelajien nimikkeet, oli nimikesarakeen viereen varattu tilaa tarkemmille laatumerkinnöille ja samaten jätetty tyhjiä rivejä luettelemattomia tarvikemmittymiä varten. Tulot oli merkittävä vain kerran viikossa ja samoin oli viikoittain tehtävä yhdistelmä sekä tuloista että menoista ja päätet-

del av undersökningens resultat. Efter överläggningar med tulltariffkommitténs arbetsutskott föreslog statistiska centralbyrån i skrivelse till socialministeriet den 4 april 1927, att en ny undersökning så snart som möjligt skulle igångsättas enligt en i skrivelsen utlagd detaljerad plan. Sedan Riksdagen medelst beslut den 23 september samma år såsom tillägg till 1927 års extraordinarie budget anvisat ett särskilt reservationsanslag för utförande av en levnadskostnadsundersökning för den nya tulltariffen och finansministeriet medelst skrivelse den 10 därpåföljande oktober anmodat statistiska centralbyrån att utföra undersökningen; skred centralbyråns dåvarande socialstatistiska avdelning, numera socialministeriets byrå för social forskning, till uppgörande av detaljerad plan. Då undersökningen denna gång ansågs böra utsträckas till att omfatta även lantarbetare, vilka delvis tillämpa naturahushållning, sänderfull enquetes i två delar, inom vilka materialet insamlades på olika sätt och med användning av skilda hushållsböcker. Vid planläggningen av dessa båda grenar av undersökningen och bestämmandet av sättet för materialets insamling höllos ett flertal överläggningar med sakkunniga företrädare för olika områden. Förutom tulltariffkommitténs arbetsutskott deltog i överläggningarna magistrarna *Laura Harmaja*, *Verner Lindgren* och *T. A. Wiherheimo*, lärarinnan *Paula af Heurlin*, professor *Eino Saari*, doktor *K. T. Jutila*, aktuarie *A. Virtamo* och agronom *J. Jyske*. Av dem medverkade professor Saari närmast vid utarbetandet av formulär för vedförbrukningen och de trenne sistnämnda vid planläggningen av undersökningen rörande lantarbetare.

Undersökningsmaterialet. I undersökningsmetodiskt avseende tillämpades samma sätt för materialets insamling som vid föregående motsvarande undersökningar. Det huvudsakliga undersökningsmaterialet utgöres sålunda av de anteckningar, familjerna under ett helt år gjort över sina inkomster och utgifter. För dessa anteckningar uppgjorde socialstatistiska avdelningen särskilda hushållsböcker, i vilka utgifterna för varje dag skulle bokföras i en särskild kolumn invid vederbörliga varurubriker enligt en tryckt nomenklatur. Då en nomenklatur på grund av praktiska skäl aldrig kan bli så fullständig, att den skulle innehålla rubriker för alla kvaliteter och alla tänkbara förnödenheter, hade invid nomenklaturkolumnen lämnats plats för noggrannare kvalitetsanteckningar och likaså tomrader för felande förnödenhetsbeteckningar. Inkomsterna skulle bokföras blott en gång i veckan, och för varje vecka

tävä viikon tilit. Tällainen viikkosupistelma, jota ei aikaisemmissa tutkimuksissa meillä oltu vaadittu, katsottiin tarpeelliseksi useammastakin syystä. Ensiksikin se teki tilinpitäjälle mahdolliseksi heti viikon lopulla tarkistaa tilinpitonsa ja tehdä siihen muuten ehkä unohtuneet lisämerkinnät; toiseksi se oli omiaan lisäämään tilinpitäjän omaa mielenkiintoa taloudenpitoonsa ja antoi hänelle jonkinlaisen yleissilmäyksen tulojen käyttöön ja niiden riittäväisyyteen. Tilinpidon tarkistuksen jouduttamiseksi sosialitilastollisessa osastossa oli tilikirjat jaettu neljään vuosineljännesviikkoon, jotka heti neljänneksen päätyttyä palautettiin osastoon.

Kuten edellä jo mainittiin, perustuu tämä tutkimus vuoden kestäviin tilinpitomerkitöihin tätä varten laadittuihin tilikirjoihin. Tätä tilinpitokauden pituutta pidettiin kolmannessa kansainvälisessä sosialitilastokonferenssissa vuonna 1926 laaditussa suosituksessa parhaimpana, ja sitä on käytetty kaikissa pohjoismaisissa tutkimuksissa. Kun kuitenkin kaikkialla on osoittautunut, että yleensä vain kunnolliset ja huolelliset perheet ottavat väkseen palkkiotakaan vastaan pitää kokonaisen vuoden tilikirjaa, ja tutkimus täten tulee esittämään eräänlaisen valiojoukon elinkustannuksia, katsottiin meillä suotavaksi, että täten saatua aineistoa täydennettäisiin aivan lyhytaikaisen tiedustelun aineistolla. Tämä 2 viikkoa käsittävä tiedustelu oli mikäli mahdollista ulotettava nimenomaan myös sellaisiin perheisiin, jotka, eläen vaikeassa taloudellisessa asemassa, eivät olleet halukkaita pitempiaikaiseen tilinpitoon.

Tilinpito kaupungeissa ja muissa asutuskeskuksissa.

Aineiston keräys. Kaupunkilaisoloja edustavan aineiston saamiseksi sosialitilastollinen osasto kääntyi kaikkien kaupunkien viranomaisten puoleen ehdottaen seuraavanlaista yhteistoimintaa tutkimusta varten. Osasto laatisi ja toimittaisi tilikirjat ohjeineen, mutta jättäisi tiedustelun käytännöllisen järjestelyn kullakin paikkakunnalla kokonaan paikallisten viranomaisten huolehdittavaksi. Täten sopivien tilinpidonneuvojen ja tilinpitoperheiden valinta jäisi paikkakunnan oloja tuntevien viranomaisten asiaksi, samoin palkkioiden suorittaminen näille joko kokonaan tai osittain. Tilinpitoaineiston tarkistuksesta ja käyttelystä huolehtisi taas sosialitilastollinen osasto. Tällaiseen yhteistyöhön suostui 14 kaupunkia: Helsinki, Porvoo, Turku, Viipuri, Kotka, Sortavala, Mikkeli,

skulle även göras ett sammandrag av inkomsterna och utgifterna samt ett avslut av veckans räkenskaper. Dylika veckosammandrag, vilka hos oss icke fordrats vid föregående undersökningar, ansågos av flera skäl nödvändiga. Först och främst sattes bokföraren i tillfälle att genast vid veckoslutet kontrollera sina räkenskaper och tillfoga poster, som kanske i annat fall blivit glömda, och ytterligare var metoden ägnad att öka bokförarens intresse för sin hushållning och ge honom en viss översikt av inkomsternas användning och tillräcklighet. För påskyndande av räkenskapernas granskning vid socialstatistiska avdelningen voro böckerna indelade i fyra kvartalshäften, vilka genast efter kvartalets utgång insändes till avdelningen.

Såsom ovan redan är nämnt, grundar sig denna undersökning på anteckningar under ett år i för ändamålet uppgjorda hushållsböcker. I den rekommendation, som avfattats vid tredje internationella socialstatistiska konferensen år 1926, betecknades en räkenskapsperiod av denna längd såsom den bästa, och har den tillämpats vid alla nordiska undersökningar. Då det likväl överallt visat sig, att i regel endast ordentliga och skötsamma familjer åtaga sig att mot ersättning föra räkenskaper under ett helt år, och undersökningen sålunda kommer att belysa levnadskostnaderna inom en elitgrupp, ansågs det hos oss önskvärt, att det så erhållna materialet bleve kompletterat med material från en korttidsenquete. Denna skulle omfatta blott 2 veckor och såvitt möjligt utsträckas speciellt även till familjer, som levde under svåra ekonomiska förhållanden och icke voro hängade för bokföring under längre tid.

Bokföringen i städer och andra bosättningscentra.

Materialets insamling. För erhållande av det material, som skulle belysa förhållandena i städerna, vände sig socialstatistiska avdelningen till myndigheterna i samtliga städer med förslag om samarbete för undersökningen på följande sätt. Avdelningen skulle uppgöra och översända hushållsböcker jämte anvisningar, varemot det praktiska anordnandet av enquäten på varje enskild ort skulle helt och hållet utföras av myndigheterna därstädes. Sålunda bleve det de med ortsförhållandena förtrogna myndigheternas sak att utse lämpliga bokföringsinstruktörer och bokföringsfamiljer liksom ock att helt eller delvis erlagga arvoden till dessa. Bokföringsmaterialets granskning och behandling skulle åter ombesörjas av socialstatistiska avdelningen. Detta förslag om

Kuopio, Joensuu, Iisalmi, Jyväskylä, Raahе, Kemi ja Kajaani.

Jotta myös tehdasyhdyskunnissa ja muissa asutuskeskuksissa asuvia perheitä saataisiin ottamaan osaa tiedusteluun, osasto otti palvelukseensa 15 tällaisella paikkakunnalla erikoiset tilinpidonneuvojat, jotka hankkivat sopivat tilinpitoperheet ja opastivat näitä tilivuoden kuluessa.

Tilinpitäjiä oli tilikauden alussa 1214, mutta näistä osa jätti tilinsä kesken, joten koko tilivuodelta palautettiin 1073 tilikirjaa. Kun näistäkin oli poistettu sellaiset kirjat, joita ei katsottu soveliaiksi, m. m. sellaisten perheiden, joiden olosuhteet tilivuoden kuluessa aivan muuttuivat, saatiin täydellisiä, käytettyä varten hyväksytyjä tilikirjoja eri paikkakunnilta seuraavat määrät.

Helsinki — Helsingfors	239
Borgå — Porvoo	21
Turku — Åbo	66
Viipuri (Viborg)	79
Kotka	40
Sortavala (Sordavala)	21
Mikkeli (S:t Michel)	29
Kuopio	44
Joensuu	28
Iisalmi	16
Jyväskylä	26
Raahе (Brahestad)	17
Kemi	5
Kajaani (Kajana)	34
Hyvinkää	6

samarbete antogs av 14 städer: Helsingfors, Borgå, Åbo, Viborg, Kotka, Sordavala, S:t Michel, Kuopio, Joensuu, Iisalmi, Jyväskylä, Brahestad, Kemi och Kajana.

För att göra det möjligt för familjer i fabriks-samhällen och andra bosättningscentra att delta i enquéten, anställde avdelningen i 15 sådana orter särskilda bokföringsinstruktörer, vilka vidtalade lämpliga bokföringsfamiljer och vägledde dem under räkenskapsåret.

Antalet bokförare utgjorde vid periodens början 1214, men enär en del av dessa avbröto i mitten, blevo för hela räkenskapsåret 1073 hushållsböcker återsända. Efter ytterligare kassering av sådana böcker, vilka ansågos mindre dugliga, bl. a. på grund av att förhållandena under räkenskapsåret undergingo stora förändringar, erhöles följande antal fullständiga och för behandling godkända hushållsböcker.

Lohja — Lojo	19
Kuusankoski	9
Loimaa	26
Forssa	17
Valkeakoski	20
Nokia	14
Mänttä	14
Jämsänkoski	13
Enso	20
Läskelä	22
Varkaus	25
Värtsilä	26
Pankakoski	25
Seinäjäki	33
Yhteensä — Summa	954

Aineiston tarkastus. Sitä mukaa kuin tilikirjat vuosineljänneksittäin palautettiin sosialtilastolliseen osastoon, tarkastettiin ne perinpohjaisesti; huomatu erehdykset korjattiin ja kaikki yhteenlaskut tarkistettiin. Milloin jotkut merkinnät näyttivät ristiriitaisilta tai kulutus jossain suhteissa poikkeukselliselta, pyydettiin tilinpidonneuvojan välityksellä asianomaiselta tilinpitäjältä selvitystä asiasta. Tilinpidon luotettavuutta ja tarkkuutta arvoiteltaessa on tuloksia yleensä voitu katsoa varsin tyydyttäväiksi. Tahallisesti harhaanjohtavia tietoja tilinpidossa ei ole näyttänyt esiintyvän lainkaan; sitä vastoin on joissakin tapauksissa säännöllisesti uudistuvien maksujen merkintä joskus unohtunut, mikä seikka kuitenkin varsin helposti saatiin jäljestäpäin selvitettyksi. Näyttää myös siltä, kuin tulopuoella satunnaiset sivutulot vä-

Materialets granskning. Allt efter som räkenskapsböckerna kvartalsvis inkommo till socialstatistiska avdelningen, granskades de grundligt, rättades med avseende på eventuella felaktigheter och alla summeringar kontrollerades. I de fall anteckningarna föreföllo motsägande eller förbrukningen i något avseende onormal, införskaffades genom bokföringsinstruktörerna utredning av bokförarna. Vid kritisk granskning av materialets tillförlitlighet och noggrannhet kunna resultatens på det hela taget anses tillfredsställande. Avskiltigt vilseledande uppgifter synes icke ha förekommit vid bokföringen, däremot har i en del fall vissa regelbundet återkommande utgiftsposter någon gång av glömska blivit oinförda, vilket fel dock lätt kunde efteråt klaras upp. Det synes också, som om tillfälliga biförtjänster ibland icke antecknats på

listä olisivat jääneet merkitsemättä, ja tilit täten antaisivat epäedullisemman tuloksen, kuin mikä vastaisi todellisuutta. Tämä sivutulojen epätäydellinen kirjoihin vienti on osaksi voinut johtua jonkinlaisesta arkuudesta tulojen ilmoittamiseen nähden ja pelosta, että täten annettuja tietoja voitaisiin käyttää verottamistarkoituksiin. Mitä juomista aiheutuviin menoihin tulee, on muistettava, että tutkimusta toimitettaessa kieltolaki oli voimassa, ja näin ollen on mahdollista, että luvattomasti hankituista alkoholijuomista suoritettuja menoja ei ole merkitty juomien aiheuttamiin menoihin, vaan kätkeytyivät ne „muiden menojen” kaatoryhmään.

Aineiston käyttö. Sen jälkeen kuin tilikirjat oli tarkastettu, tarkistuslaskut suoritettu ja täydentäviä tietoja puutteellisista kohdista hankittu, tehtiin kustakin tilikirjasta ensin vuosineljännes- ja tämän nojalla taas kokovuotisyhdistelmä, joka vietiin erikoiselle kortille. Paitsi itse tilinpidon tietoja merkittiin korttiin joukko yleisiä tietoja asianomaisesta perheestä, sen kokoonpanosta, ikäsuhteista, mahdollisista alivuokralaisista, perheen saamista luontoiseduista, asunto-oloista j. n. e. Ruokakunnan kokonaiskulutuksen selvittämiseksi oli perheiden tilinpidon alussa ja lopussa merkittävä ruokatarvarastonsa, yksityiskohtaisesti eriteltyä eri tarvikelajeihin: Ero alku- ja loppuvaraston välillä merkittiin sitten edellä mainittuun korttiin menopuolella erikoiseen n. s. luontoissarakkeeseen lisänä tai vähennyksenä muuhun kulutukseen riippuen siitä, oliko alku- vai loppuvarasto suurempi. Alku- ja loppuvaraston kokonaisraha-arvo liitettiin tulo- ja menoyhdistelmässä rahavaroihin tilinpidon alkaessa ja loppuessa. Luonnossa saadut lahjat, itse korvauksetta kerätyt marja-, risu- y. m. määrät arvioitiin samaten rahaksi ja merkittiin luontoismenoihin sarakkeeseen menopuolelle ja vastaavasti luontoistuloihin tulopuolelle. Samoin oma tai luontoisetuihin kuuluva asunto tai poikkeuksellisen huokealla työnantajalta vuokrattu asunto, oman puutarhamaan tuotteet, oman porsaan liha j. n. e. arvioitiin paikkakunnan käyvän hinnan mukaan, ja kulutus merkittiin menopuolelle luontoissarakkeeseen ja vastaavasti asianomaisiin kohtiin tulopuolelle, kuitenkin niin, että tuotantokustannukset vähennettiin tulopuolelta ja poistettiin menopuolelta, mihin asianomainen tilinpitäjä oli merkinnyt niin hyvin asunnon korjauskustannukset kuin kasvitarhan sementin, porsaan ja sen ruoan y. m. s. ostamisesta aiheutuneet menot.

incomstsidan och bokföringen sälunda utvisar ett ofördelaktigare resultat än det som motsvarar verkliga förhållanden. Denna ofullständiga bokföring av biförtjänster har delvis kunnat bero på en viss rädsla för att uppgiva inkomsterna och sälunda lämna uppgifter, som kunde användas för taxeringsändamål. Vad utgifterna för drycker beträffar, bör ihågkommas, att vid tiden för undersökningen förbudslagen ännu var i gällande kraft, och möjligt är sälunda, att utgifterna för olovligt anskaffade alkoholdrycker icke antecknats bland utgifterna för drycker, utan dölja sig dessa i avstjälpningsposten „övrige utgifter”.

Materialets behandling. Sedan hushållsböckerna blivit granskade, kontrollräkning utförts och bristfälliga delar i dem kompletterats genom införskaffade tilläggsuppgifter, gjordes av varje enskild bok sammandrag först för varje kvartal och därefter ett helårssammandrag, vilket fördes på ett särskilt kort. Förutom direkta bokföringsuppgifter antecknades på varje kort en mängd allmänna uppgifter över familjen i fråga, dess sammansättning, åldersförhållanden, eventuella hyresgäster, familjens naturaförmåner, bostadsförhållanden o. s. v. För utredande av hushållets totalkonsumtion ägde familjerna i början och slutet av bokföringen anteckna sitt förråd av matvaror, med uppdelning på varuslag. Skillnaden mellan begynnelse- och slutförrådet antecknades därefter på kortets utgiftssida i en särskild s. k. naturakolumn såsom ökning eller minskning av den övriga konsumtionen, beroende på om begynnelse- eller slutförrådet var större. Totala penningvärdet av begynnelse- och slutförrådet adderades i tablan över inkomster och utgifter till de kontanta medlen vid bokföringens början och slut. In natura mottagna gåvor, egenhändigt utan ersättning insamlade kvantiteter bär, kvistar m. m. uppskattades likaledes i penningar och antecknades i kolumnen för naturautgifter på utgiftssidan och analogt bland naturainkomsterna på incomstsidan. På samma sätt blevo egen eller i naturaförmånerna ingående bostad eller av arbetsgivaren ovanligt billigt upplåten bostad, produkter från eget trädgårdsland, fläsk av egen gris o. s. v. uppskattade enligt ortens gängse pris och antecknades förbrukningen i naturakolumnen på utgiftssidan och analogt vid motsvarande moment på incomstsidan, likväl sälunda, att produktionskostnaderna avdrogos på incomstsidan och avfördes på utgiftssidan, där bokföraren hade antecknat såväl bostadens reparationskostnader som utgifterna för inköp av köksträdgårdsfrön, gris, dennas mat m. m. dyl.

Varsinaisten tulojen ja menojen lisäksi tilinpitäjät merkitsivät kirjaansa kaikki n. s. tilinpitöerät, s. o. otetut ja annetut lainat, säästöönpanot samoin kuin säästövarojen kulutuksen j. n. e., jotka kortissakin käyteltiin aivan erikseen.

Kuluttajayksikköasteikko ja normaaliperhe. Kun eri ruokakuntien tai ruokakuntaryhmien kulutusoloja ja elinkustannusten suuruutta on hyvin hankalaa verrata toisiinsa, ellei ruokakuntien kokoonpanosta luonnollisesti johtuvaa elinkustannusten erilaisuutta saada eliminoiduksi, on tässä samoin kuin aikaisemmissa tutkimuksissa meillä ja muualla käytetty erikoista kuluttajayksikköasteikkoa perheiden vaurauden laskemiseksi. Kun eri maissa on vastaavanlaisissa tutkimuksissa käytetty erilaisia kuluttajayksikköasteikkoja, kääntyi toimisto tämän kysymyksen ratkaisua varten fysiologisen laitoksen esimiehen, professori *Y. Renqvistin* ja fysiologisen laitoksen assistentin, maisteri *Kerttu Sihvosen* puoleen. Näiden asiantuntijain lausunnon mukaan olisi varsinkin työläisperheiden elinkustannuksia laskettaessa parasta noudattaa sellaista kuluttajayksikköasteikkoa, joka perustuu ravintofysiologisiin tutkimuksiin; täten laadituista asteikoista he taas katsoivat n. s. amerikkalaisen kuluttajayksikköasteikon lähinnä vastaavan meidän kulutusolojamme. Kun samaa kuluttajayksikköasteikkoa on viime aikoina käytetty myös muiden pohjoismaiden elinkustannustutkimuksissa, voidaan vertailuja eri maiden tutkimustulosten kesken täten sangen vaivattomasti tehdä.

Kun kuluttajayksikkö tarkoittaa täysikasvuisen miehen kulutusta, mikä on merkitty 1.0:ksi, ovat amerikkalaisen asteikon mukaan täysikasvuisen naisen ja lasten eri ikäryhmien suhdeluvut seuraavat:

Ikä, vuotta Ålder, år	Kuluttajayksiköitä Konsumtionsenheter	
	Miesp. Mank.	Naisp. Kvinnk.
0—3		0.15
4—6		0.40
7—10		0.75
11—14		0.90
15—	1.0	0.90

Kuluttajayksikköasteikon avulla laskettiin siis ensin koko perheen yhteenlaskettu yksikkömäärä ja jakamalla kokonaismenot tällä kuluttajayksikkömäärällä saatiin luku, jonka nojalla perheet voitiin ryhmitellä vaurauden mukaan. Kun siten saatujen ryhmien yhteenlaskettu yksityiskohtainen

Förutom direkta inkomster och utgifter hade bokförarna bokfört alla s. k. bokföringsposter, d. v. s. upptagna och utgivna lån, besparingar ävensom förbrukade sparmedel o. s. v., vilka jämväl på kortet behandlades fristående.

Konsumtionsenhetskala och normalfamilj. Då det erbjuder stora svårigheter att med varandra jämföra konsumtionsförhållandena och levnadskostnadernas höjd inom olika hushåll eller grupper av hushåll, såvida icke den naturliga olikheten i levnadskostnader till följd av hushållens sammansättning kan bortelimineras, har här liksom vid tidigare undersökningar hos oss och annorstädes tillämpats en särskild konsumtionsenhetskala för beräkning av familjernas välstånd. Enär i olika länder använts olika konsumtionsenhetsskalor vid undersökningar av motsvarande art, vände sig byrån för denna frågas avgörande till chefen för fysiologiska inrättningen, professor *Y. Renqvist*, och assistenten vid fysiologiska inrättningen, magister *Kerttu Sihvonen*. Enligt uttalande av dessa experter borde i synnerhet arbetarfamiljers levnadskostnader helst beräknas med tillämpning av en konsumtionsenhetskala, grundad på näringsfysiologiska undersökningar; bland förhandenvarande skalor av detta slag ansågo de åter den s. k. amerikanska konsumtionsenhetsskalan närmast motsvara konsumtionsförhållandena hos oss. Då samma konsumtionsenhetskala på senare tid använts även vid andra nordiska levnadskostnadsundersökningar, blir det härigenom möjligt att utan större besvär jämföra de olika ländernas undersökningsresultat med varandra.

Medan en konsumtionsenhet avser en fullvuxen mans förbrukning, betecknad med 1.0, utgöra enligt den amerikanska skalan proportionstalen för en fullvuxen kvinna och för barn inom olika åldersgrupper följande:

Först beräknades alltså med tillhjälp av konsumtionsenhetsskalan sammanlagda enhetstalet för hela familjen, varefter genom division av totalutgifterna med detta konsumtionsenhetstal erhöles ett tal, som möjliggjorde gruppering av familjerna efter välstånd. Sedan de sammanslagna de

budjetti oli viety n. s. ryhmäkortille, laskettiin kunkin erän suuruus kuluttajajaksikköä kohden. Tällöin otettiin kuitenkin huomioon ruokakunnan jäsenten kulutusajan pituus ja erilaisuus. Niinpä perheenjäsenten poissaolon katsottiin vastaavasti vähentävän ruokatalouskustannuksia, jota vastoin muihin menoihin ei arvioitu satunnaisten lomamatkojen y. m. s. poissaolon vaikuttavan. Samalla tavalla otettiin huomioon, että alivuokralaisten, kotona täysihoidossa olevien lasten ja kotiapulaisten kulutus rajoittuu vain osaan kokonaiskulutuksesta. Täten laskettiin eri kuluttajajaksikkömäärät ravintomenoja, asunto-, valo- ja lämpömenoja sekä muita menoryhmiä varten. Niinpä vuokralainen oli osallinen vain asunto-, valo- ja lämpömenoihin, täysihoitolainen lisäksi ruokaan, ruokavieras vain ravintoon ja kotiapulainen taas aivan samaan kulutukseen kuin täysihoitolainenkin. Tulopuolella vähennettiin alivuokralaisten pidosta johtuneet kustannukset heidän suorittamistaan korvauksista, joten jäljelle jäi puhdas tulo. Sikäli kuin sukulaisuus y. m. s. syiden nojalla oli pidetty alivuokralaisia ilman korvausta tai aivan vähäisestä maksusta, vietiin kustannukset lahjojen ja avustusten ryhmään. Samaa menetelmää noudatettiin kotona asuviin, itseansaitseviin lapsiin nähden, jotka ottavat osaa kodin yhteiseen kulutukseen, mutta itse pitävät huolta vaateista, huvia y. m. s. menoistaan. Kotiapulaisten täysihoitokustannukset siirrettiin heidän pidostaan johtuneisiin menoihin. Poissaoloihin nähden katsottiin täten säästyneiden ruokamenojen olevan välillistä tuloa perheelle, mikä merkittiin tilinpitöeränä tulopuolelle. Edellä mainittujen ruokakunnan jäsenten ylläpito- y. m. kustannuksia laskettaessa lähdettiin siitä oletuksesta, että heidän kulutuksensa maksaa saman verran kuin muidenkin perheenjäsenten; täten kuluttajajaksikköä kohden lasketun menoerän nojalla laskettiin, mikä kysymyksessä olevan ruokakunnan jäsenen kuluttajajaksikkömäärän vastaava menoerä olisi, ja katsottiin tämän vastaavan hänen perheelle tuottamia kustannuksia.

Edellä esitetyt laskelmat ovat tietysti arvioita, jotka yksityisissä tapauksissa voivat viedä enheelisiin tuloksiin, mutta kun niitä, kuten tässä tutkimuksessa, sovelletaan ainoastaan ruokakuntaryhmiin, voitaneen katsoa niiden avulla päästävän todellisuutta vastaaviin ja ennenkaikkea eri ryhmiin nähden hyvin verrannollisiin tuloksiin.

Aikaisemmissa elinkustannustutkimuksissa on lopulliset keskimääräiset tulot ja menot esitetty ruokakuntaryhmittäin erikseen ruokakuntaa ja kuluttajajaksikköä kohden laskettuina. Kun kuitenkin kuluttajajaksikkö ei sovellu kaikkiin menoeriin näh-

taljerade budgeterna inom dessa grupper förts på s. k. gruppkort, uträknades storleken av varje post per konsumtionsenhet. Härvid beaktades dock för hushållets medlemmar förbrukningens tidslängd och beskaffenhet. Sälunda ansågs en familjemedlems frånvaro i motsvarande grad minska kostnaderna för föda, medan övriga utgifter icke ansågos bliva påverkade genom tillfälliga semesterresor eller annan frånvaro. På samma sätt togs i betraktande, att för underhyresgäster, hemmaboende barn och hembiträden förbrukningen inskränker sig blott till en del av den totala. Sälunda uträknades skilda konsumtionsenhetstal för utgifterna för föda, bostad, lyse och värme samt för andra ändamål. En hyresgäst bidrog alltså endast till utgifterna för bostad, lyse och värme, en inackorderad var dessutom med i maten, en matgäst blott i maten, och ett hembiträdes konsumtion var densamma som vid inackordering. Kostnader för hyresgäster aydrogos på inkomstsidan från den erlagda hyran, varvid återstoden utgjorde nettoinkomst. Där till följd av släktskap eller annan orsak hållits underhyresgäster utan ersättning eller mot en alldeles ringa sådan, antecknades kostnaderna såsom gåvor och understöd. På samma sätt behandlades hemmaboende självförsörjande barn, vilka äro delaktiga i hemmets gemensamma förbrukning, men själva bestrída utgifterna för beklädnad, nöjen m. m. Kostnaderna för hembiträdenas uppehälle påfördes utgifterna för desamma. De i anledning av en eller annan bortavaro inbesparade utgifterna för mat behandlades såsom indirekt inkomst för familjen och antecknades såsom en bokföringspost på inkomstsidan. Underhålls- m. fl. kostnader för förenämnda medlemmar av hushållet beräknades under antagande av, att deras förbrukning kostar lika mycket som familjemedlemmarnas, och med ledning av den per konsumtionsenhet sälunda beräknade utgiftsposten uträknades, vilken utgiftssumma som motsvarade konsumtionsenhetstalet för sådan medlem av hushållet, varefter denna post ansågs uttrycka de kostnader, han tillskyndade familjen.

De här angivna beräkningarna äro givetvis aproximativa och kunna i enskilda fall leda till felaktigt resultat, men då desamma, såsom i denna undersökning, tillämpas endast på hushållsgrupper, torde man kunna anse, att resultatens motsvara verkligheten och framför allt göra de olika grupperna väl jämförliga med varandra.

I de tidigare levnadskostnadsundersökningarna voro de slutliga medeltalen av inkomster och utgifter inom olika hushållsgrupper uträknade såväl per hushåll som per konsumtionsenhet. Då likväl en konsumtionsenhet icke i fråga om samtliga ut-

den kulutuksen suuruuden mittapuuksi, kuten esim. veroihin, tupakkaan y. m. s. nähden, joiden erien suuruus ei ole riippuvainen perheen kuluttajajyksikkömäärästä, vaan edellisen tulojen suuruudesta ja jälkimmäisen tupakoivien ruokakunnan jäsenien luvusta, on tällä kertaa luovuttu esittämästä muuta kuin ravintomenot kuluttajajyksikköä kohden laskettuina, jota vastoin muuten on laskettu menot ja tulot normaaliperhettä kohden. Tällöin normaaliperhe tarkoittaa tutkimuksen alaisten perheiden keskimääräistä suuruutta, tässä tapauksessa perhettä, jonka kuluttajajyksikkömäärä on 3.4. Muuntamalla kaikki niin hyvin ryhmä- kuin lopulliset budjetit normaaliperhettä tarkoitaviksi saavutetaan useitakin etuja aikaisempaan, kuluttajajyksikköä kohden laskettuun budjettiin verraten. Ensimmäkin lukijalle on luonnollisempaa käsittää perhetalouden budjetin menoja ja kulutusmääriä, kun ne esitetään normaaliperhettä kohden laskettuina. Toiseksi on huomattava, että nykyään vallitsee vielä epäselvyyttä eri kuluttajajyksikköasteikkojen tarkoituksenmukaisuuteen nähden; muuntamalla tulot ja menot n. s. normaaliperhettä kohden pienenevät eroavaisuudet eri kuluttajajyksikköasteikkoa käyttämällä laskettujen tulosten välillä, koska keskimääräinen normaaliperhe kussakin tapauksessa lasketaan asianomaista asteikkoa käyttäen. Ja kolmanneksi välttyään, kuten edellä jo mainittiin, esittämästä sellaisia menoeriä kuluttajajyksikköä kohden laskettuina, jotka eivät sovellu jaettaviksi tällä tavoin, vaan jotka tavalla tai toisella ovat koko perheelle yhteisiä, sen suuruudesta riippumatta.

Paikkakuntien suhteellinen kalleus. Kun ruokakunnat tässä tutkimuksessa on ryhmitelty vaurauden, s. o. kuluttajajyksikköä kohden lasketun menomäärän nojalla, on myös katsottu tarpeelliseksi tällöin ottaa huomioon asuinpaikan suhteellinen kalleus, toisin sanoen rahan erilainen ostovoima eri paikkakunnilla. On nimittäin ilmeistä, että sama tulomäärä jossain maaseudun yhteiskunnassa ja esim. Helsingissä ei merkitse yhtäläistä vaurautta, koska pääkaupungissa ja yksin sen korkea vuokrataso sitoo huomattavasti suuremman osan tuloista kuin maaseudulla. Näin ollen on paikkakunnat ensin ryhmitetty niiden kalleuden mukaan, sellaisena kuin se ilmenee virallisissa laskelmissa eri paikkakuntien suhteellisesta kalleudesta vuosina 1927 ja 1929. Ottaen lähtökohdaksi sen kalleusryhmän, jonka suhteellinen kalleus on hjeman alatai yläpuolella maan keskimääräisen kalleuden, on kalleus- ja vaurausryhmät järjestetty seuraavasti; kun kaikissa vaurausryhmissä suhteellinen eroavaisuus ryhmien kesken eri kalleusryhmissä on sama,

giftsposter utgör en lämplig mättstock för förbrukningen, i det att exempelvis utgifterna för skatter, tobak m. m. icke äro beroende av familjens konsumtionsenhetstal, utan skatterna av inkomsternas storlek och tobaksutgiften av antalet rökare inom hushållet, har denna gång beräkningen per konsumtionsenhet skett endast med avseende på utgifterna för föda, medan i övrigt beräkningen av utgifter och inkomster skett med normalfamilj som enhet. Härvid avses med normalfamilj en familj, vars storlek utgör medeltalet av de av undersökningen berörda familjernas storlek, i detta fall en familj med konsumtionsenhetstalet 3.4. Genom att omräkna samtliga såväl grupp- som totalbudgeter och uttrycka dem per normalfamilj ernär man flere fördelar, jämfört med de tidigare uträknade budgeterna per konsumtionsenhet. För det första blir det för läsaren lättare att fatta utgifterna och de konsumerade kvantiteterna i en familjebudget, om uträkningen sker med normalfamilj som enhet. För det andra bör beaktas, att för närvarande ännu råder oklarhet med avseende på de olika konsumtionsenhetsskalornas ändamålsenlighet; om inkomster och utgifter omräknas per normalfamilj, minskas skiljaktigheterna i de resultat, som fås genom användning av olika skalor, då ju den genomsnittliga normalfamiljen i varje fall beräknas enligt respektive skala. Och för det tredje undgår man, såsom redan nämnts, att uträkna sådana utgifter per konsumtionsenhet, vilka icke lämpligen på dylikt sätt fördelas, utan på sätt eller annat äro gemensamma för hela familjen oberoende av dess storlek.

Orternas relativa dyrhet. Då hushållen i denna undersökning äro grupperade efter välstånd, d. v. s. enligt utgifterna per konsumtionsenhet, har härvid även befunnits nödigt att fästa avseende vid boningsorternas relativa dyrhet, med andra ord penningens olika köpkraft på olika orter. Tydligt är nämligen, att ett och samma inkomstbelopp i något samhälle på landet och t. ex. i Helsingfors icke innebär enahanda välstånd, enär i huvudstaden redan enbart den höga hyresnivån binder en avsevärt större del av inkomsterna än på landsbygden. På grund härav äro orterna grupperade enligt dyrhet, såsom denna är angiven i de officiella beräkningarna över relativa dyrheten på olika orter åren 1927 och 1929. Med utgående från den dyrhetsgrupp, vars relativa dyrhet något under- eller överstiger landets genomsnittliga dyrhet, äro dyrhets- och välståndsgруппerna ordnade som följer; då inom samtliga välståndsgруппer den relativa skillnaden mellan grupperna inom olika dyrhetsgrupper är densamma, angivas i det

esitetään seuraavassa vain kolmen alimman vaurausryhmän luvut.

följande endast talen för de tre lägsta välstandsgrupperna.

Kalleuden suhdeluku Relativt dyrhetstal	Menot kuluttajyksikköä kohden eri vaurausryhmissä Utgift per konsumtionsenhet inom olika välstandsgrupper		
	A	B	C
I. 900—1 100	alle — under 3 750 mk	3 750—5 000 mk	5 000—6 250 mk
II. 1 100—1 300	” ” 4 500 ”	4 500—6 000 ”	6 000—7 500 ”
III. 1 300—1 500	” ” 5 250 ”	5 250—7 000 ”	7 000—8 750 ”
IV. yli — över 1 500	” ” 6 000 ”	6 000—8 000 ”	8 000—10 000 ”

Kuten edellä olevasta näkyy, nousevat vaurausryhmien keskimääräiset menot samassa suhteessa kuin kalleuskin, ja näin ollen vastaavat alimman kalleusryhmän tuloja kalleimmalla paikkakunnalla, Helsingissä, niitä 60 % suuremmat tulot.

Såsom av ovanstående framgår, stiga välstandsgruppernas genomsnittsutgifter i samma förhållande som dyrhetstalen, och motsvaras alltså inkomsterna inom den lägsta dyrhetsgruppen på den dyraste orten, Helsingfors, av 60 % större inkomster.

Tiedusteluun osallisia paikkakuntia ryhmitettiin tässä täten kalleuden mukaan saadaan neljä ryhmää, joita seuraavassa osittain käsitellään erikseen. I ryhmään kuuluvat Kuusankosken, Forssan, Valkeakosken, Nokian, Mäntän, Jämsänkosken, Enson, Läskelän, Värtsilän ja Pankakosken tehdasyhdyskunnat sekä Seinäjoen asemayhdyskunta. II ryhmään kuuluvat Porvoon, Sortavalan, Mikkelin, Kuopion, Joensuun, Iisalmen, Jyväskylän, Raahen ja Kajaanin kaupungit sekä Hyvinkään, Lohjan, Loimaan ja Varkauden kauppalat. III ryhmä on pienempi kuin edelliset, siihen kuuluvat Turku, Viipuri, Kotka ja Kemi. IV ryhmä käsittää yksistään Helsingin tilinpitäjät. Täten voidaan todeta, että kalleuden nojalla tehty ryhmitys vie suurin piirtein samaan tulokseen kuin aikaisemmassa tutkimuksessa, vuosilta 1920—21, käytetty ryhmitys paikkakunnan suuruuden mukaan. Nytkin voidaan sanoa I ryhmän käsittävän tehdas- ja asemayhdyskunnat, II ryhmän pienehköt ja keskisuuruiset kaupungit sekä kauppalat, III ryhmän pääasiallisesti tilinpitäjät maan kahdesta lähinnä suurimmasta kaupungista ja IV ryhmän pääkaupungin.

Då de av enquëten berörda orterna sälunda grupperas efter dyrhet, erhållas fyra grupper, vilka i det följande delvis behandlas särskilt. Till grupp I höra Kuusankoski, Forssa, Valkeakoski, Nokia, Mänttä, Jämsänkoski, Enso, Läskelä, Värtsilä och Pankakoski fabriksamhällen samt Seinäjoki stationssamhälle. Till grupp II höra städerna Borgå, Sordavala, S:t Michel, Kuopio, Joensuu, Iisalmi, Jyväskylä, Brahestad och Kajana samt Hyvinkää, Lojo, Loimaa och Varkaus köpingar. Grupp III är mindre än de föregående och omfattar Åbo, Viborg, Kotka och Kemi. Grupp IV omfattar enbart bokförare i Helsingfors. Konstateras kan sälunda, att denna gruppering efter dyrhet ger i stora drag samma resultat som den vid föregående undersökning, för åren 1920—21, tillämpade grupperingen efter orternas storlek. Den nu erhållna gruppen II kan sägas omfatta fabriks- och stationsamhällen, grupp II mindre och medelstora städer ävensom köpingar, grupp III i huvudsak bokförare i landets tvenne näststörsta städer och grupp IV huvudstaden.

Tilinpitoperheiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen asema. Tilinpitoperheitä valittaessa tiedustelua varten annettiin yleiseksi ohjeeksi, että oli koetettava saada osallisiksi varsinkin sellaisia perheitä, joihin kuului isä, äiti ja alaikäisiä lapsia. Tutkimus kohdistui lähinnä varsinaisiin työläisperheisiin, mutta myös sekä alempaan että ylempään virkamiehistöön ja yleensä n. s. keskiluokkaan kuuluviin perheisiin. Liikkeenharjoittajia, joiden omia ja liikkeen tilejä yleensä on vaikeata tarkkaan pitää erillään, ei tutkimus sitä vastoin koskenut. Työläisperheiden valintaan nähden katsottiin olevan syytä koettaa ottaa huomioon kunkin paikkakunnan tyypilliset työalat sekä saada tiedusteluun

Bokföringsfamiljernas sociala ställning och yrkesfördelning. Då bokföringsfamiljer vidtalades för enquëten, gällde såsom allmän regel, att i synnerhet familjer bestående av man, hustru och minderåriga barn borde fås att deltaga i den. Undersökningen hänförde sig närmast till egentliga arbetarfamiljer, men även till familjer inom den lägre eller högre tjänstemannakåren och i allmänhet den s. k. medelklassen. Däremot avsåg undersökningen icke affärsidkare, vilkas egna räkenskaper i regel blott med svårighet kunna noggrant avskiljas från affärens. Vid urvalet av arbetarfamiljer ansågs det vara skäl att beakta för envar ort typiska arbetsområden samt att

osallisiksi niin hyvin ammatto-opillisia kuin -opittomia työläisiä. N. s. virkamiehistöön nähden, josta on vielä hankalampaa kuin työläispiireistä saada jonkun verran yhdenmukaista aineistoa, asetettiin liiallisen hajaannuksen ehkäisemiseksi tulojen ylärajaksi n. 6 000 markan kuukausitulot. Kun tilinpitäjiä, luvattusta palkkiosta huolimatta, oli sangen vaikeata saada tarpeellisen paljon, ei yllämainittuja ohjeita annettu aivan sitovina, vaan jätettiin perheiden lopullinen valinta asianomaisten paikallisten järjestäjien omaan harkintaan.

Saapuneet tilikirjat on tilinpitäjien yhteiskunnallisen aseman mukaan jaettu kolmeen ryhmään: teollisuus- y. m. työläisiin, toimenhaltijoihin ja virkamiehiin. Ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat sekä ammattio-pilliset että -opittomat palkkatyöläiset ja ne käsityöläiset, joita ei voida varsinaisesti katsoa itsenäisiksi yrittäjiksi; toimenhaltijoiksi on luettu ensinnäkin valtion palveluksessa olevat alempiasteiset virkailijat, kuten teknilliset toimenhaltijat rautateillä, veturinkuljettajat, monttöörit y. m. sekä n. s. palvelusmiehet, kuten tullipalvelijat, poliisikonstaapelit y. m. s. Kunnan palveluksessa olevia on samoin teknillisten laitosten työnjohtajat, raitiovaununkuljettajat ja vastaavanlaisissa toimissa olevat henkilöt luettu tähän ryhmään. Edelleen on yksityisessä palveluksessa olevat työnjohtajat, monttöörit, tullaajat ja kauppa-apulaiset tulojensa ja elintasonsa kannalta katsottu lähinnä toimenhaltijaryhmään kuuluviksi. Virkamiesryhmään taas on luettu sekä valtion ja kuntien virkamiehet että vapaiden ammattien harjoittajat ja muut samantyyppisessä asemassa olevat tilinpitäjät. Tällaista jakoa tehtäessä ei tietystikään ole vältettävissä, että joihinkin rajatapauksiin nähden voi olla epäselvyyksiä, mihin ryhmään ne parhaiten kuuluisivat, ja tällöin on suoritettu asianomainen ryhmittäminen lähinnä käytösolojen, esim. asuntokannan perusteella.

Perheet jakaantuvat elinkeinohaaran mukaan eri yhteiskuntaryhmiin siv. 11* olevan yhdistelmän mukaan.

Kuten tästä yhdistelmästä näkyy, oli työläisistä suurin osa, 85,5 %, yksityisten palveluksessa ja vain 6,9 % kunnan tai kirkon ja 3,8 % valtion palveluksessa sekä 3,8 % itsenäisiä. Yksityisten töissä olevista oli valtaosa teollisuuden palveluksessa. Tärkein teollisuusalamme, paperi- ja puuteollisuus, oli runsaimmin edustettuna, 188 työläistä; sitten seurasivat metalli- ja rakennusteollisuus, joiden töissä oli 83 ja 52 työläisperheiden päämiehistä. Toimenhaltijaryhmässä taas valtion palveluksessa olevien luku muodosti yli 2/3 kokonaismäärästä ja julkisten yhdyskuntien palveluksessa olevien yhteensä 2/3. Yksityisten töissä ole-

söka få såväl yrkeslärda som icke yrkeslärda arbetare med. Då anskaffandet av någorlunda enhetligt material från tjänstemannakåren är ännu svårare än när fråga är om arbetarkretsar, sattes c:a 6 000 marks månadsinkomst såsom övre inkomstgräns för undvikande av alltför stor dispersion. Enär trots den utlovade ersättningen anställandet av bokförare i tillräcklig mängd ställde sig mycket svårt, gävos de nämnda anvisningarna icke i helt bindande form, utan blev det slutliga urvalet av familjer beroende av vederbörande lokala organisatörers prövning.

De inkomna hushållsböckerna delades efter bokförarnas sociala ställning i tre grupper: industri- m. fl. arbetare, befattningshavare och tjänstemän. Till förstnämnda grupp hänföres såväl yrkeslärda som icke yrkeslärda lönarbetare samt de hantverkare, vilka icke kunna i egentlig mening betraktas som självständiga företagare; såsom befattningshavare räknades statsanställda befattningshavare av lägre grad, såsom tekniska funktionärer vid järnvägen, lokomotivförare, montörer m. fl. samt s. k. betjänte, såsom tullbetjänter, poliskonstaplar o. dyl. Av de kommunalanställda räknades likaledes till denna grupp arbetsledare vid tekniska verk, spårvagnsförare och liknande befattningars innehavare. Ytterligare ansågos privatanställda arbetsledare, montörer, förtullare och handelsbiträden på grund av inkomster och levnadsstandard närmast tillhöra befattningshavarnas grupp. Till tjänstemannagrupperna åter hänfördes såväl statens och kommunernas tjänstemän som utövare av fria yrken och andra bokförare i ungefär samma ställning. Vid denna indelning är det naturligtvis omöjligt att undvika osäkerhet därutinnan, till vilken grupp en del gränssfall närmast borde hänföras, och har grupperingen då närmast utförts med ledning av förbrukningsförhållandena, t. ex. bostadsstandarden.

Inom de sociala grupperna fördelade sig familjerna enligt näringsgren som framgår av tabellen på sid. 11*.

Såsom av denna sammanställning framgår, var av antalet arbetare största delen, 85,5 %, i enskild tjänst och endast 6,9 % i kommuns eller kyrkans samt 3,8 % i statens tjänst och 3,8 % självständiga. Av de privatanställda var övervägande delen i industrins tjänst. Vår viktigaste industrigren, pappers- och träindustrin, företräddes av största antalet, 188 arbetare, därefter följde metall- och byggnadsindustrierna, vid vilka 83 och 52 av arbetarfamiljernas huvudmän voro anställda. Inom befattningshavargruppen åter uppgick antalet statsanställda till över 2/3, av hela antalet och antalet i offentlig tjänst anställda

	Työläisiä Arbetare	Toimenhalti- joita Befattnings- havare	Virkamiehiä Tjänstemän	Yhteensä Summa
Valtion palveluksessa — Statens tjänst	22	153	40	215
Kunnan ja kirkon palveluksessa — Kommunens och kyrkans tjänst	40	30	28	98
Yksityisten palveluksessa — Enskild tjänst	497	56	58	611
Teollisuudessa — Industri	417	31	19	467
metalli- — metalli	83	6	1	90
nahka- — läder	11	1	1	13
kutoma- — textil	24	—	—	24
paperi- ja puu- — pappers- och trä	188	15	14	217
ravinto- ja nautintoaine- — födo- o. njutnings- ämnes	23	2	1	26
graafillinen — grafisk	24	2	1	27
rakennus- — byggnads	52	3	1	56
mau — övrig	12	2	—	14
Kauppa- ja varastoliikkeissä — Handels- och nederlagsrörelser	23	17	38	78
Muissa — Annan	57	8	1	66
Itsenäisiä — Självständiga	22	3	5	30
Yhteensä — Summa	581	242	131	954

vistä oli suurin osa teollisuuden palveluksessa, lähes $\frac{1}{3}$ kauppa- ja varastoliikkeissä ja loput muissa yksityisten töissä tai itsenäisinä. Virkamiehet ja kaantuivat työpaikan mukaan siten, että yli puolet oli valtion, kunnan tai kirkon palveluksessa. Yksityisten työssä olevista oli noin $\frac{2}{3}$ kauppa- ja varastoliikkeissä sekä $\frac{1}{3}$ teollisuuden palveluksessa. Jälkimmäisistä useimmat työskentelivät paperi- ja puuteollisuuden alalla.

överbud till $\frac{2}{3}$. Av de privatanställda var största delen anställd inom industrin, inemot $\frac{1}{3}$ vid handels- och nederlagsrörelser och återstoden vid annat enskilt arbete eller självständiga. Tjänstemännen fördelade sig efter arbetsplats sålunda, att över hälften var i statens, kommuns eller kyrkans tjänst, av de privatanställda voro omkring $\frac{2}{3}$ anställda vid handels- och nederlagsrörelser och endast $\frac{1}{3}$ inom industrin. — Största delen av de sistnämnda arbetade inom pappers- och träindustrin.

II. Ruokakuntien taloudellinen asema ja niiden kokoonpano.

Tulot ja menot. Perheiden taloudellista asemaa kuvaavat ensi sijassa niiden keskimääräiset tulot ja menot, jotka kussakin yhteiskuntaryhmässä olivat seuraavat.

II. Hushällens ekonomiska ställning och sammansättning.

Inkomster och utgifter. Familjernas ekonomiska ställning belyses bäst genom deras genomsnittliga inkomster och utgifter, vilka inom de olika socialgrupperna voro som följer.

	Luku Antal	Keskim. tulot Medelinkomst mk	Keskim. menot Medelutgift mk
Työläisperheet — Arbetarfamiljer	581	26 592	26 815
Toimenhaltijaperheet — Befattningshvarfamiljer	242	32 953	33 785
Virkamiesperheet — Tjänstemannafamiljer	131	50 838	51 190

Kuten edellä olevasta yhdistelmästä näkyy, edustavat tutkimuksen työläisperheet suhteellisesti korkeata työläistason; sangen lähelle heitä kokonaistulojen ja menojen suuruuteen nähden tulevat toimenhaltijat, jotka, kuten seuraavassa käy ilmi, yleensäkin kulutus- ja elintavoiltaan varsin läheisesti liittyvät työläisryhmään. Paljon suuremmat tulot ja menot oli virkamiesperheillä, lähes 2-kertaa työläisten ja enemmän kuin 1½-kertaa toimenhaltijain tuloja suuremmat.

Perheiden jakautuminen ryhmittäin absoluuttisten vuosimenojen mukaan oli seuraava.

	Vuosimenot perhettä kohden, mk — Årsutgift per familj, mk							75 000 t. enemm. 1. mera
	alle under 15 000	15 000— 25 000	25 000— 35 000	35 000— 45 000	45 000— 55 000	55 000— 65 000	65 000— 75 000	
Työläisperheet — Arbetar- familjer	22	245	230	71	13	—	—	—
Toimenhaltijaperheet — Befattningshavarfamiljer	—	45	105	66	19	3	3	1
Virkamiesperheet — Tjän- stemannafamiljer	—	6	13	33	24	30	14	11
Yhteensä — Summa	22	296	348	170	56	33	17	12

Työläisperheillä olivat tavallisimmat 15 000—35 000 markan suuruiset menot, toimenhaltijoilla 25 000—45 000 ja virkamiesperheillä 35 000—65 000 markan suuruiset; 15 000 markkaa pienempiä vuosimenoja tapaa vain työläisillä.

Kuten edellä on mainittu, eivät absoluuttiset menot — tai tulot, jotka yleensä ovat miltei samansuuruiset kuin menot, — osoita vielä perheiden vaurautta, johon perheiden suuruus ja kokoonpano osaltaan vaikuttavat tulojen suuruuden ohella. Kun lasketaan menot kuluttajayksikköä kohden, jakautuivat perheet eri yhteiskuntaryhmissä alla esitetyllä tavalla; tällöin on menoryhmien rajat esitetty maan keskimääräistä kalleutta edustavan ryhmän nojalla.

	Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk — Årsutgift per konsumtionsenhet, mk							20 000 t. enemm. 1. mera
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000— 12 500	12 500— 15 000	15 000— 17 500	17 500— 20 000	
Työläisperheet — Arbetar- familjer	181	233	126	31	10	—	—	—
Toimenhaltijaperheet — Befattningshavarfamiljer	29	82	74	30	17	8	2	—
Virkamiesperheet — Tjän- stemannafamiljer	1	12	34	23	16	15	10	20
Yhteensä — Summa	211	327	234	84	43	23	12	20

Såsom av ovanstående sammanställning framgår, företräda vid undersökningen arbetarfamiljerna en relativt hög standard; ganska nära dem med avseende på totala inkomster och utgifter komma befattningshavarna, vilka, såsom i det följande framgår, överhuvud rätt nära ansluta sig till arbetargruppen i fråga om konsumtion och levnadsätt. Betydligt större inkomster och utgifter hade tjänstemannafamiljerna, vilkas inkomster voro inemot 2 gånger större än arbetarnas och över 1½ gånger större än befattningshavarnas.

Familjernas fördelning gruppvis enligt absoluta årsutgifter var som följer.

Arbetarfamiljernas utgifter varierade i de flesta fall mellan 15 000 och 35 000 mark, befattningshavarnas mellan 25 000 och 45 000 och tjänstemannafamiljernas mellan 35 000 och 65 000 mark, medan årsutgifter understigande 15 000 mark förekomma endast bland arbetarna.

Såsom ovan är sagt, framgår familjernas västånd icke enbart av de absoluta utgifterna — eller inkomsterna, vilka i regel äro ungefär lika stora som utgifterna — utan beror detsamma utom av inkomsternas storlek även av familjernas storlek och sammansättning. Då utgifterna beräknas per konsumtionsenhet, fördela sig familjerna inom de olika socialgrupperna på nedan angivet sätt; därvid äro utgifternas gruppgränser angivna enligt den grupp, som företräder medelstyrket för hela landet.

Kuten edellä olevasta yhdistelmästä näkyy, oli työläisperheiden ryhmittyminen vaurauden mukaan sangen yhtenäinen; noin 40 % kaikista perheistä kuului 5 000—7 500 markan väliseen menoryhmään, runsaasti 30 % lähinnä alempaan ja noin 20 % lähinnä ylempään vaurausryhmään. Vain pienellä osalla, vähemmän kuin 10 %:lla työläisperheistä, olivat menot kuluttajayksikköä kohden 10 000 markkaa suuremmat. Sekä toimenhaltija- että virkamiesperheet hajaantuivat vaurauteensa nähden huomattavasti enemmän. Edellisissä perheissä olivat tosin myös 5 000—7 500 markan menot kuluttajayksikköä kohden tavallisimmat; 34 % perheistä kuului tähän ryhmään, mutta vain 12 % alempaan vaurausryhmään, noin 31 % lähinnä ylempään ja lähes 24 % ryhmiin, joissa menot kuluttajayksikköä kohden nousivat 10 000 markkaa suuremmiksi. Noin puolella virkamiesperheistä menot kuluttajayksikköä kohden olivat 5 000 markasta 12 500 markkaan, mutta sitä suuremmat menot oli 47 %:lla perheistä, ja 15 %:lla menot olivat 20 000 markkaa suuremmat.

Lapsiluku. Kokoonpanoltaan olivat perheet yleensä sellaisia, joihin kuului mies, vaimo ja lapsia. Suuruutensa mukaan ne jakautuivat seuraavasti.

Såsom av ovanstående sammanställning framgår, var arbetarfamiljernas gruppering efter välstånd mycket enhetlig; omkring 40 % av familjerna tillhörde utgiftsgruppen 5 000—7 500 mark, drygt 30 % den närmast lägre och omkring 20 % den närmast högre välstandsgruppen. Blott för en liten del, ej ens 10 % av arbetarfamiljerna, överstego utgifterna per konsumtionsenhet 10 000 mark. Såväl befattningshavernas som tjänstemännens familjer utvisade betydligt större spridning i fråga om välståndet. Inom de förra voro visserligen också utgifterna per konsumtionsenhet i vanligaste fall mellan 5 000—7 500 mark; till denna grupp hörde 34 % av antalet familjer, men blott 12 % till lägre välstandsgrupp, omkring 31 % till närmast högre och inemot 24 % till grupper med större utgifter än 10 000 mark per konsumtionsenhet. För omkring halva antalet tjänstemannafamiljer utgjorde utgifterna per konsumtionsenhet 5 000—12 500 mark, medan 47 % hade större utgifter och 15 % utgifter överstigande 20 000 mark.

Barnantalet. Familjerna bestodo i regel av man, hustru och barn. Deras fördelning efter storlek var som följer.

	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijat Befattnings- havare	Virkamiehet Tjänstemän
Perheitä, joihin vanhempien ohella kuului —			
Familjer bestående av föräldrar och			
1 lapsi — 1 barn	142	64	39
2 lasta — 2 „	159	72	40
3 „ — 3 „	108	45	30
4 „ — 4 „	69	21	9
5 „ — 5 „	40	10	6
6 tai useampia lapsia — 6 eller flera barn	36	10	—
Lapsettomia perheitä — Barnlösa familjer	27	20	7
Yhteensä — Summa	581	242	131

Tällöin ei perheenjäseniksi ole luettu niitä lapsia, jotka ovat olleet täysihoitolaisina omassa kodissaan ja siis olleet osallisina vain ruoan kuluksi, asuntoon, lämpöön ja valoon. Näiden perheenjäsenten yhteinen lukumäärä oli 180, ja niitä oli 112 perheessä, joista 78 työläis-, 28 toimenhaltija- ja 6 virkamiesperheittä.

Useimmissa perheissä oli vain 1—2 lasta, ja varsinaisesti lapsirikkaita perheitä, joissa oli vähintään 5 lasta, oli verraten vähän. Työläisperheistä oli 13.1 % näin suuria, toimenhaltijoista 8.3 % ja virkamiesperheistä vain 4.6 %. Sen si-

Härvid medräknas icke såsom familjemedlemmar de barn, vilka åtnjutit helinackordering i eget hem och alltså endast deltagit i förbrukningen av mat, bostad, värme och belysning. Dessa familjemedlemmar voro till antalet inalles 180, fördelade på 112 familjer, nämligen 78 arbetar-, 28 befattningshavar- och 6 tjänstemannafamiljer.

De flesta familjer hade endast 1—2 barn och verkligt barnrika familjer, med minst 5 barn, förekommo rätt sparsamt. Detta var fallet inom 13.1 % av antalet arbetarfamiljer, 8.3 % befattningshavar- och endast 4.6 % tjänstemannafamil-

jaan oli 1—2 lapsen perheitä suhteellisesti runsaimmin virkamiesryhmässä.

Koska perheen suuruus eri paikkakuntaryhmissä vaihtelee, esitetään alempana sekä keskimääräinen henkilö- että kuluttajayksikköluku perhettä kohden eri paikkakunnilla; tällöin vain varsinaiset perheenjäsenet on otettu huomioon.

jer. Däremot var relativa antalet familjer med 1—2 barn störst inom tjänstemannagruppen.

Enär familjens storlek varierar inom de olika ortsgrupperna, anföres här nedan för olika orter medeltalet personer såväl som konsumtionsenheter per familj; härvid beaktas endast egentliga familjemedlemmar.

	Perheenjäseniä Familjemedlemmar			Kuluttajayksikköjä Konsumtionsenheter		
	Työläi- set Arbe- tare	Toimenhal- tijat Befatt- ningshavare	Virka- miehet Tjän- stemän	Työläi- set Arbe- tare	Toimenhal- tijat Befatt- ningshavare	Virka- miehet Tjän- stemän
Helsinki — Helsingfors	4.08	3.86	3.61	3.17	3.08	2.74
Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer	4.39	4.26	3.88	3.41	3.42	3.08
Pienet kaupungit — Mindre städer	4.82	4.45	4.54	3.58	3.32	3.37
Tehdas-yhdyskunnat — Fabrikkssamhälle ...	4.82	4.31	4.20	3.60	3.14	3.10
Koko maa — Hela landet	4.57	4.23	4.08	3.45	3.26	3.10

Kaikissa ryhmissä on perheenjäsenten henkilö-luku perhettä kohden keskimäärin pienin Helsingissä; työläisperheistä ovat tehdaspaikkakunnilla asuvat suurimmat, jota vastoin sekä toimenhaltija- että virkamiesperheet ovat henkilöluvuunsa nähden suurimmat pienissä kaupungeissa. Kuluttajayksikkölukua vastaavasti tarkastettaessa ovat erilaisuudet eri paikkakuntaryhmissä samantapaiset.

Menojen suuruuden suhdetta perheen suuruuteen esittää seuraava yhdistelmä, jossa on laskettu keskimääräinen kuluttajayksikköluku perhettä kohden eri menoryhmissä.

Inom samtliga grupper är antalet familjemedlemmar per familj i genomsnitt minst i Helsingfors; av arbetarfamiljerna äro de på fabriksorter bosatta störst, varemot såväl befattningshavare som tjänstemannafamiljerna äro till personantalet störst i de mindre städerna. Vid en analog granskning av konsumtionsenhetstalet bliva skiljaktigheterna mellan ortsgrupperna enahanda.

Förhållandet mellan utgifternas storlek och familjens storlek belyses i följande sammanställning, i vilken konsumtionsenhetstalet i medeltal per familj är uträknat för olika utgiftsgrupper.

	Vuosimenot perhettä kohden, mk — Årsutgift per familj, mk							75 000 t. enemm. l. mera
	alle—under 15 000	15 000— 25 000	25 000— 35 000	35 000— 45 000	45 000— 55 000	55 000— 65 000	65 000— 75 000	
Työläisperheet — Arbetar- familjer	2.56	3.25	3.53	4.13	3.74	—	—	—
Toimenhaltijaperheet — Befattningshavarfamiljer	—	2.65	3.38	3.36	3.68	3.18	2.90	5.00
Virkamiesperheet — Tjän- stemannafamiljer	—	2.14	2.96	3.00	3.19	3.43	2.87	3.24

Kuten tästä näkyy, kasvavat menot — ja vastaavasti tulot — perheiden suurentuessa, tosin ei aivan säännöllisesti, mutta suurin piirtein katsoen on kehityksen suunta kaikissa yhteiskuntaryhmissä ilmeinen. Huomattava on näitä ryhmiä toisiinsa verrattaessa, että samassa menoryhmässä työläisperheet ovat kuluttajayksikköluvultaan keskimäärin suurimmat ja virkamiesperheet pienimmät.

Såsom härav synes, växa utgifterna — och analogt inkomsterna — med familjens storlek, visserligen icke alldeles regelbundet, men i stora drag ä. utvecklingen tydlig inom samtliga socialgrupper. Vid jämförandet av dessa grupper med varandra bör observeras, att inom en och samma utgiftsgrupp arbetarfamiljerna i genomsnitt äga det största och tjänstemannafamiljerna det minsta konsumtionsenhetstalet.

Jos absoluuttisten menojen asemasta otetaan vauraus, s. o. menot kuluttajyksikköä kohden, jakoperusteeksi ja verrataan perheiden suuruutta sekä keskimääräisen henkilö- että kuluttajyksikköluvun mukaan ilmaistuna, saadaan alla oleva yhdistelmä.

Om till indelningsgrund i stället för de absoluta utgifterna tages välståndet, d. v. s. utgifterna per konsumtionsenhet, och familjernas storlek såväl enligt personantalet som konsumtionsenhetstalet i genomsnitt, erhålles följande sammanställning.

	Vuosimenot kuluttajyksikköä kohden, mk — Årsutgift per konsumtionsenhet, mk							
	alle—under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000— 12 500	12 500— 15 000	15 000— 17 500	17 500— 20 000	20 000— t. enimm. l. mera
	Perheenjäseniä perhettä kohden — Familjemedlemmar per familj							
Työläisperheet — Arbetarfamiljer	5.75	4.39	3.67	3.13	3.00	—	—	—
Toimenhaltijaperheet — Befattningshavarfamiljer	6.14	4.73	3.84	3.30	3.00	2.25	3.00	—
Virkamiesperheet — Tjänstemannafamiljer	5.00	4.75	4.38	4.17	4.13	3.27	4.10	3.60
	Kuluttajyksikköjä perhettä kohden Konsumtionsenheter per familj							
Työläisperheet — Arbetarfamiljer	4.55	3.30	2.57	2.20	2.10	—	—	—
Toimenhaltijaperheet — Befattningshavarfamiljer	5.00	3.67	2.82	2.53	2.30	1.97	2.05	—
Virkamiesperheet — Tjänstemannafamiljer	4.60	4.10	3.58	2.99	2.96	2.61	2.62	2.42

Vaurauden ja perheiden suuruuden välinen suhde on aivan päinvastainen kuin vastaavasti menojen, s. o. tulojen, ja perheenjäsenten luvun. Kuta vauraampi perhe on, sitä pienempi se on keskimäärin. Kun alimmassa vaurausryhmässä henkilö- luku perhettä kohden oli vielä 5—6 henkilöä, se oli sekä työläisten että toimenhaltijain ylimmässä vaurausryhmässä vain 3. Vielä jyrkempi oli ero perheiden suuruuteen nähden, kun se esitetään kuluttajyksiköissä, jolloin varsinkin lasten ikä myös tulee huomioon otetuksi. Tällöin keskimääräinen kuluttajyksikköluku perhettä kohden aleni työläisperheissä 4.55:stä alimmassa 2.10:een ylimmässä vaurausryhmässä ja vastaavasti toimenhaltija- ja virkamiesperheissä 5.00:sta ja 4.60:sta 2.05:een ja 2.42:een. Tätten voi huomata, että edellä todettu tulojen suureneminen perheluvun lisääntyessä ei ole tapahtunut samassa suhteessa kuin perhe on kasvanut, vaan tulojen lisääntyminen on ollut huomattavasti hitaampaa, joten todellinen vauraus on alempi suurissa perheissä kuin pienissä.

Perheenjäsenten ikä. Seuraavassa taulukossa esitetään ikäryhmittä erikseen työläisten ja toimenhaltijain sekä virkamiesten eri vaurausryhmissä.

Förhållandet mellan välståndet och familjens storlek är rakt motsatt mot förhållandet å andra sidan mellan utgifterna, d. v. s. inkomsterna, och antalet familjemedlemmar. Ju högre familjens välstånd är, desto mindre är den i medeltal. Medan i lägsta välståndgruppen personantalet per familj utgjorde 5—6, var detsamma endast 3 i såväl arbetarnas som befattningshavarnas högsta välståndgruppen. Ännu skarpare var skillnaden i familjernas storlek, då den uttryckes i konsumtionsenheter, varvid i synnerhet barnens ålder jämväl blir beaktad. Sålunda sjönk genomsnittliga konsumtionsenhetstalet per familj i arbetarfamiljerna från 4.55 i lägsta till 2.10 i högsta välståndgruppen och analogt i befattningshavarnas och tjänstemännens familjer från 5.00 och 4.60 till 2.05 och 2.42. Härvid kan iakttagas, att förnämnda ökning av inkomsterna med växande familj icke skett i samma förhållande som familjens tillväxt, utan har inkomstökningen försiggått betydligt långsammare, så att det faktiska välståndet är lägre i större familjer än i mindre.

Familjemedlemmarnas ålder. I följande tabell visas åldersgrupperingen inom såväl arbetarnas och befattningshavarnas som tjänstemännens olika välståndsgupper.

1. Perheenjäsenten ikäryhmitys. — Familjemedlemmarnas fördelning efter ålder.

Ikä, vuotta Ålder, år	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare										Virkamiehet Tjänstemän									
	Menot kuluttajajyksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk										Yhteensä Summa	Menot kuluttajajyksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsen- het, mk								Yhteensä Summa
	alle under 5 000		5 000 —7 500		7 500— 10 000		yli över 10 000					alle under 11 250		11 250— 18 750		yli- över 18 750				
	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.		mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	mp. m.	np. kv.	
0—1	7	9	21	17	15	17	4	9	47	52	4	—	2	3	2	2	8	5		
1—2	10	17	20	31	21	20	4	7	55	75	3	5	4	—	4	2	11	7		
2—3	6	15	23	13	19	14	10	8	58	50	3	—	4	3	5	—	12	3		
3—4	18	11	25	27	26	11	6	4	75	53	3	1	4	3	4	4	11	8		
4—5	22	23	25	25	13	22	11	5	71	75	4	7	4	1	3	—	11	8		
5—6	17	21	29	29	11	16	3	4	60	70	6	3	7	7	4	3	17	13		
6—7	18	14	25	25	13	15	4	4	60	58	3	3	7	6	2	2	12	11		
7—8	20	30	26	36	5	9	2	3	53	78	2	6	1	1	2	—	5	7		
8—9	16	27	19	22	10	5	2	2	47	56	5	3	1	1	—	1	6	5		
9—10	22	20	17	13	7	2	—	5	46	40	1	6	—	2	—	1	1	9		
10—11	20	30	19	16	8	5	—	1	47	52	3	4	1	—	1	—	5	4		
11—12	32	30	15	20	6	3	2	1	55	54	6	5	2	1	—	—	8	6		
12—13	30	42	16	21	2	3	—	—	48	66	7	2	1	—	—	—	8	2		
13—14	35	32	15	24	3	6	—	1	53	63	2	5	3	2	—	1	5	8		
14—15	31	32	13	21	4	5	—	—	48	58	7	5	—	2	—	—	7	7		
15—16	20	17	15	23	—	3	1	—	36	43	3	7	3	—	—	—	6	7		
16—17	11	34	15	12	4	3	1	1	31	50	2	5	1	—	—	—	3	5		
17—18	13	8	10	15	1	3	—	1	24	27	2	2	—	1	—	—	2	3		
18—19	8	11	10	13	3	3	—	1	21	28	2	2	1	—	—	—	3	2		
19—20	5	6	1	7	—	2	—	1	6	16	1	2	1	2	—	—	2	4		
20—21	—	1	4	6	1	3	—	—	5	10	1	—	—	1	—	—	1	1		
21—22	2	2	1	4	4	4	—	2	7	12	1	1	—	1	—	—	1	2		
22—23	—	—	1	3	1	7	—	3	2	13	—	—	1	2	—	—	1	2		
23—24	1	2	2	7	—	3	1	3	4	15	—	—	—	—	—	—	—	—		
24—25	—	2	4	2	4	6	—	2	8	12	—	1	—	—	—	—	—	1		
25 t. enemmän — I. mera	212	207	308	300	194	181	96	86	810	774	59	57	47	46	25	25	131	128		
Yhteensä — Summa	576	643	679	732	375	371	147	154	1 777	1 900	130	132	95	85	52	41	277	258		
%:ina — %																				
0—4	10.9	11.7	16.8	15.4	25.1	22.6	23.8	21.4	17.2	16.1	13.1	9.9	18.9	11.8	34.6	19.5	19.1	12.0		
5—9	16.2	17.4	17.1	17.1	12.3	12.7	7.4	11.7	15.0	15.9	13.1	15.9	16.8	20.0	15.4	17.1	14.8	17.5		
10—14	25.7	25.8	11.5	13.9	6.1	5.9	1.4	1.9	14.1	15.4	19.2	15.9	7.4	5.9	1.9	2.4	11.9	10.5		
15—19	9.9	11.8	7.5	9.6	2.1	3.8	1.4	2.6	6.6	8.6	7.7	13.6	6.3	3.5	—	—	5.8	8.1		
20—24	0.5	1.1	1.8	3.0	2.7	6.2	0.7	6.5	1.5	3.3	1.5	1.5	1.1	4.7	—	—	1.1	2.3		
25 t. enemmän — I. mera	36.8	32.2	45.3	41.0	51.7	48.8	65.3	55.9	45.6	40.7	45.4	43.2	49.5	54.1	48.1	61.0	47.3	49.6		

Kuten taulukon alaosasta näkyy, on työläis- ja toimenhaltijaperheissä suunnilleen yhtä paljon kolmen alimman ikäluokan lapsia, jota vastoin 15 vuotta vanhempia on suhteellisesti paljon harvemmin. Virkamiesperheissä on sitä vastoin jo 10—14-vuotiaita lapsia vähemmän kuin kahdessa alimmassa 5-vuotisryhmässä, ja 15 vuotta vanhempia on hieman harvemmin kuin työläis- ja toimenhaltijaryhmissä. Mitä vaurautteen ja ikäryhmitykseen tulee, on ilmeistä, että lapsia, kuten aikaisemmin on sanottu, on enemmän alemmissä vaurausryhmissä kuin ylemmissä ja että lasten ikä on vastaavasti korkeampi, t. s. perheissä, joissa on jo

Såsom av tabellens senare del framgår, har arbetar- och befattningshavarfamiljerna ungefär lika många barn inom envar av de tre lägsta åldersklasserna, varemot förekomsten av barn över 15 år är relativt taget mycket sällsyntare. I tjänstemannafamiljerna åter är redan åldersklassen 10—14 år mindre än de båda lägsta 5-årsgrupperna och förekomma barn över 15 år i något färre fall än bland arbetare och befattningshavare. Vad beträffar välståndet och fördelningen efter ålder, är det tydligt, att, såsom tidigare sagts, barnantalet är större i de lägre välståndsklasserna än i de högre och att barnens ålder

kouluiässä olevia lapsia, on yleensä vauraus pienempi, kuin niissä, joissa on vain aivan pieniä lapsia. Jotta saataisiin selvää siitä, miten vanhoista perheistä tutkimuksessa on kysymys, on seuraavassa otettu perheiden päämiesten ja heidän vaimojensa ikäsuhteet tarkastettaviksi.

är i motsvarande grad högre m. a. o. att i familjer med barn i skolåldern välståndet i regel är lägre än i familjer med endast helt små barn. För klagörande av, huru gamla familjer undersökningen omfattar, äro i det följande familjernas huvudmän och deras hustrur sammanställda efter ålder.

2. Ruokakunnan päämiehet ja heidän vaimonsa ryhmitettyinä iän mukaan. — Hushållens huvudmän och deras hustrur grupperade efter ålder.

		Ikä, vuotta — Ålder, år							
		—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—59	60 tai enemmän. — l. mera
Työläiset — Arbetare:	miehiä — män.....	10	72	102	128	102	79	76	11
	naisia — kvinnor.....	41	103	97	114	106	63	43	8
Toimenhaltijat — Befattningshavare:	miehiä — män.....	3	24	42	46	39	53	30	4
	naisia — kvinnor.....	10	37	53	43	48	32	16	1
Yhteensä — Summa:	miehiä — män.....	13	96	144	174	141	132	106	15
	naisia — kvinror.....	51	140	150	157	154	95	59	9
Virkamiehet — Tjänstemän:	miehiä — män.....	—	14	18	37	29	16	15	1
	naisia — kvinnor.....	3	27	27	31	20	11	8	2

Kuten yllä olevasta näkyy, ovat perheen päämiehet useimmiten 30—40-vuotiaita. 40 vuotta nuoremmat päämiehet muodostivat yli puolet kaikista työläis- ja virkamiesryhmässä, ja lähes puolet toimenhaltijaryhmässä, jossa tapaa suhteellisesti enimmän 45—49-vuotiaita päämiehiä. Varsinaisesti vanhoja, parhaimman työ kautensa sivuuttaneita, 60 vuotta vanhempia päämiehiä tässä tutkimuksessa on mukana varsin vähäsen. Naiset olivat yleensä nuorempia kuin heidän miehensä, ja 40 vuotta nuorempia oli noin 60 % työläis- ja toimenhaltijaperheissä ja lähes 70 % virkamiesperheissä.

Vuokralaiset, täysihoitolaiset y. m. ruokakuntien vieraat jäsenet. Ruokakuntien on varsinaisten perheenjäsenten lisäksi monessa tapauksessa kuulunut vieraita ruokakunnan jäseniä, kuten vuokralaisia, täysihoitolaisia y. m., jotka suuremmassa tai pienemmässä määrässä ovat olleet kulutukseen osallisia. Lisäksi on 112 tapauksessa ruokakuntaan kuulunut n. s. maksavia perheenjäseniä, t. s. sellaisia lapsia, jotka jo itse ansaitsevat ja ovat lähinnä täysihoitolaisen asemassa ruokakunnassa, ja 148 tapauksessa kotiapulaisia.

Såsom av ovanstående framgår, äro familjernas huvudmän i vanligaste fallet 30—40 år gamla. Huvudmännen under 40 år utgjorde över halva antalet i arbetar- och tjänstemannagrupperna och inemot halva antalet i befattningshavargruppen, där största relativa antalet huvudmän förekommer inom åldersgruppen 45—49 år. I egentlig mening gamla huvudmän, sådana som lämnat den bästa arbetstiden bakom sig och passerat 60-årsåldern, förekomma mycket sällan i denna undersökning. Kvinnorna voro i regel yngre än männen, och yngre än 40 år voro omkring 60 % av hela antalet i arbetar- och befattningshavarnas och inemot 70 % i tjänstemännens familjer.

Hyresgäster, inackorderade m. fl. främmande medlemmar av hushållen. Till hushållen ha förutom egentliga familjemedlemmar i många fall hört främmande medlemmar, såsom hyresgäster, inackorderade m. fl., vilka i större eller mindre grad tagit del i förbrukningen. Ytterligare har i 112 fall till hushållet hört s. k. betalande familjemedlemmar, d. v. s. barn, vilka redan själva förtjäna och inom hushållet närmast intaga samma ställning som inackorderter, och i 148 fall hembiträden.

	Työläiset Arbetare		Toimenhal- tijat Befatt- ningshavare		Yhteensä Summa		Virkamiehet Tjänstemän	
	Luku Antal	%	Luku Antal	%	Luku Antal	%	Luku Antal	%
Ruokakunnat, joissa oli — Hushåll med								
ainoastaan vuokralaisia — endast hyresgäster ...	66	11.4	21	8.7	87	10.6	14	10.7
ainoastaan täysihoitolaisia — endast inackor- derade	63	10.9	28	11.6	91	11.1	26	19.8
vuokralaisia ja täysihoitolaisia — hyresgäster och inackorderade	28	4.8	10	4.1	38	4.6	5	3.8
ainoastaan ruokavieraita — endast matgäster ..	9	1.5	2	0.8	11	1.3	5	3.8
vuokralaisia, täysihoitolaisia ja ruokavieraita — hyresgäster, inackorderade och matgäster	9	1.5	4	1.7	13	1.6	1	0.8
Ruokakunnat ilman alivuokralaisia tai ruokavie- raita — Hushåll utan underhyresgäster l. matgäster	406	69.9	177	73.1	583	70.8	80	61.1

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä näkyy, oli runsaasti $\frac{2}{3}$ työläis- ja toimenhaltijaruokakunnista ja $\frac{2}{3}$ virkamiesruokakunnista sellaisia, joissa ei ollut vieraita jäseniä. Niissä ruokakunnissa, joissa alivuokraamista jossain muodossa esiintyy, oli ensiksi mainituissa yhteiskuntaryhmissä tavallisinta vuokralaisten tai täysihoitolaisten pitäminen, joita tapaa melkein yhtä usein. Virkamiesruokakunnissa oli suhteellisesti paljon useammin täysihoidossa olevia ruokakunnan jäseniä kuin vuokralaisia, joita oli melkein samassa suhteessa kaikissa kolmessa ryhmässä. Ruokavieraita oli verraten harvoissa perheissä, jonkun verran useammin virkamiehillä kuin muilla. Alivuokralaisten pidon merkitys ruokakunnille on vähäisempi, kuin mitä yllä olevat luvut osoittavat, siinä suhteessa, etteivät läheskään kaikki alivuokralaiset ole olleet koko vuotta ruokakunnan jäseninä. Päinvastoin on yli $\frac{1}{3}$ edellä mainituista perheistä sellaisia, joissa näitä vieraita ruokakunnan jäseniä on ollut vähemmän kuin puoli vuotta; tällöin alivuokralaisten kulutusaikaa laskettaessa ei ole kysymys määrätystä yksilöstä, vaan alivuokralaisten yhteenlasketusta kulutusa-
jasta.

Verrattaessa työläis- ja toimenhaltijaruokakuntien alivuokraamisen suhteellista yleisyyttä eri paikkakuntaryhmissä saadaan seuraava yhdistelmä.

Såsom av ovanstående sammanställning framgår, förekommo inom drygt $\frac{2}{3}$ av arbetar- och befattningshavarhushållen samt inom $\frac{2}{3}$ av tjänstemannahushållen inga främmande medlemmar. I de hushåll, där något slag av underhyrande förekom, var i de förstnämnda socialgrupperna hållandet av hyresgäster eller inackorderade vanligast och förekommo bägge slagen ungefär lika ofta. Inom tjänstemännens hushåll var det relativt taget mycket vanligare att hålla inackorderade än hyresgäster, vilkas relativa antal var ungefär lika stort i samtliga tre grupper. Matgäster förekommo i rätt få familjer, något oftare hos tjänstemännen än hos de andra. Uthyrandet till underhyresgäster har för hushållen spelat mindre roll än vad ovanstående utvisar, i det att icke närmelsevis alla hyresgäster och inackorderade varit hela året medlemmar av hushållet. Tvärtom förekom det i över $\frac{1}{3}$ av förenämnda familjer, att dessa främmande medlemmar av hushållet tillhört detsamma kortare tid än ett halvt år; vid uträkningen av desamma förbrukningstid är det härvid icke fråga om bestämda individer, utan om samtliga underhyrandes sammanlagda förbrukningstid.

Jämför man' relativa frekvensen av underhyresgäster i arbetar- och befattningshavarhushåll och inom olika ortsgrupper, erhålles följande sammanställning.

	Helsinki Helsingfors.	Muut suuret kaupungit Övriga stora stä- der	Pienet kaupungit Mindre stä- der	Tehdas- yhdyskunnat Fabriks- samhällen	Yhteensä Summa
Ruokakunnat, joissa oli — Hushåll med					
ainoastaan vuokralaisia — endast hyresgäster ..	19.2	8.2	10.2	4.1	10.6
ainoastaan täysihoitolaisia — endast inackor- derade	4.9	13.3	14.8	10.6	11.1
vuokralaisia ja täysihoitolaisia — hyresgäster och inackorderade	7.9	5.1	5.3	—	4.6
ainoastaan ruokavieraita — endast matgäster ..	—	1.3	1.9	2.0	1.3
vuokralaisia, täysihoitolaisia ja ruokavieraita — hyresgäster, inackorderade och matgäster	1.0	0.6	2.3	2.0	1.6
Ruokakunnat ilman alivuokralaisia tai ruokavie- raita — Hushåll utan underhyresgäster l. matgäster	67.0	71.5	65.5	81.3	70.8

Kuten edellä olevat suhdeluvut osoittavat, on Helsingissä ja pienissä kaupungeissa enimmäen sellaisia ruokakuntia, joissa on ollut vieraita ruokakunnan jäseniä, noin $\frac{1}{3}$ kaikista näistä. Tehdas-yhdyskunnissa alivuokraaminen on harvinaisempaa, vastaava osuus oli $\frac{1}{5}$. Mitä alivuokraamisen eri muotoihin tulee, on Helsingissä paljon yleisempää vain asunnon vuokraaminen ja harvinaisempaa täysihoidon antaminen kuin muualla, missä jälkimäistä alivuokraamisen muotoa tapaa suhteellisesti useammin. Näyttää siltä, kuin Helsingin korkean vuokratason seurauksena olisi, että omien vuokramenojen vähentämiseksi on turvauduttu asunnon osan vuokraamiseen vieraalle henkilölle.

Huoneiston suuruuden ja alivuokraamisen suhdetta esittää seuraava yhdistelmä, jossa ne ruokakunnat, joilla oli alivuokralaisia, on ryhmitelty huoneiston suuruuden mukaan ja laskettu niiden osuus kaikista samansuuruisista huoneistoista.

Huoneistot, joissa oli alivuokralaisia, %:ina kaikista — Bostäder med underhyresgäster i % av samtliga				
	1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	1 huone ja keittiö — 1 rum o. kök	2 huonetta ja keittiö — 2 rum o. kök	3 t. useam- pia huonei- ta ja keit- tiö — 3 l. flere rum o. kök
Työläiset — Arbetare	21.3	28.6	49.1	50.0
Toimihenkilöt — Befattningshavare	9.1	17.6	32.5	70.6
Yhteensä — Summa	20.6	25.7	39.0	66.7
Virkamiehet — Tjänstemän	50.0	15.8	36.6	39.1

Kuten tästä yhdistelmästä näkyy, oli niiden huoneistojen, joissa oli alivuokralaisia, osuus sitä suurempi, mitä useampia huoneita asunnoissa oli. On kuitenkin huomattava, että työläisryhmässä 1 huoneen asunnoista runsas $\frac{1}{5}$ oli sellaisia, joissa oli asukkeja. Kun yleensäkin 1 huoneen huoneisto perheen asuntona on pidettävä riittämättömänä, on tietysti vieraiden henkilöiden asumista muutenkin ahtaassa huoneessa pidettävä varsin huomattavana epäkohtana.

Asunto-olot. Tilinpitoperheiden elinkannan ja heidän elämäntapojensa valaisemiseksi pyydettiin tilikirjoissa heidän asunto-oloistaan erinäisiä yleisiä tietoja, asunnon hallintamuodosta, suuruudesta ja yleisistä mukavuussuhteista.

Hallintamuotonsa nojalla on huoneistot seuraavassa ryhmitelty vuokrattuihin, työnantajan vapaasti tai osittain vapaasti luovuttamiin, osakehuoneistoihin ja omiin asuntoihin.

Såsom ovanstående relativa tal utvisa, förekomma hushåll med främmande medlemmar jämförelsevis mest i Helsingfors och i de mindre städerna och var antalet sådana familjer ungefär $\frac{1}{3}$ av hela antalet. I fabriksamhällena är inboendet sällsyntare, i det att proportionen utgjorde $\frac{1}{5}$. Vad beträffar de olika slagen av underhyresgäster, är det i Helsingfors mycket allmänare att endast uthyra bostad och sällsyntare att giva helpension än annorstädes, varest den senare formen förekommer jämförelsevis oftare. Helsingfors höga hyresnivå synes hava fått till följd en strävan att uthyra en del av bostaden åt främmande person för att sålunda nedbringa den egna hyresutgiften.

Förhållandet mellan lägenhetens storlek och inboendefrekvensen utvisar följande sammanställning, vari de hushåll, som hade underhyresgäster, äro grupperade efter lägenhetens storlek och ställda i förhållande till samtliga hushåll med lika stor lägenhet.

Huoneistot, joissa oli alivuokralaisia, %:ina kaikista — Bostäder med underhyresgäster i % av samtliga

	1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	1 huone ja keittiö — 1 rum o. kök	2 huonetta ja keittiö — 2 rum o. kök	3 t. useam- pia huonei- ta ja keit- tiö — 3 l. flere rum o. kök
Työläiset — Arbetare	21.3	28.6	49.1	50.0
Toimihenkilöt — Befattningshavare	9.1	17.6	32.5	70.6
Yhteensä — Summa	20.6	25.7	39.0	66.7
Virkamiehet — Tjänstemän	50.0	15.8	36.6	39.1

Såsom av sammanställningen framgår, var relativa antalet lägenheter med underhyresgäster större, ju flere rum bostaden innehöll. Märkas bör likväl, att inom arbetargruppen drygt $\frac{1}{5}$ av 1-rumsbostäderna utgjordes av bostäder med inboende. Då överhuvud en bostad på ett enda rum bör anses otillräcklig för en familj, måste det anses utgöra ett mycket stort missförhållande att i ett redan annars trångt rum ytterligare hysa främmande personer.

Bostadsförhållanden. För belysande av bokföringsfamiljernas levnadsstandard och levnadssätt avfordrades i hushållsböckerna vissa allmänna uppgifter om deras bostadsförhållanden, bostadens upplåtelseform, storlek och allmänna bekvämligheter.

På grund av upplåtelseformen äro lägenheterna i det följande indelade i hyrda, av arbetsgivaren fritt eller delvis fritt upplåtta, aktielägenheter och egna bostäder.

Kuten edellä oleva selvitys asuntojen hallintamuodosta eri paikkakuntaryhmissä osoittaa, tapaa kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä enimmänsä vuokra-asuntoja Helsingissä, osakehuoneistoja taas muissa suurissa kaupungeissa, joskin sangen runsaasti myös pääkaupungissa, mutta sitä vastoin tuskin ollenkaan pikkukaupungeissa ja tehdasyhdyskunnissa. Viimeksi mainituissa ovat omat ja työnantajain asunnot enemmistönä.

Asuntokannan valaisemiseksi esitetään seuraavassa tiedot asuntojen suuruudesta niiden huone-
lunun nojalla.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattnings- havare		Virkamiehet Tjänstemän	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	164	28.2	11	4.6	2	1.5
1 „ ja keittiö — 1 „ och kök	360	62.0	131	54.1	19	14.5
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	53	9.1	83	34.3	41	31.3
3 „ „ „ — 3 „ „ „	4	0.7	15	6.2	49	37.4
4 tai useampia huoneita ja keittiö — 4 eller flera rum och kök	—	—	2	0.8	20	15.3

Työläisten asunnoista olivat 1 huoneen ja keittiön huoneistot tavallisimmat, 62.0 % kaikista, mutta yhden huoneen, s. o. vain keittiön, käsittäviä asuntoja oli kuitenkin 28.2 %, kun taas suurempia huoneistoja, 2 huoneen ja keittiön, tapaa vain 9.1 %:lla ja sitä suurempia tuskin ollenkaan. Toimenhaltijaryhmässä olivat samoin 1 huoneen ja keittiön asunnot tavallisimmat, muodostaen runsaasti puolet kaikista; sitä vastoin 1 huoneen ja kahden huoneen ja keittiön asuntojen välinen suhde on päinvastainen kuin työläisillä; vain harvoin toimenhaltijat asuvat 1 huoneessa, mutta noin 1/3 heistä asuu 2 huoneen ja keittiön ja sitä suuremmissa vielä 7 % eli enemmän kuin 1 huoneen huoneistoissa. Virkamiesryhmässä ovat 2 ja 3 huoneen sekä keittiön käsittävät huoneistot yleisimmät, ja niitä on yli 2/3 kaikista. Jälleläävä 1/3 jakautuu miltei tasan näitä suurempien ja pienempien huoneistojen kesken; kuitenkin on huomattava, ettei 1 huoneen asuntoja tässä ryhmässä ole kuin kahdessa tapauksessa.

Kun paikkakunnalliset eroavaisuudet nimenomaan asuntoihin nähden ovat varsin suuret, ilmeisesti lähinnä vuokratason erilaisuudesta johtuen, esitetään seuraavassa yhdistelmässä erisuuruisten huoneistojen yleisyyttä eri paikkakunta- ja yhteiskuntaryhmissä.

Såsom vidstående utredning av bostädernas upplätelseform inom olika ortsgrupper utvisar, är inom samtliga tre socialgrupper antalet hyrda lägenheter störst i Helsingfors, antalet aktielägenheter åter i andra större städer och rätt stort även i huvudstaden, men däremot minimalt i småstäder och fabriksamhällen. I de sistnämnda äro egna och av arbetsgivaren upplätta bostäder övervägande.

För belysande av bostadsstandarden meddelas i det följande uppgifter över bostädernas storlek enligt antalet rum.

Bland arbetarna voro bostäder på 1 rum och kök de vanligaste, 62.0 %, men även bostäderna på ett enda rum, d. v. s. kök, uppgingo dock till 28.2 %, medan antalet större lägenheter, 2 rum och kök, endast utgjorde 9.1 % och ännu större knappast alls förekommo. Bland befattningshavarna voro likaså bostäder på 1 rum och kök de vanligaste, utgörande drygt halva antalet av alla; däremot är förhållandet mellan bostäder på 1 rum och 2 rum och kök rakt motsatt mot förhållandet bland arbetarna; befattningshavarna bo sällan i 1 rum, men till omkring 1/3 i 2 rum och kök och till 7 % i större bostäder eller oftare än i ett enda rum. Bland tjänstemännen förekomma oftast lägenheter på 2 och 3 rum jämte kök och var dessas antal över 2/3 av hela antalet. Återstående 1/3 fördelar sig nästan jämt på större och mindre lägenheter än de nyssnämnda; märkas bör dock, att bostäder om 1 rum inom denna grupp förekomma blott i tvenne fall.

Då de ortliga skiljaktigheterna i fråga om bostaden äro mycket stora, uppenbarligen på grund av varierande hyresnivå, åskådliggöres i följande sammanställning förekomsten av olika stora lägenheter efter Orts- och socialgrupper.

4. Asuntojen suuruus eri paikkakuntaryhmissä, %:ina. — Bostädernas storlek inom olika ortsgupper, i %.

	Helsinki Helsingfors			Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer			Pienet kaupungit Mindre städer			Tehdas-yhdyskunnat Fabrikssamhällen		
	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijain Behållningshavare	Virkamiehet Tjänstemän	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijain Behållningshavare	Virkamiehet Tjänstemän	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijain Behållningshavare	Virkamiehet Tjänstemän	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijain Behållningshavare	Virkamiehet Tjänstemän
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	40.1	12.5	2.8	31.5	2.9	3.1	19.5	1.4	—	26.0	2.1	—
1 » ja keittiö — 1 » och kök	54.4	60.7	22.2	62.9	53.6	21.9	68.2	52.2	6.2	60.7	50.0	6.7
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	5.5	23.2	41.7	4.5	37.7	31.3	11.3	34.8	29.2	12.7	41.7	13.3
3 » » » — 3 » » »	—	3.6	30.5	1.1	4.3	25.0	1.0	10.2	41.7	0.6	6.2	66.7
4 t. us. huoneita ja keittiö — 4 l. flera rum och kök	—	—	2.8	—	1.5	18.7	—	1.4	22.9	—	—	13.3

Kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä ovat asunnot Helsingissä yleensä pienemmät kuin muualla. Niinpä Helsingin työläisperheistä 40.1 % asui vain huoneen käsittävissä asunnoissa, muiden suurien kaupunkien vastaavasti 31.5 %, pikkukaupunkien vain 19.5 % ja tehdaspaikkakuntien perheistä taas hieman useammat eli 26.0 %. Sama ilmiö on huomattavissa toimenhaltijaperheisiin nähden, joista Helsingissä 12.5 % asui 1 huoneen huoneistoissa, jota vastoin muualla vastaava osuus on vain pari prosenttia. 1 huoneen huoneistojen osuuden vähetessä kasvaa vastaavasti 2 jopa 3 huonetta ja keittiön käsittävien asuntojen osuus. Virkamiesryhmään nähden ei kehitys ole niin säännöllinen kuin edellä mainittuja perheitä tarkastettaessa, ilmeisesti johtuen perheiden vähälukuisuudesta eri ryhmissä, mutta myös virkamiesperheiden asuntokanta on selvästi alempi pääkaupungissa kuin muualla.

Kuten on luonnollistakin, vaikuttaa vaurauden kasvaminen myös asuntokantaan, joten vauraammissa perheissä tapaa vähemmän 1 huoneen asuntoja ja päinvastoin enemmän 2 ja 3 huoneen sekä keittiön asuntoja. Kuten seuraavasta taulukosta nähdään, on työläis- ja toimenhaltijaryhmien alimassa vaurausryhmässä 1 huoneen asuntojen osuus 29.0 %, vastaavan luvun ylimmässä vaurausryhmässä ollessa 5.1 %. Samoin 1 huoneen ja keittiön asuntojen osuus vähenee 61.9 %:sta 51.0 %:iin vaurauden lisääntyessä. Vastaavasti lisääntyy 2 tai useampia huoneita sekä keittiön käsittävien huoneistojen osuus, 9.1 %:sta 43.9 %:iin.

Inom alla tre socialgrupper äro bostäderna i Helsingfors i regel mindre än annorstädes. Sålunda bebodde 40.1 % av arbetarfamiljerna i Helsingfors bostäder om ett enda rum, i andra större städer 31.5 %, i småstäderna endast 19.5 % och i fabrikkssamhällena åter något flere eller 26.0 %. Samma företeelse kan iakttagas inom befattningshavarnas grupp, vars familjer i Helsingfors i 12.5 % fall bebodde lägenheter på 1 rum, medan motsvarande relativt för andra orter utgör blott ett par procent. Då relativtalet för lägenheter på 1 rum sjunker, blir analogt relativtalet för bostäder på 2 och t. o. m. för 3 rum och kök större. I tjänstemannagruppen är utvecklingen icke så regelbunden som bland ovan nämnda familjer och beror detta tydligen på familjernas ringa antal inom grupperna, men även inom tjänstemannagruppen råder tydligen en lägre bostadsstandard i huvudstaden än annorstädes.

Såsom naturligt är, inverkar ett stigande välförhållande även på bostadsstandarden, så att burgnare familjer mera sällan bebo bostäder på 1 rum och tvärtom oftare bostäder på 2 och 3 rum med kök. Såsom framgår av vidstående tabell, utgör bland arbetare och befattningshavare inom lägsta välförhållande-gruppen proportionstalet för bostäder på 1 rum 29.0 %, medan motsvarande tal inom högsta välförhållande-gruppen utgör 5.1 %. På samma sätt sjunker proportionstalet för bostäder på 1 rum och kök från 61.9 % till 51.0 % vid stigande välförhållande. Analogt stiger proportionstalet för bostäder på flere rum jämte kök, från 9.1 % till 43.9 %.

5. Asuntojen siivous eri vaurausryhmissä, %:ina. — Bostädernas storlek inom olika välstandsgrupper, i %.

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000	Yhteen- sä Summa	alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750	Yhteen- sä Summa
Meut kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk									
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök).....	29.0	24.4	16.0	5.1	21.3	1.7	2.1	—	1.5
1 » ja keittiö — 1 » och kök ..	61.9	58.4	63.5	51.0	59.7	20.3	14.9	—	14.5
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	8.6	15.6	17.0	35.7	16.5	40.7	23.4	24.0	31.3
3 » » » — 3 » » »	0.5	1.3	3.5	7.2	2.3	28.8	42.6	48.0	37.4
4 t. us. huoneita ja keittiö — 4 l. flera rum och kök	—	0.3	—	1.0	0.2	8.5	17.0	28.0	15.3
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Mitä asuntojen n. s. mukavuuksiin tulee, oli tehdasyhdyskunnissa vesijohto asunnossa varsin harvinainen, ja Helsingissäkin oli vain 70 % tutkimukseen kuuluvista, työläisasunnoista varustettu vesijohtolla. Sähkövalo oli miltei kaikissa asunnoissa tutkimukseen osallisilla paikkakunnilla. Kaasukeittomahdollisuuksia oli yleensä vain Helsingissä, Turussa ja Viipurissa, ja näillä paikkakunnilla ei suinkaan kaikkien perheiden asuntoihin kuulunut kaasuhellaa. Näin ollen oli koko virkamiesryhmässä niiden perheiden osuus, joilla oli kaasukeittiö, 21.4 %, toimenhaltijoilla 16.5 % ja työläisillä vain 11.0 % kaikista. Keskuslämmityksellä varustettuja huoneistoja oli tilinpitoperheillä varsin harvoin; vain 7.2 % työläisten, 11.2 % toimenhaltijain ja 18.3 % virkamiesten huoneistoista oli keskuslämmityksellä varustettuja.

Tutkimuksenaisten perheiden asuntokannan arvostelemiseksi on vielä syytä tarkastaa asuintiheyttä, s. o. asukkaiden lukua 100 huonetta kohden eri yhteiskunta- ja vaurausryhmissä.

Med avseende på bostädernas s. k. bekvämligheter var i fabriksamhällen vattenledning mycket sällsynt, och även i Helsingfors voro endast 70 % av de arbetarbostäder, som undersökningen berörde, försedda med vattenledning. Elektriskt ljus fanns i nästan samtliga bostäder på de orter undersökningen avsåg. Möjlighet att koka på gas fanns överhuvud blott i Helsingfors, Åbo och Viborg utan att ens på dessa orter närmelsevis alla familjers bostäder hade gaskök. Sålunda uppgick inom hela tjänstemannagruppen antalet familjer med gaskök till 21.4 %, bland befattningshavarna till 16.5 % och bland arbetarna till endast 11.0 % av totalantalet. Lägenheter med centraluppvärmning voro bland bokföringsfamiljerna mycket sällsynta; bland arbetarna voro endast 7.2 %, bland befattningshavarna 11.2 % och bland tjänstemännen 18.3 % av antalet bostäder försedda med centraluppvärmning.

För bedömandet av de av undersökningen berörda familjernas bostadsstandard är det ännu skäl att undersöka boendetätheten, d. v. s. antalet boende per 100 rum inom olika social- och välstandsgrupper.

Asukkaita 100 huonetta kohden — Antal boende per 100 rum

	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijat Befattningshavare	Virkamiehet Tjänstemän
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	469	364	250
1 » ja keittiö — 1 » och kök	255	235	198
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	194	169	151
3 » » » — 3 » » »	113	128	135

Kuten edellä olevasta yhdistelmästä näkyy, oli asuintiheys sitä suurempi, mitä pienempi asunto on kysymyksessä. Kussakin asuntoluokassa asuintiheys on yleensä aina suurin työläisillä ja pienin

Såsom av sammanställningen härövan framgår, var boendetätheten desto större, ju mindre bostaden var. Inom varje bostadsklass är boendetätheten i regel alltid störst bland arbetarna och

virkamiehillä. Merkillepantavaa on, että varsinkin työläis-, mutta myös toimenhaltijaryhmässä 1 huoneen asunnot olivat keskimäärin liian ahtaasti asuttuja, kun, kuten meillä on tapana, liian ahtaasti asutuksi katsotaan ne huoneistot, missä henkilöluku huonetta kohden on 3 tai enemmän.

Kun otetaan huomioon vaurausryhmitys, saadaan seuraava yhdistelmä.

minst bland tjänstemännen. Märkas bör, att i synnerhet bland arbetarna men även bland befattningshavarna 1-rums bostäderna voro i genomsnitt överbefolkade, varvid, såsom brukligt är hos oss, med överbefolkad bostad avses bostad med ett personantal av 3 eller flere per rum.

Med beaktande av grupperingen efter välstånd erhålles följande sammanställning.

6. Aukkaita 100 huonetta kohden. — Antal boende per 100 rum.

Yhteiskuntaryhmä Socialgrupp	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet Tjänstemän			
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000	Yhteensä Summa	alle under 11 250	11250— 18 750	yli över 18 750	Yhteensä Summa
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	564	428	378	300	463	200	300	—	250
1 » ja keittiö — 1 » och kök	324	249	206	171	250	196	200	—	198
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	272	193	153	137	179	151	150	150	151
3 » » » — 3 » » »	125	131	143	104	125	157	124	123	135

Asuintiheys oli työläisten ja toimenhaltijain asunnoissa kääntäen verrannollinen vaurauteen: kuta suurempi vauraus, sitä pienempi asuintiheys. Eroavaisuus tässä suhteessa alimman ja ylimmän vaurausluokan välillä oli huomattavan suuri, niin että asuintiheys viimeksi mainitussa ryhmässä oli vain lähes puolet ensiksi mainitussa ryhmässä lasketusta. Virkamiesryhmässä ei vastaavaa kehitystä voida todeta, osaksi ehkä riippuen näiden perheiden vähälukuisuudesta tässä tutkimuksessa.

Kun tarkastetaan varsinaisten liian ahtaasti asuttujen huoneistojen lukumäärää, voidaan todeta, että työläisten ja toimenhaltijain 1 huoneen asunnoista melkein kaikki on luettava tähän ryhmään, 1 huoneen ja keittiön asunnoista noin 33 % ja 2 huonetta ja keittiön käsittävistä huoneistoista noin 9 %. Virkamiesryhmässä ei tällaista ahtautta ole juuri lainkaan.

III. Ruokakuntien tulot ja menot eri yhteiskunta- ja vaurausryhmissä.

Ruokakuntien tilinpito käsitti koko vuoden rahatulot ja menot samoin kuin luontoistalouden, sikäli kuin sitä oli; sen sijaan tilinpito oli siinä suhteessa puutteellista, ettei siihen liittynyt omaisuusluetteloa tilinpidon alkaessa ja loppuessa, joten pitkäaikaista kulutusta kestävien hyödykkeiden hankinta, kuten esim. kaluston, on voinut yksityisen ruokakunnan tilinpidon kohdalta tulla joko suhteettoman suureksi tai pieneksi. Kun

Boendetätheten bland arbetare och befattningshavare var omvänt proportionell mot välståndet: ju större välstånd, desto mindre boendetäthet. Skillnaden i detta avseende mellan lägsta och högsta välståndsklassen var anmärkningsvärt stor, i det att boendetätheten inom sistnämnda grupp var blott ungefär hälften så stor som inom förstnämnda grupp. Inom tjänstemannagrupperna kan intet motsvarande förhållande konstateras, beroende kanske delvis på dessa familjers ringa antal i denna undersökning.

Då man undersöker antalet direkt överbefolkade lägenheter, kan man konstatera, att av bostäderna på 1 rum inom arbetar- och befattningshavargrupperna nästan samtliga böra hänföras till denna grupp samt av bostäderna på 1 rum och kök omkring 33 % och av lägenheterna på 2 rum och kök omkring 9 %. Inom tjänstemannagrupperna framträder nästan ingen överbefolkning.

III. Hushållens inkomster och utgifter inom olika social- och välständsgrupper.

Hushållens räkenskaper omfattade ett helt års kontanta inkomster och utgifter ävensom naturhushållningen, för såvitt sådan förekom; däremot var bokföringen så tillvida bristfällig, att densamma icke åtföljdes av egendomsförteckning vid räkenskapsperiodens början och slut, varigenom anskaffningen av förnödenheter, vilka i likhet med t. ex. inventarier äro avsedda för förbrukning under en längre tid, kunnat i räkenskaperna för

kuitenkin omaisuusluettelon laatiminen tuottaisi hyvin paljon lisätyötä ja vaikeuksia käsitteilyssäkin, on katsottu paremmaksi jättää se pois, varsinkin kun monien ruokakuntien tilinpitotietoja yhdistettäessä epätasaisuudet menoerien suuruuteen nähden suurelta osalta häviävät.

Tasetili. Ruokakuntien tilinpidon pääerät, kun sekä varsinaiset että n. s. tilinpitotulot ja menot otetaan huomioon, olivat keskimäärin perhettä kohden laskettuina seuraavat.

	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijat Befattningshavare	Yhteensä Summa	Virkamiehet Tjänstemän
Rahaa kassassa tilinpitokauden alkaessa — Kontant i kassan vid bokföringsårets början	mk 295	mk 409	mk 329	mk 479
Alkuvarasto — Förråd vid början	341	399	358	417
Varsinaiset tulot — Egentliga inkomster	26 592	32 953	28 462	50 838
Otetut lainat — Upptagna lån	1 561	2 996	1 983	4 093
Takaisin saadut lainat — Återbekomna lån	132	256	168	597
Käytetyt säästöt y. m. — Använda besparingar m. m.	584	961	695	3 223
Yhteensä — Summa	29 505	37 974	31 995	59 647
Rahaa kassassa tilinpitokauden loppuessa — Kontant i kassan vid bokföringsårets slut	442	433	440	565
Loppuvarasto — Förråd vid slutet	279	296	284	293
Varsinaiset menot — Egentliga utgifter	26 815	33 786	28 864	51 190
Maksetut lainat ja velanlyhennykset — Återbetalning och förkortning av lån	1 186	1 918	1 401	3 716
Annetut lainat — Utlånat	58	86	66	390
Säästöönpanot — Besparingar	725	1 455	940	3 493
Yhteensä — Summa	29 505	37 974	31 995	59 647

Kuten edellä olevasta tasetilistä näkyy, olivat varsinaiset menot työläisperheissä 223, toimenhaltijaperheissä 833 ja virkamiehillä 352 markkaa tuloja suuremmat. Tämän vajauksen peittämiseksi on sekä käytetty säästövaroja että otettu lainoja. Säästöihin nähden on huomattava, että säästöönpanot olivat kaikissa yhteiskuntaryhmissä suuremmat kuin säästövarojen käyttö, mutta molemmat erät olivat varsin vähäiset, varsinkin työläisillä. Huomattavasti suurempi oli lainavarojen käyttö; otetut lainat olivat lähes kolme kertaa käytettyjä säästöjä suuremmat työläis- ja toimenhaltijaryhmässä, virkamiesperheissä tosin vain noin $\frac{1}{3}$ suuremmat. Otettujen ja maksettujen lainojen välinen ero oli työläisillä 375 markkaa, toimenhaltijoilla 1 078 ja virkamiehillä 377 markkaa, joten otetuista lainoista vastaavasti maksetut lainat muodostivat 76.0, 64.0 ja 90.8 %. Se seikka, että otetut lainat olivat maksettuja suuremmat,

nägot enskilt hushåll bliva antingen oproportionerligt stor eller liten. Då likväl uppgrändet av egendomsförteckning hade medfört en mängd extra arbete och svårigheter även vid bearbetningen, ansågs det vara bäst att utelämna detsamma, synnerligast som genom sammanställning av bokföringsuppgifter för ett större antal hushåll ojämnheterna i fråga om utgiftsposternas storlek till betydlig del upphävas.

Balansräkning. Huvudposterna i hushållens bokföring, uträknade i medeltal per familj, voro som följer, då såväl egentliga som s. k. bokföringsinkomster och utgifter tagas i beaktande.

Såsom av ovanstående balansräkning framgår, voro de egentliga utgifterna i arbetarfamiljerna 223, i befattningshavarfamiljerna 833 och i tjänstemannafamiljerna 352 mark större än inkomsterna. Bristen har blivit täckt dels genom användning av besparingar, dels genom upptagning av lån. Med avseende på besparingarna bör märkas, att sparavsättningarna inom alla socialgrupper voro större än beloppet använda besparingar, varvid dock båda beloppen voro synnerligen små, särskilt bland arbetarna. Betydligt större var beloppet upptagna lån; detta var inom arbetarnas och befattningshavarnas grupp inemot tre gånger så stort som beloppet använda besparingar, inom tjänstemannagrupperna dock endast omkring $\frac{1}{3}$ större. Skillnaden mellan upptagna och återbetalade lån uppgick bland arbetarna till 375 mark, bland befattningshavarna till 1 078 och bland tjänstemännen till 377 mark, varvid de

samanaikaisesti kuin säästöönpanot olivat käytettyjä säästöjä suuremmat, johtuu osittain ilmeisesti siitä, että sijoituksia on tehty lainavaroilla esim. uutta asuntoa hankittaessa j. n. e.

Tilinpidon päätyminen vajakseen, mikä edellä todettiin kaikkiin kolmeen yhteiskuntaryhmään nähden, voi osittain johtua siitä, että tilinpitäjät, kuten aikaisemmin on mainittu, ovat jättäneet pienehköjä sivutulojaan merkitsemättä. Vaikka kussakin ryhmässä tulot keskimäärin ovat menoja hieman pienemmät, on yksityisten perheiden tilinpidossa tässä suhteessa suuria eroavaisuuksia. Seuraavassa taulukossa on tämän takia erikseen tutkittu sekä niitä perheitä, joiden tilit päättyivät vajakseen, että niitä, joille tuli säästöä.

Återbetalade lånen utgjorde 76.0, 64.0 och 90.8 % av de upptagna lånen. Den omständigheten, att de upptagna lånen överstego de återbetalade på samma gång som sparavsättningarna överstego de använda besparingarna, härrör tydligen delvis därav, att med lånedel gjorts investeringar t. ex. för anskaffande av ny bostad o. s. v.

Att bokföringen ändats med förlust, vilket ovan konstaterats inom alla tre socialgrupper, kan delvis bero dämpa, att smärre biförtjänster icke blivit bokförda. Fastän inom varje grupp inkomsterna i medeltal äro något mindre än utgifterna, utvisar de enskilda familjernas bokföring i detta avseende stora skiljaktigheter. I följande tabell ha därför de familjer, vilkas räkenskaper ändats med brist, och de, vilka fingo överskott, underkastats särbehandling.

7. Tulojen ja menojen välinen ero. — Balansen mellan inkomster och utgifter.

Ruokakuntaryhmä Hushällsgrupp/	Kaikki ruokakunnat Samtliga hushäll					Ruokakunnat, joilla oli Hushäll med						
	Luku — Antal	Tulot perheittä kohden mk	Menot perheittä kohden mk	Säästö (+) t. vajaus (—) Överskott (+) l. brist (—)		säästöä — överskott			vajausta — brist			
				perheittä kohden mk	%:ina tuloista i % av in- komsterna	Luku — Antal	%:ina kaikista perheistä i % av sam- tliga familjer	Luku — Antal	%:ina kaikista perheistä i % av sam- tliga familjer	Vajaus perheittä kohden — Brist per familji mk		
a) Työläiset ja toimenhaltijat — Arbetare och befattningshavare												
Menot ruokakuntaa kohden, mk — Utgift per hushäll, mk												
alle — under 25 000	312	20 816	20 697	+ 119	0.6	143	45.8	1 711	169	54.2	1 228	
25 000—35 000	335	29 467	29 817	— 350	1.2	134	40.0	1 836	201	60.0	1 810	
35 000—45 000	137	37 413	38 798	— 1 385	3.7	48	35.0	1 786	89	65.0	3 095	
yli — över 45 000	39	49 568	51 123	— 1 555	3.1	14	35.9	2 110	25	64.1	3 607	
Menot kuluttajayksikköä kohden, mk — Utgift per konsumtionsenhet, mk												
alle — under 5 000	210	25 596	25 862	— 266	1.0	81	38.6	1 690	129	61.4	1 494	
5 000—7 500	315	27 726	28 133	— 407	1.5	125	39.7	1 529	190	60.3	1 681	
7 500—10 000	200	29 322	29 719	— 397	1.4	87	43.5	2 236	113	56.5	2 424	
yli — över 10 000	98	35 217	35 907	— 690	2.0	46	46.9	1 812	52	53.1	2 903	
Yhteensä — Summa	823	28 462	28 864	— 402	1.4	339	41.2	1 787	484	58.8	1 936	
b) Virkamiehet — Tjänstemän												
Menot ruokakuntaa kohden, mk — Utgift per hushäll, mk												
alle — under 35 000	19	28 836	27 791	+ 1 045	3.6	11	57.9	3 153	8	42.1	1 854	
35 000—55 000	57	44 469	44 089	+ 380	0.9	24	42.1	4 790	33	57.9	2 827	
yli — över 55 000	55	65 039	66 633	— 1 594	2.5	25	45.5	3 473	30	54.5	5 816	
Menot kuluttajayksikköä kohden, mk — Utgift per konsumtionsenhet, mk												
alle — under 11 250	59	41 148	41 126	+ 22	0.1	26	44.1	5 134	33	55.9	4 005	
11 250—18 750	47	54 633	55 117	— 484	0.9	21	44.7	2 972	26	55.3	3 275	
yli — över 18 750	25	66 571	67 561	— 990	1.5	13	52.0	3 120	12	48.0	5 443	
Yhteensä — Summa	131	50 838	51 190	— 352	0.7	60	45.8	3 941	71	54.2	3 981	

Verrattaessa kaikkien perheiden keskimääräistä tilinpäätöstä eri vaurausryhmissä voidaan todeta sekä työläisiin ja toimenhaltijoihin että virkamiehiin nähden, että tilit kaikissa vaurausryhmissä, paitsi alinta virkamiesryhmää, keskimäärin osoittavat vajuusta, joka vaurauden kasvaessa suurenee sekä absoluuttisesti että yleensä suhteellisestikin tulojen suuruuteen verraten. Viimeksi mainittu suhdeluku oli virkamiehillä huomattavasti pienempi, 0.7 %, kuin muilla, 1.4 %. Työläis- ja toimenhaltijaryhmässä oli niiden perheiden luku, joiden tilit osoittivat säästöä, 41.2 % kaikista, ja säästön keskimääräinen suuruus oli 1 787 markkaa. Vajaukseen päätyvissä tilikirjoissa oli vajuus vähän suurempi, 1 936 markkaa. Virkamiehillä oli hieman yleisempää, että tulot olivat menoja suuremmat, joten 45.8 % tileistä osoitti säästöä. Tämän suuruus oli näissä perheissä keskimäärin 3 941 markkaa ja vajauksen vastaavasti 3 981 markkaa. Kun tarkastetaan vaurauden vaikutusta tilinpidon tulokseen, voidaan todeta, että työläis- ja toimenhaltijaperheissä säästäminen oli yleisempää vaurauden kasvaessa, kuitenkin niin, että ylimmässäkin vaurausryhmässä on enemmän vajuusta kuin säästöä osoittavia tilejä. Sekä säästön että vajauksen suuruus kasvaa yleensä, joskaan edelliseen nähden ei säännöllisesti, vaurauden kasvaessa. Virkamiehillä ei vastaavanlaista säännöllisyyttä vaurauden vaikutuksesta säästämisen yleisyyteen ja säästön sekä vajauksen suuruuteen nähden voida todeta.

Tulot. Seuraavassa taulukossa esitetään todelliset tulot perhettä kohden laskettuina, jolloin omaan asuntoon ja omiin sekä myytyihin tuotteisiin nähden on vähennetty niiden aiheuttamat kustannukset; sitä vastoin tässä taulukossa lasten maksut ja alivuokralaisten korvaukset on esitetty sellaisenaan, siis bruttotuloina. Työläisten keskimääräiset absoluuttiset tulot olivat 26 592 markkaa, toimenhaltijain 32 953 markkaa eli 23.9 % suuremmat ja virkamiesten 50 838 markkaa eli 91.2 % työläisten ja 54.3 % toimenhaltijoiden tuloja korkeammat.

Vid jämförelse av det genomsnittliga bokslutet för samtliga familjer inom olika välstandsgrupper kan såväl med avseende på arbetarna och befattningshavarna som ock tjänstemännen konstateras, att räkenskaperna inom samtliga välstandsgrupper, med undantag av den lägsta tjänstemannagruppen, i genomsnitt utvisa en brist, som vid tilltagande välstånd ökas såväl absolut som i allmänhet även relativt i jämförelse med inkomsternas storlek. Sistnämnda relationstal bland tjänstemännen, 0.7 %, var betydligt mindre än bland de andra, 1.4 %. Inom arbetarnas och befattningshavarnas grupp uppgick antalet familjer, vilkas räkenskaper utvisade överskott, till 41.2 % av hela antalet och var överskottets medelbelopp 1 787 mark. I de hushållsböcker, vilka ändades med brist, var bristen litet större, 1 936 mark. Bland tjänstemännen var det något vanligare, att inkomsterna överstego utgifterna, så att räkenskaperna i 45.8 % fall utvisade överskott. Överskottet belöpte sig i dessa familjer i medeltal till 3 941 mark och bristen analogt till 3 981 mark. Vad beträffar välståndets inverkan på bokföringsresultatet, var i arbetar- och befattningshavarfamiljerna sparandet allmänare vid stigande välstånd, likväl så, att till och med inom högsta välstandsgruppen räkenskaperna oftare utvisa brist än överskott. Såväl överskottets som bristens belopp ökas i regel med stigande välstånd, i förra fallet dock icke regelbundet. Bland tjänstemännen kan ingen motsvarande regelbundenhet påvisas i fråga om välståndets inverkan på sparfrekvensen samt överskottets och bristens storlek.

Inkomster. I följande tabell framställas de verkliga inkomsterna uträknade per familj, varvid med avseende på egen bostad samt egna och försälda produkter avdrag gjorts för de kostnader de förorsakat; däremot äro i denna tabell barnens bidrag och ersättning av underhyrande upptagna till fullt belopp, alltså såsom bruttoinkomster. Arbetarnas absoluta inkomster i medeltal voro 26 592 mark, befattningshavarnas 32 953 mark eller 23.9 % större samt tjänstemännens 50 838 mark eller 91.2 % större än arbetarnas och 54.3 % större än befattningshavarnas.

8. Tulojen jakautuminen eri yhteiskuntaryhmissä keskimäärin perhettä kohden. — Inkomsternas fördelning inom de olika samhällsgrupperna i medeltal per familj.

Tulolähteet — Inkomstkällor	Työläiset Arbetare	Toimekalliat Befattnings- havare	Yhteensä Summa	Virkamiehet Tjänstemän	Työläiset Arbetare	Toimekalliat Befattnings- havare	Yhteensä Summa	Virkamiehet Tjänstemän
	mk				%			
<i>Rahatulot — Kontanta inkomster</i>	24 598	30 019	26 192	47 028	92.5	91.1	92.0	92.5
Päämiehen — Huvudmannens	20 490	26 350	22 213	39 149	77.0	79.9	78.0	77.0
säännölliset tulot — regelbundna inkomster ..	19 918	24 979	21 406	35 458	74.9	75.8	75.2	69.7
sivutulot — biförtjänster	572	1 371	807	3 691	2.1	4.1	2.8	7.3
Vaimon tulot — Hustruns inkomster	1 207	919	1 122	4 799	4.5	2.8	3.9	9.4
Lasten maksut — Barnens bidrag	1 754	1 277	1 614	601	6.6	3.9	5.7	1.2
Korvaukset vuokralaisilta, täysihoitolaisilta y. m. s. — Ersättning av hyresgäster, inackorderade m. m.	693	753	710	1 172	2.6	2.3	2.5	2.3
Lahjat ja avustukset — Gåvor och understöd ..	132	167	143	301	0.5	0.5	0.5	0.6
Korot, osingot y. m. — Räntor, dividender m. m.	18	54	29	238	0.1	0.2	0.1	0.5
Myydyt tuotteet — Försälda produkter	75	65	72	68	0.3	0.2	0.3	0.1
Muut — Övriga	229	434	289	700	0.9	1.3	1.0	1.4
<i>Luontoistulot — Inkomster in natura</i>	1 994	2 934	2 270	3 810	7.5	8.9	8.0	7.5
Oma asunto — Egen bostad	553	1 047	698	1 192	2.1	3.2	2.5	2.4
Omat tuotteet — Egna produkter	203	141	185	109	0.8	0.4	0.6	0.2
Luontoisedut — Naturaförmåner	1 098	1 554	1 232	2 286	4.1	4.7	4.3	4.5
Lahjat — Gåvor	59	126	79	166	0.2	0.4	0.3	0.3
Itse kerätyt marjat, risut y. m. s. — Själv plock- kade bär, ris m. m. d.	81	66	76	58	0.3	0.2	0.3	0.1
Yhteensä tuloja — Summa inkomster	26 592	32 953	28 462	50 838	100.0	100.0	100.0	100.0

9. Eri tuloerien esiintyminen ja niiden keskimääräinen suuruus perheissä, joissa niitä on ollut. — Förekomsten av olika inkomstposter och dessas genomsnittliga storlek i familjer, där de förekommit.

Tulolähteet — Inkomstkällor	Keskim. tulo perheissä, joissa eri tuloerä on ollut				Perheet, joissa eri tulolajeja on ollut, %:ina kaikista ryhmän perheistä — Familjer, där resp. inkomstarter förekommit, i % av samtliga gruppens familjer			
	Inkomst i medeltal i familjer, där resp. inkomstpost förekommit	Toimekalliat Befattnings- havare	Yhteensä Summa	Virkamiehet Tjänstemän	Toimekalliat Befattnings- havare	Yhteensä Summa	Virkamiehet Tjänstemän	
	mk				%			
<i>Rahatulot — Kontanta inkomster</i>	24 598	30 019	26 192	47 028	100.0	100.0	100.0	100.0
Päämiehen — Huvudmannens	20 490	26 350	22 213	39 149	100.0	100.0	100.0	100.0
säännölliset tulot — regelbundna inkomster ..	19 918	24 979	21 406	35 458	100.0	100.0	100.0	100.0
sivutulot — biförtjänster	1 335	2 388	1 712	4 650	42.9	57.4	47.1	79.4
Vaimon tulot — Hustruns inkomster	2 636	3 420	2 790	10 305	45.8	26.9	40.2	46.6
Lasten maksut — Barnens bidrag	5 282	5 237	5 271	4 925	33.2	24.4	30.6	12.2
Korvaukset vuokralaisilta, täysihoitolaisilta y. m. s. — Ersättning av hyresgäster, inackorderade m. m.	2 326	3 088	2 520	3 569	29.8	24.4	28.2	32.8
Lahjat ja avustukset — Gåvor och understöd ..	566	794	628	1 579	23.4	21.1	22.7	19.1
Korot, osingot y. m. — Räntor, dividender m. m.	145	314	207	742	12.4	17.4	13.9	32.1
Myydyt tuotteet — Försälda produkter	779	684	751	741	9.6	9.5	9.6	9.2
Muut — Övriga	910	1 478	1 096	1 994	25.1	29.3	26.4	35.1
<i>Luontoistulot — Inkomster in natura</i>	2 408	3 463	2 723	4 942	82.8	84.7	83.4	77.1
Oma asunto — Egen bostad	2 232	3 897	2 750	4 592	24.8	26.9	25.4	26.0
Omat tuotteet — Egna produkter	442	359	420	326	45.8	39.3	43.9	33.6
Luontoisedut — Naturaförmåner	2 319	2 474	2 374	5 444	47.3	62.8	51.9	42.0
Lahjat — Gåvor	224	450	293	571	26.5	28.1	27.0	29.0
Itse kerätyt marjat, risut y. m. s. — Själv plock- kade bär, ris m. m. d.	216	221	217	216	37.5	29.8	35.2	26.7

Kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä ovat päämiehen rahatulo lähes $\frac{1}{6}$ kokonaistuloista, ja kun lisäksi lasketaan palkkaukseen kuuluvat luontoisedut, kohoavat ne vielä suuremmiksi, ollen 82.3 % työläis- ja toimenhaltijaperheissä ja 81.5 % virkamiesperheissä. Päämiehen vakinaisten ja sivutulojen erottaminen on eräissä tapauksissa tuottanut hankaluutta, mutta yleensä on kaikki tulo päätoimesta luettu säännöllisiin tuloihin. Työläisillä oli verraten vähäiset sivutulot, vain 2.1 % kokonaistuloista, toimenhaltijoilla niiden suhteellinen merkitys jo kasvoi 4.1 %:iin, ja virkamiehillä ne olivat 7.3 %. Jälkimmäisten sivutulosten suhteellisen suuri merkitys johtuu niin hyvin siitä, että näitä tuloja tapaa paljon useammin virkamiehillä kuin muilla, kuin siitä, että ne suhteellisestikin olivat viimeksi mainituilla huomattavasti suuremmat. Niinpä sivutuloloja oli melkein $\frac{1}{6}$:lla virkamiehistä, ja näissä perheissä ne keskimäärin olivat 4 650 markkaa, kun taas työläisperheissä vain vähän yli $\frac{1}{6}$:lla tapaa sivutuloloja, ja tällöinkin ne olivat vain 1 335 markkaa. — Vaimon tulot muodostivat keskimäärin kaikissa työläisperheissä 4.5 % kokonaistuloista, toimenhaltijoilla 2.8 % ja virkamiehillä 9.4 %. Työläis- ja virkamiesperheissä tapaa melkein yhtä usein vaimon tuloja — ei aivan puolella tilinpitäjistä — jota vastoin toimenhaltijaperheissä oli harvinaisempaa, että vaimo oli ansiotyössä. Työläisperheissä, joissa vaimo ansaitsi, olivat vaimon tulot 2 636 markkaa eli noin $\frac{1}{4}$ virkamiesvaimojen vastaavista tuloista, jotka nousivat keskimäärin 10 305-markkaan. Yleensä ovat työläisvaimojen tulot olleet varsin vähäiset; niinpä 24 tapauksessa tulot ovat olleet 50 markkaa pienemmät ja 500 markkaa pienempien vuosiansioiden osuus on yli 35 % kaikista niistä tapauksista, jolloin vaimot ovat ansainneet. Sellaisia työläisbudjetteja, joissa vaimon tulot ovat 10 000 markkaa suuremmat, tapaa vain harvoja, jota vastoin virkamiesryhmässä niistä vaimoista, jotka ovat olleet ansiotyössä, lähes 25 % on ansainnut yli 20 000 markkaa vuodessa.

Lasten kotiin suorittamia maksuja, joihin tässä on luettu sekä ne tapaukset, jolloin lapset antavat koko ansionsa kotiin, että ne, jolloin lapset maksavat täysihoidostaan kotona, tapaa harvemmin kuin vaimon tuloja; noin $\frac{1}{3}$:ssa työläis-, $\frac{1}{4}$:ssa toimenhaltija- ja $\frac{1}{5}$:ssa virkamiesbudjeteista oli näitä tuloja. Sen sijaan lasten maksut kahdessa ensiksi mainitussa ryhmässä olivat huomattavasti suuremmat kuin vaimon tulot. Niinpä ne niissä perheissä, joissa niitä esiintyi,

Inom samtliga tre socialgrupper uppgå huvudmannens kontanta inkomster till inemot $\frac{1}{6}$ av totalinkomsten, och då jämväl de till avlöningen hörande naturaförmånerna medräknas, blir proportionen ännu större, nämligen 82.3 % i arbetarnas och befattningshavarnas familjer och 81.5 % i tjänstemannafamiljerna. Åtskiljandet av huvudmannens huvud- och biinkomster har i vissa fall berett svårighet, men har i allmänhet totala inkomsten av huvudbefattningen behandlats såsom huvudinkomst. Arbetarna hade jämförelsevis små biförtjänster, endast 2.1 % av totalinkomsten, medan befattningshavarnas relativt utgjorde 4.1 % och tjänstemännens 7.3 %. Att för de sistnämnda biförtjänsterna spelade en relativt stor roll, beror dels därpå, att dylika inkomster förekommo mycket oftare bland tjänstemännen än bland andra, dels på att dessa inkomster även relativt taget voro större. Sälunda hade nästan $\frac{1}{3}$ bland tjänstemännen biförtjänster, och medelbeloppet utgjorde inom dessa familjer 4 650 mark, medan åter inom arbetarfamiljerna biförtjänster förekommo endast i något över $\frac{1}{3}$ av fallen och belöpte de sig härvid till endast 1 335 mark. — Hustruns inkomster utgjorde i medeltal för samtliga arbetarfamiljer 4.5 % av totalinkomsterna, för befattningshavarna 2.8 % och för tjänstemännen 9.4 %. Inom arbetar- och tjänstemannafamiljer förekommo hustruns inkomster nästan lika ofta — hos ej fullt halva antalet bokförare — varemot det inom befattningshavarfamiljer mindre ofta förekom, att hustrun var i förvärsarbete. I de arbetarfamiljer, där hustrun förtjänade, utgjorde hustruns inkomster 2 636 mark eller omkring $\frac{1}{4}$ av tjänstemannahustrurnas motsvarande inkomster, vilka i medeltal stego till 10 305 mark. I allmänhet voro arbetarhustrurnas inkomster mycket små; sälunda voro de i 24 fall mindre än 500 mark, och en årsförtjänst understigande 500 mark förekom i mer än 35 % av alla de fall, då hustrurna förtjänade. Det fanns endast få sådana arbetarbudgeter, i vilka hustruns inkomster överstego 10 000 mark, varemot inom tjänstemannagrupper för inemot 25 % av antalet hustrur, vilka varit i förvärsarbete, förtjänsten överstigit 20 000 mark per år.

Sällsyntare än att hustrun har egna inkomster äro de fall, då barnen betala för sig till hemmet, varvid här medräknats såväl de fall, då barnen avstå hela sin förtjänst till hemmet, som de fall, då barnen betala för sin helinackordering i hemmet; sådana inkomster förekomma i $\frac{1}{3}$ av antalet budgeter bland arbetarna, i $\frac{1}{4}$ bland befattningshavarna och i $\frac{1}{5}$ bland tjänstemännen. Däremot voro barnens bidrag i de två förstnämnda grupperna avsevärt större än hustruns inkomster. Säl-

olivat-työläisillä keskimäärin 5 282 markkaa, toimenhaltijoilla 5 237 markkaa ja virkamiehillä 4 925 markkaa. Kun lasten maksut olivat varsin harvinaisia virkamiesperheissä ja kun ne kokonaistuloihin nähden olivat suhteellisen pieniä, molempiin muihin ryhmiin verraten, oli niiden osuus kokonaistuloista vain 1.2 %, kun taas vastaava suhdeluku työläisillä oli 6.6 ja toimenhaltijoilla 3.9.

Korvaukset alivuokralaisilta ja ruokavierailta muodostivat noin 2 1/2 % kokonaistuloista kaikissa kolmessa ryhmässä. Tällaisia tuloja esiintyi lähes 1/3:lla kaikista työläis- ja virkamiesperheistä, toimenhaltijaperheissä jonkun verran harvemmin. Näissä perheissä tulot olivat työläisillä keskimäärin 2 326 markkaa, toimenhaltijoilla 3 088 markkaa ja virkamiehillä 3 569 markkaa. Kun alivuokraamisen kustannukset otetaan huomioon, jäävät nettotulot varsin mitättömiksi. Tällöin kustannusten suuruus on laskettu oletamalla vuokralaisen ja täysihoidolaisten kulutus asianomaisiin menoryhmiin nähden samansuuruiseksi kuin ruokakunnan keskimääräinen vastaava kulutus kuluttajaysikköä kohden laskettuna. Muut rahatulot, kuten lahjat, korot y. m. s. ovat sängen merkityksellisiä kaikissa yhteiskuntaryhmässä; korkotuloja esiintyi useammin virkamiesperheissä kuin muissa, ja määrät olivat tuntuvasti suuremmat, mutta siitä huolimatta näiden tulojen osuus virkamiesbudjetissäkin jää 1/2 %:iin.

Luontoistulojen osuus kokonaistuloista oli työläis- ja virkamiesperheissä 7.5 % sekä toimenhaltijaperheissä hieman suurempi, 8.9 %. Näitä tuloja esiintyi runsaasti 1/3:lla työläis- ja toimenhaltijaruokakunnista, hieman harvemmin virkamiehillä. Yleisimmät ja sekä työläis- että virkamiesperheissä suurimmat luontoistuloista olivat luontoisedut, joita esiintyi lähes puolella työläisperheistä, yli 2/3:lla toimenhaltijoista ja 2/3:lla virkamiehistä. Niiden keskimääräinen raha-arvo näissä perheissä oli eri ryhmässä vastaavasti 2 319, 2 474 ja 5 444 markkaa.

Niiden tilinpitoperheiden luku, joilla oli alla mainittuja luontoisetuja, oli seuraava.

lunda uppgingo desamma i familjer, där de förekommo, bland arbetarna till i medeltal 5 282 mark, bland befattningshavarna till 5 237 mark och bland tjänstemännen till 4 925 mark. Då barnens bidrag voro mycket sällsynta i tjänstemannafamiljerna och utgjorde en jämförelsevis liten del av totalinkomsterna, jämfört med de bägge andra grupperna, motsvarade desamma endast 1.2 % av totalinkomsterna, medan relationstalet bland arbetarna var 6.6 och bland befattningshavarna 3.9.

Ersättningarna av underhyresgäster och matgäster utgjorde omkring 2 1/2 % av totalinkomsterna inom samtliga tre grupper. Sådana inkomster förekommo hos inemot 1/3 av hela antalet arbetar- och tjänstemannafamiljer, bland befattningshavarna ej fullt så ofta. Inom dessa familjer utgjorde inkomsterna i medeltal bland arbetarna 2 326 mark, bland befattningshavarna 3 088 mark och bland tjänstemännen 3 569 mark. Då kostnaderna för uthyrningen tagas i betraktande, bliva nettoinkomsterna rätt minimala. Härvid äro kostnaderna beräknade under antagande av att hyresgästers och inackorderers förbrukning inom respektive utgiftsgrupper är lika stor som hushällets motsvarande genomsnittliga förbrukning per konsumtionsenhet. Övriga kontanta inkomster, såsom gåvor, räntor m. m. äro mycket obetydliga inom samtliga socialgrupper; ränteinkomster förekommo oftare i tjänstemannafamiljerna än i de andra och beloppen voro märkbart större, men trots detta uppgingo dessa inkomster till endast 1/2 % av tjänstemannabudgeten.

Naturainkomsterna i förhållande till totalinkomsterna utgjorde inom arbetar- och tjänstemannafamiljerna 7.5 % samt inom befattningshavarfamiljerna något mera, 8.9 %. Dessa inkomster förekommo inom drygt 1/3 av antalet arbetar- och befattningshavarhushåll, ej fullt så ofta bland tjänstemännen. De vanligaste och inom såväl arbetar- som tjänstemannafamiljer största naturainkomsterna voro naturaförmånerna, vilka förekommo hos inemot halva antalet arbetarfamiljer, hos öfver 2/3 samt 2/3 av antalet befattningshavare och tjänstemän. Deras genomsnittliga penningvärde inom dessa familjer utgjorde för de olika grupperna resp. 2 319, 2 474 och 5 444 mark.

Antalet bokföringsfamiljer med nedannämnda naturaförmåner var som följer.

	Työläiset Arbetare	Toimenhaltijat Befattningshavare	Virkamiehet Tjänstemän
Vapaasti luovutettu asunto — Fritt upplåten bostad	79	34	27
Osittain vapaa asunto — Delvis fri bostad	95	25	4
Vapaat halot — Fri ved	68	39	29
Osittain vapaat halot — Delvis fri ved	84	9	3
Vapaa valo — Fritt lyse	133	43	22
Vapaa lääkärinhoito y.m.s. — Fri läkarvård m.m.d.	97	54	6
Vapaat matkat — Fria resor	12	86	13
Muut luontoisedut — Övriga naturaförmåner	24	31	5

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä näkyy, oli työläisryhmässä niiden perheiden luku, joilla oli kokonaan tai osittain vapaa, s. o. työnantajan käypää vuokrahintaa alemmasta vuokrasta luovuttama asunto, 174, ja niiden osuus kaikista oli 29.9 %. Melkein yhtä usein, 26.2 %:ssa kaikista tapauksista, olivat työläisperheet saaneet koko halokotarpeensa tai osan siitä tyydytetyksi työnantajiltaan palkkaetuna saamallaan haloilla. Myöskin vapaa valo oli 22.9 %:lla työläisperheistä ja ilmainen lääkärinhoito 16.7 %:lla. Toimenhaltijaryhmässä oli jonkun verran vähemmän sellaisia perheitä, joilla oli vapaa asunto, lämpö tai valo. Niiden osuus oli 24.4, 19.8 ja 17.8 %, mutta sitä vastoin vapaat matkat olivat varsin tavallisen palkkauksen osana, 35.5 %:lla, ja lääkärinhoito 22.3 %:lla. Edellisen prosenttiluvun suuruus johtuu siitä, että rautateillä palveluksessa olevia oli niin paljon toimenhaltijoiden joukossa. Yleensä näitä palkkaukseen sisältyviä luontoisetuja esiintyi paljon runsaammin tehdasyhdyskunnissa ja pienissä kaupungeissa kuin suuremmissa kaupungeissa; ainoastaan toimenhaltijoilla tapasi runsaammin vapaita matkoja viimeksi mainituilla paikkakunnilla. Virkamiesten palkkaukseen sisältyi jonkun verran vähemmän luontoisetuja kuin työläisten ja toimenhaltijain. Niinpä 23.7 %:lla oli kokonaan tai osittain vapaa asunto, 24.4 %:lla vapaa lämpö, 16.8 %:lla vapaa valo ja 9.9 %:lla vapaat matkat. Vapaa lääkärinhoito, joka noin 1/3:lla toimenhaltijoista ja 1/6:lla työläisistä sisältyi palkkaetuihin, oli varsin harvinainen virkamiehillä, esiintyen vain lähes 1/20:lla.

Raha-arvoonsa nähden nämä erilaiset luontoisedut olivat aivan erisuuruisia, kuten käy ilmi alla olevasta yhdistelmästä, missä esitetään keskimääräinen raha-arvo niissä perheissä, joissa näitä eri luontoispalkkauksen muotoja käytettiin.

Som av ovanstående sammanställning framgår, var inom arbetargruppen antalet familjer, vilka hade fri bostad eller delvis fri, d. v. s. av arbetsgivaren mot mindre än gängse hyra upplåten bostad, 174, utgörande 29.9 % av hela antalet. Nästan lika ofta, i 26.2 % av totalantalet fall, hade arbetarfamiljerna fått sitt vedbehov helt eller delvis tillfredsställt med ved, som av arbetsgivaren erhållits som löneförmån. Även fritt lyse hade 22.9 % av arbetarfamiljerna och fri läkarvård 16.7 %. Inom befattningshavargruppen var antalet familjer med fri bostad, värme eller lyse något mindre, motsvarande 24.4, 19.8 och 17.8 %, varemot fria resor utgjorde en mycket vanlig andel i avlöningen, 35.5 %, och läkarvård 22.3 %. Det föregående procenttalets höga belopp beror därpå, att bland befattningshavarna ingår ett så stort antal vid järnvägen anställda personer. I allmänhet förekommo dessa i lönen ingående naturaförmåner i vida större utsträckning i fabriks-samhälle och mindre städer än i större städer; endast fria resor för befattningshavare förekommo oftare på sistnämnda orter. Bland tjänstemännen var det i någon mån mindre vanligt att åtnjuta naturaförmåner än bland arbetarna och befattningshavarna. Sälunda hade 23.7 % helt eller delvis fri bostad, 24.4 % fri värme, 16.8 % fritt lyse och 9.9 % fria resor. Fri läkarvård, som för ungefär 1/3 av befattningshavarna och 1/6 av arbetarna ingick i lönen, var mycket sällsynt bland tjänstemännen och åtnjötts blott av inemot 1/20.

Uttryckta i penningar representerade dessa naturaförmåner mycket olika värden, såsom framgår av följande sammanställning, utvisande genomsnittliga värdet i penningar inom familjer, där dessa olika slag av naturavlöning förekommo.

	Työläiset Arbetare mk	Toimenhaltijat Befattningshavare mk	Virkamiehet Tjänstemän mk
Asunto — Bostad	2 562	3 776	6 392
Halot — Ved	696	1 073	1 895
Valo — Lyse	198	337	582
Lääkärinhoito — Läkarvård	143	124	210
Matkat — Resor	385	661	880

Kuten edellä olevat luvut osoittavat, oli kutakin eri luontoisedun nuotoa vastaava raha-arvo huomattavasti suurempi virkamiehryhmässä kuin toimenhaltijoilla ja työläisillä, joista taas edellisillä sen raha-arvo oli tuntuvasti korkeampi kuin jälkimmäisillä. Eri paikkakuntaryhmissä olivat luontoisetujen arvot yleensä suurimmat Helsingissä ja pienimmät maaseutuyhdyskunnissa; tämä ero oli tietysti huomattavin asunnon arvoon nähden, koska arvioimisen perustana on paikkakunnalla käypä hinta, joka tunnetusti on hyvin erilainen suurilla ja pienillä paikkakunnilla. Mitä taas eri luontoisetujen absoluuttiseen raha-arvoon tulee, oli asuntoedun arvo monin verroin suurempi kuin ilmaisen lämmön, joka kuitenkin oli arvoltaan noin 2 kertaa suurempi kuin ilmaiset matkat, jotka seuraavat kolmantena järjestyksessä luontoisetujen joukossa.

Toisen huomattavan tuloerän luontoistulojen joukossa muodostivat oman asunnon tulot, jotka olivat 2,1, 3,2 ja 2,4 % työläis-, toimenhaltija- ja virkamiesryhmissä. Nämä tulomäärät perustuvat osaksi arviointiin, kuten aikaisemmin on mainittu, jolloin siis oman huoneiston vuokra-arvo arvioidaan paikkakunnan käyvän hinnan mukaan ja nettotulo saadaan vähentämällä siitä asunnon korjaus- y. m. s. menot. Sikäli kuin kysymys on n. s. osakehuoneistoista, on myös yhtiövuokra vähennetty arvioidusta vuokramäärästä. Varsinaisia omia asuntoja tai n. s. osakehuoneistoja oli noin 1/4:lla eri ryhmien kaikista ruokakunnista, ja keskimääräinen nettotulo oli työläisruokakunnissa 2232 markkaa, toimenhaltijoilla 3897 ja virkamiehillä 4592 markkaa. — Omien tuotteiden nettotulot olivat varsin pienet, 300—450 markkaa niissä perheissä, joissa tällaisia tuloja tapaa. Työläisperheistä oli 46 %:lla tuloa omista tuotteista, toimenhaltijoista 39 %:lla ja virkamiehistä 34 %:lla. Useimmissa tapauksissa oli kysymys oman perunat tai kasvitarhamaan tuotteista, mutta myös omia porsaita on perheissä pidetty. Kuten on luonnollista, esiintyi tällaista vähäistä omaa viljelystä pääasiallisesti tehdasyhdyskunnissa ja pikkukaupungeissa, jota vastoin suuremmissa kaupungeissa porsasten pito on aivan harvinaista ja peruna-maatakin on vain poikkeustapauksissa.

Luonnossa saatuja lahjoja tapaa runsaasti, 1/4:lla kaikkien ryhmien perheistä; niiden keskimääräinen suuruus oli kuitenkin huomattavasti suurempi toimenhaltijoilla, 450 markkaa, ja virkamiehillä, 571 markkaa, kuin työläisillä, joilla vastaava määrä oli 224 markkaa. Itse kerättyjen marjojen, risujen y. m. s. merkitys oli varsin mitätön; niis-

Såsom ovanstående tal utvisa, var det kontanta värdet av samtliga slag av naturaförmåner betydligt högre inom tjänstemannagruppen än bland befattningshavarna och arbetarna; bland befattningshavarna åter var värdet avsevärt högre än bland arbetarna. Inom olika ortsgrupper var naturaförmånernas värde i regel högst i Helsingfors och lägst i samhällena på landsbygden; skillnaden var självfallet störst med avseende på bostadens värde, beroende på att uppskattningen skett på grund av på orten gällande pris, vilket såsom känt är i hög grad olika på större och mindre orter. Vad åter beträffar det absoluta värdet i penningar för olika naturaförmåner, hade bostadsförmånen ett många gånger högre värde än fri värme, som i sin tur hade ett ungefär dubbelt så stort värde som värdet av fria resor, den tredje i ordningen bland naturaförmånerna.

Den andra mera betydande posten bland naturainkomsterna utgöres av inkomsterna av egen bostad, vilka utgjorde resp. 2,1, 3,2 och 2,4 % inom arbetar-, befattningshavar- och tjänstemannagrupperna. Dessa inkomstbelopp grunda sig delvis på uppskattning, såsom tidigare omnämnts, varvid alltså hyresvärdet av den egna lägenheten uppskattas enligt gängse pris på orten och nettoinkomsten erhålles genom att avdraga bostadens reparations- m. fl. utgifter. Såvitt fråga är om s. k. aktielägenheter, har även bolagshyran avdragits från det uppskattade hyresbeloppet. Egna bostäder i egentlig mening eller ock s. k. aktielägenheter beboddes av omkring 1/4 av hushållen i samtliga grupper, och nettoinkomsten i medeltal utgjorde i arbetarhushåll 2232 mark, bland befattningshavarna 3897 och bland tjänstemännen 4592 mark. — Nettoinkomsterna av egna produkter voro mycket små, 300—450 mark inom familjer med dylika inkomster. Av arbetarfamiljerna hade 46 % inkomst av egna produkter, av befattningshavarna 39 % och av tjänstemännen 34 %. I de flesta fall var det fråga om produkter av potatis- eller köksträdgårdsland, men även egen grisskötsel har förekommit. Såsom naturligt är, förekom dylik obetydlig egen odling företrädesvis i fabriksamhällerna och småstäder, varemot i större städer grisskötsel var mycket sällsynt och även potatis odlades blott i undantagsfall.

In natura mottagna gåvor förekomma rikligt, inom 1/4 av samtliga gruppers familjer; deras belopp i genomsnitt var dock betydligt större bland befattningshavarna, 450 mark, och bland tjänstemännen, 571 mark, än bland arbetarna, där motsvarande belopp utgjorde 224 mark. Egenhändigt insamlade bär, kvistar m. m. spelade en minimal

säkin perheissä, joissa tätä tuloerää esiintyi, nousi sen raha-arvo vain runsaasti 200 markkaan.

roll; för familjer med denna inkomstskälla uppgick värdet i penningar endast till drygt 200 mark.

10. Nettotulojen jakautuminen, %:ina, eri vaurausryhmissä. — Nettoinkomsternas fördelning, i %, inom olika välstandsgrupper.

	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän				
	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yhteensä — Summa	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yhteensä — Summa
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750		
<i>Rahatulot — Kontantia inkomster</i>	91.0	91.4	90.8	90.9	91.1	92.9	90.1	93.2	91.9	
Päämiehen — Huvudmannens	75.9	82.3	84.0	82.8	81.6	82.9	75.4	77.4	78.7	
säännölliset tulot — regelbundna inkomster sivutulot — biförtjänster	2.0	2.6	3.6	4.0	3.0	7.5	8.1	6.3	7.4	
Vaimon tulot — Hustruns inkomster	4.2	3.3	3.7	6.7	4.1	5.0	12.6	12.0	9.7	
Lasten maksut — Barnens bidrag	7.4	3.3	0.7	0.1	2.8	2.2	(0.01)	—	0.8	
Korvaukset vuokralaisilta, täysihoitolaisilta y. m. s. — Ersättning av hyresgäster, inackorderade m. m.	0.8	1.0	—	—	0.6	0.6	—	—	0.1	
Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd Korot, osingot y. m. — Räntor, dividender m. m.	0.9	0.3	0.5	0.6	0.5	0.4	0.8	0.5	0.6	
Myydyt tuotteet — Försälda produkter ...	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.5	0.4	0.5	0.5	
Muut — Övriga	0.5	0.2	0.2	0.1	0.3	(0.03)	0.1	0.4	0.1	
	1.2	0.9	1.5	0.5	1.1	1.3	0.8	2.4	1.4	
<i>Luontoistulot — Inkomster in natura</i>	9.0	8.6	9.2	9.1	8.9	7.1	9.9	6.8	8.1	
Oma asunto — Egen bostad	2.0	2.5	3.2	2.4	2.5	3.0	2.2	1.8	2.4	
Omat tuotteet — Egna produkter	1.0	0.8	0.5	0.2	0.7	0.2	0.3	0.2	0.2	
Luontoisedut — Naturaförmåner	4.7	4.1	4.3	5.3	4.5	3.0	6.5	3.9	4.6	
Lahjat — Gåvor	1.0	0.9	1.0	0.6	0.9	0.8	0.8	0.7	0.8	
Itse kerätyt marjat, risut y. m. s. — Själv plockade bär, ris m. m. d.	0.3	0.3	0.2	0.1	0.3	0.1	0.1	0.2	0.1	
Yhteensä tuloja — Summa inkomster	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Verrattaessa nettotulojen jakautumisen ja vaurauden suhdetta toisiinsa, jolloin tulossa on otettu huomioon ruokakunnan jäsenten kulutuksen aika ja laatu (vrt. siv. 7*), ovat eroavaisuudet eri vaurausryhmissä varsin mitättömät. Työläis- ja toimenhaltijaryhmässä voidaan todeta, että lasten maksujen osuuden suuruus on kääntäen verrannollinen vaurauteen; tämän tuloerän osuus on alimmassa vaurausryhmässä 7.4 % ja vähenee siitä asteittain, niin että osuus ylimmässä vaurausryhmässä on vain 0.1 %. Myös virkamiesryhmässä lasten maksut vielä alimmassa vaurausryhmässä nousevat 2.2 %:iin, mutta molemmissa seuraavissa ryhmissä ne ovat täysin merkityksettömiä. Tämä seikka johtuu ilmeisesti siitä, että lasten luku on huomattavasti suurempi ja ansioissa olevia lapsia on paljon enemmän varsinkin alimmissa vaurausryh-

Vid granskning av förhållandet mellan nettoinkomsternas fördelning och välståndet, varvid i inkomstberäkningen förbrukningens tidslängd och beskaffenhet för hushållets medlemmar beaktats (jfr sid. 7*), bliva skiljaktigheterna mellan olika välstandsgrupper obetydliga. Inom gruppen arbetare och befattningshavare kan konstateras, att relativa storleken av barnens bidrag är omvänt proportionell mot välståndet; denna posts andel av inkomsterna utgör i den lägsta välstandsgruppen 7.4 % och avtar sedan stegvis till endast 0.1 % i den högsta välstandsgruppen. Även inom tjänstemannagruppen uppgår barnens bidrag i den lägsta välstandsgruppen till 2.2 %, men i de båda följande grupperna spela de alls ingen roll. Detta beror tydligen därpå, att antalet barn är betydligt större och även antalet barn i förvärsåldern

missä kuin ylemmissä. Jonkun verran suurempi näyttää omien sekä myytyjen että omassa kotitaloudessa käytettyjen tuotteiden merkitys olleen niillä työläisillä ja toimenhaltijoilla, joiden vauraus oli heikko.

Menot. Tilinpidon menopuoli on kuitenkin elinkustannustutkimusten mielenkiintoisin ja tärkein osa ja se aineisto, josta voidaan saada yksityiskohtaisia tietoja sekä elinkustannuksista ja kulutustavoista että tutkimuksen käsittämien yhteiskuntaryhmien elinkannasta.

Kun seuraavassa verrataan menojen suuruutta ja niiden jakautumista eri menoerien kesken, joudutaan tarkastamaan eri menoryhmien merkitystä kokonaisbudjetissa ja ennen kaikkea niiden muutoksia vaurauden vaihdelleessa. Näiden muutosten nojalla jaetaan ne tarpeet, joiden tyydyttämiseksi menoja on suoritettu, n. s. toimeentulo- ja sivistystarpeisiin. Edellisiä tarpeita tyydyttävät menoryhmät lisääntyvät tosin absoluuttisesti vaurauden lisääntyessä, mutta ver-

mycket större, speciellt i de lägsta välstandsgrupperna än i de högre. De egna produkterna, vare sig de försålts eller blivt använda inom eget hushåll, synas spelat en något större roll bland arbetare och befattningshavare vid lågt välstånd.

Utgifter. Bokföringens utgiftssida utgör dock levnadskostnadsundersökningens intressantaste och viktigaste del och tillika ett material, som är ägnat att lämna detaljuppgifter angående såväl levnadskostnader och konsumtionsvanor som levnadsstandarden inom de av undersökningen berörda socialgrupperna.

Då man i det följande jämför utgifternas storlek och fördelning på olika utgiftsposter, bringas man att undersöka de olika utgiftsgruppernas roll inom totalbudgeten och framför allt deras förändringar vid växlande välstånd. På grund av denna förändring indelas de behov, vilkas tillfredsställande utgifterna åsyftat, i s. k. existens- och kulturbehov. De utgiftsgrupper, vilka tillfredsställa de förstnämnda behoven, stiga visserligen absolut taget med ökat välstånd,

11. Menot normaliperhettä kohden eri vaurausryhmissä, mk. — Utgifter per normalfamilj inom olika välstandsgrupper, mk.

Menot — Utgifter	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yhteensä — Summa	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk			Yhteensä — Summa
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750	
Ravinto — Föda	9 840	12 572	14 684	16 572	12 387	12 500	16 127	17 827	14 682
Tupakka — Tobak	391	535	726	864	548	424	525	737	504
Asunto — Bostad	2 356	3 853	5 191	6 936	3 877	6 422	9 379	10 659	8 175
Lämpö ja valo — Bränsle och lyse	715	1 085	1 327	1 713	1 066	1 482	2 233	2 574	1 930
Vaatetus — Beklädnad	1 286	2 277	3 177	4 836	2 310	3 305	6 287	8 891	5 127
Jalkineet — Skodon	712	994	1 276	1 461	987	1 161	1 544	1 852	1 391
Kalusto — Inventarier	357	872	1 521	3 280	1 010	1 515	3 380	6 223	2 838
Verot — Skatter	596	1 253	1 933	2 875	1 285	2 450	4 641	8 294	4 051
Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	58	105	145	273	110	151	321	315	231
Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	176	323	566	1 016	374	770	1 709	3 006	1 415
Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	93	208	262	99	172	662	765	117	612
Kirjallisuus — Litteratur	129	288	529	1 030	339	743	1 078	1 743	1 004
Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmater- ial m. m. d.	37	86	119	223	86	236	364	782	360
Pesu, puhtaus y. m. — Tvätt, renhållning m. m.	154	269	398	595	280	454	741	1 078	643
Sauna ja parturi — Bad och barberare	177	264	374	506	275	292	399	662	383
Sairaan- ja terveydenhoito — Sjuk- och hälsovård	218	375	606	1 178	429	711	1 265	2 164	1 114
Kotiapulaiset y. m. s. — Hembiträden m. m. d.	49	166	525	2 214	310	1 891	6 760	15 226	5 142
Matkat — Resor	253	456	756	1 192	502	780	1 562	2 470	1 294
Muut — Övriga	488	1 032	2 564	4 876	1 338	2 217	5 601	8 058	4 096
Yhteensä — Summa	18 085	27 013	36 679	51 739	27 685	38 166	64 681	92 678	54 992

12. Menojen jakautuminen, %:ina, eri vaurausryhmissä. — Utgifternas fördelning, i %, inom olika välstandsgrupper.

Menot — Utgifter	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yhteensä — Summa	Menot kuluttaja- yksikköä kohden, mk Utgift per konsumtions- enhet, mk			Yhteensä — Summa
	alle 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750	
Ravinto — Föda	54.4	46.5	40.0	32.1	44.7	32.8	24.9	19.3	26.7
Tupakka — Tobak	2.2	2.0	2.0	1.7	2.0	1.1	0.8	0.8	0.9
Asunto — Bostad	13.0	14.3	14.2	13.4	14.0	16.8	14.5	11.5	14.9
Lämpö ja valo — Bränsle och lyse	3.9	4.0	3.6	3.3	3.9	3.9	3.4	2.8	3.5
Vaatus — Beklädnad	7.1	8.4	8.7	9.3	8.3	8.7	9.7	9.6	9.3
Jalkineet — Skodon	3.9	3.7	3.5	2.8	3.6	3.0	2.4	2.0	2.5
Kalusto — Inventarier	2.0	3.2	4.1	6.3	3.7	4.0	5.2	6.7	5.2
Verot — Skatter	3.3	4.6	5.3	5.6	4.6	6.4	7.2	9.0	7.4
Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	0.3	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4	0.5	0.3	0.4
Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	1.0	1.2	1.5	2.0	1.4	2.0	2.6	3.2	2.6
Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	0.5	0.8	0.7	0.2	0.6	1.7	1.2	0.1	1.1
Kirjallisuus — Litteratur	0.7	1.1	1.4	2.0	1.2	1.9	1.7	1.9	1.8
Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. d.	0.2	0.3	0.3	0.4	0.3	0.6	0.6	0.8	0.7
Pesu, puhtaus y. m. — Tvätt, renhållning m. m.	0.9	1.0	1.1	1.1	1.0	1.2	1.1	1.2	1.2
Sauna ja parturi — Bad och barberare	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.8	0.6	0.7	0.7
Saira- ja terveydenhoito — Sjuk- och hälso- vård	1.2	1.4	1.7	2.3	1.6	1.9	2.0	2.3	2.0
Kotiapulaiset y. m. s. — Hembiträden m. m. d.	0.3	0.6	1.4	4.3	1.1	5.0	10.5	16.4	9.3
Matkat — Resor	1.4	1.7	2.1	2.3	1.8	2.0	2.4	2.7	2.4
Muut — Övriga	2.7	3.8	7.0	9.4	4.8	5.8	8.7	8.7	7.1
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

rattuina kokonaisbudjetin kasvamiseen nämä menot suhteellisesti menettävät merkitystään. Päinvastoin taas n. s. sivistystarpeet lisääntyvät nopeasti vaurauden kasvaessa, joten niiden tyydyttämiseen tarvittavien menojen osuus kokonaisuudesta suurenee vaurauden lisääntyessä. Toimeentulomenot ovat varsin vähän joustavia eivätkä voi vähentyä määrätyn asteen alapuolelle, kun taas sivistysmenot ovat paljon vaihtelevampia; niitä voi pienentää ja suurentaa tarpeen vaatiessa. Kuten pienemmät tulot normaaliperheellä kohden laskettuna perheellä on, sitä suuremman osan niistä ehdottomasti välttämättömien tarpeiden tyydytys sitoo ja sitä vähemmän perhe voi kehittää yksilöllisiä, henkisiä tarpeitaan.

Suurimman menoryhmän muodostavat ravintomenot, jotka työläis-, toimenhaltija- ja virkamiessyryhmissä keskimäärin ovat 12 154, 12 964 ja 14 682 markkaa eli toimenhaltijoilla 6.7 % suuremmat kuin työläisillä ja virkamiessyryillä taas 13.3 % korkeammat kuin ensiksi mainituilla. Kun näiden ryhmien kokonaisuusvälinen eroavaisuus vastaa-

men i jämförelse med totalbudgetens tillväxt förlora dessa utgifter i relativ betydelse. De s. k. kulturbehoven åter tilltaga hastigt vid stigande välstånd, varvid utgifterna för deras tillfredsställande ingår i totalutgifterna med ett relativt större belopp vid ökat välstånd. Existensutgifterna äro synnerligen oelastiska och kunna icke underskrida en bestämd gräns, medan däremot kulturutgifterna i hög grad variera, kunna minskas och ökas efter behov. Ju mindre inkomster per normalfamilj räknat familjen har, desto större del av desamma bindes vid tillfredsställandet av de oundgängligt nödvändiga behoven och i desto mindre utsträckning kan familjen odla sina individuella, andliga behov.

Den största utgiftsgruppen utgöres av utgifterna för föda, vilka för arbetar-, befattningshavar- och tjänstemannagrupperna i medeltal utgöra 12 154, 12 964 och 14 682 mark, eller för befattningshavarna 6.7 % mera än för arbetarna samt för tjänstemännen åter 13.3 % mera än för de förstnämnda. Då skillnaden mellan gruppernas

vasti on 33.9 % ja 62.6 %, on ravintomenojen osuus työläisillä 48.1 %, toimenhaltijoilla 38.3 % ja virkamiehillä vain 26.7 % eli noin 1/4 kokonaismenoista. Vaurauden lisääntyessä nousevat absoluuttiset ravintomenot, kuten taulukosta 11 näkyy. Niinpä työläis- ja toimenhaltijaryhmässä ravintomenot alimmasta ylimpään vaurausryhmään ko- hoavat 9 840 markasta 16 572 markkaan eli 68.4 %. Kun kuitenkin kokonaismenot vastaavasti lisäänty- vätkin 18 085 markasta 51 739 markkaan eli lähes kolminkertaisesti, vähenee ravintomenojen osuus kokonaismenoista 54.4 %:sta 32.1 %:iin. Ravinto- menojen prosenttiluvun vähenemistä vaurauden li- sääntyessä valaisee vielä selvemmin alla oleva yh- distelmä.

Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtions- enhet, mk	Ravintoprosentti Livsmedelsprocent			Kuluttajayksikköjä perhettä kohden Konsumtionsenheter per familj				
	Työläiset Arbetare	Toimenhal- tijat Befatt- ningshavare	Yhteensä Summa	Virkamie- het Tjänste- män	Työläiset Arbetare	Toimenhal- tijat Befatt- ningshavare	Yhteensä Summa	Virkamie- het Tjänste- män
alle — under 3 750	58.3	52.9	57.7	38.6	5.16	5.87	5.22	4.13
3 750— 5 000	54.6	47.4	53.2		4.30	4.82	4.38	
5 000— 6 250	49.9	44.4	48.6	31.3	3.55	3.85	3.61	3.42
6 250— 7 500	46.2	40.4	44.0		2.93	3.52	3.12	
7 500— 8 750	43.4	37.2	41.3	22.7	2.63	2.85	2.70	2.70
8 750—10 000	39.5	36.2	37.9		2.43	2.77	2.59	
10 000—11 250	37.3	29.6	33.0	2.30	2.69	2.48		
11 250 t. enemm. — l. mera	34.2	30.2	31.5	2.10	2.25	2.20		

Ravinto-osuuden kehitys vaurauden suuretessa on aivan säännöllinen; ravintoprosentti laskee vau- rauden kasvaessa. Täten tunnettu *Engelin laki*, jonka mukaan ravintomenojen osuus alenee tulo- jen suuretessa, tässäkin osoittautuu oikeaksi. — Yhdistelmän toinen osa osoittaa, miten vauraus, ra- vintoprosentti ja perheen suuruus ovat toisistaan riippuvia; ravintoprosentin ja perheen suuruuden aleneminen ovat yhtä säännöllisiä vaurauden li- sääntyessä, joskin jälkimmäisen lasku on vielä jyrkempi kuin edellisen.

Ravintomenoihin on paitsi varsinaisia ruokame- noja otettu kustannukset juomista ja ruokailusta kodin ulkopuolella. Näistä juomamenot ovat varsin mitättömät. Absoluuttisesti ne ovat melkein yhtä suuret työläis- ja toimenhaltija- sekä virkamies- ryhmässä, joten tämän menoerän osuus kokonais- menoista on suurempi edellisillä, 0.5 %, kuin jäl- kimmäisillä, 0.2 %. Vaurauden lisääntyessä juo- mista johtuneet menot kasvavat miltei samassa

totalutgifter i samma ordning utgör 33.9 % och 62.6 %, ingå utgifterna för föda inom arbetar- gruppen med 48.1 %, bland befattningshavarna med 38.3 % och bland tjänstemännen med blott 26.7 % eller omkring 1/4 i totalutgifterna. Vid stigande välstånd tillväxa de absoluta utgifterna för föda, såsom synes i tabell 11. Inom arbetar- och befattningshavargruppen stegras sålunda ut- gifterna för föda från den lägsta välstands- gruppen till den högsta från 9 840 till 16 572 mark eller med 68.4 %. Då likväl motsvarande totalutgifter ökas från 18 085 till 51 739 mark eller nästan till det tredubbla, minskas utgifterna för föda i förhållande till totalutgifterna från 54.4 till 32.1 %. Nedgången i procenttalet för ut- gifterna för föda vid stigande välstånd åskådlig- göres tydligare i sammanställningen här nedan.

Födans relativa andel vid stigande välstånd för- ändras alldeles regelbundet och sjunker i den mån välståndet ökas. *Engels kända lag*, enligt vilken livsmedelsutgifternas andel minskas, då in- komsterna ökas, besannas sålunda även här. — Sammanställningens senare del visar, på vilket sätt välståndet, procenttalet för föda samt famil- jens storlek äro beroende av varandra; minsknin- gen i procenttalet och i familjens storlek vid sti- gande välstånd sker lika regelbundet, om ock den sistnämnda sjunker ännu snabbare än det förra.

Till utgifterna för föda hänföres förutom de egentliga utgifterna för mat även kostnader för drycker och förtäring utanför hemmet. Utgifterna för drycker äro minimala. Absolut taget äro de ungefär lika stora inom arbetarnas och befatt- ningshavarnas som inom tjänstemännens grupp, varav följer, att denna posts andel av totalutgif- terna är större för de föregående, 0.5 %, än för de senare, 0.2 %. Vid stigande välstånd ökas ut-

suhteessa kuin kokonaismenot, mutta paljon voimakkaammin kuin ravintomenot, joten niiden osuus jälkimmäisistä nousee työläis- ja toimenhaltijaryhmässä 0.9 %:sta 1.6 %:iin alimmasta ylimpään vaurausryhmään ja virkamiehillä vastaavasti 0.8 %:sta 1.2 %:iin. Samoin menot ruokailusta kodin ulkopuolella osoittavat vaurauden kasvaessa tuntuvaan sekä absoluuttista että suhteellista lisääntymistä. Tämä menoerä, joka on huomattavasti tärkeämpi kuin juomamenot, on työläis- ja toimenhaltijaruokakunnissa keskimäärin 1.3 % ja virkamiehillä 1.2 % kokonaismenoista. Ravinnon kokonaismenoihin verraten tämä erä alimmasta ylimpään vaurausryhmään nousee 2.1 %:sta 5.1 %:iin edellisessä ja 3.8 %:sta 4.7 %:iin jälkimmäisessä yhteiskuntaryhmässä. Tähän menoerään sisältyvät myös luontoisetuna työpaikassa saadut ateriat, useimmiten kahvi tai aamiainen, joiden raha-arvo on arvioitu.

Tupakkamenojen suuruus vaihteli huomattavasti eri ruokakunnissa, riippuen siitä, käytettiinkö ollenkaan tupakkaa vai oliko joku perheen jäsen todellinen tupakkamies. Keskimäärin ruokakuntaa kohden olivat menot tupakasta työläisillä 566 markkaa, toimenhaltijoilla 501 markkaa ja virkamiehillä 459 markkaa eli vastaavasti prosentteina kokonaismenoista 2.2, 1.6 ja 0.9 %. Vaurauden lisääntyessä kasvoivat sekä työläis- ja toimenhaltija- että virkamiesperheissä tupakkamenot absoluuttisesti, mutta näiden merkitys kokonaisbudjetissa suhteellisesti väheni.

Seuraavassa yhdistelmässä on perheet ryhmitelty absoluuttisten tupakkamenojen nojalla.

	Perheiden luku, Antal familjer		Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) joilla ei ollut tupakkamenoja — utan utgifter för tobak	97	16.7	60	24.8	36	27.4		
b) joissa ne olivat — i vilka de utgjorde								
alle — under 100 mk	88	15.1	43	17.8	23	17.6		
100— 500 mk	78	13.4	34	14.0	23	17.6		
500—1 000 „	209	36.0	50	20.7	26	19.8		
1 000 mk t. enemm. — i. mera	109	18.8	55	22.7	23	17.6		

Sellaisia perheitä, joilla ei ollut lainkaan tupakkamenoja, oli noin $\frac{1}{4}$ virkamies- ja toimenhaltijaryhmästä, mutta vain $\frac{1}{6}$ työläisryhmästä. Viimeksi mainituissa perheissä olivat 500—1 000 markan väliset menot yleisimmät, ja 500 markkaa suurempia tupakkamenoja oli yli puolella, 54.8 %:lla.

gifterna för drycker närapå i samma proportion som totalutgifterna, men mycket kraftigare än utgifterna för föda, så att deras andel av de senare inom arbetar- och befattningshavargruppen stiger från 0.9 till 1.6 % från den lägsta välständsgruppen till den högsta och bland tjänstemännen analogt från 0.8 till 1.2 %. Likaså utvisa utgifterna för förtäring utom hemmet en betydande såväl absolut som relativ ökning vid stigande välstånd. Denna utgifts-post, som är avsevärt större än utgifterna för drycker, uppgår bland arbetarna och befattningshavarna i medeltal till 1.3 % och bland tjänstemännen till 1.2 % av totalutgifterna. Jämfört med totalutgifterna för föda stegras denna post från den lägsta välständsgruppen till den högsta från 2.1 till 5.1 % inom den förra och från 3.8 till 4.7 % inom den senare socialgruppen. I denna utgifts-post ingå även såsom naturaförmån på arbetsplatsen erhållna mål, mestadels kaffe eller frukost, vilka uppskattats i penningar.

Utgifterna för tobak variera betydligt inom olika hushåll, beroende på huruvida tobak alls användes eller någon familjemedlem var verklig rökare. I medeltal per hushåll utgjorde utgifterna för tobak bland arbetarna 566 mark, bland befattningshavarna 501 mark och bland tjänstemännen 459 mark eller i procent av totalutgifterna i samma ordning 2.2, 1.6 och 0.9 %. Vid tilltagande välstånd stego utgifterna för tobak såväl inom arbetar- och befattningshavar- som inom tjänstemannafamiljerna, men deras betydelse inom totalbudgeten blev proportionsvis mindre.

I följande sammanställning äro familjerna enligt den absoluta utgiften för tobak grupperade som följer.

Av antalet tjänstemanna- och befattningshavarfamiljer utgjordes omkring $\frac{1}{4}$, men av antalet arbetarfamiljer blott $\frac{1}{6}$, av sådana, vilka alla icke haft några utgifter för tobak. I de sistnämnda familjerna voro utgifter om 500—1 000 mark allmäntast och utgifter överstigande 500 mark före-

Toimenhaltijaryhmässä olivat 1 000 markkaa suuremmat tupakkamenot jonkun verran yleisemmät kuin työläisillä, mutta kun 500—1 000 markan suuruisia tupakkamenoja tapaa harvemmin ensiksi mainituilla, oli niiden perheiden osuus, joiden menot olivat 500 markkaa suuremmat, vain 43.4 % kaikista. Virkamiesryhmässä vastaava suhdeluku oli vielä pienempi, 37.4 %. Mitä niiden perheiden keskimääräisiin tupakkamenoihin tulee, joilla ne ylittivät 1 000 markkaa, olivat ne työläisillä ja toimenhaltijoilla miltei yhtä suuret, 1 323 ja 1 325 markkaa, ja virkamiehillä vähän suuremmat, 1 489 markkaa.

Eri tupakkalajien käyttöön nähden olivat savukkeet aivan ylivoimaisesti tavallisimmat; sikarimenojen osuus jäi pariin prosenttiin tupakkamenoista, samoin kuin piippu- y. m. s. tupakan.

Asuntomenot olivat työläisryhmässä keskimäärin 3 323 markkaa eli 13.1 % kokonaismenoista, toimenhaltijoilla vastaavasti 5 244 markkaa eli 15.5 % sekä virkamiehillä 8 175 markkaa eli 14.9 %. Asuntokustannukset kuuluvat niihin, jotka ovat varsin vaihtelevia asuinpaikkakunnan suuruudesta ja asemasta riippuen, kuten elinkustannuksia myöhemmin eri paikkakuntaryhmittäin tarkastettaessa käy ilmi. Toiselta puolen ovat asuntomenot sangen vähäisessä määrässä joustavia. Pienetkin vaurauden muutokset voivat heti näkyä esim. ravinnon ja vaatetuksen kulutuksessa, koska määrään tai laatuun nähden voidaan tehdä aivan vähäisiäkin parannuksia. Sitä vastoin asuntomenot eivät ole niin joustavia; siirtyminen esim. 1 huoneen asunnosta 2 huoneen huoneistoon aiheuttaa sangen suuren asuntomenojen nousun ja toiselta puolen vähäiset asuinkannan parannukset, esim. muuttaminen samansuuruiseen, mutta mukavampaan asuntoon, aiheuttavat siksi suuria muuttokustannuksia y. m. lisämenoja, ettei vaurauden vähäisten parannusten johdosta kannata heti muuttaa parempaan asuntoon.

Asuntoprosentin muutokset vaurausryhmittäin esitetään seuraavassa yhdistelmässä; tähän on yhdistetty vastaavat suhdeluvut lämmön osalta ja asunto- sekä lämpöprosentin summa, koska keskuslämmityksellä varustetuissa asunnoissa lämpökustannukset vain arvioimalla on erotettu ja viety lämpömenoihin.

kommo hos mer än halva antalet, 54.8 %. Inom befattningshavargruppen förekommo tobaksutgifter överstigande 1 000 mark något oftare än bland arbetarna, men enär utgifter på 500—1 000 mark äro sällsyntare bland de förstnämnda, uppgick antalet familjer, vilkas utgifter överstego 500 mark, till blott 43.4 % av hela antalet. Inom tjänstemannagruppen var motsvarande proportionstal ännu mindre, 37.4 %. För familjer, vilkas utgifter för tobak överstego 1 000 mark, var medelutgiften bland arbetarna och bland befattningshavarna ungefär densamma, 1 323 och 1 325 mark, och bland tjänstemännen något större, 1 489 mark.

Med hänsyn till de olika slagen av tobak voro cigarretter utan jämförelse mest i bruk; utgifterna för cigarrer inskränkte sig till ett par procent av utgifterna för tobak, likaså vad beträffar piptobak m. m.

Utgifterna för bostad utgjorde inom arbetargruppen i genomsnitt 3 323 mark eller 13.1 % av totalutgifterna, bland befattningshavarna analogt 5 244 mark eller 15.5 % samt bland tjänstemännen 8 175 mark eller 14.9 %. Kostnaderna för bostad höra till de kostnader, som i hög grad växla med boningsortens storlek och läge, såsom senare skall framgå vid granskning av levnadskostnaderna enligt ortsgupper. Å andra sidan äro utgifterna för bostad i mycket ringa grad elastiska. Med avseende på exempelvis förbrukningen av föda och beklädnad göra sig helt små förändringar i välförhållandet genast gällande, enär förbättringar i fråga om kvantitet eller kvalitet kunna göras t. o. m. i ringa skala. Utgifterna för bostad äro däremot icke så elastiska; en övergång från en bostad på t. ex. 1 rum till en bostad på 2 rum åstadkommer en rätt stor stegring i utgifterna för bostad, medan å andra sidan smärre förbättringar i levnadsstandarden, såsom flyttning till en lika stor men bekvämare bostad medföra så stora flyttningskostnader m. fl. merutgifter, att det icke lönar sig att vid en obetydlig förbättring av välförhållandet genast flytta i en bättre bostad.

Bostadsprocentens förändringar inom olika välförhållingsgrupper återgivas i följande sammanställning, i vilken upptagits motsvarande relativt värde för värme samt summan av procenttalen för bostad och värme, enär kostnaderna för värme i bostäder med centraluppvärmning endast på grund av uppskattning överförts från hyres- till värmeutgifterna.

13. Asunto- ja lämpöprosentti vaurausryhmittiin. — Bostads- och värmepercent inom olika välstandsgrupper.

Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk	Työläiset — Arbetare			Toimihaltijat Befattningshavare			Virkamiehet Tjänstemän		
	Asunto Bostad	Lämpö Värme	Yhteensä Summa	Asunto Bostad	Lämpö Värme	Yhteensä Summa	Asunto Bostad	Lämpö Värme	Yhteensä Summa
alle — under 3 750.....	13.5	3.2	16.7	14.2	3.4	17.6	15.9	2.8	18.7
3 750— 5 000	12.6	2.7	15.3	14.3	2.8	17.1			
5 000— 6 250	13.1	2.8	15.9	16.8	2.7	19.5			
6 250— 7 500	13.5	3.0	16.5	16.2	2.5	18.7	17.0	2.6	19.6
7 500— 8 750	13.4	2.7	16.1	15.3	2.7	18.0			
8 750—10 000	12.3	2.3	14.6	16.3	2.7	19.0			
10 000—11 250	13.7	2.9	16.6	13.0	2.2	15.2			
11 250 t. enemm. — l. mera	12.0	2.1	14.1	14.0	2.3	16.3	13.3	2.2	15.5

Asuntoprocenttiin nähden ei voida todeta säännöllistä kehitystä; työläisryhmässä asunomenojen osuus vaihteli 12.0 %:sta 13.7 %:iin, ja molemmat nämä äärimmäiset tapaukset ovat tavattavissa kahdesta ylimmästä vaurausryhmästä. Toimihaltijoilla osuuden suuruus vaihteli hieman enemmän, 13.6 %:sta 16.8 %:iin, ja virkamiehillä 15.9 %:sta alimmassa vaurausryhmässä 13.3 %:iin ylimmässä. Lämpömenojen osuus on myös suuruudeltaan vaihteleva, mutta vaikkei sen kehitys vaurauden lisäantyyssä ole säännöllistä, näyttää lämpöprosentti vaurauden kasvaessa yleensä pienenevän.

Keskimääräiset vuosivuokrat varsinaisissa vuokrahoneistoissa olivat erisuuruissa huoneistoissa seuraavat.

Huoneistot, joihin kuului Lägenheter bestående av	Työläiset Arbetare mk	Toimihaltijat Befattningshavare mk	Virkamiehet Tjänstemän mk
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	3 599	4 425	3 574
1 „ ja keittiö — 1 „ och kök	4 490	4 883	7 653
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	6 509	6 498	7 770
3 „ „ „ — 3 „ „ „	6 667	10 550	9 978

Kuten tästä yhdistelmästä käy ilmi, olivat 1 huoneen sekä 2 huoneen ja keittiön asuntojen vuokrat kalliimmat virkamiehillä kuin työläisillä ja toimihaltijoilla. Samanlainen ero on havaittavissa toimihaltijoiden ja työläisten 1 huoneen huoneistoista maksamiin vuokriin nähden, jotka olivat edellisillä lähes 1/4 suuremmat kuin jälkimmäisillä. Virkamiesten keskimääräinen vuokra tässä huoneistotyyppissä, samoin kuin työläisten ja toimihaltijain 3 huoneen ja keittiön asunnossa, perustuu niin harvoihin tapauksiin, ettei niiden nojalla voida mitään päätelmiä tehdä. Tämä samansuuruisten huoneistojen vuokrien erilaisuus johtuu

Med avseende på bostadsprocenten kan intet regelbundet förlopp påvisas; inom arbetargruppen varierar den relativa utgiften för bostad från 12.0 till 13.7 % och förekomma båda ytterlighetsfallen inom de två högsta välstandsgrupperna. Bland befattningshavarna växlar relativtalet något mera, från 13.0 till 16.8 %, och bland tjänstemännen från 15.9 % i den lägsta välstandsgruppen till 13.3 % i den högsta. Även de relativa utgifterna för värme variera, men fastän förloppet icke är regelbundet vid stigande välstånd, synes värmepercenten i allmänhet minskas då välståndet ökas.

De genomsnittliga årshyrorna för egentliga hyreslägenheter voro för olika stora lägenheter följande.

Såsom av denna sammanställning framgår, voro hyrorna för bostäder på 1 rum samt 2 rum och kök högre inom tjänstemannagruppen än bland arbetarna och befattningshavarna. En liknande skillnad kan iakttagas beträffande de hyror befattningshavarna och arbetarna erlagt för enrumslägenheter, i det att de förra betalat inemot 1/4 mera än de senare. Tjänstemännens medelhyra för denna bostadstyp såväl som arbetarnas och befattningshavarnas hyror för bostäder på 3 rum och kök grunda sig på ett så ringa antal fall, att inga slutsatser på grund av desamma kunna dragas. Hyrornas olika storlek för lägenheter av samma

asuntojen erilaisesta kunnosta ja mukavuuksista, joita virkamiesasunnoissa, kuten aikaisemmin on esitetty, tapaa paljon runsaammin. Mitä kunkin yhteiskuntaryhmän keskimääräisiin vuokriin erikseen erisuuruissa huoneistoissa tulee, johtuu työlläis- ja toimenhaltijaryhmän huomattavan pieni ero 1 huoneen sekä 1 huoneen ja keittiön vuokrien välillä osaksi siitä, että, kuten edellä on mainittu, 1 huoneen huoneistoja on suhteellisesti enemmän pääkaupungissa, missä vuokrataso on korkein.

Erisuuruisten huoneistojen halkomenot olivat niissä perheissä, missä ostettuja halkoja on käytetty, seuraavat.

Huoneistot, joihin kuului Lägenheter bestående av	Työlläiset	Toimenhaltijat	Virkamiehet
	Arbetare mk	Befattningshavare mk	Tjänstemän mk
1 huone (keittiö) — 1 rum (kök)	584	564	745
1 " ja keittiö — 1 " och kök	801	885	992
2 huonetta ja keittiö — 2 rum och kök	1 000	983	1 164
3 " " " — 3 " " "	851	1 235	1 804

Se seikka, että halkomenot huonetta kohden ovat huomattavasti suuremmat 1 huoneen huoneistoissa kuin niitä suuremmissa, johtuu siitä, että ruoanlaitosta aiheutuu keittiössä suurempi halkojen kulutus kuin muissa huoneissa. Yleensä ovat halkomenot myös suuremmat samansuuruisissa virkamiesten kuin työlläisten ja toimenhaltijoiden asunnoissa. Kun kuitenkin ainoana huoneiston suuruusmittana tässä tutkimuksessa on käytetty huonelukua, voivat lämmitysmenojen eroavaisuudet johtua siitä, että virkamiesten asunnot, samasta huoneluvusta riippumatta, ovat tilavuudeltaan suuremmat kuin työlläisten, ja niiden lämmittäminen näin ollen vaatii enemmän halkoja kuin pienempien huoneiden.

Halkojen ohella kuuluu lämpö- ja valomenojen ryhmään myös sähkö, kaasu, paloöljy, tulitikut y. m. Näiden eri menojen absoluuttinen ja suhteellinen suuruus ilmenee alla olevasta yhdistelmästä.

storlek beror på bostädernas olika skick och på att, såsom ovan nämnts, tjänstemannabostäderna äro försedda med större bekvämligheter. Vad beträffar medelhyrorna inom socialgrupperna var för sig samt för lägenheter av olika storlek, beror den påfallande ringa skillnaden mellan arbetar- och befattningshavargruppen med avseende på hyrorna för 1 rum samt för 1 rum och kök delvis därpå, att, såsom ovan nämnts, relativa antalet enrumslägenheter är störst i huvudstaden, där hyresnivån är högst.

Utgifterna för ved i lägenheter av olika storlek utgjorde inom de familjer, som använde köpt ved, som följer.

Den omständigheten, att utgifterna för ved per rum äro betydligt större i enrumsbostäder än i större lägenheter, beror på att till följd av matlagningen vedätgängen i köket är större än i andra rum. I allmänhet äro utgifterna för ved även i lika stora bostäder större bland tjänstemännen än bland arbetarna och befattningshavarna. Då likväl rumsantalet i denna undersökning utgör den enda använda måttstocken för lägenheter, kunna olikheterna i uppgifterna om uppvärmning bero därpå, att tjänstemännens bostäder, trots samma rumsantal, äro större än arbetarnas, och deras uppvärmning fordrar sålunda mera ved än där rummen äro mindre.

Till värme- och lyseutgifternas grupp höra förutom veden även elektricitet, gas, petroleum, tändstickor m. m. Den absoluta och relativa storleken av dessa utgiftsposter framgår av sammanställningen här nedan.

Menot — Utgifter	Työlläiset		Toimenhaltijat		Virkamiehet	
	Arbetare mk	%	Befattningshavare mk	%	Tjänstemän mk	%
Halot — Ved	703	70.8	888	71.4	1 312	68.0
Sähkö — Elektricitet	151	15.2	234	18.8	412	21.4
Kaasu — Gas	30	3.0	47	3.8	121	6.3
Paloöljy — Petroleum	38	3.8	21	1.7	21	1.1
Tulitikut — Tändstickor	53	5.4	40	3.2	32	1.6
Muut — Övriga	18	1.8	14	1.1	32	1.6
Yhteensä — Summa	993	100.0	1 244	100.0	1 930	100.0
%:ina kokonaismenoista — i % av totalutgifterna		3.9		3.7		3.5

Lämpö- ja valomenojen osuus kokonaismenoista on suurin työläisillä ja pienin virkamiehillä. Mitä lämpö- ja valoryhmän kokoonpanoon tulee, olivat halkomenot absoluuttisesti suurimmat, mutta suhteellisesti pienimmät virkamiehillä; sähkö- ja kaasumenot taas olivat sekä absoluuttisesti että suhteellisesti pienimmät työläisillä ja vastaavasti suurimmat virkamiehillä. Varsinkin kaasumenojen suuri erilaisuus johtuu, kuten jo aikaisemmin on esitetty, siitä, että kaasukeittomahdollisuuksia oli suhteellisesti paljon useammin virkamiehillä kuin molemmilla muilla ryhmillä, joista taas kaasukeittimiä oli yleisemmin toimenhaltijoilla kuin työläisillä. Paloöljymenot, jotka kuitenkin olivat kaikissa ryhmissä varsin vähäiset, olivat suuremmat, myös absoluuttisesti, työläisillä kuin muilla. Tämä oli osittain seurausta siitä, että työläisasunnoista noin 5 % oli ilman sähkövaloa ja siis paloöljyn varassa, kun taas muilla vastaava suhdeluku oli pienempi. Osa paloöljyn kulutuksesta tuli ilmeisesti paloöljykeittiöiden osalle, joskaan menuja ei ole eritelty käytön erilaisuuden nojalla. Tullitikkumenojen suuruus työläisperheissä johtui todennäköisesti ainakin osittain siitä, että tupakkamiehiä, kuten edellä esitettiin, tapaa suhteellisesti enemmän työläisryhmässä.

Vaatetus- ja jalkineiden olivat absoluuttisesti ja kokonaismenoihin verrattuina eri yhteiskuntaryhmissä seuraavat.

	Työläiset		Toimenhaltijat		Virkamiehet	
	Arbetare mk	%	Befattningshavare mk	%	Tjänstemän mk	%
Vaatetus — Beklädnad	2 019	8.0	3 050	9.0	5 127	9.3
Jalkineet — Skodon	924	3.7	1 148	3.4	1 391	2.5
Yhteensä — Summa	2 943	11.7	4 198	12.4	6 518	11.8

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä käy ilmi, olivat vaatetusmenot virkamiehillä noin 2½ kertaa suuremmat ja toimenhaltijoilla puolta suuremmat kuin työläisillä. Vastaava ero oli paljon vähäisempi jalkineiden kohdalla, joihin nähden virkamiesten kustannukset olivat vain 50 % ja toimenhaltijain lähes 25 % suuremmat kuin työläisten. Seurauksena tästä vaatetusmenot kasvoivat suhteellisestikin, 8.0 %:sta työläisillä 9.3 %:iin virkamiehillä, kun taas jalkineiden vastaavasti vähenivät, 3.7 %:sta 2.5 %:iin. Vaurauden vaikutus kummankin ryhmän suhteelliseen merkitykseen on myös sangen erilainen, kuten seuraavalla sivulla olevasta yhdistelmästä käy ilmi.

Värme- och lyseutgifternas andel av totalutgifterna är störst bland arbetarna och minst bland tjänstemännen. Vad beträffar värme- och lysegruppens sammansättning, voro utgifterna för ved absolut taget störst men relativt taget minst bland tjänstemännen; för elektricitet och gas åter voro utgifterna såväl absolut som relativt taget minst bland arbetarna och analogt störst bland tjänstemännen. Den stora olikhet, som speciellt gasutgifterna utvisa, beror, såsom redan tidigare nämnts, därpå, att möjligheter till kokning med gas funnos i vida större utsträckning bland tjänstemännen än inom de båda andra grupperna, där åter befattningshavarna voro oftare försedda med gaskök än arbetarna. Utgifterna för petroleum, ehuru mycket obetydliga inom samtliga grupper, voro dock t. o. m. absolut taget större bland arbetarna än bland de andra. Detta utgjorde delvis en konsekvens därav, att av arbetarbostäderna ungefär 5 % voro utan elektriskt ljus och alltså beroende av petroleum, medan motsvarande relativt för de andra var mindre. En del av petroleumförbrukningen kom tydligen på petroleumkökens andel, ehuru utgifterna icke specificerats enligt användning. De stora utgifterna för tändstickor i arbetarfamiljer berodde sannolikt åtminstone delvis därpå, att såsom ovan nämnts, relativa antalet tobaksrökare var störst inom arbetargruppen.

Utgifterna för beklädnad och skodon voro i absoluta tal och i förhållande till totalutgifterna inom de olika socialgrupperna följande.

Såsom av sammanställningen här ovan framgår, voro utgifterna för beklädnad omkring 2½ gånger så stora bland tjänstemännen och hälften större bland befattningshavarna än bland arbetarna. Motsvarande skillnad var mycket mindre såvitt gäller utgifterna för skodon, vilka för tjänstemännens vidkommande voro blott 50 % och bland befattningshavarna ej fullt 25 % större än bland arbetarna. Till följd härav ökades utgifterna för beklädnad t. o. m. relativt, från 8.0 % bland arbetarna till 9.3 % bland tjänstemännen, medan åter utgifterna för skodon på motsvarande sätt minskades, från 3.7 till 2.5 %. Västståndets inflytande på den relativa betydelsen av vardera gruppen är även mycket olika, såsom av sammanställningen på följande sida framgår.

14. Vaatetus- ja jalkinemenojen osuus kokonaismenoista eri vaurausryhmissä. — Beklädnads- och skodonsutgifternas andel av samtliga utgifter inom olika välstandsgrupper.

Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk	Työläiset — Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Vaatetus Beklädnad	Jalkineet Skodon	Vaatetus Beklädnad	Jalkineet Skodon	Vaatetus Beklädnad	Jalkineet Skodon
alle — under 3 750	6.1	4.0	7.1	5.1	9.6	3.5
3 750— 5 000	7.1	3.8	8.8	4.1		
5 000— 6 250	8.2	3.8	8.2	3.5		
6 250— 7 500	8.3	3.6	9.3	3.6	8.4	2.9
7 500— 8 750	8.1	3.5	8.9	3.7		
8 750—10 000	9.1	3.2	9.1	3.4		
10 000—11 250	9.5	3.0	10.1	3.3	9.7	2.2
11 250 t. enemm. — l. mera	9.2	3.2	9.1	2.4		

Vaikka vaatetusprosentin nousu vaurauden lisääntyessä ei ole aivan säännöllinen, on kuitenkin kehityssuunta sekä työläis- että toimenhaltijaryhmässä ilmeinen, ja voidaan siis todeta vaatetusmenoryhmän kuuluvan n. s. sivistysmenoihin, jotka vaurauden lisääntyessä kasvavat nopeammin kuin vauraus. Aivan vastakkainen on jalkinemenoerän vastaava muuttuminen; tämä erä on lähinnä luettava n. s. toimeentulomenoihin, jotka elinkannan painuessa eivät voi vastaavasti pienentyä, vaan joiden osuus kokonaismenoista tällöin suurenee. Edellä olevasta yhdistelmästä käy myös ilmi, että samassa vaurausryhmässä toimenhaltijain sekä vaatetus- että jalkinemenotkin ovat suhteellisesti suuremmat kuin työläisten, mikä johtunee edellisten nimenomaan pukeutumiseen nähden korkeammasta elinkannasta muuten samanlaisten taloudellisten olojen vallitessa.

Kalustomenot ovat nekin varsin huomattava erä budjetissa; työläisperheissä ne olivat miltei samansuuruiset kuin jalkinemenot: 912 markkaa eli 3.6 % kokonaismenoista. Toimenhaltijoilla jo kalustomenot ylittivät jalkinemenojen määrän, ollen 1 258 markkaa ja 3.7 %, siis suhteellisestikin hieman suuremmat kuin työläisillä. Virkamiesten kalustomenot olivat runsaasti kolme kertaa työläisten menoja suuremmat; ne olivat keskimäärin 2 838 markkaa, ja niiden osuus kokonaismenoista oli 5.2 %, siis enemmän kuin kaksi kertaa suurempi kuin jalkinemenojen.

Kun taulukkojen 11 ja 12 pohjalla verrataan vaurauden vaikutusta kalustomenoihin, huomataan ne tyypillisiksi sivistysmenoina, jotka suhteellisestikin kasvavat vaurauden parantuessa; niinpä ne työläis- ja toimenhaltijabudjetissa alimmasta ylimpään vaurausryhmään nousivat 357 markasta 3 280

Ehuru beklädnadsprocentens stegrång vid tilltagande välstånd icke är fullt regelbunden, är likväl den allmänna tendensen tydlig såväl inom arbetar- som befattningshavargruppen, och konstateras kan alltså, att utgifterna för beklädnad höra till de s. k. kulturutgifterna, vilka vid tilltagande välstånd ökas raskare än välståndet. På ett konträrt motsatt sätt varierar utgiftsposten för skodon; denna post bör närmast hänföras till de s. k. existensutgifterna, vilka vid sjunkande levnadsstandard icke kunna i motsvarande grad minska, utan vilkas andel av totalutgifterna sålunda växer. Av sammanställningen framgår även, att inom samma välstandsgrupp befattningshavarnas utgifter för såväl beklädnad som skodon äro proportionsvis större än arbetarnas, vilket torde bero på att de förra under för övrigt liknande ekonomiska förhållanden särskilt i fråga om beklädnad intaga en högre levnadsstandard.

Även utgifterna för inventarier utgåra en betydande post i budgeten; inom arbetarfamiljerna voro de ungefär lika stora som utgifterna för skodon: 912 mark eller 3.6 % av totalutgifterna. Bland befattningshavarna överstego inventarieutgifterna utgifterna för skodon och uppgingo till 1 258 mark och 3.7 %, varvid alltså t. o. m. relativtalet var i någon mån större än för arbetarna. Tjänstemännens inventarieutgifter voro drygt tre gånger så stora som arbetarnas; de utgjorde i medeltal 2 838 mark, och deras andel av totalutgifterna var 5.2 %, alltså mer än dubbelt så stor som skodonsutgifternas.

Då man i tabellerna 11 och 12 undersöker välståndets inverkan på inventarieutgifternas storlek, befinnas dessa utgåra typiskt kulturella utgifter, vilka även relativt taget växa vid förbättrat välstånd; i arbetar- och befattningshavarbudgeten ökades desamma sålunda från den lägsta

markkaan ja niiden osuus kokonaismenoista 2.0 %:sta 6.3 %:iin. Kuitenkin on huomioon otettava nimenomaan kalustoeraan nähden, että perheen ikä myös voi vaikuttaa niiden suuruuteen. Vastaperustetussa tai nuoressa perheessä ovat usein kodin hankintamenot huomattavan suuret, kun taas vanhemmissa kodeissa uuden kaluston hankkiminen voi supistua sangen vähäiseksi. Kun, kuten aikaisemmin on huomautettu, korkeimpiin vaurausryhmiin kuuluu huomattavasti pieniä perheitä, on todennäköistä, että nämä, useissa tapauksissa nuoret perheet, myös tästä syystä ovat joutuneet täydentämään kotiaan.

Verojen absoluuttinen suuruus normaaliperhettä kohden oli työläisperheissä 1 036, toimenhaltijoilla 1 918 ja virkamiehillä 4 051 markkaa, mikä vastasi 4.1; 5.7 ja 7.4 % kunkin ryhmän kokonaismenoista. Vaurauden lisääntyessä verot nousivat absoluuttisesti ja suhteellisesti, niin että osuus alimmasta ylimpään vaurausryhmään työläisperheissä vaihteli 2.1 %:sta 4.9 %:iin, ollen lähinnä korkeimmassa vaurausryhmässä kuitenkin suurin, 5.6 %; toimenhaltijoilla vastaavat prosenttiluvut olivat 3.1 ja 5.6, ja samoin lähinnä ylimmässä vaurausryhmässä korkein, 6.2. Se seikka, että samassa vaurausryhmässä toimenhaltijoilla verot säännöllisesti olivat työläisten veroja suuremmat, johtui ainakin osittain siitä, että samassakin ryhmässä keskimääräiset tulot olivat aina toimenhaltijoilla suuremmat kuin työläisillä.

Yhdistys- ja vakuutusmaksujen suuruuteen nähden oli huomattava ero eri yhteiskuntaryhmien välillä. Niinpä edelliset olivat miltei yhtä suuret työläis- ja toimenhaltijaryhmissä, 110 ja 109 markkaa, ja noin 2 kertaa suuremmat virkamiehillä, 231 markkaa, kun taas vakuutusmaksut olivat työläisillä 270 markkaa, toimenhaltijoilla lähes 2½ kertaa suuremmat eli 639 markkaa ja virkamiehillä yli 5 kertaa työläisten maksuja suuremmat eli 1 415 markkaa. Suhteellisesti kokonaistuloihin nähden olivat yhdistysmaksut kaikissa ryhmissä verraten vähäiset, 0.4 % työläis- ja virkamiesperheissä ja 0.3 % toimenhaltijoilla, kun taas vakuutusmaksut, jotka olivat huomattavasti tärkeämmät kuin ensiksi mainitut maksut, olivat 1.1 % työläis-, 1.9 % toimenhaltija- ja 2.6 % virkamiesbudjetissa.

Kun sekä yhdistys- että vakuutusmaksut ovat varsin herkkiä vaurauden muutoksille, kasvaen varsinkin absoluuttisesti, mutta jossain määrin suhteellisesti taloudellisten olojen parantuuksessa, on

välstäändsgruppen till den högsta från 357 till 3 280 mark och deras andel av totalutgifterna från 2.0 till 6.3 %. Märkas bör dock speciellt i fråga om inventarietposten, att familjens ålder även kan inverka på dess storlek. I en nybildad eller ung familj äro ofta hemmets kostnader för nyanskaffning avsevärt stora, medan i äldre hem anskaftningen av nya inventarier kan inskränkas till ett minimum. Då, såsom tidigare framhållits, de högsta välstäändsgrupperna bestå av påfallande små familjer, är det sannolikt, att dessa, i många fall unga familjer, även av denna anledning nödgats komplettera sitt hushåll.

Skatternas absoluta belopp per normalfamilj var inom arbetarfamiljerna 1 036, bland befattningshavarna 1 918 och bland tjänstemännen 4 051 mark, motsvarande 4.1, 5.7 och 7.4 % av gruppernas totalutgifter. Skatterna växte med välstäändet absolut och relativt, så att deras andel från arbetarfamiljernas lägsta välstäändsgrupp till den högsta växlade mellan 2.1 och 4.9 %, utom att den i den näst högsta välstäändsgruppen var allra störst, 5.6 %; för befattningshavarna voro motsvarande procenttal 3.1 och 5.6 och var tallet även här störst inom den näst högsta välstäändsgruppen, 6.2. Den omständigheten, att inom samma välstäändsgrupp befattningshavarnas skatter regelbundet voro högre än arbetarnas, berodde åtminstone delvis därpå, att t. o. m. inom en och samma grupp inkomsterna i genomsnitt alltid voro större bland befattningshavarna än bland arbetarna.

Med avseende på förenings- och försäkringsavgifternas storlek förefanns en betydande skillnad mellan de olika socialgrupperna. Föreningsavgifterna voro ungefär lika stora inom arbetar- och befattningshavargrupperna, 110 och 109 mark, och omkring dubbelt så stora bland tjänstemännen, 231 mark, medan åter arbetarnas försäkringsavgifter utgjorde 270 mark, befattningshavarnas bortåt 2½ gånger så mycket eller 639 mark och tjänstemännens 5 gånger så mycket som arbetarnas eller 1 415 mark. I förhållande till totalinkomsterna voro föreningsavgifterna inom alla grupper rätt obetydliga, 0.4 % bland arbetar- och tjänstemannafamiljerna och 0.3 % bland befattningshavarna, medan åter försäkringsavgifterna, vilka spelade en avsevärt större roll än förstnämnda avgifter, uppgingo till 1.1 % i arbetar-, 1.9 % i befattningshavar- och 2.6 % i tjänstemannabudgeten.

Då såväl förenings- som försäkringsavgifterna äro särdeles känsliga för förändringar i välstäändet och särskilt absolut taget men till en viss grad även relativt tillväxa vid förbättrade eko-

ne, kuten edellä on mainittu, luettava sivistysmenoihin.

Lasten koulunkäyntimaksut kuuluvat niihin, joiden suhteen ero eri yhteiskuntaryhmien kesken on varsin huomattava. Alla olevassa yhdistelmässä ne esitetään absoluuttisin ja suhteellisin luvuin.

Työläiset	113 markkaa	0.4 %
Toimenhaltijat ...	319 „	0.9 „
Virkamiehet	612 „	1.1 „

Täten nämä menot olivat toimenhaltijain ryhmässä lähes 3 kertaa ja virkamiehillä enemmän kuin 5 kertaa työläisten vastaavia menoja suuremmat. Vaikka tämä menoerä näin voimakkaasti suureni yhteiskuntaryhmästä toiseen, ei sen vaihteluita vaurausryhmittäin verrattaessa voida todeta vastaavia muutoksia; päinvastoin ylimmissä vaurausryhmissä tämä menoerä absoluuttisestikin pieneni. Tämä muihin menoeriin verraten täysin epäsäännöllinen kehityskulku johtuu siitä, että lapsiluku ja vauraus ovat kääntäen verrannollisia ja että siis, kuten aikaisemmin on mainittu, vaurauden kasvaessa keskimääräinen lapsiluku vähenee. Näin ollen ylemmissä vaurausryhmissä oli suhteellisesti harvemmin koulua käyviä lapsia ja siis myös verraten vähän lasten koulunkäynnistä johtuvia kustannuksia.

Kirjallisuus samoin kuin *kirjoitustarvike* y. m. s. menot kuuluvat luonnostaan sivistysmenoihin ja kohoavat siten vaurauden kasvaessa sekä absoluuttisesti että merkitykseltään. Eri yhteiskuntaryhmissä ne jakautuivat seuraavasti.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	mk	%	mk	%	mk	%
Sanomalehdet ja aikakauskirjat — Tidningar och tidskrifter	177	0.7	288	0.9	448	0.8
Kirjat — Böcker	76	0.3	207	0.6	511	0.9
Esitelmät ja kurssit — Föredrag och kurser	14	0.1	27	0.1	45	0.1
Yhteensä — Summa	267	1.1	522	1.6	1 004	1.8
Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. dyl.	62	0.2	149	0.4	360	0.7

Kuten tästä näkyy, olivat sanomalehti- ja aikakauskirjamenot noin $\frac{2}{3}$ työläisten varsinaisista kirjallisuusmenoista, vastaavasti runsaasti puolet, 55 %, toimenhaltijain ja vain 44 % virkamiesten menoista. Niinpä kirjojen osalle tuli noin 30, 40 ja 50 %. Esitelmä-, kurssi- y. m. s. maksut olivat näiden menojen rinnalla aivan vähäpätöisiä. Mer-

nomiska förhållanden, äro desamma, såsom ovan sagts, att hänföra till kulturutgifterna.

Avgifterna för barnens skolgång höra till de utgifter, i fråga om vilka skillnaden mellan socialgrupperna är synnerligen påfallande. De anföras i sammanställningen här nedan i absoluta och relativa tal.

Arbetare	113 märk	0.4 %
Befattningshavare	319 „	0.9 „
Tjänstemän	612 „	1.1 „

Inom befattningshavarnas grupp voro alltså dessa utgifter inemot 3 gånger och bland tjänstemännen över 5 gånger så stora som bland arbetarna. Ehuru denna utgiftspost ökades så starkt från en socialgrupp till en annan, kan man vid granskning av dess växlingar enligt välstandsgrupper icke påvisa motsvarande förändringar; tvärtom avtog denna utgiftspost t. o. m. absolut taget i de högsta välstandsgrupperna. Detta i förhållande till andra utgiftsposter fullkomligt oregelbundna förlopp beror därpå, att barnantalet och välståndet äro omvänt proportionella och att sålunda, såsom tidigare nämnts, det genomsnittliga barnantalet minskas vid tilltagande välstånd. Till följd härav ingick i de högsta välstandsgrupperna jämförelsevis få barn i skolåldern, och även kostnaderna för barns skolgång voro alltså relativt små.

Utgifterna för litteratur såväl som *skrivmaterial* m. m. dyl. höra naturligt till kulturutgifterna och stiga sålunda både absolut och relativt vid ökat välstånd. Inom de olika socialgrupperna var fördelningen följande.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	mk	%	mk	%	mk	%
Sanomalehdet ja aikakauskirjat — Tidningar och tidskrifter	177	0.7	288	0.9	448	0.8
Kirjat — Böcker	76	0.3	207	0.6	511	0.9
Esitelmät ja kurssit — Föredrag och kurser	14	0.1	27	0.1	45	0.1
Yhteensä — Summa	267	1.1	522	1.6	1 004	1.8
Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. dyl.	62	0.2	149	0.4	360	0.7

Såsom härav synes, utgjorde utgifterna för tidningar och tidskrifter ungefär $\frac{2}{3}$ av arbetarnas egentliga litteraturutgifter, resp. drygt hälften, 55 %, av befattningshavarnas och blott 44 % av tjänstemännens utgifter. På böckernas andel kommo c:a 30, 40 och 50 %. Avgifterna för föredrag och kurser m. m. dyl. voro i jämförelse där-

killistä on todeta, miten vaurauden kasvaessa sekä sanomalehti- ja aikakauskirja- että kirjamenot kasvoivat suhteellisesti paljon nopeammin työläis- kuin toimenhaltijaryhmässä, osaksi riippuen siitä, että ne alimmissa vaurausryhmissä toimenhaltijoilla olivat tuntuvasti suuremmat kuin työläisillä, mikä eroavaisuus paremmassa taloudellisessa asemassa oleviin nähden kokonaan tasoittui. Toinen huomattava seikka on, että kirjamenot kasvoivat suhteellisesti paljon nopeammin kuin sanomalehti- ja aikakauskirjamenot, joten ne paremmassa asemassa olevissa perheissä olivat työläis- ja toimenhaltijaryhmässä lähes yhtä suuret, ja virkamiehillä edelliset menot olivat varsin tuntuvasti jälkimmäisiä suuremmat. Ryhmä „kirjoitustarvikkeet y. m. s.” sisältää joukon varsin erilaisia menoja, kuten kirjoitustarvikkeita, postimaksuja, puhelinta sähkölennätinmaksuja y. m. s. Tämä menoryhmä oli toimenhaltijoilla enemmän kuin 2 kertaa työläisten menoja suurempi ja virkamiehillä vastavasti 6 kertaa suurempi.

Varsinaiset *puhtausmenot* on seuraavassa jaettu kahteen ryhmään: *pesumenot*, joihin siis kuuluvat palkkaukset pesijälle, maksut pesutuvan ja mankelelin käytöstä, pesulaitosmaksut sekä saippua-, muut puhdistusaine-, harja- y. m. s. menot, ja *sauna* sekä *parturimenot*, joihin sisältyvät henkilökohtaisesta puhtaudesta ja terveydenhoidosta johtuvat menot, kuten parturi-, kampaaja-, sauna- y. m. s. menot. Kun saippuamenoihin nähden ei ole voitu erottaa henkilökohtaiseen puhtauteen käytettyä osaa muusta, on kaikki saippua merkitty edelliseen ryhmään. Nämä menot olivat eri yhteiskuntaryhmissä seuraavat.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	mk	%	mk	%	mk	%
Pesu — Tvätt	247	1.0	364	1.1	643	1.2
Sauna ja parturi — Bad och barberare	258	1.0	318	0.9	383	0.7
Yhteensä — Summa	505	2.0	682	2.0	1 026	1.9

Suhteellisesti olivat puhtausmenot miltei yhtä tärkeät kaikissa ryhmissä, mutta eri menoryhmien merkitys vaihteli kuitenkin siten, että pesumenot olivat suhteellisesti suurimmat virkamiehillä ja pienimmät työläisillä, kun taas sauna- ja parturimenojen osuus oli päinvastoin suurin työläisillä ja pienin virkamiehillä. Vaurausryhmittäin verrattaessa näiden menoerien kehitystä pesumenot yleensä suhteellisestikin kasvoivat, vähäisessä mää-

med alldeles obetydliga. Ett egendomligt faktum är, att vid stigande välstånd utgifterna för såväl tidningar och tidskrifter som för böcker växte proportionsvis mycket raskare inom arbetar- än inom befattningshavargruppen, beroende delvis därpå, att desamma i de lägsta välståndsgруппerna voro avsevärt större bland befattningshavarna än bland arbetarna, en skiljaktighet, som under bättre ekonomiska förhållanden helt och hållet utjämnades. En annan märklig omständighet är den, att bokutgifterna växte förhållandevis mycket raskare än tidnings- och tidskriftsutgifterna, varför desamma bland familjer i bättre ställning voro för arbetare och befattningshavare ungefär lika stora, och bland tjänstemännen voro de förra utgifterna i högst betydande grad större än de senare. Gruppen „skrivmaterial m. m. dyl.” innehåller en mängd utgifter av vitt skilda slag, såsom skrivmaterial, porton, avgifter för telefon och telegram m. m. dyl. Utgifterna i denna grupp voro bland befattningshavarna mer än dubbelt så stora och bland tjänstemännen 6 gånger så stora som bland arbetarna.

De egentliga *utgifterna för renhållning* äro här nedan indelade i två grupper: *tvättutgifter*, till vilka alltså räknas lön åt tvätterska, avgifter för tvättstuga och mangel, avgifter till tvättrinättning samt utgifter för tvål, andra rengöringsmedel, borstar, m. m. dyl., samt *bad- och barberarutgifter*, innefattande utgifter för personlig hygien och hälsovård, såsom för anlitande av barberare, frisörska, badstuga m. m. dyl. Då i fråga om utgifterna för tvål icke kunnat göras åtskillnad mellan den individuella förbrukningen och den övriga, har all tvål påförts den förra gruppen. Dessa utgifter voro inom de olika socialgrupperna följande.

Relativt taget voro utgifterna för renhållning ungefär lika stora inom samtliga grupper, men de olika utgiftsgruppernas betydelse växlade dock sålunda, att tvättutgifterna voro förhållandevis störst bland tjänstemännen och minst bland arbetarna, medan åter utgifterna för bad och barberare voro störst bland arbetarna och minst bland tjänstemännen. En granskning av dessa utgiftsposter enligt välståndsgupper utvisar, att tvättutgifterna

rässä tosin, kun taas sauna- ja parturimenot vaurauden kasvaessa merkitykseltään vähän pienenevät. Tämä kehitys johtunee eräissä tapauksissa siitä, että vaurauden lisääntyessä asunto-olot paranevat ja — ainakin virkamiespiireissä — siirrytään kylpyhuoneella varustettuihin huoneistoihin, jolloin saunamenot luonnollisesti pienenevät.

Sairaanhoidomenot ovat aivan ilmeisiä sivistysmenoja, jotka taloudellisten olojen sen sallissa kasvavat nopeammin kuin kokonaismenot. Eri yhteiskuntaryhmissä ne olivat seuraavat: työläisillä 380 markkaa, toimenhaltijoilla 554 markkaa eli lähes puolta suuremmat ja virkamiehillä 1114 markkaa eli 2 kertaa jälkimmäisiä korkeammat. Kuten taulukoista 11 ja 12 näkyy, kohosivat ne alimmasta ylimpään vaurausryhmään työläisillä ja toimenhaltijoilla absoluuttisesti yli 5-kertaisiksi ja suhteellisesti lähes 2-kertaisiksi ja virkamiehillä vastaavasti 3-kertaisiksi ja noin $\frac{1}{5}$:lla.

Kotiapulaisista johtuvat kustannukset voidaan samoin kuin lahjoista ja avustuksista aiheutuneet menot jakaa raha- ja luontoismenoihin. Tällöin jälkimmäisiin kuuluvat ilmainen asunto ja ruoka arvioituna rahaksi kuluttajayksikköä kohden lasketun kustannusmäärän nojalla. Täten laskettu kokonaiskustannus kotiapulaisista oli työläisillä 194, toimenhaltijoilla 634 ja virkamiehillä 5142 markkaa eli vastaavasti 0.8, 1.9 ja 9.3 % kokonaisuudesta. Kuitenkin on huomattava, että luontoiskorvauksen arviointi on asian luonnosta johtuen varsin summittainen ja epämääräinen. Kotiapulaisten pidosta johtuneet rahamenot olivat ruokakuntaa kohden laskettuina vähäiset, työläisillä 68, toimenhaltijoilla 217 ja virkamiehillä 1427 markkaa, mikä jo osoittaa, kuinka harvinaisia vakinaiset kotiapulaiset kahdessa ensiksi mainitussa ryhmässä olivat. Työläisperheistä oli vain 38:lla eli 6.5 %:lla kotiapulainen, ja näistäkin 5:llä oli apulainen kuukautta lyhyemmän ajan ja lisäksi 20:llä vähemmän kuin $\frac{1}{2}$ vuotta. Toimenhaltijaryhmässä oli vastaavasti 33 tapauksessa, 13.6 %:lla, kotiapulaisia, näistä 3:ssa yhtä kuukautta ja lisäksi 12:ssa puolta vuotta lyhyemmän ajan. Virkamiesryhmissä oli paljon yleisempää kotiapulaisten pitäminen; lähes $\frac{3}{5}$:lla näistä perheistä oli vakinaisesti kotiapulainen perheessään.

Matkamenot olivat työläisillä 393 markkaa, toimenhaltijoilla noin 2 kertaa suuremmat, 780 markkaa, ja virkamiehillä 1294 markkaa. Suhteellisesti olivat nämä kahdessa viimeksi mainitussa ryhmässä miltei yhtä suuret, 2.3 ja 2.4 % kokonais-

t. o. m. relativt taget växte, om ock i ringa grad, medan åter utgifterna för bad och barberare fingo en något mindre betydelse vid tilltagande välstånd. Detta förlopp torde i vissa fall bero därpå, att vid tilltagande välstånd bostadsförhållandena förbättras och — åtminstone i tjänstemannakretsar — flyttning sker till, lägenheter med badrum, varvid badutgifterna naturligtvis reduceras.

Utgifterna för sjukvård utgöra tydliga kulturutgifter, vilka, då de ekonomiska förhållandena det medgiva, tillväxa raskare än totalutgifterna. De voro inom olika socialgrupper som följer: bland arbetarna 380 mark, bland befattningshavarna 554 mark eller bortfåt hälften större och bland tjänstemännen 1114 mark eller 2 gånger så stora som de sistnämnda. Såsom framgår av tabellerna 11 och 12, ökades de från den lägsta välståndsgruppen till den högsta bland arbetarna och befattningshavarna absolut taget till mer än det 5-dubbla och relativt taget till inemot det dubbla och bland tjänstemännen analogt till det 3-dubbla och med ungefär $\frac{1}{5}$.

Kostnaderna för hembiträden kunna på samma sätt som utgifterna till gåvor och underböd undelas i kontanta och naturautgifter. Härvid höra till de senare fri bostad och mat, uppskattade i penningar enligt kostnaderna beräknade per konsumtionsenhet. Den sålunda beräknade totalkostnaden för hembiträden var bland arbetarna 194, bland befattningshavarna 634 och bland tjänstemännen 5142 mark eller i samma ordning 0.8, 1.9 och 9.3 % av totalutgifterna. Härvid bör dock märkas, att uppskattningen av naturaersättning till följd av sakens natur är rätt summarisk och osäker. De kontanta utgifterna för hembiträden, beräknade per hushåll, voro ganska små, bland arbetarna 68, bland befattningshavarna 217 och bland tjänstemännen 1427 mark, vilket redan visar, huru sällan stadigvarande hembiträden förekommo inom de två förnämnda grupperna. Av arbetarfamiljerna hade endast 38 eller 6.5 % hembitråde, och även av dessa hade 5 biträde under kortare tid än en månad och ytterligare 20 under kortare tid än $\frac{1}{2}$ år. I befattningshavargruppen funnos hembiträden i 33 fall, 13.6 %, av dem 3 under kortare tid än en månad och dessutom 12 under kortare tid än $\frac{1}{2}$ år. I tjänstemanna-gruppen var förekomsten av hembitråde mycket vanligare, inemot $\frac{3}{5}$ av dessa familjer hade stadigvarande hembitråde.

Utgifterna för resor voro bland arbetarna 393 mark, bland befattningshavarna omkring 2 gånger så stora, 780 mark, och bland tjänstemännen 1294 mark. Relativt taget voro dessa nästan lika stora i de två sistnämnda grupperna, 2.3 och

menoista, kun ne taas työläisillä olivat vain 1.6 %. Tämä eroavaisuus työläis- ja toimenhaltijaryhmän välillä johtuu ilmeisesti siitä, että jälkimmäisessä ryhmässä oli, kuten aikaisemmin on esitetty, paljon rautateillä palvelevaa henkilökuntaa, jonka palkkaetuihin kuuluvat vapaat matkat; tämän johdosta on tässä ryhmässä suhteellisen paljon matkustettu. Kuten taulukosta 12 näkyy, kasvoivat nämä menot vaurauden lisääntyessä varsin huomattavassa määrässä.

Menoryhmään lahjat ja avustukset on viety sekä rahassa annetut avustus- ja lahjamäärät että luonnossa annetut avustukset, joiden raha-arvo useissa tapauksissa oli varsin huomattava. Niinpä täysihoitolaisille ja vuokralaisille, jotka eivät ole ollenkaan suorittaneet korvausta saamastaan edusta tai joiden antama maksu ei ole ollut riittävä korvaamaan heistä aiheutuneita menoja, luonnossa annettu avustus on rahaksi arvioituna viety tähän menoryhmään. Tällainen ilmainen syöminen tai asuminen oli yleensä tullut vain jonkun omaisen tai sukulaisen osaksi; useim itse ansaitsevat lapset, jotka vastasivat omista vaatetus-, huvi- y. m. menoistaan ja siten olivat täysihoitolaisen asemassa omassa kodissaan, eivät vielä kyenneet maksamaan tai muusta syystä eivät korvanneet kodille tätä täysihitoa, joko eivät lainkaan tai eivät ainaakaan riittävässä määrässä.

Yllä mainittu menoerä oli työläisperheessä 410, toimenhaltijoilla 1 042 ja virkamiehillä 1 859 markkaa; näistä määristä oli kuitenkin runsaasti puolet, toimenhaltijoilla lähes $\frac{3}{4}$, luonnossa suoritettua avustusta. Kuten taulukosta I näkyy, nämä menot kasvoivat hyvin voimakkaasti vaurauden lisääntyessä, mikä kasvu koski niin hyvin rahakuin luontoisavustuksen määriä.

Huvitusmenot olivat kaikissa ryhmässä varsin vähäpätöiset; ne olivat työläisillä 161, toimenhaltijoilla 183 ja virkamiehillä 408 markkaa eli vastaavasti 0.6, 0.5 ja 0.7 % kokonaismenoista. Nämä menot ovat luonnollisesti sivistysmenoja, jotka suurenevat taloudellisten olojen parantuessa. Merkkillistä kyllä, ne olivat ylemmissä vaurausryhmissä huomattavasti suuremmat työläisillä kuin toimenhaltijoilla, mutta kun nämä menot yleensä olivat niin vähäiset ja perheiden luku niidenomaan ylemmissä vaurausryhmissä verraten pieni, voi tässä olla kysymys satunnaisuudesta.

Korkomenot olivat työläisbudjetissa keskimäärin 152 markkaa, toimenhaltijoilla 338 ja virkamiehillä 837 markkaa eli vastaavasti 0.6, 1.0 ja 1.5 % kokonaismenoista. Yleensä korkomenot olivat suuremmat paremmassa taloudellisessa asemassa ole-

2.4 % av totalutgifterna, men däremot bland arbetarna 1.6 %. Olikheten mellan arbetargruppen och befattningshavargruppen härrör tydligen därav, att i den senare gruppen, såsom tidigare visats, ingick ett stort antal järnvägsfunktionärer, till vilkas löneförmåner höra fria resor; till följd härav är resornas antal jämförelsevis stort i denna grupp. Såsom synes av tabell 12, tillväxte dessa utgifter vid stigande välstånd i rätt avsevärd grad.

Till utgiftsgruppen *gåvor och understöd* ha räknats såväl kontanta understöd och gåvor som även understöd in natura, vilkas värde i penningar i många fall var rätt betydande. Sålunda har till denna utgiftsgrupp hänförts de natura-understödet, uppskattade i penningar, vilka åtnjutits av inackorderade och hyresgäster, som antingen icke alls erlagt någon ersättning för den åtnjutna förmånen eller vilkas avgift därför icke varit tillräcklig för att ersätta kostnaderna. En sådan förmån i form av gratis kost eller bostad hade i regel tillkommit endast någon egen eller släkting; vanligt var ock, att barn med egen inkomst, vilka själva svarade för sina utgifter för beklädning, nöjen m. m. och sålunda voro i inackordets ställning i eget hem, ännu icke förmått betala eller av annan orsak icke betalats till hemmet för denna helpension någonting alls eller åtminstone icke full ersättning.

Nyssnämnda utgiftspost var bland arbetarna 410, bland befattningshavarna 1 042 och bland tjänstemännen 1 859 mark; av dessa belopp utgjorde likväl drygt hälften, bland befattningshavarna bortåt $\frac{3}{4}$, understöd in natura. Såsom synes av tabell I, växte dessa utgifter synnerligen kraftigt vid tilltagande välstånd, och gällde detta såväl de kontanta beloppen som naturunderstöden.

Nöjesutgifterna voro inom alla grupper minimala; de utgjorde bland arbetarna 161, bland befattningshavarna 183 och bland tjänstemännen 408 mark eller resp. 0.6, 0.5 och 0.7 % av totalutgifterna. Dessa utgifter äro självfallet kulturutgifter, vilka tillväxa vid förbättrade ekonomiska förhållanden. Inom de högre välständsgrupperna voro dessa utgifter egendomligt nog betydligt större bland arbetarna än bland befattningshavarna, men då desamma i regel voro så små och familjeantalet inom dessa högre välständsgrupper rätt litet, kan här vara fråga om tillfälligheter.

Ränteutgifterna utgjorde i medeltal i arbetarbudgeten 152 mark, bland befattningshavarna 338 och bland tjänstemännen 837 mark eller resp. 0.6, 1.0 och 1.5 % av totalutgifterna. Ränteutgifterna voro i regel större inom ekonomiskt bättre situa-

vien ryhmissä, mutta varsin poikkeuksellisia heilahduksia tapaa kuitenkin tässä suhteessa. Tämä epätasaisuus johtuu siitä, että ne perheet, joilla oli korkomenoja, olivat verraten harvalukuisia, ja niiden korkomäärät vaihtelivat suuresti.

rade grupper, dock förekomma i detta avseende mycket stora avvikelser. Ojämhöheten beror därpå, att antalet familjer, som hade ränteutgifter, var rätt litet och att räntornas storlek i hög grad varierade.

	Työläiset Arbetare		Toimihaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Perheitä, — Familjer						
joissa ei ollut korkomenoja — utan ränteutgifter	414	71.3	145	59.9	60	45.8
joissa ne olivat — i vilka de utgjorde						
alle — under 100 mk	82	14.1	29	12.0	18	13.7
100—1 000 mk	51	8.8	44	18.2	30	22.9
1 000 mk t. enemm. — l. mera	34	5.8	24	9.9	23	17.6

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä näkyy, oli runsaasti 70 % työläisperheistä sellaisia, joilla ei ollut korkomenoja lainkaan. Kun tähän lisätään ne, joiden korkomenot eivät nousseet 100 markkaan, oli sellaisia perheitä, jotka asiallisesti olivat ilman korkomenoja, noin 85 %. Ja niistäkin perheistä, joilla oli korkomenoja, vain 20.4 % oli sellaisia, joiden korkomenot nousivat enempään kuin 1 000 markkaan. Toimihaltijat ja varsinkin virkamiehet olivat huomattavasti useammin joutuneet käyttämään luottoa ja jonkun verran suurempiakin määriä. Niinpä edellisten ryhmässä ilman korkomenoja oli 59.9 %, ja 9.9 %:lla ne olivat 1 000 markkaa suuremmat, kun taas jälkimmäisten piirissä vastaavat suhdeluvut olivat 45.8 ja 17.6.

Viimeiseen menoerään „muut menot” on viety erilaisia eräiä, jotka eivät ole näyttäneet sopivan muihin, tarkemmin määriteltyihin ryhmiin. Niinpä siihen kuuluvat hautajaismenot, hauta-, sepele- ja hautakivimenot, kukkasmenot, arpajais-, leikkikalua-, radiolupa-, valokuva- y. m. s. menot. Vaikka tämä ryhmä siis sisältää moninaisia, hyvin erilaisia menoja, ei sen osuus kokonaisbudjetissa ole kuin 1.2 % työläisillä, 1.5 % toimihaltijoilla ja 1.7 % virkamiehillä. Tämän ryhmän kehitys vaurauden lisääntyessä on tyyppillinen sivistysmenoille, t. s. menot kasvavat sekä absoluutisesti että suhteellisesti taloudellisten olojen parantuksessa.

Edellä on esitetty tärkeimpien menoryhmien keskimääräinen suuruus eri yhteiskunta- ja osittain eri vaurausryhmissä. Kun kuitenkin eräät vähemmän tärkeät menoryhmät ovat sellaisia, joita ei

Såsom av sammanställningen här ovan framgår, fanns det drygt 70 % arbetarfamiljer, vilka icke alls hade ränteutgifter. Läggas härtill de, för vilka ränteutgifterna icke uppgingo till 100 mark, utgjorde antalet familjer, vilka praktiskt taget icke hade några ränteutgifter, till omkring 85 %. Och även av de familjer, vilka hade sådana utgifter, utgjordes endast 20.4 % av sådana, för vilka ränteutgifterna överstego 1 000 mark. Befattningshavarna och synnerligast tjänstemännen hade i betydligt flera fall nödgats anlita kredit och även i någon mån större sådana. Sålunda voro inom de förras grupp 59.9 % fria från ränteutgifter och för 9.9 % överstego räntorna 1 000 mark, medan åter bland de sistnämnda motsvarande relativt voro 45.8 och 17.6.

I den sista utgiftsposten „övriga utgifter” ingå olika poster, vilka icke kunnat hänföras till andra, närmare avgränsade grupper. Dit höra sålunda utgifter för begravnin, för gravar, kran-sar och gravstenar, blomsterutgifter, utgifter för lotterier, leksaker, radiolicens, fotografier m. m. dyl. Ehuru denna grupp sålunda innehåller en mängd utgifter av vitt skilda slag, utgör dess andel av totalbudgeten endast 1.2 % bland arbetarna, 1.5 % bland befattningshavarna och 1.7 % bland tjänstemännen. Denna grupps förändring vid tilltagande välstånd är typisk för kulturutgifterna, med andra ord utgifterna växa såväl absolut som relativt, då de ekonomiska förhållandena bliva bättre.

Ovan har för de viktigaste utgiftsgrupperna påvisats utgifternas medelbelopp inom olika social- och delvis olika välstandsgrupper. Enär dock vissa, mindre betydande utgiftsgrupper äro så-

esiinny ollenkaan kaikkien tilinpitäjien tileissä, on ehkä syytä huomauttaa eräistä sellaisista menoeristä, joiden suuruuteen tämä seikka on voinut huomattavassa määrässä vaikuttaa, kuten aikaisemmin mainittuihin korko- ja kotiapulaismenoihin, tai joiden puuttuminen valaisee elintapoja eräissä tilinpitäjäpiireissä. Niinpä lasten koulunkäyntimenot puuttuvat 309 työläisperheen tilinpidosta, lahjat ja avustukset 130:stä, vakuutusmaksut 124:stä, yhdistysmaksut 182:sta, kirjamenot 132:sta, huvitukset 70:stä, matkat 56:sta, jopa verot 34 tapauksessa. Toimenhaltija- ja vielä enemmän virkamiesryhmässä oli suhteellisesti paljon vähemmän tällaisia perheitä, joilta eräät menot kokonaan puuttuvat. Niinpä yhdistysmaksuja oli 68.7%:lla työläisistä, toimenhaltijoista 74.8%:lla ja virkamiehistä 85.5%:lla. Vastaavat suhdet olivat vakuutusmaksujen osalta 78.7, 88.8 ja 95.4. Lahja- ja avustusmenoja esiintyi 77.6%:lla työläisperheistä, 87.6%:lla toimenhaltija- ja 96.9%:lla virkamiesperheistä.

IV. Ravintomenot ja ravinnon kulutusmäärät.

Samoin kuin menojen pääryhmiä tarkastettaessa menot voidaan jakaa toimeentulo- ja sivistysmenoihin, jolloin ravintomenot ovat tyypillisimmät toimeentulomenot, voidaan eri ravintotarvikkeet kulutuksen ja vaurauden keskinäisen suhteen nojalla jakaa varsinaisiin välttämättömyystarvikkeisiin, joiden kulutus, ainakin suhteellisesti, on suurin alemmissa vaurausryhmissä, ja vähemmän välttämättömiin, joiden kulutus vaurauden lisääntyessä kasvaa enemmän kuin ravinnon keskimääräinen kokonaiskulutus. Tämä ravintobudjetin kokoonpanon muuttuminen johtuu osittain siitä, että siirytään toisen tarvikkeen käytöstä toiseen, mutta vielä enemmän siitä, että ravinnon kokoonpano moninaistuu ja uusia, suhteellisesti kalliimpia ruoka-aineita otetaan runsammin käytäntöön ravinnon vaihtelevaisuuden ja maukkuuden lisäämiseksi.

dana, vilka icke förekomma i samtliga bokförares räkenskaper, finnes mähända skäl att erinra om en del sådana utgiftsposter, vilkas storlek kunnat i avsevärd grad påverkas av denna omständighet, såsom de tidigare omnämnda utgifterna för räntor och hembiträden, eller vilkas avsaknad belyser levnadssättet inom vissa bokförarkretsar. Sälunda saknas utgifter för barnens skolgång för 309 bokförande arbetarfamiljer, gåvor och understöd i 130, försäkringsavgifter i 124, föreningsavgifter i 182, bokavgifter i 132, möjen i 70, resor i 56 och t. o. m. skatter i 34 fall. Inom befattningshavarnas och än mer tjänstemännens grupp funnos förhållandevis mycket färre familjer, för vilka en del utgiftsposter helt och hållet saknas. Sälunda förekom föreningsavgifter bland 68.7 % av arbetarna, bland 74.8 % av befattningshavarna och bland 85.5 % av tjänstemännen. Motsvarande relativt för försäkringsavgifterna voro 78.7, 88.8 och 95.4. Utgifter för gåvor och understöd förekom bland 77.6 % av arbetarfamiljerna, 87.6 % av befattningshavare- och 96.9 % av tjänstemannafamiljerna.

IV. Utgifter för föda samt förbrukade mängder födoämnen.

På samma sätt som vid granskning av utgifter nas huvudgrupper desamma kunna indelas i existensutgifter och kulturutgifter, varvid utgifterna för föda äro de mest typiska av existensutgifterna, kunna födoämnen på grund av förhållandet mellan förbrukning och välstånd indelas i nödvändiga, vilkas förbrukning, åtminstone relativt taget är störst i de lägre välståndsgруппerna, och mindre nödvändiga, vilkas förbrukning med tillfagande välstånd ökas i större proportion än totala medelförbrukningen av föda. Denna växlande sammansättning av näringsbudgeten beror delvis på övergång från ett födoämne till ett annat, men ännu mer därpå, att födan till sin sammansättning blir mera rikhaltig och nya, jämförelsevis dyra livsmedel mer och mer tages i bruk, för att födan skall bliva mera omväxlande och smaklig.

15. Ravintomenot normaaliperhettä kohden eri vaurausryhmissä, mk. — Födoämningsutgifterna per normalhushåll inom olika välståndsgupper, mk.

	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yhteensä Summa	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk			Yhteensä Summa
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750	
Ravintoaineet — Födoämnen	9 633	12 272	14 139	15 767	12 022	12 045	15 191	17 028	14 025
animaaliset — animaliska	5 236	6 902	8 059	8 852	6 718	6 706	8 580	9 759	7 901
maito — mjölk	1 769	2 085	2 436	2 424	2 072	1 826	2 160	2 280	2 022
kerma — grädde	158	294	469	582	306	389	526	570	469
voi — smör	1 215	1 557	1 745	1 916	1 506	1 077	1 420	1 522	1 275
juusto — ost	61	112	135	160	103	161	212	237	193
margariini — margarin	319	322	304	338	319	613	675	866	680
-rasva ja ihra — fett och flott	56	69	57	54	61	59	59	43	56
munat — ägg	149	250	358	457	254	320	517	616	441
liha — kött	972	1 451	1 643	1 744	1 348	1 431	1 786	2 095	1 673
leikkeleet, makkara y. m. — char-									
kuterivaror, korv m. m.	261	352	455	583	360	364	574	652	488
kala — fisk	264	381	414	512	358	407	524	716	503
muut — övriga	12	29	43	82	31	59	127	162	101
vegetabiliset — vegetabiliska	4 397	5 370	6 080	6 915	5 304	5 339	6 611	7 269	6 124
leipä — bröd	829	1 108	1 333	1 570	1 095	1 213	1 551	1 367	1 357
jauhot — mjöl	1 099	1 091	1 067	935	1 075	815	870	936	865
suurimot — gryn	278	319	325	333	308	296	284	292	291
perunat — potatis	405	459	479	502	448	400	448	520	438
muut juurikasvit ja vihannekset —									
övrige rotfrukter och grönsaker	89	148	174	274	143	210	275	309	250
hedelmät — frukt	129	240	338	544	247	418	652	874	581
kahvi — kaffe	613	765	856	933	745	597	712	827	678
sokeri — socker	663	791	893	953	780	788	931	1 044	883
olut, kalja y. m. — öl, svagdricka m. m.	91	121	152	247	127	100	134	201	130
muut — övriga	201	328	463	624	336	302	754	849	651

Kuten taulukosta 15 näkyy, ovat ravinnon kokonaismenot virkamiehillä huomattavasti, 16.7 %, korkeammat kuin työläis- ja toimenhaltijaryhmällä. Ero animaalistien ravintoainemenojen välillä on hieman suurempi kuin vegetabilisten, joten edellisten osuus virkamiesten ravintobudjetissa, 56.3 %, on vähän suurempi kuin työläis- ja toimenhaltijaryhmässä, 55.9 %. Mitä eri ravintotarvikkeiden menoihin tulee, olivat useimmat suuremmat virkamiehillä, mutta muutamat varsin tärkeät menoerät olivat pienemmät. Niinpä maito, voi, jauho, suurimo, peruna ja kahvimenot olivat absoluuttisesti suuremmat työläis-toimenhaltijaryhmässä kuin virkamiehillä. Verrattaessa eri ravintomenojen suhteellista merkitystä olivat edellä mainittujen menoerien lisäksi sokeri sekä olut ja kaljamenot hieman tärkeämmät edellisessä ryhmässä kuin jälkimmäisessä. — Mitä vaurauden vaikutukseen tulee, lisääntyivät kaikki menot absoluuttisesti kummassakin ryhmässä vaurauden kasvaessa. Ainoana poikkeuksena olivat työläis-toimen-

Säsom av tabell 15 framgår, äro totalutgifterna för föda bland tjänstemännen icke mindre än 16.7 % högre än i arbetar- och befattningshavargruppen. Skillnaden mellan grupperna är för animaliska livsmedel något större än för vegetabiliska, varför de förras andel av födoämningsbudgeten bland tjänstemännen, 56.3 %, var något större än bland arbetarna och befattningshavarna, 55.9 %. I fråga om enskilda livsmedel voro utgifterna i de flesta fall störst bland tjänstemännen, men vissa särdeles viktiga utgifter voro tvärtom minst. Sålunda voro utgifterna för mjölk, smör, mjöl, gryn, potatis och kaffe absolut taget större inom gruppen arbetare och befattningshavare än bland tjänstemännen. Vid jämförandet av de olika utgifternas relativa betydelse framgår, att utöver de redan nämnda utgiftsposterna utgifterna för socker samt öl och svagdricka spelade något större roll inom den förra gruppen än inom den senare. — Vad beträffar välståndets inverkan ökades alla utgifter absolut taget inom vardera

16. Ravintomenojen jakautuminen, %:ina, eri vaurausryhmissä. — Födoämnnesutgifternas fördelning, i %, inom olika välständsgrupper.

	Työläiset ja toimenhaltijat Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	Menot kuluttajyksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yh- teensä Summa	Menot kuluttaja- yksikköä kohden, mk Utgift per konsumtions- enhet, mk			Yh- teensä Summa
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11250— 18 750	yli över 18 750	
Ravintoaineet — Födoämnen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
animaaliset — animaliska	54.3	56.2	57.0	56.2	55.9	55.7	56.5	57.3	56.3
maito — mjölk	18.4	17.0	17.2	15.4	17.2	15.1	14.2	13.4	14.4
kerma — grädde	1.7	2.4	3.3	3.7	2.5	3.2	3.5	3.3	3.3
voi — smör	12.6	12.7	12.3	12.2	12.5	8.9	9.4	8.9	9.1
juusto — ost	0.6	0.9	1.0	1.0	0.9	1.4	1.4	1.4	1.4
margarini — margarin	3.3	2.6	2.2	2.1	2.7	5.1	4.4	5.1	4.9
rasva ja ihra — fett och flott	0.6	0.6	0.4	0.3	0.5	0.5	0.4	0.3	0.4
munat — ägg	1.5	2.0	2.5	2.9	2.1	2.7	3.4	3.6	3.1
liha — kött	10.1	11.8	11.6	11.1	11.2	11.9	11.8	12.3	11.9
leikkeleet, makkara y. m. — charkuteri- varor, korv m. m.	2.7	2.9	3.2	3.7	3.0	3.0	3.8	3.8	3.5
kala — fisk	2.7	3.1	3.0	3.3	3.0	3.4	3.4	4.2	3.6
muut — övriga	0.1	0.2	0.3	0.5	0.3	0.5	0.8	1.0	0.7
vegetabiliset — vegetabiliska	45.7	43.8	43.0	43.8	44.1	44.3	43.5	42.7	43.7
leipä — bröd	8.6	9.0	9.4	10.0	9.1	10.1	10.2	8.0	9.7
jauhot — mjöl	11.5	8.9	7.6	5.9	8.9	6.7	5.7	5.8	6.2
suurimot — gryn	2.8	2.6	2.3	2.1	2.6	2.5	1.9	1.7	2.1
perunat — potatis	4.2	3.7	3.4	3.2	3.7	3.3	3.0	3.1	3.1
muut juurikasvit ja vihannekset — övriga rotfrukter och grönsaker	1.0	1.2	1.2	1.7	1.2	1.7	1.8	1.8	1.8
hedelmät — frukt	1.3	2.0	2.4	3.5	2.0	3.5	4.3	5.1	4.2
kahvi — kaffe	6.4	6.2	6.0	5.9	6.2	5.0	4.7	4.9	4.8
sokeri — socker	6.9	6.5	6.3	6.0	6.5	6.5	6.1	6.1	6.3
olut, kalja y. m. — öl, svagdricka m. m.	0.9	1.0	1.1	1.6	1.1	0.8	0.9	1.2	0.9
muut — övriga	2.1	2.7	3.3	3.9	2.8	4.2	4.9	5.0	4.6

haltijaryhmässä jauhomenot, joita kuitenkin kohoavat leipämenot korvasivat, sekä virkamiespuolella rasva- ja ihera. Suhteelliseen merkitykseensä nähden muuttui eri ruoka-aineiden asema osittain sangen huomattavastikin, kuten taulukosta 16 käy ilmi.

Tärkeimmän menoryhmän niin työläisten, toimenhaltijain kuin virkamiestenkin ravintobudjetissa muodostivat maitotaloustuotteiden menot, jotka yhteensä olivat 33.8 % eli yli 1/3, työläisten ravinnon kokonaiskustannuksista, 31.8 % toimenhaltijoilla ja 28.2 % virkamiehillä. Joskin työläisten maitotalousmenot olivat suhteellisesti suurimmat ja virkamiesten pienimmät, ei taulukossa 16 voida huomata vaurauden sellaisenaan kummasakaan ryhmässä vaikuttavan näiden menojen suhteelliseen merkitykseen ravintobudjetissa. Jos sen sijaan tarkastaa eri maitotaloustuotteiden keskinäistä suhdetta, voidaan havaita maitomenojen

ryhmän vastustusta. Toinen syy on se, että virkamiesten ryhmä on suurempi kuin työläisten ryhmä. Toinen syy on se, että virkamiesten ryhmä on suurempi kuin työläisten ryhmä. Det enda undantaget utgjordes av arbetar- och befattningshavargruppens mjölutgifter, vilka dock ersattes genom stigande utgifter för bröd, samt bland tjänstemännen utgifterna för fett och flott. Med avseende på den relativa betydelsen var de olika födoämnenas ställning i budgeten delvis en helt annan, såsom av tabell 16 synes.

Den viktigaste utgiftsgruppen i födoämnnesbudgeten för såväl arbetare och befattningshavare som tjänstemän bildade utgifterna för mjölkhusllningsprodukter, vilka inalles utgjorde 33.8 % eller mer än 1/3, av arbetarnas totalutgifter för föda, för befattningshavarna 31.8 % och för tjänstemännen 28.2 %. Om ock arbetarnas mjölkhusllningsutgifter voro relativt störst och tjänstemännens minst, kan i tabell 16 icke iakttagas, att välståndet i och för sig inom någondera gruppen skulle påverka dessa utgifters relativa vikt inom födoämnnesbudgeten. Undersöker man däremot det inbördes förhållandet mellan olika mjölkhusll-

suhteellisesti pienenevän työläis- ja toimenhaltija-piireissä, kun taas kerma- ja juustomenojen merkitys lisääntyi vaurauden kasvaessa; voimenojen osuus taas oli miltei sama kaikissa ryhmissä.

ningsprodukter, finner man, att mjölkutgifterna bland arbetarna och befattningshavarna proportionvis minskades, medan grädd- och ostutgifternas betydelse ökades vid stigande västånd; smörutgifternas storlek åter var ungefär lika inom samtliga grupper.

17. Ravinnon kulutusmäärät normaaliperhettä kohden eri vaurausryhmissä. — Förbrukade kvantiteter födoämnen per normalhushåll inom olika väståndsgupper.

	Työlliset ja toimenhaltijat . Arbetare och befattningshavare					Virkamiehet — Tjänstemän			
	Menot kuluttajayksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk				Yh- teensä Summa	Menot kuluttaja- yksikköä kohden, mk Utgift per konsumtions- enhet, mk			Yh- teensä Summa
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	yli över 10 000		alle under 11 250	11 250— 18 750	yli över 18 750	
Maito, kuorimaton — Mjölkk, oskummad l.	855.6	1 010.2	1 192.4	1 194.8	1 007.8	864.2	1 044.7	1 069.6	963.2
» kuorittu — » skummad »	75.5	68.9	54.8	28.1	64.9	54.6	40.3	40.4	47.1
Kerma — Grädde »	10.6	19.8	30.2	38.8	20.3	27.6	36.3	39.5	32.7
Voi — Smör kg	38.0	48.6	54.4	58.9	47.0	33.1	42.9	47.2	39.0
Juusto — Ost »	2.6	5.0	6.0	7.1	4.5	7.0	9.2	10.0	8.3
Margariini — Margarin »	17.8	17.4	16.6	18.2	17.3	34.4	37.0	46.4	37.5
Rasva ja ihra — Fett och flott »	3.4	4.1	3.4	3.1	3.6	3.6	3.4	2.7	3.4
Munat — Ägg kpl.—st.	127.9	187.3	309.4	389.0	220.0	266.8	428.9	536.1	370.6
Liha — Kött kg	68.2	101.4	116.5	124.3	94.8	103.0	128.7	149.4	120.2
tuore — färskt »	61.3	93.7	109.8	115.6	87.4	96.8	123.8	138.4	113.5
naudan — nöt »	25.7	41.1	50.3	47.7	38.1	47.0	63.4	56.8	54.3
vasikan — kalv- sian — fläsk »	2.9	5.2	8.6	12.4	5.7	9.2	14.8	22.8	13.6
muu — annat »	21.5	31.7	31.4	31.2	28.1	21.6	23.9	27.3	23.4
säilönpantu — konserverat »	11.2	15.7	19.5	24.3	15.5	19.0	21.7	31.5	22.2
suolattu ja amerikkal. sianliha — salt och amerikanskt fläsk »	5.5	5.5	4.4	3.9	4.9	3.0	2.3	7.1	3.6
muu — annat »	1.4	2.2	2.3	4.8	2.5	3.2	2.6	3.9	3.1
Leikkeleet, makkara y. m. — Charku- terivaror, korv m. m. »	16.9	21.0	25.9	34.3	21.7	21.1	32.6	36.5	27.8
Kala — Fisk »	43.2	59.3	61.1	75.8	55.5	60.8	72.0	90.4	70.0
tuore — färsk »	27.5	39.1	42.7	52.7	37.0	44.0	49.1	76.0	49.7
silakka — strömming »	12.8	16.7	15.7	21.1	15.5	16.9	18.3	15.1	17.0
muu — annan »	14.7	22.4	27.0	31.6	21.5	27.1	30.8	50.9	32.7
säilönpantu — konserverad »	15.7	20.2	18.4	23.1	18.5	16.8	22.9	24.4	20.3
suolattu silakka — salt strömming »	5.0	5.4	4.9	7.1	5.3	4.5	5.8	4.3	4.9
» sill »	8.2	10.6	9.5	10.0	9.5	7.7	8.8	11.0	8.7
muu — annan »	2.5	4.2	4.0	6.0	3.7	4.6	8.3	9.1	6.7
Ruokaleipä — Matbröd »	113.5	138.9	146.9	152.1	132.9	135.8	144.9	118.9	133.9
riis, kova — råg, torrt »	18.6	21.5	20.2	22.5	20.4	17.7	25.7	21.6	21.3
» pehmeä — » mjukt »	63.0	75.2	83.2	83.6	73.3	72.4	63.7	67.2	66.4
muu — annat »	31.9	42.2	43.5	46.0	39.2	45.7	55.5	30.1	46.2
Jauhot — Mjöl »	265.5	248.1	231.3	194.0	246.2	170.4	178.0	198.7	178.2
riis — råg »	157.9	128.5	91.7	62.9	125.9	55.7	52.3	55.7	54.6
vehnä — vete- muut — annat »	89.3	104.3	122.9	117.9	103.8	102.5	112.9	125.3	110.2
» »	18.3	15.3	16.7	13.2	16.5	12.2	12.8	17.7	13.4
Suurimot — Gryn »	49.3	56.0	56.3	57.8	53.9	53.7	50.4	52.4	52.3
kaura — havre- riisi — ris »	22.5	23.4	23.8	25.7	23.4	27.8	27.6	30.5	28.2
muut — andra »	18.1	21.7	20.2	19.8	20.0	15.2	10.9	11.9	13.1
» »	8.7	10.9	12.3	12.3	10.5	10.7	11.9	10.0	11.0
Perunat — Potatis l.	481.1	545.9	572.9	578.5	531.6	469.9	541.3	666.9	530.5
Herneet, kuiv. — Ärtor, tork. kg	4.3	5.4	5.1	6.0	5.0	5.1	4.6	4.1	4.7
Kahvi — Kaffe »	16.7	20.1	22.4	23.0	19.6	14.2	16.4	19.8	15.9
Sokeri — Socker »	85.0	102.3	117.8	127.0	101.5	105.3	125.4	138.3	118.2

Eri maitotaloustuotteiden absoluuttiset menot ja niiden kulutusmäärät olivat eri yhteiskuntaryhmissä seuraavat.

De absoluta utgifterna för olika mjölkhushållningsprodukter och de förbrukade mängderna voro inom olika socialgrupper följande.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän							
	Menot Utgift	Määrät Kvantitet	Menot Utgift	Määrät Kvantitet	Menot Utgift	Määrät Kvantitet						
Maito, kuorimaton — Mjölkk, oskummad 2 025 mk	1 012.9	l	1 999	mk	995.1	l	1 981	mk	963.2	l		
Maito, kuorittu — Mjölkk, skummad .. 60 „	60	„	41	„	49.4	„	41	„	47.1	„		
Kerma — Grädde	266	„	404	„	27.6	„	469	„	32.7	„		
Voi — Smör	1 536	„	48.0	kg	1 433	„	44.4	kg	1 275	„	39.0	kg
Juusto — Ost	88	„	3.8	„	140	„	6.2	„	193	„	8.3	„
Yhteensä — Summa	3 975	„	—	4 017	„	—	3 959	„	—	—	—	

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä näkyy, olivat maitotaloustuotteiden kokonaismenot samoin kuin kuorimattoman maidon menot miltei samansuuriset kaikissa kolmessa ryhmässä. Kuorittua maitoa taas oli käytetty kaikissa ryhmissä aivan mitättömässä määrässä, joskin jonkun verran enemmän työläisruokakunnissa kuin muissa. Sitä vastoin kermamenot, jotka vaurauden lisääntyessä huomattavasti suurenevät sekä absoluuttisesti että suhteellisesti, olivat tuntuvasti pienemmät työläisillä kuin molemmilla muilla ryhmillä, ja kulutusmäärä kohosi 17.3 l:sta työläisillä 27.6 l:aan toimenhaltijoilla ja 32.7 l:aan virkamiehillä. Aivan päinvastainen oli voim kulutuksen suuruus näissä ryhmissä; voimäärä laski 48 kg:sta ensiksi mainitussa ryhmässä 39 kg:aan virkamiehillä. Tämän pienemmän voimkulutuksensa virkamiesruokakunnat korvasivat suuremmalla juuston ja ennen kaikkea margariinin kulutuksellaan. Voim ja margariinin menojen ja kulutusmäärien välinen suhde oli seuraava.

Såsom av ovanstående sammanställning framgår, voro totalutgifterna för mjölkhushållningsprodukter liksom utgifterna för oskummad mjölk nästan lika stora inom samtliga tre grupper. Skummad mjölk hade i ytterst ringa grad använts inom alla grupper, om ock något mera i arbetarnas hushåll än i de andras. Däremot voro utgifterna för grädde, vilka vid tilltagande välstånd betydligt ökades såväl absolut som relativt, märkbart mindre bland arbetarna än bland de övriga, och förbrukningsmängden steg från 17.3 l. för arbetarna till 27.6 l. för befattningshavarna och 32.7 l. för tjänstemännen. Rakt motsatt var smörförbrukningens storlek inom gruppen; smörmängden sjönk från 48 kg inom förstnämnda grupp till 39 kg bland tjänstemännen. Denna mindre smörförbrukning ersatte tjänstemannahushållen genom en större förbrukning av ost och framför allt margarin. Förhållandet mellan smör och margarin med avseende på utgifter och förbrukade mängder var följande.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg
Voi — Smör	1 536	48.0	1 433	44.4	1 275	39.0
Margariini — Margarin	275	14.8	427	23.9	680	37.5
Yhteensä — Summa	1 811	62.8	1 860	68.3	1 955	76.5

Kun margariinin kulutusmäärä työläisruokakunnissa oli vajaa $\frac{1}{3}$ voim kulutuksesta, oli vastaava osuus toimenhaltijoilla jo runsaasti $\frac{1}{2}$, ja virkamiehillä oli margariinin kulutus miltei yhtä suuri kuin voinkin. Margariinin ja voim hinnan erilai-

Medan den förbrukade mängden margarin inom arbetarhushållen utgjorde knappt $\frac{1}{3}$ av smörförbrukningen, var motsvarande proportionstal bland befattningshavarna drygt $\frac{1}{2}$, och bland tjänstemännen förbrukades nästan lika mycket margarin

suudesta johtui, että näiden tarvikkeiden yhteenlasketut menot olivat vain 8 % korkeammat virkamiehillä kuin työläisillä, kun taas yhteenlaskettu kilomäärä oli 21.8 % suurempi.

Siitä huolimatta, että voion kulutus oli suurin työläisillä ja pienin virkamiehillä, siis suurempi perheissä, joiden elinkanta oli alempi, osoittavat menot ja kulutusmäärät taulukoissa 15 ja 17, että kummassakin yhteiskuntaryhmässä voion kulutus vaurauden kasvaessa säännöllisesti lisääntyi, lähes puolella alimmasta ylimpään ryhmään. Näin ollen erotus toiselta puolen työläisten ja toiselta virkamiesten voionkulutuksen välillä tuntuu johtuvan erilaisista tavoista ja erilaisesta ruokajärjestyksestä; voileipäruoan käyttö näyttää olevan edellisillä suurempi kuin jälkimmäisillä, joilla keitto-ruoka ilmeisesti on vaihtelevampaa ja tärkeämpää.

Kuten edellä mainittiin, lisääntyi sekä kerman että juuston merkitys vaurauden kasvaessa. Kerman kulutus, joka työläis- ja toimenhaltijaryhmässä oli keskimäärin 20.3 l, kasvoi 10.6 l:sta 38.8 l:aan alimmasta ylimpään ryhmään. Samoin virkamiesryhmässä käytetty kermamäärä lisääntyi vauraammissa ryhmissä, ja koko ryhmän keskimääräinen kulutus oli 32.7 l eli enemmän kuin puolta suurempi työläis- ja toimenhaltijaryhmän vastaavaa erää.

Margarinin kulutus oli miltei muuttumaton työläis- ja toimenhaltijapiiriin eri vaurausryhmissä, mutta virkamiesryhmässä kulutus kasvoi vaurauden lisääntyessä. Rasva- ja ihermenot, jotka olivat sangen mitättömiä, vain 1/2 %:n paikkeilla ravintomenoista, olivat melkein samansuuruiset eri vaurausryhmissä. Sitä vastoin munien kulutus oli ilmeisesti hyvin riippuvainen vauraudesta, ja vaurauden kasvaessa se lisääntyi nopeasti. Kun työläis- ja toimenhaltijaperheissä käytettiin keskimäärin 220 kpl. munia vuodessa, oli vastaava luku vain 128 kpl. alimmassa vaurausryhmässä, mutta 3 kertaa suurempi, 384 kpl., ylimmässä ryhmässä. Samoin virkamiesryhmässä, missä keskimääräinen kulutus oli enemmän kuin kaksi kolmannesta edellä mainittua suurempi, kulutus kasvoi noin kaksinkertaiseksi alimmasta ylimpään vaurausryhmään.

Liharyhmässä jakautuivat menot ja kulutusmäärät eri yhteiskuntaryhmissä seuraavasti.

som smör. Av margarin- och smörprisens olikhet följde, att de sammanlagda utgifterna för dessa förnödenheter voro endast 8 % högre bland tjänstemännen än bland arbetarna, medan den sammanlagda vikten var 21.8 % större.

Trots att smörförbrukningen var störst bland arbetarna och minst bland tjänstemännen, med andra ord större i familjer med lägre levnadsstandard, utvisa utgifterna och de förbrukade mängderna i tabellerna 15 och 17, att inom vardera socialgruppen smörförbrukningen regelbundet ökades vid stigande välstånd, med inemot hälften från den lägsta gruppen till den högsta. Således synes olikheten mellan å ena sidan arbetare och å andra tjänstemän med avseende på smörförbrukningen bero på avvikande vanor och matordning; hos de förra synes smörgäsmat vara vanligare än hos de senare, hos vilka lagad mat tydligen förekommer i större omväxling och betydelse.

Såsom ovan nämns, tilltog betydelsen av såväl grädder som ost vid stigande välstånd. Gräddförbrukningen, som inom arbetar- och befattningshavargruppen uppgick till i medeltal 20.3 l, ökades från den lägsta gruppen till den högsta från 10.6 till 38.8 l. Inom tjänstemannagruppen ökades likaså den förbrukade gräddmängden inom de buggnare grupperna och uppgick medeltalet för hela gruppen till 32.7 l. eller till mer än 50 % utöver motsvarande tal för arbetar- och befattningshavargruppen.

Margarinförbrukningen var ungefär konstant inom arbetar- och befattningshavargruppens olika välståndsgupper, men ökades inom tjänstemannagruppen vid stigande välstånd. Utgifterna för fett och flott, vilka voro minimala och i runt tal utgjorde 1/2 % av utgifterna för föda, voro ungefär konstanta inom de olika välståndsgupperna. Däremot var äggförbrukningen tydligen mycket beroende av välståndet och tilltog raskt med stigande välstånd. Medan familjerna i arbetar- och befattningshavargruppen årligen konsumerade i medeltal 220 ägg, var motsvarande antal endast 128 inom den lägsta välståndsgruppen, men 3 gånger så stort eller 384 i den högsta. Inom tjänstemannagruppen, där medelförbrukningen översteg den nyssnämnda med över två tredjedelar, ökades likaså förbrukningen från den lägsta välståndsgruppen till den högsta till ungefär det dubbla.

Inom gruppen kött fördelade sig utgifter och förbrukningsmängder på de olika socialgrupperna som följer.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg
Liha, tuore — Kött, färskt	1 193	85.2	1 288	93.1	1 546	113.5
naudan — nöt	436	36.0	543	43.4	694	54.3
vasikan — kalv	53	4.9	87	7.5	156	13.6
sian — fläsk	523	29.9	415	23.6	412	23.4
muu — annat	181	14.4	243	18.6	284	22.2
Liha, säilönpantu — Kött, konserverat	127	7.3	131	7.4	127	6.7
sian — fläsk	90	5.4	77	4.7	65	3.6
muu — annat	37	1.9	54	2.7	62	3.1
Yhteensä — Summa	1 320	92.5	1 419	100.5	1 673	120.2

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä käy ilmi, olivat virkamiesten lihamenot 26.7 % suuremmat kuin työläisten ja 17.9 % korkeammat toimenhaltijoiden vastaavia menoja. Tämä nousu johtuu kokonaan tuoreen lihan suuremmasta kulutuksesta, jota vastoin säilönpannun lihan menot ja kulutusmäärät olivat miltei samat kaikissa kolmessa ryhmässä. Myös tuoreen lihan eri läjehin nähden oli kulutus eri ryhmässä erilainen. Näinpä sianlihaa käytettiin työläisruokakunnissa enemmän, 29.9 kg, kuin toimenhaltija- ja virkamiesryhmissä, missä vastaavat määrät olivat 23.6 ja 23.4 kg. Näin ollen sianlihasta johtuvat menot olivatkin eri lihalaatujen menoista ensiksi mainituilla suurimmat, joskin naudanlihaa määrältään käytettiin enemmän, 36.0 kg. Molemmissa muissa ryhmässä naudanlihasta aiheutuneet menot olivat suuremmat kuin sianlihasta johtuneet, ja vastaavat määrät olivat 43.4 ja 54.3 kg. Sianlihan suhteellista merkitystä toimenhaltija- ja varsinkin virkamiesryhmässä vähensi vasikanlihan ja „muun“ lihan kulutuksen huomattava lisääntyminen näissä ryhmässä. Muun lihan ryhmä käsitti pääasiassa jauhettua lihaa ja lampaanlihaa. Sen kulutus oli 14.4 kg ja vasikanlihan 4.9 kg työläisruokakunnissa, kun vastaavat määrät virkamiesryhmässä olivat 22.2 ja 13.6 kg. Myös säilönpantuun lihaan nähden oli samoin havaittavissa, että työläisravinnossa suolattu ja savustettu sianliha tässä suhteessa oli etualalla, jota vastoin toimenhaltija- ja virkamiesruokakunnissa muun säilönpannun lihan kulutus oli yhtä suuri kuin sianlihan.

Verrattaessa vaurauden vaikutusta lihan kulutukseen huomataan, että lihamenot ja määrät kuuluvat niihin, jotka vaurauden lisääntyessä kasvavat ei vain absoluuttisesti, vaan myös suhteel-

Såsom av sammanställningen här ovan framgår, voro tjänstemännens utgifter för kött 26.7 % större än arbetarnas och 17.9 % större än befattningshavarnas. Överskottet beror helt och hållet på en större förbrukning av färskt kött, medan för konserverat kött såväl utgifterna som förbrukningsmängderna voro ungefär konstanta inom samtliga tre grupper. Även med avseende på de olika slagen av färskt kött var förbrukningen inom olika socialgrupper mycket växlande. Sälunda förbrukades inom arbetarhushållen mera fläsk, 29.9 kg, än bland befattningshavarna och tjänstemännen, där motsvarande mängder voro 23.6 och 23.4 kg. På grund härav voro även utgifterna för fläsk, jämförda med utgifterna för olika slag av kött, störst bland arbetarna, trots att nötkött konsumerats i större mängd, 36.0 kg. Inom de båda andra socialgrupperna voro utgifterna för nötkött större än för fläsk, och motsvarande mängder voro 43.4 och 54.3 kg. Fläskets relativa betydelse för befattningshavar- och speciellt tjänstemannagrupperna minskades genom en betydligt ökad förbrukning av kalvkött och „annat“ kött inom dessa grupper. Gruppen annat kött omfattar i huvudsak malet kött och färskött. Förbrukningen därav utgjorde 14.4 kg och av kalvkött 4.9 kg per arbetarhushåll, medan motsvarande mängder inom tjänstemannagrupperna voro 22.2 och 13.6 kg. Även med avseende på konserverat kött kan iakttagas, att salt och rökt fläsk i detta avseende utgjorde främsta födan bland arbetarna, medan inom befattningshavarnas och tjänstemännens hushåll annat konserverat kött förbrukats lika mycket som fläsk.

Jämför man välståndets inverkan på köttförbrukningen, finner man, att utgifterna för kött liksom och mängderna vid tilltagande välstånd ökas ej blott absolut, utan även relativt. Detta

lisesti. Vielä huomattavammin tämä kehitys on todettavissa leikkele- y. m. s. makkäruokaan nähden, joiden menojen osuus alimmasta ylimpään vaurausryhmään työläis- ja toimenhaltijaperheiden ravintobudjetissa nousi 2.7 %:sta 3.7 %:iin ja virkamiehillä vastaavasti 3.0 %:sta 3.8 %:iin. Mitä kulutettuihin määriin tulee, olivat ne alimmassa työläis-toimenhaltijaruokakuntien vaurausryhmässä: lihaa 68.2 kg ja makkaraa y. m. s. 16.9 kg eli yhteensä 85.1 kg ja ylimmässä vaurausryhmässä vastaavasti 124.3 kg ja 34.3 kg ja siis yhteensä 158.6 kg. Nousua oli näin ollen hieman yli 85 %. Vastaava ero vaurausryhmien kesken oli virkamiespiirissä suhteellisesti pienempi, lähes 50 %. Eri lihalajien kulutus ei samalla tavalla noussut vaurauden lisääntyessä, joskin, suolattua ja savustettua sianlihaa lukuun ottamatta, kaikkien muiden lajien kulutus kasvoi. Niinpä vasikanlihan määrä, joka alimmassa työläis-toimenhaltijaperheiden vaurausryhmässä oli 2.9 kg, nousi nelinkertaiseksi ylimmässä ryhmässä. Vastaavasti „muu” säilöönpantu liha nousi kulutukseltaan kolminkertaiseen, „muu” tuore liha, lähinnä jauhe-liha ja lampaanliha, kaksinkertaiseen ja naudanliha lähes kaksinkertaiseen määrään.

Kalan kulutus ja siitä johtuvat menot olivat eri yhteiskuntaryhmissä seuraavat.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg
Kala, tuore — Fisk, färsk	212	34.2	277	43.9	352	49.7
silakka — strömming	59	14.0	80	19.2	77	17.0
muu — annan	153	20.2	197	24.7	275	32.7
Kala, säilöönpantu — Fisk, konserverad	123	18.1	138	19.5	151	20.3
silakka — strömming	23	5.4	22	5.2	21	4.9
silli — sill	69	9.4	73	9.8	66	8.7
muu — annan	31	3.3	43	4.5	64	6.7
Yhteensä — Summa	335	52.3	415	63.4	503	70.0

Kalamenot olivat virkamiehillä puolta suuremmat kuin työläisillä. Varsinkin tuoreen kalan kulutus on ollut jälkimmäisillä paljon pienempi, 34.2 kg, kuin edellisillä, 49.7 kg, ja tällöin oli tuoreen silakan osuus tuoreen kalan kulutuksessa huomattavasti tärkeämpi työläisillä. Suolakalasta oli silli kaikissa ryhmissä tärkein sekä kulutetaan määrän että vielä enemmän menojen puolesta. Sillimenot olivat enemmän kuin 3 kertaa suolasilakkamenoja suuremmat. „Muu” säilöönpantu kalaerä, johon ryhmään suolattu siika, lohi, maustetut ja savustetut silakat j. n. e. kuuluvat, oli

förhållande är ännu tydligare skönjbart i fråga om charkuteri- m. fl. korvvaror, för vilka utgifterna inom arbetar- och befattningshavarnas livsmedelsbudget ökades från den lägsta välförhållande-gruppen till den högsta från 2.7 till 3.7 % och bland tjänstemännen analogt från 3.0 till 3.8 %. De förbrukade mängderna utgjorde inom arbetar-befattningshavarnas lägsta välförhållande-grupp: för kött 68.2 kg och för korv m. m. 16.9 kg eller inalles 85.1 kg och inom högsta välförhållande-gruppen analogt 124.3 kg och 34.3 kg och alltså inalles 158.6 kg. Stegringen uppgick sålunda till något över 85 %. Motsvarande relativa skillnad mellan välförhållande-grupperna var för tjänstemannagrupperna mindre, inemot 50 %. Förbrukningen av olika slag av kött steg icke på samma sätt vid ökat välförhållande, om också samtliga slag, med undantag av saltat och rökt fläsk, utvisat stegring. Exempelvis för kalvkött, som inom arbetar-befattningshavarnas lägsta välförhållande-grupp förbrukades till en mängd av 2.9 kg, steg förbrukningen inom den högsta gruppen till det fyrdubbla. På motsvarande sätt ökades förbrukningen av „annat” färskt kött, närmast malet och färskt, till det dubbla och av nötkött till inemot det tredubbla.

Förbrukningen av fisk och utgifterna därför voro inom olika socialgrupper följande.

Utgifterna för fisk voro för tjänstemännen hälften större än för arbetarna. Speciellt i fråga om färsk fisk var förbrukningen bland de senare mycket mindre, 34.2 kg, än bland de förra, 49.7 kg, och har härvid den färska strömmingen bland arbetarna spelat en mycket större roll i förhållande till all färsk fisk. Av salt fisk var sillen såväl med avseende på förbrukad mängd som speciellt vad utgifterna beträffar viktigast inom samtliga grupper. Utgiften för sill var över 3 gånger så stor som utgiften för salt strömming. För „annat” konserverad fisk, vartill räknas salt sik,

sekä menoiltaan että määriltään 2 kertaa suurempi virkamiehillä kuin työläisillä.

Samoin kuin lihamenot olivat kalamenotkin hyvin riippuvaisia vauraudesta, ja ne lisääntyivät nopeammin kuin ravinnon kokonaismenot, joten niiden osuus työläis- ja toimenhaltijaryhmissä nousi 2.7 %:sta 3.3 %:iin alimmasta ylimpään vaurausryhmään ja virkamiesruokakunnissa vastaavasti 3.4 %:sta 4.2 %:iin. Vähemmän oli suolatun silakan kulutus vauraudesta riippuvaa; sen kulutus oli jonkun verran erilainen eri vaurausryhmissä osoittamatta vaihtelussaan minkäänlaista säännöllisyyttä. Kaikkien muiden lajien kulutus oli kasvanut, mutta sillin sangen vähäisessä määrässä, kun sitä vastoin „muun” tuoreen ja säilöönpannan kalan käyttö oli yleensä kaksinkertaistunut.

Maitotaloustuotteiden jälkeen viljatuotteet olivat tärkeimmät ravintobudjetissa, ja niiden osuus oli 20.9 % työläisten, 20.0 % toimenhaltijain ja 17.9 % virkamiesten ravintomenoista. Eri lajien kesken menot ja määrät jakautuivat seuraavasti.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg	Menot Utgift mk	Määrät Kvantitet kg
Leipä — Bröd	1 052	—	1 201	—	1 357	—
ruokaleipä — matbröd	651	130.4	700	139.0	731	133.9
ruis-, näkki- — råg-, knäcke	47	6.6	82	10.9	120	15.1
„ kova — „ torrt	69	14.1	44	8.7	30	6.2
„ pehmeä — „ mjukt	283	70.8	318	79.3	275	66.4
muu — annat	252	38.9	256	40.1	306	46.2
kahvileipä, y.m.s. — kaffebröd, m.m.d.	401	—	501	—	626	—
Jauhot — Mjöl	1 105	255.9	1 003	222.3	865	178.2
ruis- — råg-	485	139.8	309	91.7	193	54.6
vehnä- — vete-	537	99.0	621	115.9	602	110.2
muut — annat	83	17.1	73	14.7	70	13.4
Suurimot — Gryn	304	52.8	317	56.5	291	52.3
kaura- — havre-	114	22.1	134	26.5	143	28.2
riisi- — ris-	126	20.4	117	19.0	82	13.1
muut — andra	64	10.3	66	11.0	66	11.0
Yhteensä — Summa	2 461	—	2 522	—	2 513	—

Kuten yllä olevasta yhdistelmästä näkyy, viljatuotteista johtuvat menot olivat melkein samansuuruiset, 2 500 markan paikkeilla kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä. Siihen nähden, missä muodossa viljatuotteita on ostettu, on kuitenkin se eroavaisuus huomattavissa, että työläiset runsaammin ovat ostaneet jauhoja ja virkamiehet

lax, kryddad och rökt strömming o. s. v., var såväl utgiften som förbrukningsmängden dubbelt så stor bland tjänstemännen som bland arbetarna.

Likasom köttutgifterna voro även fiskutgifterna i hög grad beroende av välståndet och ökades raskare än totalutgifterna för föda, så att desamma andel inom arbetar- och befattningshavargruppen växte från 2.7 till 3.3 % från den lägsta välståndgruppen till den högsta och analogt inom tjänstemannagrupperna från 3.4 till 4.2 %. Minst beroende av välståndet var förbrukningen av saltströmming; den var något olika inom olika välståndsgupper utan att uppvisa någon regelbunden växling. I fråga om alla andra slag hade förbrukningen stegrats, men i fråga om sillen endast obetydligt, varemot förbrukningen av „annan” färsk och konserverad fisk i allmänhet fördubblats.

Näst efter mjölkhushållningsprodukterna voro spannmålsprodukterna viktigast inom livsmedelsbudgeten och representerade för arbetarna 20.9 %, för befattningshavarna 20.0 % och för tjänstemännen 17.9 % av utgifterna för födoämnen. På de olika varuslagen fördelade sig utgifterna och mängderna på följande sätt.

Såsom av sammanställningen ovan framgår, voro utgifterna för spannmålsprodukter ungefär lika stora, omkring 2 500 mark, inom alla tre socialgrupper. Med avseende på den form, i vilken spannmålsprodukterna inköpts, kan dock iakttagas den skillnaden, att arbetarna köpt mera mjöl och tjänstemännen åter bröd; utgifterna för gryn voro

taas leipää; sitä vastoin suurimomenot olivat miltei samansuuruiset, noin 300 markkaa. Eri viljalajien käyttöön nähden oli virkamiesten korkeampi elinkanta tässä selvästi huomattavissa. Niinpä vehnäjauhomenot olivat heillä runsaasti 3 kertaa ruisjauhomenoja suuremmat, kun ne taas työläisillä olivat melkein yhtä suuret ja toimenhaltijoilla 2 kertaa korkeammat. Samaten kahvileipä- ja „muun“ ruokaleivän menot olivat vähäisimmät työläisillä ja suurimmat virkamiehillä. Nimike „muu“ ruokaleipä käsittää sekä puhtaan vehnäleivän, kuten ranskanleivän ja polakan, että hiivaleivän, jonka leipomiseen yleensä on varsin runsaasti käytetty vehnäjauhoja. Virkamiesten näkkileivän kulutus oli myös huomattavampi kuin muiden ryhmien. — Siirryttäessä tarkastamaan eri viljatuotteiden kulutusmääniä voidaan todeta, että ruokaleipää ja suurimoita on kulutettu varsin tasaisesti, edellistä lajia 130—139 kg ja jälkimmäistä 52—56 kg. Jauhoja sitä vastoin työläiset ovat kuluttaneet 256 kg, toimenhaltijat 222 kg ja virkamiehet vain 178 kg eli 30 % vähemmän kuin työläiset. Tämä vähennys on miltei yksinomaan todettavissa ruisjauhoihin nähden, joiden kulutus on 140 kg:sta työläisruokakunnissa pienentynyt 55 kg:aan virkamiehillä. „Muiden“ jauhojen, s. o. peruna-, maissi-, mallas- y. m. s. jauhojen, kulutus oli jonkun verran suurempi työläisillä kuin virkamiehillä, mutta tämä erä oli kaikissa ryhmissä sangen vähäinen. Sitä vastoin vehnäjauhoja on käytetty noin 10 % enemmän virkamies- ja 15 % enemmän toimenhaltija- kuin työläisperheissä, joiden kulutus oli noin 100 kg. Jos leivän kulutusmäärät, kahvileipää y. m. s. lukuun ottamatta, muunnetaan jauhoiksi, saadaan jauhojen ja leivän yhteenlasketuksi määräksi työläisryhmässä noin 360 kg, toimenhaltijoilla 330 kg ja virkamiehillä 285 kg, mikä viimeksi mainittu määrä on noin $\frac{3}{4}$ työläisten kulutuksesta. Suurimoihin nähden, joiden kulutus, kuten edellä mainittiin, oli miltei sama kaikissa kolmessa ryhmässä, voidaan todeta, että suhteellisen kalliita riisisuurimoita on enemmän käytetty työläisruokakunnissa, 20.4 kg, kuin toimenhaltijaryhmässä, 19 kg, ja varsinkin virkamiesryhmässä, jossa kulutus oli 13.1 kg. Sitä vastoin kaurasuurimoita on runsaimmin käytetty viimeksi mainitussa ryhmässä; näin ollen kaurasuurimoiden kulutus, mikä työläisillä oli vain hieman riisisuurimoiden määrää suurempi, oli virkamiehillä enemmän kuin 2 kertaa jälkimmäisten kulutusta korkeampi.

Kun vertaa vaurauden vaikutusta viljatuotteiden kulutukseen, voidaan ensiksikin todeta, että leivän, jauhojen ja suurimoiden yhteenlasketut menot kas-

däremot ungefär lika stora, omkring 300 mark. Med avseende på användningen av olika södeslag gjorde sig tjänstemännens högre levnadsstandard tydligt gällande. Sålunda voro bland dem utgifterna för vetemjöl drygt 3 gånger så stora som utgifterna för rågmjöl, men hos arbetarna ungefär lika stora och hos befattningshavarna dubbelt så stora. Likaså voro utgifterna för kaffebröd och för „annat“ matbröd minst bland arbetarna och störst bland tjänstemännen. Rubriken „annat“ matbröd avser såväl rent vetebröd, såsom franskt och polskt bröd, som jästbröd, vid vars bakning i allmänhet använts mycket vetemjöl. Tjänstemännen förbrukade ock betydligt mera knäckebröd än de andra grupperna. — Då man övegrär att betrakta de förbrukade mängderna av olika spannmålsprodukter, kan man konstatera, att matbröd och gryn förbrukats i det närmaste jämnt, nämligen 130—139 kg av det förra och 52—56 kg av de senare. Däremot ha arbetarna förbrukat 256 kg mjöl, befattningshavarna 222 kg och tjänstemännen blott 178 kg eller 30 % mindre än arbetarna. Minskningen gäller nästan uteslutande rågmjöl, vars förbrukningstal inom arbetarhushåll, 140 kg, sjunker till 55 kg bland tjänstemännen. Förbrukningen av „övrigt“ mjöl, d. v. s. potatis-, majsena-, malt- o. a. mjöl var något större bland arbetarna än bland tjänstemännen, men denna post var mycket liten inom alla grupper. Däremot ha tjänstemännens familjer använt omkring 10 % mera och befattningshavarnas 15 % mera vetemjöl än arbetarnas, bland vilka förbrukningen utgjorde omkring 100 kg. Om de förbrukade kvantiteterna bröd, med undantag av kaffebröd m. m., omräknas i mjöl, erhålles för mjöl och bröd sammanlagt en förbrukning av 360 kg inom arbetargruppen, 330 kg bland befattningshavarna och 285 kg bland tjänstemännen, vilket sistnämnda tal motsvarar ungefär $\frac{3}{4}$ av förbrukningen bland arbetarna. Med avseende på gryn, vilka, såsom ovan nämnts, förbrukats i ungefär samma mängd inom alla tre grupper, kan fastslås, att av de relativt dyra risgrynen använts mera inom arbetarnas hushåll, 20.4 kg, än bland befattningshavarna, 19 kg, och speciellt bland tjänstemännen, där förbrukningen uppgick till 13.1 kg. Däremot ha havregryn använts mest inom sistnämnda grupp; sålunda var förbrukningen av havregryn, som bland arbetarna endast var obetydligt större än för risgryn, bland tjänstemännen mer än dubbelt så stor som förbrukningen av risgryn.

Vid en granskning av välståndets inverkan på förbrukningen av spannmålsprodukter kan först och främst konstateras, att de sammanlagda ut-

voivat vaurauden suuretessa, mutta kuitenkin siksi vähän, että näiden ryhmien merkitys ravinnon kokonaisbudjetissa vähentyi 22.9 %:sta alimmassa työläis-toimienhaltijaruokakuntien vaurausryhmässä 18.0 %:iin ylimmässä, ja vastaavasti virkamiehillä 19.3 %:sta 15.5 %:iin. Tämä viljatuotemenojen suhteellinen vähennys johtuu jauho- ja suurimomenojen suhteellisesta ja jauhomenojen absoluuttisestakin vähenemisestä. Sitä vastoin leipämenot merkitykseltään kasvoivat työläis-toimienhaltijaryhmässä. Mitä eri viljalajien kulutukseen tulee, on eroavaisuus vauraanman ja köyhemmän työläis-toimienhaltijaryhmän kulutuksen välillä samansuuntainen kuin virkamiesryhmän ja työläisryhmän välillä. Toisin sanoen suurempaa vaurautta seurasi vehnäjauhojen, kaura- ja „muiden” suurimoiden ja „muun” ruokaleivän kulutuksen lisääntyminen ja päinvastoin ruis- ja „muiden” jauhojen kulutuksen pieneneminen. Poikkeuksen tässä suhteessa muodostivat pehmeän ruisleivän ja riisisuurimoiden kulutuksen muutokset; vaikka kulutetut määrät virkamiehillä keskimäärin olivat pienemmät kuin työläis-toimienhaltijaryhmällä, kasvoi niiden kulutus jälkimmäisten keskuudessa vaurauden lisääntyessä. Tuntuu näin ollen siltä, kuin työläisten ja virkamiesten erilaiset kulutustavat tässä tapauksessa eivät olisi vauraudesta riippuvia, vaan johtuisivat erilaisesta makusuunnasta.

Juurikasvien, vihannesten ja hedelmien kulutus ja siitä johtuvat menot olivat eri yhteiskuntaryhmissä seuraavat.

	Työläiset Arbetare		Toimienhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	Menot Utgift	Määrät Kvantitet	Menot Utgift	Määrät Kvantitet	Menot Utgift	Määrät Kvantitet
Perunat — Potatis	454 mk	536.0 l	435 mk	520.5 l	438 mk	530.0 l
Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter	43 „	—	53 „	—	78 „	—
Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade ..	31 „	5.0 kg	32 „	5.1 kg	30 „	4.7 kg
Vihannekset — Grönsaker	56 „	—	92 „	—	142 „	—
Hedelmät — Frukt	215 „	—	325 „	—	581 „	—

Perunoista ja herneistä johtuvat menot olivat melkein samansuuruiset kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä, kun taas muissa menoerissä oli varsin huomattava ero työläisten ja toiselta puolen virkamiesten menojen välillä. Hedelmämenot, joita kuluttajat itse vielä monessa tapauksessa katsovat ylellisyysmenoiksi, huolimatta propagandasta niiden käyttämisen puolesta, olivat lähes kolme kertaa suuremmat virkamiehillä kuin työläisillä. Vihannesmenot olivat samoin 2½-kertaiset

gifterna för bröd, mjöl och gryn växte vid stigande välstånd, men dock i så ringa grad, att dessa livsmedels sammanlagda andel av totalbudgeten för livsmedel sjunkit från 22.9 % inom arbetarbefattningshavargruppens lägsta välståndsgrupp till 18.0 % inom den högsta och för tjänstemännen analogt från 19.3 till 15.5 %. Denna relativa minskning i utgifterna för spannmålsprodukter beror på att utgifterna för mjöl och gryn undergått en relativ och mjölutgifterna t. o. m. en absolut minskning. Brödutgifternas betydelse stego däremot inom gruppen arbetarbefattningshavare. Med avseende på förbrukningen av olika sädeslag går skillnaden i förbrukning mellan en burgnare och en fattigare arbetarbefattningshavargrupp i samma riktning som mellan tjänstemannagruppen och arbetargruppen. M. a. o. högre välstånd åtföljdes av ökad förbrukning av vetenmjöl, havre- och „andra” gryn och „annat” matbröd samt tvärtom minskad förbrukning av råg- och „annat” mjöl. Ett undantag i detta avseende utgjorde förändringarna i förbrukningen av mjukt rågbröd samt risgryn; fastän de förbrukade mängderna bland tjänstemännen voro mindre än inom arbetarbefattningshavargruppen, växte förbrukningen bland de sistnämnda vid tilltagande välstånd. Det förefaller därför, som om arbetarnas och tjänstemännens olika levnadssätt i detta fall icke skulle vara beroende av välståndet, utan härröra av olikheter i fråga om smak.

Förbrukningen av rotfrukter, grönsaker och frukt samt motsvarande utgifter voro inom olika socialgrupper följande.

Utgifterna för potatis och ärtor voro ungefär lika stora inom alla tre socialgrupper, medan i fråga om andra utgifter en betydande skillnad förefanns mellan arbetarna och å andra sidan tjänstemännen. Utgifterna för frukt, vilka konsumenterna själva, trots propagandan för förtäring av frukt, fortfarande i många fall torde betrakta såsom en lyxutgift, voro inom tre gränser så stora bland tjänstemännen som bland arbetarna. Utgifterna för grönsaker voro likaså

virkamiehillä ja muiden juurikasvien aiheuttamat menot lähes 2 kertaa suuremmat.

Yllä mainituista tarvikkeista perunat ja herneet kuuluivat niihin, joiden kulutus on varsin vähän herkkää vaurauden muutosten vaikutuksille. Tosin menot ja kulutusmäärät vaurauden suuretessa jonkin verran nousivat, mutta näiden tarvikkeiden merkitys ravinnossa samalla kuitenkin pieneni. Muiden juurikasvien, vihannesten ja hedelmien menot taas nousivat sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Varsinkin hedelmämenot kasvoivat hyvin herkästi vaurauden lisääntyessä. Niinpä nämä, jotka työläis-toimihaltijaperheiden alimmassa vaurausryhmässä olivat 129 markkaa, kohosivat 544 markkaan ylimmässä ryhmässä eli enemmän kuin nelinkertaiseen määrään; vastaavat luvut virkamiehillä olivat 418 ja 874 markkaa.

Kahvista aiheutuneet menot olivat niitä varsin harvoja menoja, jotka työläisillä olivat absoluuttisesti suurimmat, 757 markkaa, hieman pienemmät toimenhaltijoilla, 713 markkaa, ja pienimmät virkamiehillä, 678 markkaa. Vaikka kahvin kulutusta täytyy pitää ylellisyyskulutuksena, kun kahvilla ei ole ravintoarvoa, olivat sen kulutuksen muutokset vaurauden kasvaessa samanlaiset kuin varsinaisten välttämättömien toimeentulotarvikkeiden kulutuksen, t. s. absoluuttisesti kulutus kasvoi, mutta ei samassa määrässä kuin ravinnon kokonaisuudet, joten tämän menoerän osuus suhteellisesti pieneni. Tämä kahvin kulutuksen kehitys samoin kuin sen absoluuttinenkin suuruus työläisryhmässä toimenhaltijoihin ja virkamiehiin verraten johtuneet osaksi siitä, että vaatimattomissa oloissa, missä ruoan valmistustaito yleensä on varsin heikkoa, yksinkertaisen ja yksitoikkoisen keittoruoan lisäksi käytetään runsaasti kahvia ja melkein vaivatta saatua voileipäruokaa. Kuten on mainittu, nousivat kuitenkin absoluuttiset kahvimäärät sekä työläis-toimihaltijoiden että virkamiesryhmässä vaurauden kasvaessa; edellisessä määrää oli 16.7 kg alimmassa vaurausryhmässä ja 23.0 kg ylimmässä; virkamiehillä vastaavasti 14.2 kg ja 19.8 kg.

Myös sokerikustannukset olivat suhteellisesti hieman tärkeämmät alimmissa vaurausryhmissä kuin ylempissä, mutta absoluuttiset menot kohosivat varallisuuden kasvaessa ja olivat keskimäärin pienimmät työläisillä, 761 markkaa, ja suurimmat virkamiehillä, 883 markkaa. Näiden menojen osuus ravinnon kokonaisuudesta oli työläisillä miltei sama kuin kahvinkin, edellisen osuus 6.5 % ja jälkimmäisen 6.4 %; toimenhaltijoilla jo sokerin merkitys oli huomattavasti suurempi kuin kahvin, 6.6 % ja 5.6 %, ja virkamiehillä ero oli vielä suu-

2½, gänger och utgifterna för övriga rotfrukter inemot dubbelt så stora.

Av ovannämnda födoämnen höra potatis och ärter till den kategori, inom vilken förbrukningen är föga känslig för växlingar i välståndet. Visserligen stego utgifterna och de förbrukade mängderna något med välståndet, men samtidigt avtog dock dessa födoämnen relativa betydelse för näringen. Utgifterna för övriga rotfrukter, grönsaker och frukt ökades såväl absolut som relativt. Speciellt känsliga för välståndets ökning voro utgifterna för frukt. Dessa, vilka inom arbetarbefattningshavarfamiljernas lägsta välståndegrupp utgjorde 129 mark, stego sålunda till 544 mark inom den högsta gruppen eller till mer än det fyrdubbla; motsvarande tal för tjänstemannagruppen voro 418 och 874 mark.

Utgifterna för kaffe hörde till de sällsynta utgifter, vilka voro absolut störst bland arbetarna, 757 mark, något mindre bland befattningshavarna, 713 mark, och minst bland tjänstemännen, 678 mark. Ehuru kaffe måste hänföras till lyxartiklarna, eftersom det saknar näringsvärde, växlade förbrukningen därav vid ökat välstånd på liknande sätt som förbrukningen av de direkt oundgängliga existensförmödenheterna, med andra ord förbrukningen växte absolut taget, men ej i samma grad som totalutgifterna för föda, varför denna utgifts relativa belopp avtog. Denna förbrukningskurva för kaffet såväl som förbrukningens absoluta storlek inom arbetargruppen jämfört med befattningshavarna och tjänstemännen torde delvis bero därpå, att i anspråklösa förhållanden, där insikterna i matlagning i regel äro rätt dåliga, den enkla och enformiga lagade maten i hög grad utökas med kaffe och lätt anskaffad smörgåsmat. Såsom nämnt, ökades dock med stigande välstånd den absoluta kaffemängden inom såväl arbetarbefattningshavargruppen som tjänstemannagruppen; inom den förra förbrukades 16.7 kg i den lägsta välståndegruppen och 23.0 kg i den högsta och bland tjänstemännen analogt 14.2 kg och 19.8 kg.

Även kostnaderna för socker spelade en relativt taget något större roll i de lägsta välståndegrupperna än i de högre, men de absoluta utgifterna stego med välståndet och voro i genomsnitt minst bland arbetarna, 761 mark, och störst bland tjänstemännen, 883 mark. Dessa utgifters andel av totalutgifterna för föda var bland arbetarna ungefär lika stor som kaffets, i det förra fallet 6.5 % och i det senare 6.4 %; bland befattningshavarna var sockrets betydelse redan avsevärt större än kaffets, 6.6 % och 5.6 %, och bland

rempi, kun kahvimenot olivat vain 4.8 % ja sokerimenot taas 6.3 %.

Olut-, kalja- y. m. juomamenot olivat varsin vähäpätöiset; ne olivat työläisillä keskimäärin 134 markkaa, toimenhaltijoilla 110 ja virkamiesperheissä 130 markkaa. Siitä huolimatta, että tämä menoerä oli suurin työläisillä ja pienempi virkamiehillä ja varsinkin toimenhaltijoilla, se kuului niihin, jotka suhteellisestikin sekä työläis-toimenhaltija- että virkamiesryhmässä kohosivat vaurauden lisääntyessä.

V. Elinkustannukset eri paikkakuntaryhmissä.

Kuten johdannossa on esitetty, on tutkimukseen osalliset perheet asuinpaikkakunnan nojalla jaettu neljään ryhmään. Jaon perustana oli lähinnä eri paikkakuntien kalleus, mutta paikkakunnan kalleuden ja sen suuruuden keskinäisestä riippuvaisuussuhteesta johtuen on jako itse asiassa, samoin kuin vuoden 1920—21 elinkustannustutkimuksessa, suurin piirtein tapahtunut paikkakuntien suuruuden mukaan, kuitenkin niin, että tehdas- y. m. s. yhdyskunnat muodostavat eri ryhmän kuin osaksi samansuuruiset kaupungit. Kun elintavat näillä paikkakunnilla osittain eroavat toisistaan, on täten saatu aineisto omiaan valaisemaan nimenomaan paikkakunnallisia eroavaisuuksia.

Tilikirjat jakautuivat eri paikkakuntaryhmien kesken seuraavasti.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Helsinki — Helsingfors	147	61.5	56	23.4	36	15.1
Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer	89	46.9	69	36.3	32	16.8
Pienet kaupungit — Mindre städer	195	62.5	69	22.1	48	15.4
Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat — Fabriks- m. fl. sanhällen	150	70.4	48	22.5	15	7.1

Kuten tästä yhdistelmästä näkyy, oli työläistilipitäjien osuus suurin tehdaspaikkakunnilla, 70.4 %, ja virkamiesten pienin, 7.1 %; muissa ryhmässä olivat eri yhteiskuntaryhmit suunnilleen yhtä vahvasti edustettuja, joskin „muissa suurissa kaupungeissa” oli suhteellisesti enemmän toimenhaltijoita kuin muualla. Kun eri paikkakuntaryhmissä on varsin vähän virkamiesperheitä, ei seuraavassa ole voitu tehdä vertailuja eri ryhmien virkamiesten elinkustannuksista ja kulutustavoista, jotta harvalukuisten tilikirjojen keskimäärien nojalla ei teh-

tjänstemännen var skillnaden ännu större, i det att utgifterna för kaffe utgjorde blott 4.8 % men utgifterna för socker 6.3 %.

Utgifterna för öl, svagdricka m. m. voro högst obetydliga; de uppgingo bland arbetarna imedelt till 134 mark, bland befattningshavarna till 110 mark och bland tjänstemännen till 130 mark. Oberoende av att denna utgiftspost var störst bland arbetarna och -mindre bland tjänstemännen och speciellt bland befattningshavarna, hörde den till de utgifter, som t. o. m. relativt taget stego med välståndet, detta inom såväl arbetar-befattningshavar- som tjänstemannagrupper.

V. Levnadskostnaderna inom olika ortsgrupper.

Såsom i inledningen sagts, äro de i undersökningen deltagande familjerna efter boningsorten indelade i fyra grupper. Såsom indelningsgrund gällde närmast de olika orternas dyrhet, men till följd av att en Orts dyrhet och dess storlek äro avhängiga av varandra har indelningen, på samma sätt som vid levnadskostnadsundersökningen 1920—21, faktiskt i stort sett skett enligt orternas storlek, dock så, att fabriks- o. dyl. samhällen bilda en egen grupp och icke äro sammanförda med städer av samma storlek. Då levnadssättet på dessa orter delvis är olika, har härigenom materialet blivit ägnat att belysa de direkt ortliga avvikelserna.

Hushållsböckerna fördelade sig på olika ortsgrupper som följer.

	Työläiset Arbetare		Toimenhaltijat Befattningshavare		Virkamiehet Tjänstemän	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Helsinki — Helsingfors	147	61.5	56	23.4	36	15.1
Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer	89	46.9	69	36.3	32	16.8
Pienet kaupungit — Mindre städer	195	62.5	69	22.1	48	15.4
Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat — Fabriks- m. fl. sanhällen	150	70.4	48	22.5	15	7.1

Såsom av sammanställningen framgår, var bland bokförarna relativa antalet arbetare störst på industriorter, 70.4 %, och antalet tjänstemän minst, 7.1 %; inom övriga grupper voro de olika socialgrupperna företrädda i ungefär samma proportion, om ock gruppen „övriga stora städer” innehöll förhållandevis flere befattningshavare än de andra. Då antalet tjänstemannafamiljer inom varje ortsgrupp är rätt litet, har det icke varit möjligt att i det följande jämföra tjänstemännens levnadskostnader och konsumtionsvanor inom

täisi mahdollisesti satunnaisuuksista johtuvia joh-
topäätöksiä paikkakunnallisista erilaisuuksista. Sa-
masta syystä käytellään myös työläis- ja toimen-
haltijaperheitä yhtenäisenä ryhmänä.

olika ortsgupper, för att icke med stöd av me-
deltal, som uträknats på grund av ett fåtal hus-
hållsböcker, skulle dragas slutledningar rörande
ortliga avvikelser, som event. bero på tillfällig-
heter. Av samma anledning behandlas även arbe-
tar- och befattningshavarfamiljerna såsom en grupp.

Ruokakuntien luku, joissa menot ruokakuntaa kohden olivat, mk
Antal hushåll, vars utgifter per hushåll utgjorde, mk

	alle — under 15 000		15 000— 25 000		25 000— 35 000		35 000— 45 000		45 000 t. enemm.— l. mera	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Helsinki — Helsingfors	2		30		98		48		25	
Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer	2		34		77		36		9	
Pienet kaupungit — Mindre städer	11		133		83		32		5	
Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat — Fabriks- m. fl. samhällen	7		93		77		21		—	

Perheiden jakautuminen absoluuttisten menojen
suuruuden mukaan näkyy yllä olevasta yhdistel-
mästä. Menot ovat yleensä olleet suurimmat Hel-
singissä ja vastaavasti pienimmät tehdaspaikkakun-
nilla. Tämä johtuu luonnollisesti näiden paikka-
kuntien erilaisesta kalleudesta ja siitä seuranneesta
rahan erilaisesta ostovoimasta. Kuten siv. 9* esi-
tettiin, tämän hintatason erilaisuuden tasoittami-
seksi on vaurausryhmityksessä otettu huomioon
paikkakuntien erilainen kalleus, joten eri paikka-
kuntien vaurausryhmät ovat tässä suhteessa verran-
nollisia.

Vaurausryhmien mukaan jakautuivat työläis- ja
toimenhaltijaperheet eri paikkakuntaryhmissä seu-
raavasti.

Familjernas fördelning efter de absoluta utgif-
ternas storlek framgår av sammanställningen här
ovan. Utgifterna ha i regel varit störst i Hel-
singfors och minst i industriorter. Detta beror
självfallet på orternas olika dyrhet och pennin-
gens därav följande olika köpkraft. Såsom på
sid. 9*, angivits, har för utjämnande av prisnivåns
olikheter grupperingen efter välstånd gjorts under
beaktande av orternas olika dyrhet, varför de
olika orternas välståndsgupper äro i detta av-
seende jämförbara.

Efter välståndsgupper fördelade sig arbetar-
och befattningshavarfamiljerna inom olika ortsg-
grupper på följande sätt.

Menot kuluttajyksikköä kohden, mk
Utgift per konsumtionsenhet, mk

	alle — under 5 000		5 000 — 7 500		7 500 — 10 000		10 000 — t. enemm.— l. mera		Yhteensä Summa	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Helsinki — Helsingfors	53	26.1	84	41.4	48	23.6	18	8.9	203	100.0
Muut suuret kaupungit — Övriga stora städer	41	25.9	66	41.8	34	21.5	17	10.8	158	100.0
Pienet kaupungit — Mindre städer	79	29.9	97	36.7	59	22.4	29	11.0	264	100.0
Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat — Fabriks- m. fl. samhällen	37	18.7	68	34.3	59	29.8	34	17.2	198	100.0

Tilinpitoperheet näyttävät edellä olevan yhdistel-
män mukaan jakautuneen eri paikkakuntaryhmissä
suurinpiirtein varsin samalla tavalla taloudelliseen
asemaansa nähden. Ainoastaan tehdaspaikkakun-
nilla oli jonkun verran enemmän ylipään vauraus-
ryhmään kuuluvia ja vastaavasti vähemmän alim-
pään ryhmään kuuluvia perheitä kuin muualla.

Absoluuttiset tulot ruokakuntaa kohden lasket-
tuina olivat eri paikkakuntaryhmissä seuraavat.

Enligt denna sammanställning synas bokförings-
familjerna inom de olika ortsgupperna fördela sig
på ungefär enahanda sätt med avseende på sin
ekonomiska ställning. Dock hörde på fabriks-
orterna relativt flere familjer till den högsta väl-
ståndsgruppen och i motsvarande mån färre till
den lägsta gruppen än annorstädes.

De absoluta inkomsterna per hushåll voro inom
de olika ortsgupperna som följer.

18. Tulojen jakautuminen eri paikkakuntaryhmissä ruokakuntaa kohden. — Inkomsternas fördelning inom olika ortgrupper i medeltal per hushåll.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

Tulolähteet Inkomstkällor	Helsingfors	Helsinki	Muut suuret kaupungit Övriga stora städer	Pienet kaupungit Mindre städer	Tehdas- y. m. yhdykskunnat Fabriks- m. fl. samhallen	Helsingfors	Helsinki	Muut suuret kaupungit Övriga stora städer	Pienet kaupungit Mindre städer	Tehdas- y. m. yhdykskunnat Fabriks- m. fl. samhallen
	mk					%				
Rahatulot — Kontanta inkomster	31 314	27 935	23 623	22 976	94.6	93.2	91.1	88.8		
Päämiehen — Huvudmannens	25 790	23 997	20 163	19 857	77.9	80.0	77.7	76.8		
säännölliset tulot — regelbunden inkomst	24 888	22 969	19 402	19 263	75.2	76.6	74.8	74.5		
sivutulot — biförtjänster	902	1 028	761	594	2.7	3.4	2.9	2.3		
Vaimon tulot — Hustruns inkomster	2 091	828	891	673	6.3	2.8	3.4	2.6		
Lasten maksut ¹⁾ — Barnens bidrag ¹⁾	1 914	1 541	1 307	1 773	5.8	5.2	5.1	6.8		
Korvaukset vuokralaisilta, täysihoitolaissilta y. m. s. ¹⁾ — Ersättning av hyresgäster, inackorderade m. fl. ¹⁾	1 049	820	676	321	3.2	2.7	2.6	1.2		
Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd	298	151	90	47	0.9	0.5	0.4	0.2		
Korot, osingot y. m. — Räntor, dividender m. fl.	38	26	34	14	0.1	0.1	0.1	0.1		
Myydyt tuotteet — Försälda produkter	1	62	91	128	—	0.2	0.4	0.5		
Muut — Övriga	133	510	371	163	0.4	1.7	1.4	0.6		
Luontoistulot — Inkomster in natura	1 778	2 040	2 317	2 896	5.4	6.3	8.9	11.2		
Oma asunto — Egen bostad	815	827	608	597	2.5	2.8	2.3	2.3		
Omat tuotteet — Egna produkter	56	69	190	401	0.2	0.2	0.7	1.6		
Luontoisedut — Naturaförmåner	798	975	1 325	1 757	2.4	3.2	5.1	6.8		
Lahjat — Gåvor	82	83	94	53	0.2	0.3	0.4	0.2		
Itse kerätyt marjat, risut y. m. s. — Självplockade bär, ris m. m. d.	27	86	100	88	0.1	0.3	0.4	0.3		
Yhteensä tuloja — Summa inkomster	33 092	29 975	25 940	25 872	100.0	100.0	100.0	100.0		

Kuten taulukosta käy ilmi, olivat tulot keskimäärin suurimmat Helsingissä, alentuen kalleusryhmittäin, joten ne tehdaspaikkakunnilla olivat 21.8 % alemmat kuin vastaavasti Helsingissä. Kun kuitenkin on, kuten edellä on mainittu, hankalaa rahan ostovoiman erilaisuudesta riippuen verrata absoluuttisia tulomääriä, on päähuomio kohdistettu suhdelukuihin. Varsinaisesti suuria eroavaisuuksia ei tilien tulopuolella ole nähtävissä, paitsi luontoistulojen merkityksessä. Näiden tulojen osuus oli 11.2 % tehdaspaikkakuntaryhmässä ja vain 5.4 % Helsingissä, missä omien tuotteiden tuloja tuskin oli ollenkaan ja missä myös palkkaukseen kuuluvien luontoisetujen arvo oli vain 2.4 % tuloista, kun se vastaavasti tehdaspaikkakunnilla oli 6.8 %. Kun luontoisedut yleensä on yhdistettävä päämiehen säännölliseen rahapalkkaan, jotta voitaisiin laskea kokonaispalkka päätoimesta, saadaan täten menettelemällä puheena olevan tuloerän osuus suurimmaksi tehdaspaikkakunnilla, joilla se oli 81.3 %. Tämä suhdeluku pieneni paikkakunnan suuruuden kasvaessa 79.9 %:iin pienissä kaupungeissa, 79.8 %:iin muissa kaupungeissa ja 77.6 %:iin Helsingissä. Tätä päämiehen tulojen

Såsom av tabellen framgår, voro inkomsterna i genomsnitt störst i Helsingfors och minskades från en dyrhetsgrupp till en annan, så att de på fabriksorterna voro 21.8 % lägre än i Helsingfors. Då det likväl, såsom ovan nämnts, på grund av penningens växlande köpkraft är svårt att jämföra de absoluta inkomsterna med varandra, har huvudvikten lagts på relativtalen. På inkomstsidan av räkenskaperna kunna inga särdeles stora avvikelser förmärkas, utom med avseende på naturainkomsternas relativtal. Detta tal utgjorde 11.2 % inom fabriksortgruppen och blott 5.4 % i Helsingfors, där inkomster av egna produkter knappast alls förekommo och där även värdet av de till avlöningen hörande naturaförmånerna motsvarade endast 2.4 % av inkomsterna, medan motsvarande tal för industriorterna utgjorde 6.8 %. Då för beräkningen av totallönen i huvudmannens huvudsyssla naturaförmånerna i allmänhet måste sammanslås med hans regelbundna penninglön, finner man, då så förfäres, att relativtalet för denna inkomstpost är störst på industriorterna, 81.3 %. Relativtalet sjönk efter ortens tilltagande storlek till 79.9 % i mindre

¹⁾ Bruttotuloja. — Bruttoinkomster.

suhteellista pienenä pääkaupungissa korvasivat vaimon tulot, jotka täällä nousivat 6.3 %:iin kokonaistuloista, tehdaspaikkakunnilla vastaavan luvun jäädessä 2.6 %:iin. Samaten olivat alivuokraamisesta saadut bruttotulot samoin kuin lahjat ja avustukset, vaikka ne kaikissa ryhmissä olivat varsin vähäiset, huomattavasti suuremmat pääkaupungissa kuin muualla ja pienemmät taas tehdaspaikkakunnilla kuin kaupungeissa.

Seuraavassa taulukossa esitetään normaaliperhettä kohden laskettujen menojen jakautuminen eri paikkakuntaryhmissä.

19. Menojen jakautuminen, %:ina, eri paikkakuntaryhmissä. — Utgifternas fördelning, i %, inom olika ortsgrupper.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

Menot — Utgift	Helsinki Helsingfors	Muut suuret kaupungit Övriga stora städer	Pienet kaupungit Mindre städer	Tehdas- y. m. s. yh- dyskunnat Fabriks- m. fl. sam- hällen	Yhteensä Summa
Ravinto — Föda	43.0	42.2	45.8	48.7	44.7
Tupakka — Tobak	1.9	1.8	2.0	2.1	2.0
Asunto — Bostad	17.9	14.9	13.0	9.1	14.0
Lämpö ja valo — Bränsle och lyse	3.5	3.8	4.0	4.3	3.9
Vaatetus — Beklädnad	7.9	8.5	8.3	8.9	8.3
Jalkineet — Skodon	3.3	3.8	3.5	3.8	3.6
Kalusto — Inventarier	2.9	4.2	3.6	4.2	3.7
Verot — Skatter	4.5	5.2	4.5	4.5	4.6
Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	0.5	0.4	0.3	0.3	0.4
Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	0.9	1.6	1.5	1.6	1.4
Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	0.6	0.8	0.5	0.6	0.6
Kirjallisuus — Litteratur	1.2	1.5	1.1	1.1	1.2
Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. dyl.	0.3	0.3	0.4	0.3	0.3
Pesu, puhtaus y. m. — Tvätt, renhållning m. m.	1.2	0.9	1.0	0.9	1.0
Sauna ja parturi — Bad och barberare	1.0	1.0	1.1	0.8	1.0
Sairaalan- ja terveydenhoito — Sjuk- och hälsovård ..	1.7	1.1	1.5	1.7	1.6
Kotiapulaiset y. m. s. — Hembiträden m. m. dyl.	1.4	0.8	1.5	0.7	1.1
Matkat — Resor	2.5	1.9	1.3	1.5	1.8
Muut — Övriga	3.8	5.3	5.1	4.9	4.8
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Menojen jakautuminen oli verraten samanlainen eri ryhmissä; kuitenkin vuokratason erilaisuuden johdosta vaati asuntomenojen erä noin kaksi kertaa suuremman osuuden pääkaupungissa, 17.9 %, kuin tehdaspaikkakunnilla, jossa se oli 9.1 %, ja myös huomattavasti enemmän kuin pikkukaupungeissa, 13.0 %, ja muissa suurissa kaupungeissa, 14.9 %. Kun, kuten aikaisemmin on esitetty, asuntokantä, arvosteltuna huoneluvun mukaan, on tilinpitäjien keskuudessa alhaisin Helsingissä, osoittavat yllä olevat suhdeluvut, että, huolimatta asuntotilan supistamisesta, vuokratasitus oli paljon suurempi pääkaupungissa kuin muualla.

städer, 79.8 % i andra städer och 77.6 % i Helsingfors. Detta relativt låga procenttal för huvudmannens inkomster i Helsingfors ersättes genom hustruns inkomster, vilka här stego till 6.3 % av totalinkomsterna, medan för fabriksorterna motsvarande tal utgjorde blott 2.6 %. På samma sätt voro bruttoinkomsterna av inneboende, liksom ock gåvor och understöd, fastän av ringa betydelse inom alla grupper, dock avsevärt större i huvudstaden än annorstädes, och på fabriksorterna åter mindre än i städerna.

Följande tabell utvisar, huru utgifterna per normalfamilj förelade sig på de olika ortsgrupperna.

Utgifternas fördelning var nägorunda likartad inom grupperna; dock åstadkom hyresnivåns olikhet, att bostadsutgifterna krävde en ungefär dubbelt så stor andel i huvudstaden, 17.9 %, som på fabriksorterna, där andelen var 9.1 %, och även betydligt större än i småstäderna, 13.0 %, och i övriga stora städer, 14.9 %. Då, såsom tidigare framhållits, bostadsstandarden, uppskattad enligt rumsantalet, bland bokförarna är lägst i Helsingfors, utvisa de anförda relativtalen, att trots bostädernas mindre utrymme hyrorna äro vida mera betungande i huvudstaden än annorstädes.

Asuntomenojen suhteellinen suuruus Helsingissä vaikuttaa tietysti muiden menoerien osuuteen vastaavasti pienentävästi. Ravintomenojen osuus olikin Helsingissä ja muissa suurissa kaupungeissa pienempi kuin maassa keskimäärin, pikkukaupunkien ja tehdaspaikkakuntien osuuden ylittäessä sen. Ero ensiksi mainitun ja viimeksi mainitun ryhmän suhdelukujen välillä oli 5.7 %. Useimmat menoerät olivatkin suhteellisesti pienemmät suurilla kuin pienillä paikkakunnilla, jopa vakuutusmaksut olivat absoluuttisestikin rahan ostokyvyn alemmuudesta huolimatta pienemmät Helsingissä kuin missään muualla. Sitä vastoin verojen merkitys budjetissa oli sama kaikissa muissa ryhmissä, 4.5 %, paitsi „muissa suurissa kaupungeissa”, missä se oli 5.2 %. Yhdistysmaksut, kirjallisuus-, pesu-, parturi-, koti-apulais- ja matkamenot, jotka osittain ovat värsin tyyppillisiä sivistysmenoja, olivat suhteellisesti suuremmat suuremmilla paikkakunnilla kuin pienemmillä.

Huomattavampia eroavaisuuksia elintapoihin nähden, kuin mitä edellä olevat menojen pääryhmät osoittavat, voidaan todeta siirryttäessä vertaamaan ravintobudjetin kokoonpanoa sekä eri ruokatarvikkeiden kulutusmääriä eri paikkakuntaryhmissä.

Bostadsutgifternas höga proportion i Helsingfors minskar naturligtvis i motsvarande grad de övriga utgiftsposterna. Sålunda är livsmedelsutgifternas andel i Helsingfors och i övriga stora städer mindre än medeltalet för landet, medan småstäderna och fabriksorterna överskrida detta. Skillnaden mellan relativtalen för förstnämnda och sistnämnda grupp var 5.7 %. De flesta utgiftsposter voro relativt mindre på större orter än på mindre, och försäkringsavgifterna voro, trots penningens lägre köpkraft, t. o. m. absolut taget lägre i Helsingfors än annorstädes. Däremot var skatternas andel av budgeten lika stor i alla andra grupper, 4.5 %, utom i „övriga stora städer”, där den uppgick till 5.2 %. Föreningsavgifter samt utgifter för litteratur, tvätt, banberare, hembiträde och resor, vilka delvis utgöra mycket typiska kulturutgifter, voro proportionsvis större på större orter än på mindre.

Större olikheter i levnadssättet än vad nyssnämnda summariska gruppering utvisar, kan man påvisa, då man går att granska födoämbudagens sammansättning samt de förbrukade mängderna av olika livsmedel inom de olika ortsgrupperna.

20. Ravintomenojen jakautuminen, %:ina, eri paikkakuntaryhmissä. — Födoämbudagens fördelning, i %, inom olika ortsgrupper.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

	Helsinki Helsingfors	Muutsuuret kaupungit Övriga stora städer	Pienet kaupungit Mindre städer	Tehdas- y. m. s. yh- dyskunnat Fabriks- m. fl. sam- hällen	Yhteensä Summa
Ravinto — Föda	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
animaalinen — animalisk	55.1	55.5	56.4	56.3	55.9
maito — mjölk	13.8	16.1	18.7	19.9	17.2
kerma — grädde	6.0	2.1	1.3	0.7	2.5
voi — smör	10.4	12.7	12.9	14.3	12.5
juusto — ost	1.0	1.2	0.5	0.8	0.9
margarini — margarin	2.4	2.4	3.5	2.0	2.7
rasva ja ihra — fett och flott	0.3	0.6	0.5	0.7	0.5
munat — ägg	2.4	2.3	1.9	1.9	2.1
liha — kött	11.3	11.0	11.1	11.5	11.2
leikkeleet, makkara y. m. — charkuterivaror, korv m. m.	4.0	3.8	2.3	2.1	3.0
kala — fisk	3.1	3.0	3.5	2.2	3.0
muu — övrig	0.4	0.3	0.2	0.2	0.3
vegetabiilinen — vegetabilisk	44.9	44.5	43.6	43.7	44.1
leipä — bröd	14.9	11.4	6.2	4.9	9.1
jauhot — mjöl	3.6	7.3	11.5	12.8	8.9
suurimot — gryn	2.0	2.4	2.8	2.9	2.6
perunat — potatis	3.9	3.4	3.8	3.8	3.7
muut juurikasvit ja vihannekset — övriga rotfruk- ter och grönsaker	1.4	1.3	1.1	0.9	1.2
hedelmät — frukt	2.9	2.5	1.5	1.4	2.0
kahvi — kaffe	6.1	5.7	6.3	6.7	6.2
sokeri — socker	5.4	6.3	7.1	7.0	6.5
olut, kalja y. m. s. — öl, svagdricka m. m. dyl. . .	1.8	0.9	0.7	0.8	1.1
muu — övrig	2.9	3.3	2.6	2.5	2.8

21. Ravinnon kulutusmäärät normaaliperhettä kohden eri paikkakuntaryhmissä. — Förbrukade kvantiteter födoämnen per normalhushåll inom olika ortsgrupper.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

Menot — Utgifter	Helsinki Helsingfors	Muut suuret kaupungit Övriga stora städer	Pienet kaupungit Mindre städer	Tehdas- y. m. s. yh- dyskunnat Fabriks- m. fl. sam- hällen	Yhteensä Summa
Maito, kuorimaton — Mjök, öskummad l.	1 005.4	933.2	972.9	1 113.0	1 007.8
» kuorittu — » skummad »	28.4	54.2	90.2	71.4	64.9
Kerma — Grädde »	52.1	19.5	10.6	5.7	20.3
Voi — Smör kg	40.9	47.9	46.8	51.8	47.0
Juusto — Ost »	6.0	6.9	2.6	4.0	4.5
Margariini — Margarin »	17.9	15.1	22.3	12.3	17.3
Rasva ja ihra — Fett och flott »	2.8	4.5	3.0	4.5	3.6
Munat — Ägg kpl.—st.	260.2	238.7	192.0	207.7	220.0
Liha — Kött kg	105.2	91.3	91.2	93.2	94.8
tuore — färskt »	97.8	86.0	82.1	86.8	87.4
naudan — nöt- »	48.2	38.5	32.3	36.8	38.1
vasikan — kalv- »	7.9	5.0	6.1	3.7	5.7
sian- — fläsk »	24.1	26.5	26.5	34.9	28.1
muu — annat »	17.6	16.0	17.2	11.4	15.5
säilöönpantu — konserverat »	7.4	5.3	9.1	6.4	7.4
suolattu ja amerikkal. sianliha — salt och ame- rikanskt fläsk »	3.9	3.1	7.5	4.7	4.9
muu — annat »	3.5	2.2	1.6	1.7	2.5
Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m. »	31.9	28.1	15.6	16.0	21.7
Kala — Fisk »	63.3	61.4	58.4	40.3	55.5
tuore — färsk »	40.1	43.6	41.2	23.7	37.0
silakka — strömming »	22.8	22.2	11.6	9.3	15.5
muu — annan »	17.3	21.4	29.6	14.4	21.5
säilöönpantu — konserverad »	23.2	17.8	17.2	16.6	18.5
suolattu silakka — salt strömming »	7.7	5.3	4.2	4.6	5.3
» silli — » sill »	10.6	9.0	9.3	9.2	9.5
muu — annan »	4.9	3.5	3.7	2.8	3.7
Ruokaleipä — Matbröd »	245.7	177.5	80.7	69.3	132.9
ruis-, kova — räg-, torrt »	28.6	29.3	11.2	18.5	20.4
» pehmeä — » mjukt »	132.9	91.6	50.9	36.7	73.3
muu — annat »	84.2	56.6	18.6	14.1	39.2
Jauhot — Mjöl »	90.9	196.7	301.8	346.2	246.2
ruis- — räg- »	6.8	74.1	169.2	212.3	125.9
vehnä- — vete- »	76.8	109.1	110.6	114.6	103.8
muut — annat »	7.3	13.5	22.0	19.3	16.5
Suurimot — Gryn »	49.2	53.1	54.8	57.5	53.9
kaura- — havre- »	24.3	23.0	23.3	22.9	23.4
riisi- — ris- »	14.9	19.5	20.9	23.8	20.0
muut — andra »	10.0	10.6	10.6	10.8	10.5
Perunat — Potatis l.	527.2	470.9	549.8	557.1	531.6
Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade kg	6.5	4.8	4.6	4.4	5.0
Kahvi — Kaffe »	18.9	18.1	19.9	21.1	19.6
Sokeri — Socker »	98.8	105.3	100.5	102.1	101.5

Maitotaloustuotteiden merkitys ravintobudjetissa oli suurin tehdaspaikkakunnilla, 35.7 % ravinnon kokonaismenoista, 33.4 % vastaavasti pikkukaupungeissa, 32.1 % „muissa suurissa kaupungeissa” ja 31.2 % eli pienin pääkaupungissa. Tämä maitotuotteiden kulutuksen väheneminen paikkakuntien suurentuessa on lähinnä kohdistunut maitoon ja voihin. Edellisen tarvikkeen kulutusmäärät ovat

Mjölkhushämningsprodukternas betydelse inom livsmedelsbudgeten var störst på fabriksorterna, 35.7 % av totalutgifterna för föda, mot 33.4 % i småstäderna, 32.1 % i „övriga stora städer” och 31.2 % eller minst i huvudstaden. Denna minskning i förbrukningen av mjölkprodukter, ju större orten är, har närmast hänfört sig till mjölk och smör. För den förra produkten var den

supistuneet niin, että kuorimattoman maidon käyttö, joka tehdaspaikkakunnilla oli 1113 litraa, oli „muissa suurissa kaupungeissa”, missä kulutus oli pienin, vain 933 l; kuoritun maidon merkitys taas oli kaikkialla varsin vähäpätöinen. Kun Helsingin maitomenot olivat, kulutetusta määrästä huolimatta, pienemmät kuin „muissa suurissa kaupungeissa”, tämä johtuu siitä, että maidon hinta täällä oli alempi kuin keskimäärin muissa paikkakuntaryhmissä. Voin kulutus oli keskimääräistä suurempi tehdaspaikkakunnilla, 51.8 kg, ja „muissa suurissa kaupungeissa”, 47.9 kg, mutta huomattavasti pienempi pääkaupungissa, 40.9 kg, siis vain $\frac{1}{6}$ ensiksi mainitusta kulutuksesta. Ravinnon kokonaisbudjetissa olikin voimenojen osuus 14.3 % tehdasyhdyskunnissa ja vain 10.4 % pääkaupungissa; tämä siitä huolimatta, että voin hinta keskimäärin oli korkeampi viimeksi mainitulla paikkakunnalla, missä ilmeisesti käytettiin enemmän kallista meijerivoita kuin muualla. Aivan päinvastainen kuin maidon ja voin oli kerma käytön erillaisuus; kun helsinkiläisperhe keskimäärin käytti 52 l kermaa, oli vastaava luku tehdasryhmässä 5.7 l, siis noin $\frac{1}{9}$ edellisestä. Toisin kaupungeissa yleensä ostettiin runsaammin kermaa kuin maaseudulla, mutta kulutus oli kuitenkin „muissa suurissa kaupungeissa” paljon vähemmän kuin puolet, 19.5 l, ja pikkukaupungeissa taas lähes $\frac{1}{4}$ pääkaupungin määrästä, 10.6 l. Näin ollen kermamenojen merkitys muualla oli varsin vähäinen, 0.7—2.1 % ravintomenoista ja vain Helsingissä se tuli huomattavaksi menoeräksi, jonka osuus oli 6.0 % eli lähes sama kuin kahvin ja suurempi kuin sokerin tässä ryhmässä. Juuston kulutus oli kaikissa neljässä ryhmässä varsin mitätön, joskin se oli jonkun verran suurempi suuremmilla paikkakunnilla kuin pienemmillä.

Margarinin kulutus oli suurin pienissä kaupungeissa ja pienin tehdasyhdyskunnissa.

Aivan poikkeuksellisen tasaiset olivat eri paikkakuntaryhmissä lihamenojen osuudet ravinnon kokonaismenoista, noin 11.0—11.5 %. Sitä vastoin eri lihalaatujen kulutuksessa oli huomattavissa varsin tuntuviakin eroavaisuuksia. Niinpä tuoreen nautan- ja sianlihan kulutus, mikä tehdaspaikkakunnilla oli miltei yhtä suuri, 36.8 ja 34.9 kg, oli muualla varsin erilainen; sianlihan kokonaiskulutus, kun niin hyvin tuore kuin suolattu otetaan huomioon, oli tehdaspaikkakunnilla 39.6 kg, pikkukaupungeissa 34.0 kg, „muissa suurissa kaupungeissa” 29.6 kg ja Helsingissä 28.0 kg eli lähes 30 % pienempi kuin ensiksi mainitussa ryhmässä. Sitä vastoin olivat tuoreen nautanlihan kulutusmäärät 36.8, 32.3, 38.5 ja 48.2 kg; siis kulutus oli lähes 50 % korkeampi Helsingissä kuin pikku-

kvantitativa minskningen sådan, att förbrukningen av oskummad mjölk, som på fabriksorterna uppgick till 1113 l, i „övriga stora städer”, där den var minst, utgjorde blott 933 l; den skummade mjölken åter spelar överallt en mycket liten roll. När mjölkutgifterna i Helsingfors, oberoende av den förbrukade mängden voro mindre än i „övriga stora städer”, beror detta därpå, att mjölkpriset här varit lägre än inom andra ortsgrupper i genomsnitt. Smörförbrukningen har på fabriksorterna varit över medeltalet, 51.8 kg, och i „andra stora städer” likaså, 47.9 kg, men betydligt mindre i huvudstaden, 40.9 kg, motsvarande endast $\frac{1}{6}$ av förstnämnda förbrukning. Av totalbudgeten för livsmedel utgjorde smörutgifternas andel 14.3 % i fabrikskommunerna och blott 10.4 % i huvudstaden; detta trots att smörpriset i medeltal varit högre på sistnämnda ort, där det tydligen förbrukats mera av det dyra mejerismöret än annorstädes. I jämförelse med mjölk och smör varierade förbrukningen av gräddor på rakt motsatt sätt; medan en helsingforsfamilj i medeltal förtärde 52 l gräddor, utgjorde motsvarande tal inom fabriksgruppen 5.7 l eller omkring $\frac{1}{9}$ av det förra. Visserligen inköptes i städerna gräddor över huvud taget långt mera än på landsbygden, men det oaktat var förbrukningen i „övriga stora städer” mycket mindre än hälften, 19.5 l, och i småstäderna åter ej ens $\frac{1}{4}$, 10.6 l, av huvudstadens. Följaktligen är gräddutgiftens betydelse annorstädes ringa, 0.7—2.1 % av utgifterna för föda, och blott i Helsingfors är densamma en avsevärd post, vars andel är 6.0 % eller nästan som kaffets och större än sockrets inom denna grupp. Ostförbrukningen är i alla fyra grupper minimal, om ock något större på större orter än på mindre.

Margarinförbrukningen var störst i de små städerna och minst i fabrikskommunerna.

Exceptionellt jämn var inom ortsgrupperna köttutgifternas andel av totalutgifterna för föda, omkring 11.0—11.5 %. Förbrukningen av olika slag av kött uppvisade däremot rätt stora skillnader. Exempelvis i fråga om färskt nötkött och fläsk, som på fabriksorter förbrukades i nästan samma mängder, 36.8 och 34.9 kg, förelåg annorstädes en rätt betydande skillnad; totalförbrukningen av fläsk, då såväl färskt som saltat beaktas, var på fabriksorterna 39.6 kg, i småstäderna 34.0 kg, i „övriga stora städer” 29.6 kg och i Helsingfors 28.0 kg eller bortåt 30 % mindre än inom förstnämnda grupp. Däremot utgjorde förbrukningsmängderna av färskt nötkött 36.8, 32.3, 38.5 och 48.2 kg, alltså var förbrukningen i Helsingfors inemot 50 % högre än i småstäderna,

kaupungeissa, missä se oli pienin. Vasikan- ja n. s. muun lihan kulutukseen nähden, johon m. m. lampanliha ja varsinkin jauheliha kuuluvat, on todettavissa suunnilleen sama eroavaisuus kuin nautanlihaan nähden, joten Helsinki tässäkin edusti suurinta kulutusta. Vasikanlihan laatuun nähden on vielä huomautettava, että se, hinnan suuresta eroavaisuudesta päättäen, oli suurimmalta osalta varsin vaatimatonta juottamattoman pikkivasikan lihaa tehdaspaikkakunnilla ja pikkukaupungeissa, jota vastoin suurissa kaupungeissa on ostettu paljon kalliimpaa ja hienompaa, ainakin jonkun verran juotetun vasikan lihaa. — Verrattaessa vastaavasti makkaran, leikkeleiden y. m. s. valmiin ruoan kulutusta huomataan kulutuksen pääkaupungissa ja „muissa suurissa kaupungeissa“ olleen lähes kaksi kertaa suuremman kuin molemmissa muissa ryhmissä. — Tuoreetta kalaa on tehdaspaikkakunnilla kulutettu verraten vähän, vain 23.7 kg, jota vastoin määrä muissa ryhmissä oli hieman 40 kg:a suurempi. Ilmeisesti johtuen siitä, että kaikki „muiden suurten kaupunkien“ ryhmän paikkakunnat samoin kuin Helsinki ovat meren rannalla, oli tuoreen silakan kulutus näissä kahdessa ryhmässä noin kaksi kertaa molempien muiden ryhmien silakan kulutusta suurempi. Suolattua kalaa, varsinkin suolattua silakkaa, on Helsingissä käytetty enemmän kuin muualla.

Viljatuotteiden kulutuksesta johtuvat menot ovat kaikissa ryhmissä merkitykseltään melkein yhtä suuret, noin 20 % ravintomenoista, mutta sekä ostettuihin viljalaatuihin että valmistusasteeseen nähden on todettavissa varsin suuria eroavaisuuksia. Niinpä leipämenot Helsingissä olivat noin 4 kertaa jauhomenoja suuremmat, kun taas tämä suhde pienemmille paikkakunnille siirryttäessä asteittain muuttui jauhojen eduksi, joten tehdaspaikkakunnilla suhde oli miltei päinvastainen, leipämenot 4.9 % ja jauhomenot 12.8 % ravintomenoista. Tämä eroavaisuus johtui tietysti siitä, että kaupunkilaisoloissa ostetaan leipä valmiina leipurilta, kun taas pienemmissä, maaseutua muistuttavissa oloissa leivotaan suurin osa leivästä kotona. Merkittävää on, että kaikissa ryhmissä kahvileipä-y. m. s. menot olivat noin 40 % leivän kokonaismenoista. Kun tästä menoerästä, johon sisältyy niin hyvin varsinaisesta kahvileivästä ja pikkuleivistä kuin hienoista leivoksista ja kaakuista johtuneita menoja, on ollut mahdotonta saada tietoja määristä, ei voida arvostella ostetun laadun kalleutta eri paikkakuntaryhmissä. Kuten taulukosta 21 nähdään, on kaikkea ruokaleipää käytetty enimmänsä pääkaupungissa ja vähimmänsä tehdaspaikkakunnilla; kuitenkin voidaan todeta, että edellisen ryhmän kulutuksen kohoaminen on erilainen eri leipälää-

där den var minst. Med avseende på förbrukningen av kalv- och s. k. annat kött, vartill räknas bl. a. fårkött och å synnerhet malet kött, kan konstateras ungefär samma skiljaktigheter som i fråga om nötkött, och representerade alltså Helsingfors även här den största förbrukningen. Med avseende på kalvköttets kvalitet bör ännu framhållas, att detsamma, att döma av den stora pris-skillnaden, på fabriksorterna och i småstäderna merendels utgjorts av enkel spädkalv, varemot i större städer förtärts mycket dyrare och finare kött av åtminstone i någon mån gödd kalv. — Enahanda jämförelse beträffande korv, charkuteri- o. a. dyl. färdigberedd vara utvisar, att förbrukningen i Helsingfors och „övriga stora städer“ var närapå dubbelt så stor som inom de båda andra grupperna. — Förbrukningen av färsk fisk var jämförelsevis liten på fabriksorterna, endast 23.7 kg, varemot beloppet inom övriga grupper var något större än 40 kg. Tydligt av den anledning, att samtliga orter inom gruppen „övriga stora städer“ i likhet med Helsingfors ligga vid havskusten, var förbrukningen av färsk strömming inom dessa två grupper ungefär dubbelt så stor som inom de båda andra grupperna. Salt fisk, speciellt salt strömming, har i Helsingfors förtärts i större mängd än annorstädes.

Utgifterna för förbrukade spannmålsprodukter äro inom samtliga grupper relativt taget ungefär lika stora, omkring 20 % av livsmedelsutgifterna, men såväl med avseende på sädeslag som förädlingsform framträda stora skiljaktigheter. Sålunda voro brödutgifterna i Helsingfors omkring 4 gånger så stora som mjölutgifterna, en proportion, som vid övergång till mindre orter successivt förändras till mjölets fördel, så att proportionen för fabriksorterna är nästan omvänd, i det att brödutgifterna utgjorde 4.9 % och mjölutgifterna 12.8 % av livsmedelsutgifterna. Olikiheten beror givetvis därpå, att i stadsförhållanden brödet köpes färdigt hos bagaren, medan i enklare, landsliknande förhållanden största delen av brödet bakas hemma. Antecknas här, att inom samtliga grupper utgifterna för kaffebröd m. m. dyl. belöpte sig till omkring 40 % av totalutgifterna för bröd. Då det beträffande denna post, vari ingå utgifter för både vanligt kaffebröd, småbröd, finare bakelser och kakor, icke varit möjligt att erhålla kvantitetsuppgifter, kan man icke bedöma de olika brödslagens dyrhet inom ortsgrupperna. Såsom synes av tabell 21, är förbrukningen av allt slags matbröd störst i huvudstaden och minst på fabriksorterna; konstateras kan dock, att förbrukningsöverskottet inom sistnämnda grupp är olika

tuihin nähden. Kun kovan ruisleivän kulutus on noussut noin puolta suuremmaksi, on pehmeätä ruisleipää käytetty $3\frac{1}{2}$ kertaa ja muuta ruokaleipää, mihin lähinnä hiiva- ja n. s. ranskanleipä tai muu vehnäinän ruokaleipä kuuluvat, noin 6 kertaa enemmän pääkaupungissa. Vielä huomattavammat ovat eroavaisuudet jauhojen kulutukseen nähden. Kun tehdaspaikkakunnilla ruisjauhoja käytettiin 212 kg, oli vastaava luku Helsingissä 6.8 kg eli siis noin $\frac{1}{30}$ edellisestä; vehnäjauhoihin nähden ei menojen erilaisuus ollut näin valtava, vaan kulutus oli kaikissa kolmessa muussa ryhmässä paitsi Helsingissä noin 110 kg ja pääkaupungissa 77 kg. Väimeinen jauhoerä, „muut jauhot”, johon ryhmään ohra-, peruna- y. m. s. jauhot kuuluvat, ei kulutusmäärältään ollut missään ryhmässä tärkeä tekijä; kuitenkin senkin ryhmän kulutus oli Helsingissä vain 7.3 kg ja tehdaspaikkakunnilla 19.3 kg. Suurimomenot olivat leipä- ja jauho-menoihin verrattuna varsin vähäpätöisiä: 2.9 % ravintomenoista maaseudun yhdyskunnissa, hieman pienemmät kaupungeissa ja 2.0 % Helsingissä. Tämä suurimokulutuksen erilaisuus johtui yksinomaan erisuuruudesta riisisuurimoiden käytöstä, kun taas kaurasuurimoita kulutettiin 23—24 kg ja „muuta suurimoita”, pääasiassa manna- ja ohra-suurimoita, noin 10 kg kaikissa neljässä paikkakuntaryhmässä. Riisisuurimoiden käyttö oli, samoin kuin jauhojen, suurin tehdaspaikkakunnilla, 23.8 kg eli suunnilleen yhtä suuri kuin kaurasuurimoiden, ja pienin Helsingissä, 14.9 kg. Jotta voitaisiin verrata viljatuotteiden kokonaiskulutusta eri ryhmissä, on leipä muunnettu jauhoiksi ottamalla huomioon se jauhomäärä, mikä tarvitaan 1 leipäkilon valmistamiseen. Tällöin saadaan ruokaleivän, jauhojen ja suurimoiden kokonaiskulutukseksi 460 kg tehdaspaikkakunnilla, 420 kg pikkukaupungeissa, 390 kg „muissa suurissa kaupungeissa” ja 330 kg Helsingissä. Kun otetaan huomioon, että perheen kustannukset edellä mainittujen ruokatarvikkeiden hankkimiseksi olivat suunnilleen samat kaikissa paikkakuntaryhmissä, voidaan todeta, miten paljon valmiin leivän ostaminen koretti tämän ryhmän kustannuksia. Niissä perheissä, jotka itse leipoivat kotonaan, nämä kustannukset ilmeisesti osaksi ovat löydettävissä toisten menoerien, kuten sekä maidon, voin että lämmitysmenojen kohdalta, osaksi ne taas, kuten kotona suoritettuun työhön nähden, ovat jääneet arvioimattomina tilinpäiden ulkopuolelle.

Perunamenot olivat niin hyvin absoluuttisesti kuin suhteellisesti hieman suuremmat Helsingissä kuin muualla. Tämä ei kuitenkaan johtunut kulu-

med avseende på olika brödsorter. Medan förbrukningen av hårt rågröd varit omkring hälften större i huvudstaden, har där förtärts $3\frac{1}{2}$ gånger så mycket mjukt rågröd och omkring 6 gånger så mycket annat matbröd, vartill närmast räknas jäst- och s. k. franskt bröd eller annat matbröd av vete. Ännu större äro skiljaktigheterna i fråga om mjölförbrukningen. Medan på fabriksorterna använts 212 kg rågmjöl, är motsvarande tal för Helsingfors 6.8 kg, vilket utgör omkring $\frac{1}{30}$ av det förra; med avseende på vetemjöl var skillnaden mellan utgifterna icke så ofantlig, utan utgjorde förbrukningen inom alla tre grupper utom Helsingfors omkring 110 kg och i huvudstaden 77 kg. Den sista av mjölposterna, „annat mjöl”, vartill hör korn-, potatis- o. a. dyl. mjöl, spelar i fråga om förbrukningens storlek ingen större roll inom någon grupp; likväl förbrukas även av dessa mjölslag i Helsingfors endast 7.3 kg och på fabriksorterna 19.3 kg. Grynutgifterna voro i jämförelse med utgifterna för bröd och mjöl rätt obetydliga: 2.9 % av livsmedelsutgifterna i samhällena på landet, något mindre i städerna och 2.0 % i Helsingfors. Denna växlande grynförbrukning beror uteslutande på den större eller mindre användningen av risgryn, medan åter förbrukningen av havregryn uppgick till 23—24 kg och av „andra gryn”, huvudsakligen manna- och korngryn, till omkring 10 kg i alla fyra ortsgrupper. Användningen av risgryn, liksom av mjöl, var störst på fabriksorterna, 23.8 kg eller ungefär lika stor som havregrynskonsumtionen, och minst i Helsingfors, 14.9 kg. För möjliggörande av en jämförelse av den totala förbrukningen av spannmålsprodukter inom grupperna har brödet omräknats i mjöl under beaktande av den mängd mjöl, som åtgår vid tillverkning av 1 kg bröd. Härvid erhålles för matbröd, mjöl och gryn en totalförbrukning av 460 kg på fabriksorterna, 420 kg i småstäderna, 390 kg i „övriga stora städer” och 330 kg i Helsingfors. Tager man i betraktande, att familjens kostnader för anskaffning av förenämnda födoämnen voro ungefär desamma i alla ortsgrupper, kan man konstatera, i vilken hög grad kostnaderna inom denna grupp stegrats genom inköp av färdigt bröd. I fantiljer, som baka brödet hemma, återfinnas kostnaderna delvis under andra rubriker, såsom mjölk, smör ävensom bränsleutgifter, delvis åter, nämligen i fråga om det hemma utförda arbetet, äro desamma icke uppskattade i penningar och ingå därför ej i räkenskaperna.

Utgifterna för potatis voro såväl absolut som relativt något större i Helsingfors än annorstädes. Detta berodde dock icke på större förbrukning,

tuksen suuremmuudesta; päinvastoin oli kulutusmäärä täällä jonkun verran pienempi kuin tehdas- ja pikkukaupunkikunnissa, joskin suurempi kuin „muissa suurissa kaupungeissa”, mutta hinta oli pääkaupungissa korkeampi, aiheuttaen kustannusten suuruuden. „Muiden juurikasvien ja vihanneksien” ryhmän menot nousivat varsin huomattavasti siirryttäessä maaseutuyhdyskunnista suuriin kaupunkeihin. Niinpä muiden juurikasvien menot olivat tehdaspaikkakunnilla 39 markkaa ja Helsingissä 56 markkaa, samoin menot vihanneksista vastaavasti nousivat 41:stä 101 markkaan, siis noin $2\frac{1}{2}$ -kertaisiksi. Hedelmämenot, jotka samoin kuin vihannesmenot ovat elintason korkeutta hyvin kuvaavia, olivat edellisessä ryhmässä 163 ja jälkimmäisessä 409 markkaa, osoittaen elintason olleen ainakin näissä suhteissa Helsingissä korkeamman kuin pienemmillä paikkakunnilla.

Kahvimenot olivat absoluuttisesti suurimmat Helsingissä, 841 markkaa, sitten tehdasyhdyskunnissa, 761 markkaa, ja muissa kaupungeissa pienimmät, 695 markkaa. Kun ravinnon kokonaismenot olivat suurimmat Helsingissä, eivät kahvimenot suhteellisesti olleet tärkeimmät täällä, vaan tehdasyhdyskunnissa. Verrattaessa kahvin kulutusmääriä, jotka olivat suurimmat tehdaspaikkakunnilla, on otettava huomioon, että kaupungeissa ja varsinkin pääkaupungissa on suhteellisen paljon käytetty paahdettua kahvia, joka siis on sekä kalliimpaa että riittävämpää kuin raaka kahvi, koska viimeksi mainittu paahdettaessa menettää noin $\frac{1}{5}$:n painostaan. Kun Helsingissä paahdetun kahvin kulutus oli noin puolta suurempi kuin paahattamattoman, oli edellisen käyttö „muissa suurissa kaupungeissa” vain puolet jälkimmäisestä ja muilla paikkakunnilla noin $\frac{1}{4}$ siitä.

Absoluuttiset sokerimenot samoin kuin sokerin kulutus olivat varsin samanlaiset eri paikkakuntaryhmissä. Kun toiselta puolen pääkaupungissa ilmeisesti on käytetty enemmän huokeyhintaista kristallisokeria kuin muualla, jossa palasokeria on runsaammin kulutettu, ja toisaalta ravinnon kokonaismenot ovat suuremmat pääkaupungissa, on sokerin osuus kuitenkin pienempi pääkaupungissa kuin muissa paikkakuntaryhmissä.

Virvoitus- y. m. juomamenot olivat kaikissa ryhmässä varsin mitättömiä, mutta pääkaupungissa ne kuitenkin olivat 2—3 kertaa suuremmat kuin muissa paikkakuntaryhmissä.

tvärtom var denna här i någon mån mindre än i fabriks- och småstadssamhällena, men dock större än i „övriga stora städer”, men priset var i huvudstaden högre, därav den större kostnaden. Utgifterna inom gruppen „övriga rotfrukter och grönsaker” stegrades högst avsevärt från landsamhällena till de stora städerna. Sälunda utgifterna för övriga rotfrukter på fabriksorterna 39 mark och i Helsingfors 56 mark, liksom utgifterna för grönsaker 41 resp. 101 mark, alltså en ökning till ungefär det $2\frac{1}{2}$ -dubbla. Utgifterna för frukt, vilka i likhet med utgifterna för grönsaker äro synnerligen belysande i fråga om levnadsstandarden, utgjorde inom den förra gruppen 163 och inom den senare 409 mark, varav framgår, att levnadsstandarden åtminstone i dessa hänseenden var högre i Helsingfors än på de mindre orterna.

Utgifterna för kaffe voro absolut taget störst i Helsingfors, 841 mark, näst störst i fabriks-samhällena, 761 mark, och minst i övriga städer, 695 mark. Enär totalutgifterna för livsmedel voro störst i Helsingfors, var relativtalet för kaffeutgifter icke högst här, utan i fabriks-samhällena. Vid en jämförande granskning av de förbrukade mängderna kaffe, vilka voro störst i fabriks-samhällena, bör tagas i betraktande, att i städerna och synnerligast i huvudstaden i rätt stor utsträckning använts rostade kaffe, som alltså är både dyrare och drygare än råkaffe, eftersom det sistnämnda vid rostning förlorar ungefär $\frac{1}{5}$ av sin vikt. Medan förbrukningen av rostade kaffe i Helsingfors var ungefär hälften större än av orostat, utgjorde proportionen mellan det förra och det senare i „övriga stora städer” endast $\frac{1}{2}$ och på andra orter omkring $\frac{1}{4}$.

De absoluta utgifterna för socker såväl som sockerförbrukningen voro mycket jämna inom de olika ortsgrupperna. Enär å ena sidan i huvudstaden tydligen använts mera av det billiga kristallsockret än annorstädes, där i stället använts mera bitsocker, och å andra sidan totalutgifterna för livsmedel äro störst i huvudstaden, är sockrets andel av nämnda totalutgifter mindre i huvudstaden än i övriga ortsgrupper.

Utgifterna för läsk- m. fl. drycker voro inom samtliga grupper minimala, men dock i huvudstaden 2—3 gånger så stora som i övriga ortsgrupper.

VI. Kokoonpanoltaan erilaisten perheiden elinkustannukset.

Edellä on tarkastettu perheiden elinkustannuksia eri yhteiskunta-, vauraus- ja paikkakuntaryhmissä ja näiden eri tekijöiden vaikutusta elintapoihin ja kulutussuhteisiin. Olisi kuitenkin erittäin tärkeätä ja mielenkiintoista tutkia saman perheen kehitystä koko sen olemassaolon aikana, t. s. alkaen lapsen syntymisen jälkeen, lapsiluvun lisääntyessä, sitten lapsien ollessa kouluasteella ja lopuksi niiden tullessa ansiokykyisiksi sekä sen jälkeen siirryttyä pois, alkuperäisen avioparin jäädessä jälleen kahden. Kun tällainen, lähes ihmisen iän käsittävä tutkimus on käytännössä mahdoton, on koetettu saavuttaa sama päämäärä jakamalla tilinpitoperheet siten, että eri ajanjaksot perheen kehityksessä saataisiin valaistuksi. Tällöin on jaon perustaksi otettu sekä lapsiluku että vanhimman lapsen ikä, joka tavallaan osoittaa perheen ikää. Jotta perheen kokoonpanon ja sen kestävyysajan vaikutukset kävisivät mahdollisimman selvästi ilmi, on tähän selvitykseen otettu vain sellaiset perheet, joissa ei ole vieraita ruokakunnan jäseniä, kuten täysihoitolaisia, vuokralaisia j. n. e. Suuremman yhtenäisyyden saavuttamiseksi on myös vain keskimäiset menoryhmät otettu huomioon, jolloin siis erikoisen pieni- tai suurituloiset perheet on suljettu tämän vertailun piiristä. Kun tässäkin otetaan huomioon eri paikkakuntien kalleus ja siihen liittyvä rahan erilainen ostovoima, on alimassa kalleusryhmässä, s. o. tehdaspaikkakunnilla, menoraajoiksi otettu 15 000—22 500 markkaa, seuraavassa ryhmässä 18 000—27 000 markkaa, „muissa suurissa kaupungeissa” 21 000—31 500 markkaa ja Helsingissä 24 000—36 000 markkaa. Virkamiesryhmän vähälukuisuuden ja suuremman hajanaisuuden johdosta ei tätä selvitystä ole ulotettu heihin, vaan rajoitettu työläis- ja toimenhaltijaryhmiin, jotka seuraavassa on käsitelty yhdessä. Täten perheiden erilaisen kokoonpanon vaikutusta elinkustannuksiin selvittävä elinkustannustutkimuksen osa perustuu 276 perheen tilinpitoon, jotka jakautuvat seuraavasti.

VI. Levnadskostnaderna inom familjer med olika sammansättning.

Ovan har granskats familjernas levnadskostnader inom olika social-, välstands- och ortsgupper ävensom dessa faktorens inverkan på levnadssätt och konsumtionsförhållanden. Det vore dock av stor vikt och stort intresse att undersöka en och samma familjs utveckling under hela dess tillvaro, med andra ord följa med förändringarna i en barnlös ung familjs livsföring efter det första barnets födelse, medan barnantalet växer, medan barnen äro i skolåldern och när de slutligen bliva förvärvsdugliga och sedan lämna hemmet, så att föräldrarna änyo bliva på tu man hand. Enär en dylik undersökning, omfattande närapå en mansålder, är praktiskt utförbar, har man sökt vinna samma syfte genom en sådan gruppering av bokföringsfamiljerna, att de olika skedena i familjens utveckling bliva belysta. Till grund för indelningen har härvid lagts såväl barnantalet som det äldsta barnets ålder, vilken på sätt och vis uttrycker familjens ålder. För att den inverkan familjens sammansättning och varaktighet utövar, måtte framgå så tydligt som möjligt, har denna utredning grundats enbart på familjer, vilka icke haft främmande medlemmar i hushållet, såsom inackorderade, hyresgäster o. s. v. Likaså ha för åstadkommande av större enhetlighet blott de mellersta utgiftsgrupperna tagits i betraktande, varvid alltså alla familjer med synnerligen små eller stora inkomster lämnats å sido vid denna jämförelse. Då även här beaktas dyrheten på de olika orterna och penningens därav betingade olika köpkraft, har till utgiftsgränser för den lägsta dyrhetsgruppen, alltså för fabriksorterna, tagits 15 000—22 500 mark, för följande grupp 18 000—27 000 mark, för „övriga stora städer” 21 000—31 500 mark och för Helsingfors 24 000—36 000 mark. På grund av tjänstemannagrupperns fåtalighet och mindre enhetliga struktur har utredningen icke utsträckts till densamma, utan begränsning skett till arbetar- och befattningshavargrupperna, vilka i det följande behandlas som en enda grupp. Den del av denna levnadskostnadsundersökning, som avser att belysa det inflytande familjens sammansättning utövar på levnadskostnaderna, grundar sig på bokföringen inom 276 familjer, vilka fördela sig på följande sätt.

	Perheiden luku Antal familjer	Kuluttajajyksiköjä perhettä kohden Konsumtionsenheter per familj	Tulot perhettä kohden Inkomst per familj mk	Menot perhettä kohden Utgift per familj mk
Lapsettomat perheet — Barnlösa familjer	12	1.90	30 390	25 948
Perheitä, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnets ålder var				
alle 7 vuotta — under 7 år				
1 lapsi — 1 barn	30	2.10	23 880	24 027
2—3 lasta — 2—3 barn	44	2.47	22 163	22 408
7—14 vuotta — 7—14 år				
1 lapsi — 1 barn	25	2.72	28 010	27 333
2—3 lasta — 2—3 barn	66	3.50	24 553	25 102
4 t. us. lapsia — 4 l. flere barn	24	4.31	23 840	24 165
yli 14 vuotta — över 14 år				
1 lapsi — 1 barn	10	2.84	22 606	23 270
2—3 lasta — 2—3 barn	36	4.09	26 387	26 982
4 t. us. lapsia — 4 l. flere barn	29	5.80	23 492	23 810

Yllä olevassa yhdistelmässä tulojen ja menojen vaihtelut eri perheryhmissä johtuvat suurelta osalta siitä, että niissä ryhmissä, joissa on suhteellisen paljon pääkaupunkilaisia perheitä, on — rahan erilaisesta ostokyvystä riippuen — keskimäärin korkeammat tulot ja menot kuin muissa ryhmissä; täten eroavaisuudet osaksi ovat vain näennäisiä.

Tulojen jakautuminen oli pääryhmittäin näissä eri perhemuodoissa seuraava.

I sammanställningen här ovan bero inkomsternas och utgifternas varierande belopp inom olika familjegrupper till stor del därpå, att i de grupper, vilka innehålla proportionsvis talrika huvudstadsfamiljer, inkomsterna och utgifterna — till följd av penningens olika köpkraft — i medeltal äro högre än i andra grupper; skiljaktigheterna äro sålunda till en del endast skenbara.

Inkomsternas fördelning på huvudgrupperna var inom de olika familjetyperna följande.

22. Tulot %:ina. — Inkomster i %.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

	Lapsettomat perheet Barnlösa familjer	Perheet, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnet var							
		alle 7 vuotta under 7 år		7—14 vuotta 7—14 år			yli 14 vuotta över 14 år		
		1 lapsi barn	2—3 lasta barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia 4 l. flera barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia 4 l. flera barn
Tulot — Inkomster									
Päämiehen — Huvudmannens	86.9	95.4	93.9	87.5	91.1	88.8	88.1	78.8	79.9
rahassa — kontant	85.4	92.5	89.5	82.8	87.0	86.3	82.6	76.6	73.4
luonnossa — in natura	1.5	2.9	4.4	4.7	4.1	2.5	5.5	2.2	6.5
Vaimon — Hustruns	11.4	2.4	2.9	7.1	2.5	4.5	3.7	6.1	2.6
Lästen maksut — Barnens bidrag	—	—	—	0.3	0.4	1.8	1.7	11.1	12.2
Oma asunto — Egen bostad	0.5	0.6	0.9	3.4	2.8	2.4	1.2	1.5	1.5
Lahjat — Gåvor	0.8	0.7	0.4	1.0	0.9	0.6	0.1	0.3	0.8
Muut — Övriga	0.4	0.9	1.9	0.7	2.3	1.9	5.2	2.2	3.0
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Niinkuin tästä taulukosta käy ilmi, olivat, kuten luonnollista onkin, vaimon tulot tärkeimmät, 11.4 %, lapsettomissa perheissä, missä vaimoa eivät lapset ja niiden hoito sido kotiin. Seuraavissa ryhmissä vaimon tulot vaihtelivat tärkeideltään,

Såsom av tabellen framgår; voro helt naturligt hustruns inkomster mest betydande, 11.4 %, i barnlösa familjer, där hon icke är bunden vid hemmet av barn och barnavård. I de följande grupperna voro hustruns inkomster av växlande

mutta niitä esiintyi kuitenkin varsin lapsirikkaisakin perheissä, missä ilmeisesti näitä tuloja tarvittiin niin kipeästi, että kodin ja lasten hoidon vaatimukset osittain täytyi syrjäyttää. Lasten osallisuus perheen tulojen muodostumiseen on tietysti västä kolmessa viimeisessä ryhmässä merkittävämmässä määrässä mahdollinen, ja kahdessa viimeisessä, missä siis vanhimman lapsen ikä oli yli 14 vuoden ja missä useampia lapsia kuului perheeseen, nousi lasten osuus enemmän kuin 10 %:iin perheen kokonaistuloista.

Huomattavampia eroavaisuuksia kuin tuloihin aiheutti kuitenkin perheen kokoonpano menojen jakautumiseen. Kun tulot olivat suunnilleen samansuuruiset, huomaa tällöin perheenjäsenten luvun lisääntyessä menojen painopisteen yhä enemmän siirtyneen varsinaisten välttämättömien menojen eli n. s. toimeentulomenojen osalle.

betydelse, men förekommo dock t. o. m. i mycket barnrika familjer, uppenbarligen emedan behovet av dessa inkomster där var så trängande, att hemmets och barnavårdens krav måste delvis åsidosättas. Bidrag av barnen till ökande av familjens inkomster kan självfallet i högre grad förekomma blott inom de tre sista grupperna, och inom de två sista, där alltså äldsta barnet var över 14 år gammalt och flere än ett barn funnos, stiger barnens andel till mer än 10 % av familjens totala inkomster.

Större skiljaktigheter än med avseende på inkomsterna vållar dock familjens sammansättning beträffande utgifternas fördelning. Då inkomsterna voro ungefär lika stora, förmärkes här vid ökat medlemsantal en allt starkare förskjutning av utgifternas tyngdpunkt till de nödvändiga eller s. k. existensutgifterna.

23. Kokoonpanoltaan erilaisten perheiden menojen jakautuminen %:ina. — Utgifternas fördelning, i %, i familjer med oika sammansättning.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

Perheiden kokoonpano Familjernas sammansättning	Laps- tomat perheet Barn- lässä familjer	Perheet, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnet var							
		alle 7 vuotta under 7 år		7—14 vuotta 7—14 år			yli 14 vuotta över 14 år		
		1 lapsi barn	2—3 lasta barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia i. flera barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia i. flera barn
Perheiden luku — Antal familjer	12	30	44	25	66	24	10	36	29
Kuluttajayksiköitä perhettä kohden Konsumtionsenheter per familj	1.9	2.1	2.47	2.72	3.50	4.30	2.84	4.09	5.8
Menot — Utgifter									
Ravinto — Föda	32.9	39.5	43.7	39.8	46.5	52.5	48.6	50.2	60.6
Ruokailu kodin ulkopuolella — Förtäring utom hemmet	2.2	3.3	1.7	1.7	1.8	1.5	1.4	2.1	0.9
Tupakka — Tobak	2.6	2.6	2.7	2.1	2.4	2.8	0.9	1.9	2.0
Asunto — Bostad	17.9	15.5	14.2	19.2	15.7	14.9	16.6	13.6	12.4
Lämpö ja valo — Värme och lyse	3.2	4.0	4.5	3.9	4.3	4.6	4.5	4.2	4.4
Vaatetus — Beklädnad	9.1	8.0	7.6	7.4	7.9	6.2	8.0	7.5	5.2
Jalkineet — Skodon	3.1	3.4	3.5	2.9	3.8	3.4	2.7	3.9	3.6
Kalusto — Inventarier	8.5	4.5	4.6	4.0	2.7	2.2	2.9	1.8	1.2
Verot — Skatter	5.8	5.1	5.1	5.2	4.7	3.2	4.6	4.5	2.6
Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	0.6	0.5	0.3	0.7	0.3	0.2	0.3	0.4	0.2
Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	0.8	0.8	1.4	1.4	1.1	0.9	0.8	0.6	0.7
Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	—	0.1	0.1	1.4	0.4	0.4	1.0	1.4	0.2
Kirjallisuus y. m. s. — Litteratur m. m. dyl.	2.4	1.7	1.3	1.5	1.2	0.7	1.3	1.2	0.5
Pesu, puhtaus y. m. — Tvätt, renhållning m. m.	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	1.0	0.8	0.7
Sauna, parturi — Bad, barberare	1.1	1.1	1.2	1.2	0.9	1.2	0.5	1.0	0.7
Saira- ja terveydenhoito — Sjuk- och hälso- vård	1.4	1.9	1.7	1.5	1.5	1.0	1.5	1.5	1.2
Kotiapulaiset y. m. s. — Hembiträden m. m. dyl.	0.1	0.6	0.5	0.1	0.1	0.3	(0.02)	(0.04)	0.5
Matkat — Resor	2.2	2.3	1.5	2.2	1.5	1.4	1.6	1.5	0.9
Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd	1.7	1.3	0.5	0.7	0.7	0.2	0.7	0.5	0.2
Huvitukset, urheilu — Förströelse, sport	1.5	0.8	0.8	0.7	0.5	0.2	0.2	0.4	0.3
Korot — Räntor	0.6	0.5	0.6	0.5	0.2	0.7	0.1	0.1	0.4
Muut — Andra	1.2	1.5	1.5	1.0	0.9	0.7	0.8	0.9	0.6
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Menoissa on ennen kaikkea huomattava ravintomenojen tuntuva lisääntyminen perheen kasvaessa; kun lapsettomassa perheessä ravintomenojen osuus oli lähes $\frac{1}{3}$ kokonaismenoista, oli vastaava osuus perheissä, joissa oli 4 tai useampia lapsia, yli 50 %, jopa viimeisessä ryhmässä, missä vanhimman lapsen ikä on yli 14 vuotta, hieman yli 60 %. Tämä ravintoerän osuuden kasvaminen supisti vastaavasti miltei kaikkia muita menoja. Ainoastaan lämpö- ja valo- sekä jalkineenot osoittivat nekin jonkun verran lisääntymistä perheenjäsenten luvun kasvaessa, mutta tämä nousukaan ei ollut aivan säännöllistä. Asuntomenot olivat suurimmat neljännessä ryhmässä, t. s. perheissä, joissa on 1 lapsi, jonka ikä on 7—14 vuoden välillä, 19.2 % kokonaismenoista, ja pienimmät kahdessa viimeisessä ryhmässä, 13.6 ja 12.4 %.

Kun verrataan erisuuruisten perheiden asunnon suuruutta huoneluvun nojalla arvioituna, saadaan seuraava yhdistelmä.

	1 huone 1 rum		1 huone ja keittiö 1 rum och kök		2 t. us. huoneita ja keittiö 2 l. flere rum och kök	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Lapsettomat perheet — Barnlösa familjer	3	25.0	8	66.7	1	8.3
Perheet, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnet var						
alle 7 vuotta — under 7 år						
1 lapsi — 1 barn	11	36.6	17	56.7	2	6.7
2—3 lasta — 2—3 barn	15	34.1	28	63.6	1	2.3
7—14 vuotta — 7—14 år						
1 lapsi — 1 barn	9	36.0	14	56.0	2	8.0
2—3 lasta — 2—3 barn	17	25.8	46	69.7	3	4.5
4 t. us. lapsia — 4 l. flere barn	8	33.3	14	58.4	2	8.3
yli 14 vuotta — över 14 år						
1 lapsi — 1 barn	1	10.0	7	70.0	2	20.0
2—3 lasta — 2—3 barn	8	22.2	26	72.2	2	5.6
4 t. us. lapsia — 4 l. flere barn	5	17.2	24	82.8	—	—

Asunnon huonelukuun ei perheen suuruus tai sen perheenjäsenten ikä näytä vaikuttaneen. Kaikissa ryhmissä olivat 1 huoneen ja keittiön asunnot tavallisimmat, ja joskin voitiin todeta 1 huoneen asuntojen pientä vähenemistä suuremmissa perheissä, tämä vähentyminen koskee myös 2 huoneen ja keittiön asuntoja, joten 1 huoneen ja keittiön asuntojen osuus vastaavasti lisääntyi. Näin ollen perheen kasvaminen aiheutti suurenevaa asuintiheyttä ja liika-ahtautta, sikäli kuin ei tuloja vastaavasti saatu lisääntymään. Vastaavaa elinkannan alenemista on todettavissa ryhmä ryhmältä melkein kaikkiin menoihin nähden. On kuitenkin huomattava, että kalustomenojen suuruus näyttää osaksi

Bland utgifterna märkes framför allt en betydande ökning av utgifterna för föda vid familjens tillväxt; medan i den barnlösa familjen födoämnesutgifternas andel utgjorde inemot $\frac{1}{3}$ av totalutgifterna, utgjorde motsvarande andel i familjer med 4 barn eller flere över 50 % och i den sista av de grupper, inom vilka äldsta barnet är över 14 år gammalt, något över 60 %. Denna tillväxt i livsmedelsposten verkade i motsvarande grad minskande på nästan alla andra utgifter. Endast utgifterna för värme och lyse samt skodon utvisade även de en viss ökning med familjens tillväxt, men denna ökning var ej ensregelbunden. Bostadsutgifterna voro störst i fjärde gruppen, d. v. s. i familjer med 1 barn, vars ålder är 7—14 år, 19.2 % av totalutgifterna, och minst i de två sista grupperna, 13.6 och 12.4 %.

Ädä man jämför bostadens storlek enligt antalet rum i familjer av olika storlek, erhålles följande sammanställning.

Bostadens rumsantal synes icke påverkas av familjens storlek eller av familjemedlemmarnas ålder. Inom samtliga grupper äro bostäder om 1 rum och kök de vanligaste, och även om för större familjer kan konstateras en svag minskning av antalet enrumsbostäder, gäller detta också i fråga om bostäder med 2 rum och kök, varför procenttalet för bostäder om 1 rum och kök ökades i motsvarande mån. Familjens tillväxt medförde sålunda en allt större boendetäthet och trångboddhet, för såvitt inkomsterna icke kunde höjas i samma grad. En motsvarande nedgång i levnadsstandard från grupp till grupp kan konstateras för nästan alla utgifter. Märkas bör dock, att

riippuvan perheen iästä; lapsettomassa, siis monessa tapauksessa verraten vastaperustetussa, perheessä, missä kotia juuri varustetaan ja pannaan kuntoon, oli kalustomenojen osuus 8.5 %. Myös nuorissa lapsiperheissä, joissa vanhimman lapsen ikä oli pienempi kuin 7 vuotta, oli kalustomenoja noin 4.5 %, mutta siitä ne vähenivät, ollen vain 1.2 % vanhemmissa, lapsirikkaissa perheissä. Kun ravinto-, asunto-, valo- ja lämpö-, vaatetus- ja jalkineenot sekä verot lasketaan yhteen, nähdään, että nämä välttämättömät menot muodostivat 74.2 % lapsettomissa perheissä ja 80 % nuorissa perheissä, nousten lapsiluvun lisääntyessä, kunnes ne viimeisessä ryhmässä olivat noin 90 %. Näin ollen ei suurissa perheissä muiden, n. s. sivistysmenojen osalle jäänyt paljon käytettäväksi, vaan nämä menot supistuivat aivan mitättömiin määrin.

Huolimatta ravintomenojen absoluuttisesta ja suhteellisesta noususta perheen suuretessa, eivätkä ne kuitenkaan kasvaneet samassa suhteessa kuin perheen kuluttajajaksikkömäärä, vaan ravintomenot kuluttajajaksikköä kohden alenivat lähes 5 000 markasta lapsettomissa tai nuorissa 1-lapsen perheissä noin 2 500 markkaan viimeisessä lapsirikkaassa ryhmässä. Tällainen menojen supistus edellyttää, sikäli kuin ravinnontarve on saatava jossain määrin tyydytetyksi, ravinnon kokoonpanon muutumista ja siirtymistä suhteellisesti huokeampiin ruoka-aineisiin. Tämän valaisemiseksi esitetään seuraavassa taulukossa eri ravintomenojen suhteellista tärkeyttä osoittavia lukuja.

Tärkeimpään ruoka-aineryhmään, maitotaloustuotteisiin, nähden voidaan todeta tämän ryhmän osuuden olevan pienimmän lapsettomissa perheissä ja nuorissa 1-lapsen perheissä, 31.5 ja 31.8 %, kun taas muissa ryhmässä tämä prosenttiluku vaihteli 33—35:n välillä. Vaikkei maitotaloustuotteiden kokonaismenojen merkityksessä voida havaita suurempia muutoksia, on siihen kuuluvien eri ravintotarvikkeiden menoista selvästi huomattavissa, kuinka perheen erilainen kokoonpano painaa niihin leimansa. Niinpä maitomenot olivat pienimmät lapsettomissa perheissä, 13.5 %, ja suurimmat lapsirikkaissa perheissä, varsinkin niissä ryhmässä, missä vanhimman lapsen ikä oli alle 14 vuoden; näissä ne nousivat yli 20 %:n. Hieman pienempi, 18.6 %, tämä osuus oli suurissa perheissä, joissa vanhimman lapsen ikä oli yli 14 vuoden ja joissa ilmeisesti pieniä lapsia oli verraten vähän. Voimien osuus vaihteli verraten vähän, ollen pienin nuorissa lapsiperheissä ja suurin vanhemmissa perheissä, missä oli 1 lapsi; neljä lasta käsittä-

inventarieutgiftens storlek delvis synes bero av familjens ålder; i en barnlös, alltså i många fall rätt nybildad familj, vans hem just inredes och uppbyggdes, utgör inventarieutgiftens andel 8.5 %. Även i unga familjer med barn, där äldsta barnet är yngre än 7 år, uppgick inventarieutgiften till omkring 4.5 %, men därefter avtog densamma och utgör blott 1.2 % i äldre, barnrika familjer. Sammanräknas utgifterna för föda, bostad, lyse och värme, beklädnad och skodon samt skatter, finner man, att dessa oundgängliga utgifter utgjorde 74.2 % i barnlösa familjer, 80 % i unga familjer och stego med barnantalet ända till omkring 90 % i den sista gruppen. I stora familjer blev sålunda icke mycket öfver för övriga utgifter, de s. k. kulturutgifterna, utan inskränkte sig dessa till minimala belopp.

Trots att födoämnesutgifterna absolut och relativt ökas med familjens storlek, tillväxte desamma likväl icke i samma proportion som familjens konsumtionsenhetsantal, utan avtogo livsmedelsutgifterna per konsumtionsenhet från inemot 5 000 mark i barnlösa eller ock unga 1-barnsfamiljer till omkring 2 500 mark i den sista, barnrika gruppen. En dylik inskränkning av utgifterna förutsätter, för såvitt näringsbehovet dock måste åtminstone i någon mån tillfredställas, att födans sammansättning förändras och övergång sker till relativt billigare födoämnen. För belysande av detta anföras i följande tabell sifferuppgifter öfver de olika livsmedelsutgifternas relativa betydelse.

Med avseende på den viktigaste födoämnesgruppen, mjölkhus-hållningsprodukter, kan konstateras, att denna grupps andel är minst i barnlösa familjer och unga 1-barnsfamiljer, 31.5 och 31.8 %, medan procentalet inom andra grupper växlar mellan 33 och 35. Ehuru relativtalet för mjölkhus-hållningsprodukternas totalutgifter icke visa större variationer, kan ur utgifterna för hithörande olika födoämnen tydligt utläsas, huru familjens olika sammansättning här spelar in. Sålunda voro mjölkutgifterna minst i barnlösa familjer, 13.5 %, och störst i barnrika familjer, i synnerhet inom de grupper, där det äldsta barnets ålder understeg 14 år och där flera barn funnos; här stego utgifterna till över 20 %. Något mindre, 18.6 % var denna andel i stora familjer, där det äldsta barnets ålder översteg 14 år och där antagligen antalet småbarn var rätt ringa. Smörutgifternas andel varierade rätt litet och var minst i unga familjer med barn och störst i äldre familjer med 1 barn; i familjer med fyra barn nedgingo smörutgifterna i någon

24. Kokoonpanoltaan erilaisten perheiden ravintomenojen jakautuminen, %:ina. — Födoämnesutgifternas fördelning, i %, i familjer med olika sammansättning.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

	Lapset- tomat per- heet Barn- lösa familjer	Perheet, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnet var							
		alle 7 vuotta under 7 år		7—14 vuotta 7—14 år			yli 14 vuotta över 14 år		
		1 lapsi barn	2—3 lasta barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia l. flere barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia l. flere barn
Maitotaloustuotteet — Mjölkkprodukter	31.5	31.8	34.2	34.2	33.4	35.3	34.3	33.4	33.4
maito — mjölk	13.5	16.8	20.2	15.5	17.8	20.2	15.0	15.9	18.6
kerma — grädde	4.3	3.2	1.8	4.6	1.8	2.0	4.1	2.5	0.9
voi — smör	12.4	10.8	11.5	13.1	13.0	12.7	14.4	14.2	13.5
juusto — ost	1.3	1.0	0.7	1.0	0.8	0.4	0.8	0.8	0.4
Margariini — Margarin	1.9	1.8	2.9	2.0	2.4	3.4	1.4	1.9	3.4
Rasva ja ihra — Fett och flott	0.4	0.5	0.4	0.4	0.6	0.6	0.4	0.6	0.7
Munat — Ägg	2.8	2.5	2.0	3.3	2.1	1.4	2.2	2.2	1.3
Liha — Kött	11.9	12.0	12.0	10.6	10.6	9.2	12.5	12.1	9.8
Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	4.7	3.9	2.4	3.3	2.9	2.2	3.1	3.4	2.1
Kala — Fisk	2.5	2.6	3.1	3.9	2.8	2.6	4.0	3.4	2.5
Viljatuotteet — Spannmålsprodukter	18.5	19.6	19.4	19.0	21.4	22.4	19.2	20.5	23.5
Leipä — Bröd	11.6	12.5	8.3	9.9	10.0	8.7	8.9	10.5	7.6
ruokaleipä — matbröd	6.4	6.7	4.6	6.3	6.1	6.5	5.6	6.9	5.6
ruis — råg	3.9	4.2	3.1	3.6	3.5	4.9	3.0	4.3	3.7
muu — annat	2.5	2.5	1.5	2.7	2.6	1.6	2.6	2.6	1.9
kahvileipä y. m. — kaffebröd m. m.	5.2	5.8	3.7	3.6	3.9	2.2	3.3	3.6	2.0
Jauhot — Mjöl.	5.2	4.9	8.6	6.8	8.7	10.6	8.3	7.5	12.8
ruis — råg	0.5	0.7	3.3	1.4	3.2	4.4	2.6	2.8	6.0
vehnä — vete	4.2	3.8	4.6	4.9	4.9	5.0	5.0	4.2	5.6
muut — annat	0.5	0.4	0.7	0.5	0.6	1.2	0.7	0.5	1.2
Suurimot — Gryn	1.7	2.2	2.5	2.3	2.7	3.1	2.0	2.5	3.1
Perunat — Potatis	2.8	3.4	3.2	3.3	4.0	4.0	3.7	3.8	4.7
Muut juurikasvit ja vihannekset — Andra rotfrukter och grönsaker	1.6	1.6	1.1	1.4	1.1	0.8	1.2	1.1	0.7
Hedelmät — Frukt	3.3	3.2	1.9	2.8	1.8	1.2	1.6	2.0	1.2
Kahvi — Kaffe	6.5	5.6	6.3	5.9	6.3	6.8	7.0	5.8	7.1
Soikeri — Socker	6.0	5.9	6.9	5.8	6.7	7.1	6.4	6.2	7.0
Olut, kalja y. m. — Öl, svagdricka m. m.	1.6	1.4	1.0	0.8	0.8	1.1	0.5	1.0	0.8
Muut — Andra	4.4	4.2	3.2	3.3	3.1	1.9	2.5	2.6	1.8
Yhteensä — Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

vissä perheissä voimenot vähenivät jonkun verran, kun sitä vastoin margariinimenot huomattavasti nousivat, täten selvästi osoittaen siirtymistä huokeampaan tarvikkeeseen. Kerma- ja juustomenot vähenivät huomattavasti perheen suurentuessa, edelliset enemmän kuin 1/4:aan pienten perheiden vastavista menoista. Myös munien aiheuttamat menot kuuluvat niihin, joita tarvittaessa supistetaan varsin voimakkaasti, joten niiden osuus vaihteli 3.3 %:sta 1.3 %:iin. Varsinaiset lihamenot olivat verraten tasaiset, pysyttellen 10—12 %:ssa; ainoastaan 4:n tai useamman hengen perheissä ne menivät hie- man 10 %:n alapuolelle. Sitä vastoin ryhmän „leikkeleet, makkara y. m.” menot pienenevät selvästi perheen kasvaessa, 4.7 %:sta lapsettomissa

män, medan däremot margarinutgifterna märkbart stego, vilket tydligt utvisar övengång till billigare födoämnen. Utgifterna för grädde och ost minskades betydligt med familjens tillväxt, de förra mer än till 1/4, av motsvarande utgifter i de små familjerna. Även utgifterna för ägg höra till de utgifter, vilka efter behov starkt inskränkas, så att deras andel varierade från 3.3 till 1.3 %. De egentliga köttutgifterna voro rätt stabila och höllo sig mellan 10 och 12 %; endast i familjer på 4 personer eller mera gingo de något under 10 %. Däremot minskades utgifterna inom gruppen „charkuterivaror, korv m. m.” tydligt vid familjens tillväxt, från 4.7 % i barnlösa till 2.2 och 2.1 % i barnrika familjer. Ehuru icke lika

2.2 ja 2.1 %:iin lapsirikkaissa perheissä. Joskaan ei yhtä säännöllisesti eikä yhtä voimakkaasti kuin edellä mainitun ryhmän menot vähenivät kalamenotkin merkitykseltään, kun perhe sen jäsenluvun noustessa supisti ravintomenojaan.

Viljatuotteet kuuluvat ilmeisesti välttämättömyystarvikkeisiin, jotka merkitykseltään kasvavat, kun menojen supistamiseksi siirrytään huokeampiin ravintotarvikkeisiin. Niinpä näiden menojen osuus nousi 18.5 %:sta lapsettomissa perheissä aina 23.5 %:iin suurissa perheissä. Tämä menosuuden kasvu koski lähinnä ruisjauhoja, joiden menot 0.5 %:sta lapsettomissa perheissä nousivat 4.4 ja 6.0 %:iin 4 tai useampia lapsia käsittävässä perheissä. Kun leivän ja jauhojen kulutuksen suhde, kuten aikaisemmin on huomautettu, on hyvin erilainen eri paikkakuntaryhmissä, on seuraavassa laskettu yhteen leipä- ja jauhomenot eri viljalaadun mukaan; tällöin olivat ruisleipä- ja jauhomenot 4.4 % lapsettomissa perheissä, 4.9 ja 5.6 % 1-lapsen, 6.4—7.1 % 2—3 lapsen ja 9.3—9.7 % 4 tai useamman lapsen perheissä. Vastavat luvut vehnä- ja hiivaleipä- sekä vehnäjauhomenoihin nähden olivat 6.7, 6.3 ja 7.6 %, 6.1—7.5 % ja 6.6—7.5 %. Täten siis vehnämenot olivat suhteellisesti varsin samanlaiset eri perheryhmissä, ja vasta suurissa lapsiperheissä olivat ruismenot vehnämenoja suuremmat. Kahvileipä- y. m. s. menot taas supistuivat 5.8 %:sta nuorissa 1-lapsen perheissä aina 2.2 ja 2.0 %:iin suurissa lapsiperheissä. Suurimot kuuluivat, samoin kuin ruisjauhot ja leipä, myös niihin suhteellisesti huokeisiin elintarvikkeisiin, joiden merkitys ravintobudjetissa kasvoi perheen suurentuessa. Samaan n. s. välttämättömyysmenojen ryhmään kuuluivat myös perunamenot, joiden osuus nousi 2.8 %:sta lapsettomissa perheissä 4.7 %:iin suurimmissa perheissä. Sitä vastoin sekä muiden juurikasvien ja vihanneksien että hedelmien kulutus on katsottu ylellisyyskulutukseen kuuluvaksi, jota menoja supistettaessa voidaan tuntuvasti rajoittaa. Mutta kahvia ei sen sijaan ole luettu ylellisyystarvikkeisiin, vaan sen merkitys ravintobudjetissa on pysynyt suurin piirtein muuttumattomana; onpa sen osuus hieman lisääntynytkin lasten tultua vanhemmiksi ja siirtyessä kahvinjuojiin. Ja sokerimenot seurasivat miltei samansuuruisina kahvimenojen pieniä heilahduksia ryhmästä toiseen.

Kun edellisessä on suhdelukujen avulla esitetty ravintobudjetin kokoonpanossa perheen suurentuessa tapahtuvia muutoksia, esitetään seuraavassa taulukossa eri ravintoaineiden kulutusmääriä näissä eri perheryhmissä perhettä kohden laskettuina.

reglbundet och ej heller lika kraftigt som utgifterna i nyssnämnda grupp, minskades fiskutgifternas relativtal, då familjen vid ökat medlemsantal inskränkte sina utgifter för livsmedel.

Spannmålsprodukterna höra med all tydlighet till de nödvändiga artiklarna, vilkas relativa betydelse tilltager, då för nedbringande av utgifterna övergång sker till billigare födoämnen. Sålunda ökades dessa utgifters andel från 18.5 % i barnlösa familjer ända till 23.5 % i stora familjer. Denna ökning av relativtalet gällde närmast rågmjöl, för vilket utgifterna stego från 0.5 % i barnlösa familjer till 4.4 och 6.0 % i familjer med 4 barn eller mera. Då proportionen mellan förbrukat bröd och förbrukat mjöl, såsom tidigare påpekats, är mycket olika inom olika ortgrupper, äro i det följande utgifterna för bröd och mjöl sammanslagna enligt sädeslag; härvid utgjorde utgifterna för rågbröd och mjöl 4.4 % i barnlösa familjer, 4.9 och 5.6 % i 1-barns-, 6.4—7.1 % i 2—3-barnsfamiljer och 9.3—9.7 % i familjer med 4 barn eller mera. Motsvarande tal för vete- och jästbröds- samt vetemjölutgifterna utgjorde 6.7, 6.3 och 7.6 %, 6.1—7.5 % och 6.6—7.5 %. Härvid voro alltså veteutgifterna relativt taget mycket jämna inom olika familjegrupper och endast i familjer med stort barnantal voro utgifterna för råg större än de för vete. Utgifterna för kaffebröd m. m. dyl. åter nedgingo från 5.8 % i unga familjer med 1 barn ända till 2.2 och 2.0 % i barnrika familjer. Gryn hörde liksom rågmjöl och bröd till de jämförelsevis billiga födoämnen, vilkas roll inom livsmedelsbudgeten växte med familjens storlek. Till samma grupp av s. k. oundgängliga utgifter hörde jämväl utgifterna för potatis, vilkas andel ökades från 2.8 % i barnlösa familjer till 4.7 % i de största familjerna. Däremot har förbrukningen av såväl övriga rotfrukter och grönsaker som frukt ansetts tillhöra lyxförbrukningen, vilken kan avsevärt inskränkas för begränsande av utgifterna. Däremot har kaffe icke betraktats som lyxartikel, utan har dess betydelse inom livsmedelsbudgeten förblivit i stort sett oförändrad eller till och med något ökad, då barnen blivit äldre och övergått till kaffedrickning. Och sockerutgifterna följde med nästan lika stora belopp kaffeutgifternas små variationer från en grupp till en annan.

Medan i det föregående med hjälp av relativtal visats förändringarna i livsmedelsbudgetens sammansättning vid familjens tillväxt, utvisar följande tabell de förbrukade mängderna av olika födoämnen per familj inom dessa olika familjegrupper.

25. Kokoonpanoltaan erilaisten perheiden ravinnon kulutusmäärät perhettä kohden. — Förbrukade kvantiteter födoämnen per familj i familjer med olika sammansättning.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

	Lapset- tomat perheet Barn- lösa familjer	Perheet, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnet var								
		alle 7 vuotta under 7 år		7—14 vuotta 7—14 år			yli 14 vuotta över 14 år			
		1 lapsi barn	2—3 lasta barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia i flera barn	1 lapsi barn	2—3 lasta barn	4 t. us. lapsia i flera barn	
Maito, kuorimaton — Mjolk, oskummad l.	578	811	958	833	1 008	1 254	851	1 072	1 333	
Kerma — Grädde	25	19	11	33	14	18	29	22	8	
Voi — Smör	32	31	36	43	47	51	52	59	61	
Juusto — Ost	5	4	3	5	4	2	4	5	3	
Margariini — Margarin	9	9	16	11	16	24	8	14	27	
Rasva ja ihra — Fett och flott	2	3	2	3	4	5	3	4	6	
Munat — Ägg	kpl. st. 211	196	172	295	173	153	213	254	169	
Liha — Kött	kg 70	76	84	80	87	83	102	112	99	
tuore — färskt	» 64	67	80	75	81	77	93	105	85	
naudan — nötsian — fläsk	» 28	29	32	33	35	33	46	47	35	
muu — annat	» 15	20	29	23	27	26	24	36	32	
säilönpantu — konserverat	» 21	18	19	19	19	18	23	22	18	
Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, kory m. m.	» 6	9	4	5	6	6	9	7	14	
Kala — Fisk	» 23	21	13	20	20	18	22	29	22	
tuore — färsk	» 34	38	45	64	51	55	71	73	62	
silakka — strömming	» 21	24	31	46	34	37	49	48	35	
muu — annan	» 10	11	11	19	16	18	20	25	19	
säilönpantu — konserverad	» 11	13	20	27	18	19	29	23	16	
Ruokaleipä — Matbröd	» 13	14	14	18	17	18	22	25	27	
ruis- {kova — räg- {härt {pehmeä — mjukt	» 103	131	92	130	136	175	127	193	164	
muu — annat	» 24	15	11	16	27	31	19	22	31	
Jauhot — Mjöl	» 46	81	59	69	64	114	58	116	94	
ruis — räg-vehnä — vete	» 33	35	22	45	45	30	50	55	39	
muut — annat	» 87	92	185	151	229	311	210	231	452	
Suurimot — Gryn	» 14	19	91	42	108	161	88	115	256	
Perunat — Potatis	» 66	66	82	97	105	115	105	102	159	
Kahvi — Kaffe	» 7	7	12	12	16	35	17	14	37	
Sokeri — Socker	» 24	36	44	44	55	69	41	60	79	
	5 l. 53	77	80	78	109	119	99	121	160	
	kg 12	14	17	16	19	24	21	20	28	
	» 74	75	86	83	101	113	96	108	128	

Kuten on luonnollistakin, nousivat useimpien tarvikkeiden kulutusmäärät perheen suurentuessa, mutta nousun suuruus vaihteli varsin huomattavasti eikä suinkaan aina vastannut perheen jäsenluvun lisäystä. Suoranaista absoluuttisten kulutusmäärien alenemista voidaan todeta kermaan, juustoon ja muniin nähden; kerman kulutus oli suurin, 33 l, keski-ryhmän perheissä, s. o. 1-lapsen perheissä, missä vanhimman lapsen ikä vaihteli 7—14 vuoteen, ja pienin, 8 l, viimeisen ryhmän lapsirikkaissa perheissä. Juustomäärät, jotka kaikissa ryhmissä olivat varsin vähäiset, alenivat aivan säännöllisesti lapsiluvun lisääntyessä. Aivan niin säännöllisiä

Säsom naturligt är, ökades för de flesta födoämnen förbrukningsmängderna vid familjens tillväxt, men i fråga om storleken varierade ökningen högst betydligt och motsvarade ingalunda alltid ökningen i familjens medlemsantal. En direkt minskning av de absoluta förbrukningsmängderna kan konstateras i fråga om grädde, ost och ägg; gräddförbrukningen var störst, 33 l, i familjer tillhörande den mellersta grupp, inom vilken familjerna ha ett barn och äldsta barnets ålder utgjorde 7—14 år, och minst, 8 l, i de barnrika familjerna inom den sista gruppen. Ostförbrukningen, som inom samtliga grupper var minimal, minskades

eivät munien kulutuksen muutokset olleet, mutta sama suunta on niihinkin nähden ilmeisesti todettavissa, ja pienimmät munamäärät tapaa 4:n tai useamman lapsen perheissä. — Maitomäärät nousivat varsin herkästi heti lapsiperheisiin siirryttäessä, 40 % verrattaessa lapsettoman ja nuoren 1-lapsen perheen maidonkulutusta; ja kulutus kasvoi eri ikäisissä perheissä aina lapsiluvun lisääntyessä. Merkillä voidaan kuitenkin panna, että perheissä, joissa vanhimman lapsen ikä oli yli 14 vuoden, eivät kulutetut maitomäärät ole kuluttajayksikköä kohden laskettuina niin suuret kuin vastaavasti yhtä monilapsisten perheiden, joissa vanhimman lapsen ja siis ilmeisesti muidenkin lasten ikä oli alempi. Voimäärät nousivat samoin miltei säännöllisesti perheen kasvaessa, mutta nousu oli kuitenkin suhteellisesti pienempi kuin maidonkulutuksen vastaava lisääntyminen. Margariinin kulutuksen muutokset olivat hieman erillaiset ja säännötömmämmät kuin edellä mainittujen tarvikkeiden. Kuitenkin voidaan todeta, että kulutus oli varsinaisissa suurissa perheissä, joissa oli 4 tai useampia lapsia, kasvanut suhteellisesti yhtä paljon tai enemmän kuin perheen kuluttajayksikkömäärä, joten ilmeisesti oli säästäväisyssyistä siirrytty voista margariiniin. Myös rasvan ja iheran kulutus, joskin itsessään varsin vähäpätöinen, kuului niihin, jotka kasvavat samassa suhteessa kuin perheetkin. Näin ei ole lihan ja makkaran käytön laita; edellisen kulutus tosin lisääntyi perheen suureutuessa ja oli suurimmillaan vanhemmissa perheissä, joissa oli 1—3 lasta, mutta aleni absoluuttisestikin 4:n tai useamman lapsen perheissä. Kaikissa lapsiperheissä, mutta varsinkin suuremmissa, oli kuluttajayksikköä kohden laskettu määrä pienempi kuin lapsettomissa. Eri lihalajeista lisääntyi sianlihan kulutus enemmän kuin muiden lajien. Makkara-y. m. valmis ruoka taas kuului niihin tarvikkeisiin, joiden absoluuttinen kulutus pysyi melkein samana kaikissa ryhmissä, mikä itse asiassa perheen samanaikaisesti suureutuessa merkitsi huomattavaa kulutuksen suhteellista supistumista. Kalan kulutus seurasi joustavammin kuin lihan perheen suurenemista ja sen tarpeiden vastaavaa kasvamista, mutta suurissa perheissä on tätäkin kulutusta supistettu. Animaalisiin ravintotarvikkeisiin nähden edellä todettu kulutuksen suhteellinen supistaminen miltei kaikkien laatuojen kohdalta oli osittain korvattu vegetabiilisten tarvikkeiden lisääntyneellä käytöllä. Tässä suhteessa tulivat varsinkin viljatuotteet kysymykseen; tosin ruokaleivän kulutus lapsettomista perheistä viimeisen ryhmän suuriin perheisiin ei noussut kuin 103 kg:sta 164 kg:aan, mutta kun jauhojen kulutus vastaavasti ko-

regelbundet vid växande barnantal. Ej fullt så regelbundet växlade äggförbrukningen, men samma tendens kan även här tydligt skönjas, och den minsta äggkonsumtionen förekommer i familjer med 4 barn eller mera. — Mjölkförbrukningen var synnerligen känslig och steg genast i familjer med barn, för en ung familj med 1 barn med 40 % i förhållande till en barnlös familj, och växte inom olika gamla familjer alltid med barnantalet. Antecknas kan likväl, att i familjer, där det äldsta barnets ålder översteg 14 år, de förbrukade mjölmängderna per konsumtionsenhet icke äro så stora som i familjer med lika många barn, inom vilka det äldsta barnet och följaktligen även de övriga barnen tydligen voro yngre. Smörkonsumtionen steg likaså nästan regelbundet vid familjens tillväxt, men stegringen var dock relativt taget mindre än motsvarande ökning av mjölkförbrukningen. Margarinförbrukningen växlade något annorlunda och mindre regelbundet än konsumtionen av nyssnämnda matvaror. Konstateras kan dock, att i direkt stora familjer, sådana med 4 barn eller mera, förbrukningen relativt taget ökats lika mycket eller mera än familjens konsumtionsenhetstal, vilket tyder på en av sparsamhetsskäl betingad övergång från smör till margarin. Även förbrukningen av fett och flott, ehuru obetydlig i och för sig, hörde till den konsumtion, som tillväxer i samma proportion som familjen. Så är icke fallet beträffande kött och korv; köttförbrukningen ökades visserligen med familjens storlek och var störst i äldre familjer med 1—3 barn, men nedgick t. o. m. absolut taget i familjer med 4 barn eller mera. I samtliga familjer med barn, men synnerligast i större sådana, var kvantiteten per konsumtionsenhet mindre än i barnlösa familjer. Med avseende på olika köttsorter ökades konsumtionen av fläsk mera än konsumtionen av övriga slag. Korv o. a. färdigtillredd mat hörde däremot till de födoämnen, för vilka den absoluta förbrukningen var ungefär densamma i alla grupper, vilket i själva verket, då familjen samtidigt tillväxer, innebar en betydande relativt inskränkning av förbrukningen. Fiskförbrukningen följde mera elastiskt än köttförbrukningen familjens tillväxt och det därmed växande behovet, men i stora familjer har även denna förbrukning inskränkts. Den nyss konstaterade relativa inskränkning i konsumtionen av nästan samtliga animaliska livsmedel hade delvis ersatts genom en ökad användning av vegetabiliska livsmedel. I detta avseende kommo särskilt spannmålsprodukterna i fråga; visserligen ökades icke förbrukningen av matbröd mer än från

hosi 87 kg:sta 452 kg:aan eli enemmän kuin viisinkertaiseksi, saadaan muuntamalla leipä jauhoiksi yhteenlasketuksi kilomääräksi 170 kg lapsettomissa ja 583 kg suurissa perheissä, mikä siis merkitsee $3\frac{1}{2}$ -kertaista nousua. Kun kuluttajayksikkömäärä perhettä kohden oli vastaavasti kolminkertaistunut, oli siis leipäviljan kulutus suhteellisestikin kasvanut. Aivan vastaava oli suurimomäärän kehitys, joka määrä kasvoi hieman enemmänkin kuin perheen suuruus, 24 kg:sta lapsettomissa 79 kg:aan suurissa perheissä. Eri viljalajien kulutuksen suuruutta kuvastaa se seikka, että ruisjauhojen ja leivän kulutus, jälkimmäinen muunnettuna jauhoiksi, nousi noin 5-kertaiseksi ja vehnäjauhojen ja leivän vain 2-kertaiseksi; toisin sanoen perheen suurentuessa siirryttiin yhä enemmän huokeampiin ruisjauhoihin. — Perunain kulutus seurasi yleensä hyvin tasaisesti perheen suuruuden muutoksia, joten niiden käyttö näyttää pysyvän suhteellisesti melkein yhtä suurena eri suuruisissa perheissä. Myöskin sokerin kulutus seurasi jossain määrin perheen kasvua; sen kokonaiskulutus lisääntyi 74 kg:sta lapsettomissa perheissä 128 kg:aan suuremmissa perheissä eli n. 75 %; kun kuitenkin perheiden keskimääräinen kuluttajayksikkömäärä nousi vastaavasti 200 %, on itse asiassa huomattava supistus ollut välttämätön. — Varsinaisten ravintotarvikkeiden ohella esitetään taulukossa ravintoarvoa vaille olevan nautintoaineen, kahvin, kulutteen ole supistettu yhtä paljon kuin sokeriin ynnä moneen muuhun tärkeään tarvikkeeseen nähden. Aivan perheen kuluttajayksikkömäärää vastaavaa nousua ei kahvin kulutus osoita, mutta se on kuitenkin 12 kg:sta lapsettomissa perheissä nousut 28 kg:aan suurissa perheissä.

VII. Elannon ravintoarvo.

Ravinnon kulutusmäärien nojalla on, käyttäen hyväksi Maatalousseurojen keskusliiton ruokatalousvaliokunnan hyväksymiä eri ravintoaineiden kaloriamääriä, seuraavassa laskettu elannon ravintoarvo eri yhteiskunta- ja vaurausryhmissä. Tällöin ovat laskelmien pohjana n. s. nettokaloriat laskettuina päivää ja kuluttajayksikköä kohden. Kun ei ole saatu kaikkien elintarvikkeiden määrätietoja, kuten hedelmien, vihannesten, kahvi- ja pik-

103 kg i barnlösa familjer till 164 kg i den sista gruppens stora familjer, men då mjölförbrukningen på motsvarande sätt ökats från 87 till 452 kg eller till mer än det femdubbla, får man genom att uttrycka bröd i mjöl en sammanlagd vikt-mängd av 170 kg i barnlösa och 583 kg i stora familjer, vilket innebär en stegring till det $3\frac{1}{2}$ -dubbla. Då konsumtionsenhetstalet per familj samtidigt tredubblats, har alltså förbrukningen av brödsäd t. o. m. relativt taget ökats. På motsvarande sätt har grynförbrukningen gestaltat sig, i det att densamma tillväxte mera än familjens storlek, från 24 kg i barnlösa till 79 kg i stora familjer. Belysande för förbrukningen av olika sädeslag är den omständigheten, att förbrukningen av rågmjöl och -bröd, det senare uttryckt i mjöl, ökades till ungefär det 5-dubbla samt av vetemjöl och -bröd blott till det 2-dubbla; med andra ord vid familjens tillväxt övergick man i allt högre grad till det billigare rågmjölet. — Förbrukningen av potatis följde i regel mycket jämnt familjens växlande storlek, så att densamma synes relativt taget vara ungefär lika stor i familjer av olika storlek. Även sockerförbrukningen följde i någon mån familjens tillväxt; totalförbrukningen ökades från 74 kg i barnlösa familjer till 128 kg eller med c:a 75 % i de största familjerna; då likväl familjernas genomsnittliga konsumtionsenhetstal samtidigt steg med 200 %, har i själva verket en avsevärd inskränkning varit av nöden. — Vid sidan av förbrukningen av egentliga födoämnen, belyser tabellen även förbrukningen av ett njutningsmedel utan näringsvärde, kaffe. Märkligt nog har förbrukningen av kaffe icke inskränkts i samma grad som förbrukningen av socker och många andra viktiga artiklar. Någon stegring i fullt samma proportion som familjens konsumtionsenhetstal utvisar kaffe-förbrukningen icke, men den har dock ökats från 12 kg i barnlösa familjer till 28 kg i stora familjer.

VII. Födans näringsvärde.

Med ledning av de förbrukade livsmedelsmängderna och med tillhjälp av de kalorital, som de finska lantbrukssällskapens centralförbunds kosthållsutskott fastställt för olika livsmedel, har i det följande uträknats födans näringsvärde inom olika social- och välståndsgupper. Beräkningarna ha härvid grundats på de s. k. nettokalorierna uträknade per dag och konsumtionsenhet. Då kvantitetssuppgifter icke erhållits för vissa

kuleipien, säilykkeiden, makeisten y. m. s., eikä myöskään kodin ulkopuolella nautittujen aterioiden kaloria-arvoa ole voitu laskea, eivät seuraavassa esitetyt kaloriamäärät edusta koko ravintokulutuksen ravintoarvoa. Niiden elintarvikkeiden, joista puuttuu tietoja kulutusmääristä, ja ulkona syönnin aiheuttamien menojen osuus ravinnon kokonaismenoista oli työläisperheissä 11.0 %, toimenhaltijoilla 13.0 % ja virkamiehillä 18.6 %. Kun kuitenkin ainakin osa edellä mainituista tarvikkeista kuuluu sisältämäänsä kaloriamäärään nähden suhteellisesti kalliisiin elintarvikkeisiin, ei ravinnon kokonaiskaloriamäärästä puuttune suhteellisesti aivan yhtä paljon kuin menoista.

Kaloriamäärä kuluttajyksikköä ja päivää kohden oli, edellä esitetyt varaukset huomioon ottaen, eri yhteiskuntaryhmissä seuraava:

	Kalorioja		Kalorier
Työläisruokakunnissa	2 969	Arbetsarhushäll	2 969
Toimenhaltijaruokakunnissa	2 997	Befattningshavarhushäll	2 997
Virkamiesruokakunnissa	2 962	Tjänstemannahushäll	2 962

Elannon ravintoarvo oli, kuten edellä näkyy, miltei sama kaikissa kolmessa ryhmässä. Kun kuitenkin virkamiesten ravintobudjetista suhteellisesti suurempi osa kuin muissa ryhmässä on jäänyt kalorialaskujen ulkopuolelle, oli ehkä kaloriamäärä heidän piirissään hieman suurempi kuin muissa.

Vaurauden vaikutus ravinnon kaloriamääriin oli seuraava:

Menot kuluttajyksikköä kohden, mk Utgift per konsumtionsenhet, mk	Työläiset	Toimenhaltijat	Virkamiehet
	Arbetare	Befattningshavare	Tjänstemän
	Kalorioja — Kalorier		
alle — under 3 750	2 366	2 665	} 2 617
3 750— 5 000	2 837	2 710	
5 000— 6 250	3 027	2 885	
6 250— 7 500	3 193	2 990	
7 500— 8 750	3 308	3 036	} 2 757
8 750—10 000	3 397	3 193	
10 000—11 250	3 259	2 954	
11 250—15 000	} 3 396	} 3 384	3 051
15 000—18 750			3 163
18 750 tai enemmän — l. mera			3 358

livsförnödenheter, såsom frukt, grönsaker, kaffe och småbröd, konserver, sötsaker m. fl. dyl. och då det ej heller varit möjligt att uträkna kalorivärdet av måltider utom hemmet, representera kaloritalen här nedan icke näringsvärdet av totala livsmedelsförbrukningen. Utgifterna för de livsförnödenheter, för vilka uppgifter om den förbrukade mängden saknas, samt för förtäring utom hemmet utgjorde i arbetarfamiljerna 11.0 %, bland befattningshavarna 13.0 % och bland tjänstemännen 18.6 % av totala utgiften för föda. Då likväl åtminstone en del av förenämnda livsmedel med avseende på antalet kalorier hör till de relativt dyra livsmedlen, torde icke totalantalet kalorier uppvisa proportionsvis fullt lika stor brist som utgifterna.

Med beaktande av nyssagda reservationer utgjorde antalet kalorier per konsumtionsenhet och dag inom olika socialgrupper som följer:

Såsom ovan synes, var födans näringsvärde ungefär lika inom alla tre grupper. Då likväl bland tjänstemännen en relativt större del av livsmedelsbudgeten lämnats utanför kaloriberäkningen än bland de andra, var måhända antalet kalorier inom deras grupp något större än inom de andra grupperna.

Välståndets inverkan på näringens kalorihalt var följande:

Kaikkissa ryhmissä elannon ravintoarvo nousee vaurauden kasvaessa varsin huomattavasti. Keskimäärin pienimmän päivittäisen kaloriamäärän tapaa työläisryhmän alimmassa vaurausluokassa, kun taas korkeimmissa ryhmissä ravinnon kaloria-arvo on miltei sama. Yleensä voidaan kuitenkin todeta, että samassa vaurausryhmässä työläisten ravinto on kaloriarikkaampaa kuin toimenhaltijoiden ja näiden taas ravintoarvoltaan parempaa kuin virkamiesten. Tähän voinee osaltaan vaikuttaa työläisten raskaampi ruumiillinen työ, joka vaatii enemmän kalorioja, ja osaltaan erilainen elinkanta eri yhteiskuntaryhmissä saman vaurauden vallitessa.

Verrattaessa ravinnon keskimääräistä kaloriamäärää eri paikkakuntaryhmissä käy ilmi, että työläis- ja toimenhaltijaperheissä elannon ravintoarvo kalorioissa esitettyä oli pienin Helsingissä, 2 817 kaloriaa päivää ja kuluttajayksikköä kohden, lähinnä alhaisin „muissa suurissa kaupungeissa“, 2 885 kaloriaa, vastaavasti 2 995 kaloriaa pikkukaupungeissa ja suurin, 3 164, maaseudun tehdasyhdyskunnissa. Kuitenkin on huomattava, että se osa ravinnosta, josta määrätietoja ja näin ollen myös kalorialaskelmia puuttuu, on suurin Helsingissä ja pienin maaseudun yhdyskunnissa; täten edellä esitetyt luvut voivat antaa liioitellun kuvan ravintoarvon erilaisuudesta eri paikkakuntaryhmissä.

Kaloriat jakautuivat animaalisista ja vegetabilisista ravintoaineista saatujen kesken siten, että työläisillä 42.5 %, toimenhaltijoilla 44.0 % ja virkamiehillä 47.2 % oli animaalisista elintarvikkeista saatuja. Vaurauden kasvaessa tämä suhdelu lisääntyi huomattavasti kaikissa kolmessa yhteiskuntaryhmässä: työläisruokakunnissa 38.6 %:sta 49.9 %:iin, toimenhaltijoilla 34.1 %:sta 47.9 %:iin ja virkamiehillä 44.3 %:sta 49.2 %:iin. Edellä olevia lukuja tarkastottaessa on huomattava, että animaalisista ravintoaineista saatujen kaloriojen osuus on hieman liian suuri, koska hedelmistä, vihanneksista ja kahvileivästä saadut kaloriat puuttuvat. Kun näiden elintarvikkeiden kulutus yleensä kasvaa jonkun verran vaurauden lisääntyessä, olisivat myös animaalisien ravintoaineiden kaloriamäärät ehkä vaurausryhmittäin kasvaneet hieman vähemmän jyrkästi, jos koko ravinnon kaloriamääriä olisi voitu laskea.

Perheiden erilaisen kokoonpanon vaikutusta elannon ravintoarvoon esittää seuraava yhdistelmä; se koskee perheitä, joiden vuosimenot olivat 15 000—22 500 markkaa ruokakuntaa kohden.

Inom samtliga grupper stiger födans näringsvärde rätt avsevärt vid ökat välstånd. Det i genomsnitt minsta antalet kalorier per dag förekommer i arbetargruppens lägsta välståndsklass, medan åter inom de högsta grupperna födans kalorivärde är nästan konstant. I allmänhet kan dock fastslås, att inom samma välståndsgrupp arbetarnas föda är kaloririkare än befattningshavarnas och dessas åter till näringsvärdet bättre än tjänstemännens. Detta torde dels bero på arbetarnas tunga kroppsarbete, som fordrar mera kalorier, och dels på att levnadsstandarden trots samma välstånd är olika inom olika socialgrupper.

Jämför man födans medelkalorihalt inom olika ortsgupper, framgår det, att inom arbetar- och befattningshavarfamiljerna födans näringsvärde uttryckt i kalorier var minst i Helsingfors, 2 817 kalorier per dag och konsumtionsenhet, därefter lägst i „andra stora städer“, 2 885 kalorier, på samma sätt 2 995 kalorier i småstäderna och störst, 3 164, i fabriks samhällena på landsbygden. Märkas bör dock, att den del av totalfödan, för vilken kvantitetsuppgifter och därmed även kaloriberäkningar saknas, är störst i Helsingfors och minst i samhällena på landet, varför talen här ovan möjligen giva en överdriven föreställning om näringsvärdets olikhet inom olika ortsgupper.

Kalorierna fördelade sig på animaliska och vegetabiliska livsmedel sålunda, att bland arbetarna 42.5 %, bland befattningshavarna 44.0 % och bland tjänstemännen 47.2 % hänförde sig till animaliska livsmedel. Vid tilltagande välstånd tillväxte detta relativt avsevärt inom alla tre socialgrupper: från 38.6 till 49.9 % inom arbetarhushållen, från 34.1 till 47.9 % bland befattningshavarna och från 44.3 till 49.2 % bland tjänstemännen. Vid skänskådandet av dessa tal bör beaktas, att den kaloriandel, som erhållits för animaliska livsmedel, är något för stor, enär kalorierna för frukt, grönsaker och kaffebröd saknas. Då förbrukningen av dessa livsmedel i regel något stiger med välståndet, hade, om kalorital för totala födan kunnat beräknas, även kalorital för animaliska livsmedel måhända utvisat en något svagare stegring vid ökat välstånd.

Följande sammanställning visar den inverkan födans näringsvärde rörer av familjernas olika sammansättning; den avser familjer, vilkas årsutgifter varierade mellan 15 000 och 22 500 mark per hushåll.

	Kalorioja Kalorier	Siitä animaalisia Därav animaliska %
Lapsettomia perheitä — Barnlösa familjer	3 094	47.9
Perheitä, joissa vanhin lapsi oli — Familjer, där äldsta barnets ålder var		
alle 7 vuotta — under 7 år		
1 lapsi — 1 barn	3 260	47.5
2—3 lasta — 2—3 barn	3 291	45.6
7—14 vuotta — 7—14 år		
1 lapsi — 1 barn	2 986	46.6
2—3 lasta — 2—3 barn	2 834	42.6
4 t. us. lapsia — 4 barn l. flera	2 788	40.8
yli 14 vuotta — över 14 år		
1 lapsi — 1 barn	3 234	44.2
2—3 lasta — 2—3 barn	2 730	43.5
4 t. us. lapsia — 4 barn l. flera	2 488	38.3

Perheen kasvaessa elannon ravintoarvo vähenee varsin huomattavasti ja samalla animaalisista elintarvikkeista saadun ravinnon osuus pienenee säännöllisesti.

Med växande familj avtager födans näringsvärde rätt avsevärt, samtidigt med att de animaliska livsmedlens andel regelbundet minskas.

VIII. Vuoden 1920—21 jälkeen kulutuksessa tapahtuneet muutokset elinkustannustutkimusten valossa.

Edellinen meillä toimeenpantu elinkustannustutkimus koski tilinpitokautta maaliskuun alusta 1920 helmikuun loppuun 1921 ja toimitettiin samaa menetelmää käyttäen kuin nyt käsitelty vuoden 1928 vastaava tutkimus. Täten voidaan, huomioon ottaen hintatasossa tapahtuneita, osittain varsin tuntuviakin muutoksia, verrata saman yhteiskuntaryhmän kulutussuhteita näinä ajanjaksoina ja todeta kehityksen suunta tällä alalla. Näiden vertailujen yleispätevyyttä heikontaa kuitenkin se seikka, ettei voida todeta, edustavatko tilinpitoperheet kumpanakin ajankohtana yhteiskuntaryhmänsä samaa kerrosta, mutta, kuten jo aikaisemmin on huomautettu, on yleensä aina kokovuotiseen tilinpitoon perustuissa elinkustannustutkimuksissa todettu tilinpitoperheiden kuuluvan edustamansa ryhmän parhaimmiston. Näin ollen voinee olettaa, että näissäkin tutkimuksissa työläisryhmään kuuluvat tilinpitoperheet kumpanakin ajankohtana edustavat ammattityöläisten huolellisinta osaa. Mitä taas n. s. toimenhaltijaperheisiin tulee, on ne edellisessä tutkimuksessa yhdistetty työläisryhmään, joten seuraavassa myös vuoden 1928 osalta nämä kaksi ryhmää on vertailuissa liitetty yhteen. Suuremman haitan vertailuja tehtäessä tuottaa kuitenkin se seikka, että olosuhteet edellistä tutkimusta tehtäessä olivat eräissä suhteissa vielä

VIII. Förändringarna i konsumtionen sedan år 1920—21 i belysning av levnadskostnadsundersökningarna.

Den närmast föregående levnadskostnadsundersökningen hos oss avsåg räkenskapsperioden från mars månads ingång 1920 till februari månads utgång 1921 och utfördes enligt samma metod som den nu behandlade motsvarande undersökningen för år 1928. Det blir härvid möjligt, under beaktande av de delvis rätt avsevärda förändringar, som prisnivån undergått, att anställa jämförelser mellan konsumtionsförhållandena inom en och samma socialgrupp under dessa perioder och konstatera utvecklingens gång på detta område. Dessa jämförelser allmängiltighet försvagas likväl därigenom, att man icke är i stånd att konstatera, huruvida bokföringsfamiljerna under båda perioderna företräda samma lager inom socialgruppen, men såsom redan tidigare påpekats, har i regel alltid vid levnadskostnadsundersökningar, grundade på bokföring under ett helt år, framgått, att bokföringsfamiljerna tillhöra eliten inom den företrädda gruppen. Man torde sålunda kunna utgå ifrån, att också vid dessa undersökningar bokföringsfamiljerna inom arbetargruppen vid bägge tillfällena företräda yrkesarbetarnas mest skötsamma kretsar. Vad åter beträffar de s. k. befattningshavarfamiljerna, blevo dessa vid den föregående undersökningen sammanslagna med arbetargruppen, varför dessa båda grupper

sangen poikkeuksellisia ja edellä käypien sota- ja pulavuosien vaikutusten alaisia. Niinpä asunnonvuokrasäännöstely oli vielä silloin voimassa, samoin sokerin annostelu, puhumattakaan niistä välillisistä vaikutuksista elintasoon ja tapoihin, jotka edellisten vuosien tarvikepula oli aikaansaattanut. Samoin on vuoden 1920—21 budjetissa aivan ilmeisesti eräisiin menoryhmiin nähden havaittavissa rahanarvon äkillisestä alentumisesta johtuvaa epäsuhdetta.

Seuraavassa vertailussa on vuoden 1920—21 keskimääräinen työläisbudjetti virallisen elinkustannusindeksilaskelman indeksilukujen avulla muunnettu vastaamaan vuoden 1928 hintatasoa.

I det följande även för år 1928 vid alla jämförelser behandlats såsom en enda grupp. Större är den olägenhet, som vid jämförelsen väljas däri genom, att vid tiden för föregående undersökning förhållandena ännu i vissa avseenden voro mycket exceptionella och påverkades av de krigs- och krisår, vilka föregått densamma. Sålunda var hyresreglementeringen fortfarande i gällande kraft, likaså sockerränsöneringen, för att icke tala om de indirekta inflytelser på levnadsstandard och livsföring, som bristen på förnödenheter under de föregående åren väljat. Likaså kan i budgeten för året 1920—21 med avseende på vissa utgiftsgrupper med all tydlighet skönjas en disproportion, framkallad av valutans plötsliga fall.

I följande jämförelse är den genomsnittliga arbetarbudgeten för året 1920—21 med hjälp av indextalen enligt de officiella levnadskostnadsindexberäkningarna omräknad så, att den motsvarar prisnivån under år 1928.

	Menot v. 1928 Utgift år 1928 enligt		Lisäys (+) t. vähennys (-) %:ina Ökning (+) l. minskning (-) %	Menot v. 1928 Utgift år 1928 enligt	
	1920—21	1928		1920—21	1928
	budjetin mukaan Års budget			budjetin mukaan Års budget	
	abs.			%	
Ravinto- ja nautintoaineet — Födo- och njutnings- ämnen.....	10 798	12 935	+ 19.8	54.3	46.7
Siitä ruoka-aineet — Därav matvaror.....	10 127	11 895	+ 17.5	51.0	43.0
Vaatetus — Beklädnad.....	2 505	3 297	+ 31.6	12.6	11.9
Asunto — Bostad.....	2 613	3 877	+ 48.4	13.1	14.0
Valo ja lämpö — Lyse och värme.....	845	1 066	+ 26.2	4.3	3.9
Kalusto — Inventarier.....	466	1 010	+ 116.7	2.3	3.7
Puhtaus, sairaan- ja terveydenhoito — Renlighet, sjuk- och hälsovård.....	631	984	+ 55.9	3.2	3.6
Matkat — Resor.....	338	502	+ 48.5	1.7	1.8
Verot — Skatter.....	414	1 285	+ 210.4	2.1	4.6
Vakuutus- ja yhdistysmaksut — Försäkrings- och föreningsavgifter.....	191	484	+ 153.4	1.0	1.7
Kotiapulaiset — Hembiträden.....	162	310	+ 91.4	0.8	1.1
Lahjat — Gåvor.....	241	580	+ 140.7	1.2	2.1
Korot — Räntor.....	26	205	+ 688.5	0.1	0.7
Muut — Övriga.....	640	1 150	+ 79.7	3.3	4.2
Yhteensä — Summa.....	19 870	27 685	+ 39.3	100.0	100.0

Kuten yllä olevasta laskelmasta käy ilmi, olivat menot vuoden 1928 tutkimuksen mukaan 39.3 % suuremmat kuin vuoden 1920—21 budjetin nojalla lasketut vastaavat menot. Näin ollen voidaan todeta elinkannan näitä tutkimuksia erottavan ajanjakson kuluessa huomattavasti parantuneen. Joskin tällainen aikaisemman budjetin muuntaminen myöhemmän ajankohdan hintatasoa vastavaksi voi yksityiskohdiltaan olla jonkun verran

Såsom av ovanstående kalkyl framgår, voro utgifterna enligt 1928 års undersökning 39.3 % större än de motsvarande utgifter, som beräknats på grundval av budgeten för år 1920—21. Det kan sålunda fastslås, att levnadsstandarden undergått en väsentlig förbättring under tiden mellan dessa undersökningar. Ehuru en på detta sätt utförd omräkning av en tidigare budget i överensstämmelse med en senare tids prisnivå mähända

epävarma, on sen nojalia kehityksen suunta aivan ilmeisesti nähtävissä. Missä suhteessa menojen lisääntyminen vuoteen 1928 verraten on tullut eri menoerien osalle, ilmenee kolmannelta sarakkeesta. Niinpä ravinto- ja nautintoainemenot ovat kasvaneet huomattavasti vähemmän kuin menot keskimäärin, vain 19.8 %, ja erikseen varsinaisia ruokamenoja tarkastettaessa vielä vähemmän, 17.5 %. Myös lämpö- ja valomenot samoin kuin vaatetusmenot ovat vuoden 1928 tutkimuksen mukaan kohonneet jonkun verran vähemmän, 26.2 ja 31.6 %, kuin kokonaismenot. Sitä vastoin kaikki muut ryhmät osoittavat suhteellisesti suurempaa lisäystä. Veroihin, korkoihin sekä vakuutusmaksuihin nähden, joiden todellinen kasvu vuoden 1928 muunnettuun budjettiin verraten on ollut moninkertainen, on ilmeisesti rahanarvon muutoksilla ollut varsin määräävä vaikutus. Ensiksikin veromäärän pieneneminen vuonna 1920—21 ainakin osaksi johtuu siitä, että veroja on maksettu aikaisempien vuosien tuloista, jotka taas olivat paremman rahan aikana saatuja, siis pienemmät kuin tilinpitokauden tulot. Mitä korkoihin tulee, oli niiden merkitys rahanarvon alenemisen johdosta tullut varsin mitättömäksi, kun ilmeisesti suurin osa veloista oli tehty ennen markan romahdusta. Sama seikka on huomattavissa vakuutusmaksuihin nähden; kesti varsin kauan, ennenkuin vakuutusmäärät kohosivat niin, että ne edes jossain määrin vastasivat rahan huonontumista, ja vuonna 1920—21 oli ilmeisesti vielä suurin osa vakuutuksista määrältään suunnilleen sama kuin kultakannan vallitessa. Puhkaus-, sairaan- ja terveydenhoitomenot ovat kohonneet 55.9 %, matkamenot 48.5 %, n. s. muut menot 79.7 %, kotiapulais- y. m. s. menot 91.4 % ja kalustomenot 116.7 %.

Edellä mainituista eri menoerien varsin erilaisista muutoksista johtuu, että niiden merkitys kokonaisbudjetissa on myös muuttunut, kuten taulukon kahdesta viimeisestä sarakkeesta näkyy. Niinpä ravinto- ja nautintoaineiden osuus on pienentynyt 54.3 %:sta 46.7 %:iin ja varsinaisten ruoka-aineiden vastaavasti 51.0 %:sta 43.0 %:iin; kuten jo aikaisemmin on mainittu, on ravintoprosentin aleneminen yleensä osoitus elinkannan noususta, mitä siis kulmeina vuosina on tapahtunut. Vaatetusmenojen osuus on laskenut 12.6 %:sta 11.9 %:iin ja lämpö- sekä valomenojen 4.3 %:sta 3.9 %:iin. Jälkimmäiseen nähden on kuitenkin otettava huomioon, että keskuslämmityksellä varustettuja huoneistoja oli suhteellisesti enemmän myöhemmässä tutkimuksessa kuin aikaisemmassa. Asuntomenot olivatkin suuremmat,

i enskilda delar är något osäker, kan man dock med ledning av densamma oförtydligt skönja utvecklingens gång. I vilket förhållande utgiftsökningen jämfört med år 1928 kommit på enskilda utgiftsposter, framgår av tredje kolumnen. Sålunda ha utgifterna för födo- och njutningsämnen stegrats i betydligt mindre grad än utgifterna i genomsnitt, med blott 19.8 %, och utgifterna för direkta födoämnen ännu mindre, med 17.5 %. Även utgifterna för värme och lyse såväl som för beklädnad ha enligt 1928 års undersökning stigit i något mindre proportion, 26.2 och 31.6 %, än totalutgifterna. Alla andra grupper däremot utvisa en relativt större ökning. Med avseende på skatter, räntor samt försäkringsavgifter, vilkas faktiska tillväxt i jämförelse med den omräknade budgeten år 1928 varit mängdubbel, har tydligen penningvärdets förändring inverkat på ett mycket avgörande sätt. Först och främst beror det låga skattebeloppet år 1920—21 åtminstone delvis därpå, att skatten erlagts för inkomster under tidigare år, och då dessa åtnjutits under en tid med bättre valuta, voro de mindre än inkomsterna under räkenskapsperioden. Vad räntorna beträffar, hade deras betydelse till följd av penningvärdets nedgång blivit minimal, enär uppenbarligen länen till största delen tagits före markfallet. Detsamma kan iakttagas i fråga om försäkringsavgifterna; det dröjde rätt länge, innan försäkringsbeloppen höjdes så, att de åtminstone i någon mån motsvarade penningens försämring, och ännu år 1920—21 gällde tydligen försäkringarna till största delen på samma belopp som under guldmyntfotens tid. Utgifterna för renlighet, sjuk- och hälsovård ha stigit med 55.9 %, reseutgifterna med 48.5 %, s. k. övriga utgifter med 79.7 %, utgifterna för hembiträden m. m. dyl. med 91.4 % och för inventarier med 116.7 %.

Nyssnämnda synnerligen ojämnna förändringar i de enskilda utgiftsposterna medföra, att jämväl deras betydelse inom totalbudgeten förändrats, såsom framgår av tabellens båda sista kolumner. Sålunda har födo- och njutningsämnenas andel nedgått från 54.3 till 46.7 % och motsvarande andel för egentliga matvaror från 51.0 till 43.0 %; såsom redan tidigare nämnts, utgör födoämnesprocentens nedgång i regel tecken på höjd levnadsstandard, något som alltså inträffat under mellanåren. Beklädnadsutgifternas andel har fallit från 12.6 till 11.9 % samt värme- och lyseutgifternas från 4.3 till 3.9 %. I fråga om sistnämnda tal bör likväl tagas i betraktande, att vid den senare undersökningen funnos proportionsvis flere lägenheter med centraluppvärmning än vid den föregående. Bostadsutgifterna voro ock större,

14.0 %, vuoden 1928 kuin vuoden 1920—21 budjetissa, jossa ne olivat 13.1 %. Kaikkien muiden ryhmien suhteellinen osuus on suurentunut, kun ravintomenot eivät enää sido niin suurta osaa tuloista.

14.0 %, i budgeten för år 1928 än i den för år 1920—21, 13.1 %. För alla övriga grupper har andelen förstorats, då utgifterna för födoämnen icke längre binda så stor del av inkomsterna.

26. Ravinnon kulutusmäärät normaaliperhettä kohden vuosien 1920—21 ja 1928 elinkustannustutkimusten mukaan. — Förbrukade kvantiteter livsmedel per normalhushåll enligt levnadskostnadsundersökningarna under åren 1920—21 och 1928.

Työläiset ja toimenhaltijat. — Arbetare och befattningshavare.

	Määrä Kvantitet	1920—21,	1928	Nousu (+) t. lasku (—) v:sta 1920—21 v:een 1928 Ökning (+) l. minskning (—) från år 1920 —21 till 1928 %
Maito, kuorimaton — Mjöl, oskummad	l.	997.6	1 007.8	+ 1.0
» kuorittu — » skummad	»	104.0	64.9	— 37.6
Kerma — Grädde	»	8.1	20.3	+ 150.6
Voi — Smör	kg	51.5	47.0	— 8.7
Juusto — Ost	»	2.1	4.5	+ 114.3
Margariini — Margarin	»	5.5	17.3	+ 214.5
Rasva ja ihra — Fett och flott	»	3.9	3.6	— 7.7
Munat — Ägg	kpl.-st.	114.0	220.0	+ 93.0
Liha — Kött	kg	90.6	94.8	+ 4.6
tuore — färskt	»	84.6	87.4	+ 3.3
naudan — nötsian — fläsk	»	43.3	38.1	— 12.0
sian — fläsk	»	23.4	28.1	+ 20.1
muu — annat	»	17.9	21.2	+ 18.4
säilöönpantu — konserverat	»	6.0	7.4	+ 23.3
sian — fläsk	»	2.6	5.2	+ 100.0
muu — annat	»	3.4	2.2	— 35.3
Leikkeleet, malkkara y. m. s. — Charkuterivaror, korv m. m. dyl.	»	11.3	21.7	+ 92.0
Kala — Fisk	»	57.0	55.5	— 2.6
tuore — färsk	»	39.4	37.0	— 6.1
silakka — strömming	»	19.7	15.5	— 21.3
muu — annan	»	19.7	21.5	+ 9.1
säilöönpantu — konserverad	»	17.6	18.5	+ 5.1
suolattu silakka — saltad strömming	»	6.3	5.3	— 15.9
» silli — » sill	»	9.5	9.5	—
muu — annan	»	1.8	3.7	+ 105.6
Leipä — Bröd	»	121.8	132.9	+ 9.1
ruis, kova — råg, torrt	»	26.5	20.4	— 23.0
» pehmeä — » mjukt	»	62.0	73.3	+ 18.2
muu ruokaleipä ¹⁾ — annat matbröd ¹⁾	»	33.3	39.2	+ 17.7
Jauhot — Mjöl	»	346.9	246.2	— 29.0
ruis — råg	»	214.8	125.9	— 41.4
vehnä — vete	»	78.0	103.8	+ 33.1
ohra — korn	»	34.4	5.0	— 85.5
muut — övrigt	»	19.7	11.5	— 41.6
Suurimot — Gryn	»	49.6	53.9	+ 8.9
kaura — havre	»	29.7	23.4	— 21.2
ohra — korn	»	2.9	1.4	— 51.7
riisi — ris	»	12.1	20.0	+ 65.3
manna — manna	»	3.9	8.1	+ 107.7
muut — andra	»	1.0	1.0	—
Herneet — Ärtor	»	5.8	5.0	— 13.8
Perunat — Potatis	5 l.	154.7	106.3	— 31.3
Sokeri ja sirappi — Socker och sirap	kg	45.7	102.0	+ 123.2
sokeri — socker	»	32.6	101.5	+ 211.3
sirappi — sirap	»	13.1	0.5	— 96.2
Kahvi — Kaffe	»	15.0	19.6	+ 30.7

¹⁾ V. 1920—21 sisältyy tähän myös kahvileipä. — År 1920—21 ingår även kaffebröd häri.

ja 51.7 %, on jälkimmäisten lisääntynyt 65.3 ja 107.7 %.

Myös perunain kulutus on huomattavasti pienempi vuoden 1928 kuin aikaisemman tutkimuksen mukaan, 31.3 %, ja hernemääräkin on alentunut 13.8 %. Sitä vastoin sokerimäärä osoittaa huomattavaa nousua, 211.3 %, mikä osaksi johtuu aikaisemmin mainitusta vuosina 1920—21 jatkuneesta sokerisäännöstelystä, joka supisti sokerin kulutuksen paljon sodan edellistä kulutusta pienemmäksi. Siirappi, joka sokerin säännöstelyn aikana oli tullut varsin huomattavaksi tekijäksi, sen kulutus kun oli 13.1 kg, oli vuonna 1928 aivan mitätön kulustarvike, 0.5 kg.

Kahvin kulutus näyttää myös edellisen tutkimuksen aikana supistuneen pula-ajan johdosta; vuonna 1928 se oli taas kohonnut 30.7 %.

Edellä oleva vertailu näyttää ravintokulutuksessa eräissä kohdin siirtymistä korkeampaa elinkantaa edustavaan ravintoon; tällaista kehitystä osoittaa m. m. kerman, juuston, munien, makkaran, vehnätuotteiden, riisi- ja mannaasuurimoiden, sokerin sekä kahvin lisääntynyt käyttö, kun taas vaatimattomampien elintarvikkeiden, kuten ruis-, ohra- ja kauratuotteiden sekä perunain kulutus on pienentynyt. Täten ravintomäärissä ilmenevä elinkannan parantuminen on samanlainen kuin edellä menoterien muutoksissa todettu suunta.

Missä määrin edellä todettu elinkannan nousu vuosista 1920—21 vuoteen 1928 vastaa todellisuutta, eikä ole seurauksena elinkustannustutkimuksiin osallisten perheiden valinnasta ja siis kuvasta vain näennäistä kehitystä, sitä kysymystä voidaan tutkia myös toisella tavalla. Yleinen elinkannan paraneminen on tietenkin ollut mahdollista vain edellyttäen, että asianomaisten työpalkat ovat vastaavassa määrässä nousseet. Kuten tunnettua, ei Suomessa ole yleistä jatkuvaa työpalkkatilastoa, mutta verrattaessa teollisuustilastoon sisältyviä, tosin varsin summittaisia palkkamääriä, keskimäärin työntekijää kohden lasketuina, niiden huomataan edellä mainittuna aikana osoittavan hyvin tuntuva nousua. Kun elinkustannukset virallisen elinkustannusindeksin mukaan ovat kallistuneet tänä aikana varsin vähäisessä määrässä, voidaan katsoa edellä esitetyn palkkojen nousun suurelta osalta kuvastavan realipalkkatason

gång allt mera skett från havre- och korngryn till ris- och mannagrön; medan användningen av de förra slagen minskats med 21.2 och 51.7 %, har ökningen för de sistnämnda utgjort 65.3 och 107.7 %.

Även potatisförbrukningen är betydligt, 31.3 %, mindre enligt undersökningen för år 1928 än enligt den föregående, och t. o. m. återna visa kvantitativt tillbakagång, med 13.8 %. Däremot utvisar sockerkonsumtionen en ofantlig ökning, med 211.3 %, vilket delvis beror på den tidigare omnämnda, ännu åren 1920—21 gällande sockerransoneringen, vilken inskränkte sockerförbrukningen i hög grad jämfört med förbrukningen före kriget. Sirapen, som under sockerransoneringens tid blivit en mycket betydande faktor, — förbrukningen utgjorde 13.1 kg — utgör år 1928 en alldeles minimal konsumtionsartikel, 0.5 kg.

Kaffeförbrukningen synes även den till följd av kristiden varit inskränkt vid tiden för den förra undersökningen; år 1928 hade densamma åter stegrats med 30.7 %.

Ovan anställda jämförelser ådagalägga, att inom livsmedelskonsumtionen i vissa delar övergång skett till födoämnen, vilka representera en högre levnadsstandard; belägg för en dylik utveckling utgör den ökade förbrukningen av bl. a. grädde, ost, ägg, korv, veteprodukter, ris- och mannagrön, socker och kaffe, medan åter förbrukningen av enklare livsfordonheter, såsom råg-, korn- och havreprodukter samt potatis, minskats. Sålunda utvisa de förbrukade kvantiteterna för livsmedel en förbättring i levnadsstandard av samma slag som tidigare kunnat konstateras med ledning av utgifternas förändringar.

I vilken mån levnadsstandardens ovan konstaterade höjning från åren 1920—21 till år 1928 motsvarar verkligheten och icke är en följd av familjeurvalet för levnadskostnadsundersökningarna och alltså återspeglar blott en skenbar utveckling, är en fråga, som kan undersökas också på annat sätt. En allmän förbättring av levnadsstandard har givetvis varit möjlig blott under förutsättning, att vederbörandes arbetslöner i motsvarande grad stigit. Såsom känt, förefinnes i Finland ej någon allmän fortlöpande statistik över arbetslönerna, men vid granskning av de visserligen rätt summariska lönebelopp, uträknade i medeltal per arbetare, vilka ingå i industristatistiken, finner man, att de under nämnda tid utvisa en mycket kännbar stegring. Då levnadskostnaderna enligt det officiella levnadskostnadsindexet under denna tid stigit i rätt ringa mån, kan ovan nämnda lönestegring till stor del anses återspegla

kohoamista. Tästä päättäen teollisuustyöväen elinkanta on viime vuosikymmenen aikana, nousukonjunktuurin vallitessa, parantunut, ja näin ollen on syytä otaksua, että molempien edellä mainittujen elinkustannustutkimusten vertailun osoittamat kulutuksen muutokset antavat todellisen kuvan siitä elinkannan paranemisesta, mikä puheena olevien vuosien kuluessa on tapahtunut.

en höjning av reallönenivån. Att sluta härav har industriarbetarnas levnadsstandard under det senaste årtiondet, under tiden för högkonjunkturer, förbättrats, och sålunda finnes skäl att antaga, att de förändringar i konsumtionen, som framgått av jämförelsen mellan ovannämnda levnads-kostnadsundersökningar, giva en verklighetstrogen bild av levnadsstandardens förbättring under ifrågavarande år.

Liite. — Bilaga.

Tilikirjan viikkoaukea. — Hushållsbokens veckoupplag.

A. Tiliviikko _____ päivästä _____ kuuta _____ päivään _____ kuuta 19 _____.

A. Bokföringsveckan från den _____ till den _____ 19 _____.

Ruokatavara- y. m. menoja Utgifter för matvaror m. m.	Tarkempia tietoja tar- vikkeiden laadusta Närmare uppgift om varuslagets art	Sunnuntai Söndag		Maanantai Måndag		Tis- tisdag		Keskiviikko Onsdag		Torstai Torsdag		Perjantai Fredag		Lauantai Lördag		Yhteensä viikon aikana Summa för veckan		
		mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	Määrä Mängd
Maito: — Mjöl: kuorimaton — oskummad																		l
kuorittu — skummad																		»
Kerma — Grädde																		»
Voi — Smör																		kg
Margariini — Margarin																		»
Rasva ja öhra — Fett och flott																		»
Juusto — Ost																		»
Munat — Ägg																		kpl-st
Herneet (kuivatut) — Ärtor (torkade)																		kg
Perunat — Potatis																		5 l
Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter																		kg
Vihannekset — Grönsaker																		—
Hedelmät — Frukt																		—
Juurit: — Mjöl: ruis — råg																		kg
vehnä — vete																		»
muut — annat																		»
Suurimot: — Gryn: kaura — havre																		»
riisi — ris																		»
— muu — andra																		»
Leipä: { näkkileipä — knäckebröd																		»
Bröd: { kova ruisleipä — hårt rågbröd																		»
Ruoka- { pehmeä ruisleipä — mjukt rågbröd																		»
leipä { muu — annat																		»
Matbröd {																		»
kahvi-, pikkuleivät y. m. — kaffe-, småbröd m. m.																		»
Liha: — Kött: tuore naudanliha — färskt nötkött																		»
» vasikanliha — » kalvkött																		»
» sian- » — » fläsk																		»
» muu » — » annat kött																		»
suolattu sianliha — salt fläsk																		»
amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk																		»
muu — annat																		»
Leikkeleet, makkara y. m. — Uppskuret, korv m. m.																		»
Säilykkeet — Konserver																		—

Jatk. siv. 92*. — Forts. å sid. 92*.

Muita menoja Övriga utgifter	Tarkempia tietoja tarvikkeiden laadusta Närmare uppgift om varuslagets art		Sunnuntai Söndag		Maanantai Måndag		Tiistai Tisdag		Keskiviikko Onsdag		Torstai Torsdag		Perjantai Fredag		Lauanantai Lördag		Yhteensä viikon aikana Summa för veckan	
	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p
Polttopuut — Ved																		
Kaasu — Gas		m ³																
Sähkö — Electricitet		kw.																
Paloöljy — Petroleum		l																
Tulitikut — Tändstickor																		
Vuokra — Hyra																		
Muutto-, korjaus- y. m. asuntomenoja — Flyttnings-, repar- o. a. bostadskostnader																		
Vaateus: — Beklädnad:		kenelle? * — för *																
vaatteet, kankaat, ompelu- ja korjaustarvikkeet		kenelle? * — för *																
kläder, tyg, sy- och repara- tionstillbehör		kenelle? * — för *																
Jalkineet: — Skodon:		kenelle? * — för *																
uudet ja korjaus — anskaff- ning och reparation		kenelle? * — för *																
Kalusto: — Inventarier:		huonekalut, vuodevaatt.																
hankinta ja korjaus — an- skaffning och reparation		ruokatalouskalusto, muu																
Verot — Skatter																		
Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter																		
Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter																		
Koulumaksut — Skolavgifter																		
Sanomalehdet ja aikakauskirjat — Tidningar och tidskrifter ..																		
Kirjat — Böcker																		
Kirjoitustarvikkeet, posti, puhelin — Skrivmaterial, post, telefon Pesu ja silitys (kodin ulkopuol.) — Tvätt och strykning (utom hemmet)																		
Saippua y. m. puhdistusaineet — Tvål o. a. rengöringsmedel ..																		
Kylvyt, parturi — Bad, barberare																		
Lääkäri ja lääkkeet — Läkare och medicin																		
Palvelijat y. m. apu kodissa — Tjänare och annan hjälp i hemmet																		
Lahjat, avustukset — Gåvor, understöd																		
Matkat: — Resor: työpaikalle, kouluun — till arbetsplats, t. skolan muita matkoja — andra resor																		
Korot — Räkter																		
Huvitukset — Nöjen																		
Muut menot — Övriga utgifter																		
Yhteensä muita menoja — Summa övriga utgifter																		
Ruokatavara- y. m. menoja — Utgifter för matvaror m. m.																		
Yhteensä menoja — Samtliga utgifter																		

* Suurempiin ostoksiin nähden on, paitsi ostoksen laatua, ilmoitettava, kenelle ostos on tarkoitettu; tällöin voidaan merkitä vain asianomaisen henkilön numero »Ruokakunnan kokoonpanoa» koskevassa luettelossa.

* Angiv vid större inköp utom inköpets art, för vem inköpet gjorts; härvid behöver endast vederbörande persons nummer enligt tabellen »Hushällets sammansättning» antecknas.

Jatk. — Forts.

Ruokatavara- y. m. menoja Utgifter för matvaror m. m.	Tarkempia tietoja tar- vikkeiden laidusta Närmare uppgift om varuslagets art		Sunnuntai Söndag		Maanantai Måndag		Tiistai Tisdag		Keskiviikko Onsdag		Torstai Torsdag		Perjantai Fredag		Lauanantai Lördag		Yhteensä viikon aikana Summa för veckan		Määrä Mängd	
	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p	mk	p		
<i>Kala: — Fisk:</i> tuore silakka — färsk strömming																				kg
» muu kala — färsk annan fisk																				»
suolattu silakka — salt strömming																				»
» silli — » sill																				»
» muu — annan																				»
<i>Kahvi</i> (ilmoit. paahdettu v. paahdamaton)																				»
<i>Kaffe</i> (bränt l. obränt angives)																				»
<i>Tee — Te</i>																				»
<i>Sokeri — Socker</i>																				»
<i>Karamellit</i> y. m. makeiset — <i>Karameller</i> o. a. sötsaker																				»
<i>Mausteet, suola</i> y. m. s. — <i>Kryddor, salt</i> m. m. d.																				»
<i>Muut ruokatarvikkeet — Övriga matvaror</i>																				—
(tarkemmin ilmoitettava laatu) — angives närmare																				
<i>Olut, kalja, muut juomat — Öl, svagdricka, andra drycker</i>																				
<i>Tupakka: — Tobak:</i> savukkeet — cigaretter																				laat.
piippu- y. m. — pip- m. m.																				läda
<i>Ruokailu kodin ulkop. ateriat</i>																				
<i>Förtäring utom hemmet: måltider</i>																				
kahvi y. m. s. — kaffe o. a. d.																				
Yhteensä ruokatavaramenoja — Samtliga utg. för matv.																				

Huom.! Siinä tapauksessa, että jotkut erikoiset seikat ovat vaikuttaneet viikon tuloihin tai menoihin (matkat, vieraat, sairaustapaukset), on siitä huomautettava tässä.

Obs.! Här angives, om några särskilda förhållanden påverkat veckans inkomster eller utgifter (t. ex. bortresa, gäster, sjukdomsfall).

Jatk. — Forts.

Tuloja viikon kuluessa — Inkomster under veckan	Mk	p	Yhdistelmä viikolta — Veekosammandrag	Mk	p
Miehen vakinaiset tulot — Mannens regelbundna inkomst			Rahaa kassassa viikon alussa — Kontant i kassan vid veckans början		
Miehen sivutulot — Mannens biinkomster			Rahatuloja viikon kuluessa (edellä oleva summa) — Kontanta inkomster under veckan (se vidst. summa) ..		
Vaimon tulot — Hustruns inkomster			Otettuja lainoja. — Upptagna lån		
Lasten ruokakunnalle suorittamat maksut — Barnens bidrag till hushållet			Rahalaitoksesta otettuja säästöjä — Från penninganstalt uttagna besparingar'		
Korvaus vuokralaisilta, täysihoitolaisilta y. m. — Ersättning av uthyrning, inackordering m. m.			Yksityisiltä takaisinsaatuja lainattuja varoja — Av enskilda återbekomna utlånta medel		
Rahassa saatuja lahjoja ja avustuksia — Emottagna gåvor och understöd i kontanter					
Korko-, osinko- y. m. tulot — Inkomst av räntor, dividender m. m.			Yhteensä — Summa		
Tulot myydyistä tuotteista (tarkemmin ilmoitettava) — Inkomst av försålda produkter (angives närmare) ..			Rahamenoja viikon kuluessa (vrt. yllä) — Kontanta utgifter under veckan (se ovan).....		
			Maksettuja lainoja (ei korkoja) — Återbetalning av lån (ej ränta).....		
			Säästöönpanoja rahalaitoksiin — Insättning på penninganstalt		
Muut tulot — Övriga inkomster			Yksityisille annettuja lainoja — Åt enskilda utlånat		
			Rahaa kassassa viikon lopulla — Kontant i kassan vid veckans slut		
Yhteensä tuloja — Samtliga inkomster			Yhteensä — Summa		

Résumé.

La question de la nécessité d'une nouvelle enquête sur le coût de la vie fut portée à l'ordre du jour en 1927 par deux voies différentes. Déjà en 1925, dans la résolution approuvée par la conférence internationale des statisticiens du travail à Genève fut exprimé le désir que les pays où des enquêtes sur les budgets familiaux n'avaient pas été faites depuis 1920—21, en fassent effectuer avant la fin de l'année 1928. D'un autre côté, la commission du tarif douanier nommée par le Conseil d'Etat avait déclaré qu'il serait nécessaire pour le bon succès de son travail de faire effectuer une nouvelle enquête sur la consommation, comprenant les différentes classes sociales, dont les résultats seraient mis au plus vite à la disposition de la commission. Le fait que la dernière enquête sur le coût de la vie et sur la consommation avait été faite chez nous pendant les années 1920—21 lorsque la valeur de la monnaie était encore instable et lorsque les conditions de consommation étaient en quelque sorte exceptionnelles à la suite de la crise provoquée par la guerre, contribuait à relever la nécessité d'une nouvelle enquête.

Après que la Chambre le 23 septembre de la même année avait accordé comme supplément au budget extraordinaire de l'année 1927 un crédit spécial pour l'étude du coût de la vie en vue du nouveau tarif douanier, et après que le ministère des finances, dans une lettre du 10 octobre suivant, avait demandé au bureau central de statistique d'effectuer l'enquête en question, l'ancienne section de la statistique sociale — actuellement le bureau de recherches sociales du ministère des affaires sociales — se mit à réaliser ce projet.

Dans ses grandes lignes l'enquête a été effectuée selon le même procédé que celui adopté pour les enquêtes correspondantes sur le coût de la vie effectuées en 1908—09 et 1920—21. Ici sont publiées les résultats de l'enquête concernant les ménages dans les villes et dans les autres centres d'habitation, mais l'autre part de l'enquête, qui concerne les familles des ouvriers agricoles, sera publié plus tard dans une publication à part. Des livres de comptes élaborés par le bureau et tenus

sur les recettes et dépenses des ménages pendant une année ont en premier lieu servi de matériel d'étude. Les livres de comptes annuels étaient préparés de façon à ce que les dépenses quotidiennes soient inscrites dans des colonnes spéciales sous les titres correspondants de la liste imprimée des denrées. Etant donné qu'il n'avait pas été possible de dresser une liste assez détaillée pour comprendre toutes les denrées, des colonnes vides ont donc été ménagées pour les annotations plus importantes du teneur de comptes. Les recettes devaient être inscrites par semaine, et de même il fallait faire un sommaire hebdomadaire et des recettes et des dépenses et clore les comptes de la semaine.

Quant à la longueur des périodes de comptabilité il est à remarquer que la IIIe conférence internationale des statisticiens du travail de 1926, en traitant la question des méthodes d'enquête sur le coût de la vie, a adopté une résolution où justement la période d'une année fut considérée comme la meilleure, surtout dans les pays nordiques.

En vue d'obtenir pour l'enquête la collaboration de familles appropriées et représentant les larges groupes de consommateurs, le rassemblement du matériel fut confié, dans les villes, aux organes communaux, et dans les centres industriels et autres centres d'habitation à des personnes spécialement désignées pour ce travail. On a recueilli en tout 1 078 livres de comptes comprenant une année, et après l'élimination des livres défectueux, 954 livres de comptes sont restés comme matériel d'enquête. 239 provenaient de Helsinki (Helsingfors), 426 d'autres villes et 289 de centres d'habitation de la campagne, principalement de centres industriels.

Les teneurs de comptes étaient divisés en trois groupes selon leur position sociale: ouvriers, employés subalternes et fonctionnaires. Le 1er groupe comprenait les ouvriers salariés en espèces, dont plus de 70 % étaient des ouvriers industriels travaillant dans les industries les plus importantes. Au groupe des employés subalternes appartenaient les petits fonctionnaires de l'Etat et des communes, tels que le personnel technique des chemins de fer, les conducteurs de tramways, les contre-

maîtres au service de particuliers et autres personnes occupant une position analogue. Au groupe des fonctionnaires appartenait principalement les fonctionnaires de l'Etat et des communes ainsi que des représentants des professions libérales, etc.

Le groupe des ouvriers était représenté par 581 teneurs de comptes, celui des employés subalternes par 242 et celui des fonctionnaires par 131.

La grandeur et la composition des familles étant assez variées, les dépenses totales — ou recettes totales — ne donnent pas une image nette du classement des familles selon l'aisance. Afin de pouvoir comparer la consommation des familles de grandeur différente, les membres des ménages furent convertis par l'emploi de l'échelle d'unités de consommateur dite américaine, en termes d'une unité de consommateur correspondant à la consommation d'un homme adulte. On a ensuite compté le nombre d'unités de consommateur de chaque famille et divisé le montant total des dépenses avec ce chiffre et ainsi obtenu les dépenses pour chaque unité. Sur cette base on a donc pu grouper les familles dans des catégories selon le degré d'aisance. Comme le pouvoir d'achat de la monnaie varie selon la cherté relative de chaque localité, on a pris comme point de départ pour les montants des dépenses, en vue du classement, la cherté moyenne du pays, et les dépenses totales des localités les plus chères ont été converties pour correspondre au niveau moyen du pays.

La grandeur moyenne des familles était la suivante :

	Membres en moyenne par famille	Unités de consommateur
Ouvriers	4.57	3.15
Employés subalternes	4.23	3.26
Fonctionnaires	4.03	3.10

Ci-dessous, ainsi que dans les tableaux I et II sont en général présentées les recettes et les dépenses calculées pour une famille dite normale; par famille normale s'entend ici la grandeur moyenne des familles ayant fait l'objet de l'étude, c'est à dire une famille comprenant 3.4 unités de consommateur. Grâce à ce procédé le lecteur comprend plus facilement le budget des familles. On évite en même temps de devoir réduire à unité de consommateur des postes de dépenses qui ne conviennent pas à être divisés ainsi.

Les recettes et dépenses d'une famille normale sont présentées, dans le premier tableau annexé, dans les différents groupes d'aisance et de classe sociale. En ce qui concerne tout d'abord le classe-

ment des familles selon le degré d'aisance, 233 ou 40 % des familles ouvrières appartiennent au groupe où les dépenses selon l'unité de consommateur varient de 5 000—7 500 marks, plus de 30 % avaient dépensé moins de 5 000 marks et un nombre égal avaient excédé 7 500 marks; cependant, 7 % seulement des familles ouvrières avaient dépassé 10 000 marks par unité de consommateur. Des familles d'employés subalternes 34 % appartenaient au groupe de dépenses de 5 000—7 500 marks, 12 % seulement avaient dépensé moins et 24 % avaient eu des dépenses dépassant 10 000 marks.

Environ la moitié des familles de fonctionnaires dépensaient entre 5 000 et 12 500 marks par unité de consommateur, mais 47 % dépensaient davantage et 15 % plus de 20 000 marks.

La relation entre le degré d'aisance et la grandeur de la famille apparaît surtout nettement dans la diminution du nombre d'unités de consommateur moyen par famille avec l'accroissement de l'aisance. Ainsi ce chiffre baissait, dans le groupe des ouvriers, de 5.16 dans le groupe d'aisance le plus bas à 2.10 dans le groupe le plus élevé. Les chiffres correspondants pour les employés subalternes et pour les fonctionnaires étaient respectivement 5.87 et 2.25, et 4.13 et 2.45.

Il ressort également du tableau I que les dépenses dans tous les trois groupes sociaux dépassaient quelque peu les recettes. Dans les groupes des ouvriers et des fonctionnaires env. 55 % des livres de comptes terminaient avec un déficit. Parmi les employés subalternes le pourcent était encore plus élevé, env. 65 %.

Les recettes nettes en moyen par an pour une famille ouvrière, calculées par famille normale (voir Tabl. I), s'élevaient à 25 031 marks, pour une famille d'employé subalterne à 32 941 et pour une famille de fonctionnaire à 54 588 marks, ou plus que le double du maximum des recettes d'une famille ouvrière. La part principale des recettes est formée, dans tous les trois groupes, par les recettes du chef de famille, plus de $\frac{2}{3}$ des recettes totales. Elles étaient proportionnellement les plus élevées dans les familles d'employés subalternes, où elles couvraient $\frac{2}{3}$ de toutes les recettes. Il y avait une différence remarquable aussi dans l'importance proportionnelle des recettes des femmes et des enfants dans les différents groupes de ménage; les recettes de la femme sont assez importantes dans le budget des fonctionnaires; elles dépassent 5 000 marks par an et forment près de 10 % des recettes totales. La part des recettes correspondantes dans les familles ouvrières est de 1 188 marks

ou 4.7 % et dans les familles d'employés subalternes moins de 1 000 marks et seulement 2.9 % des recettes totales.

Mais en étudiant les recettes moyennes de la femme il faut tenir compte du fait que dans presque la moitié des familles de fonctionnaires et d'ouvriers apparaissent des „recettes de la femme” tandis que la femme n'a de revenus que dans un peu plus d'un quart des familles d'employés subalternes. Cependant, les recettes des femmes dans les familles ouvrières ont en grande partie été insignifiantes; ainsi dans 24 cas, ces recettes n'ont pas atteint 50 marks et les cas où les recettes annuelles étaient inférieures à 500 marks forment plus de 35 %. Dans les familles ouvrières on trouve, il est vrai, des budgets où les recettes de la femme dépassent 10 000 marks, mais ces cas sont beaucoup plus rares ici que dans le groupe des fonctionnaires où près de 25 % des femmes qui ont eu du travail ont gagné plus de 20 000 marks par an.

Par contre, les recettes nettes des enfants, qui, dans tous les groupes ont été plus petites que les recettes de la femme, sont les plus importantes dans les familles ouvrières, où leur part constitue 3.6 %, la part correspondante chez les employés subalternes étant de 1.4 % et chez les fonctionnaires de 0.8 %. Il arrive rarement qu'il y ait des enfants qui gagnent dans ce dernier groupe, ce qui est au contraire fréquemment le cas surtout dans les familles ouvrières, mais aussi dans les familles d'employés subalternes.

Les recettes provenant de sous-locataires sont tout à fait insignifiantes, déduction faite des frais de leur entretien. Dans ces cas le calcul a été fait en réduisant la consommation des sous-locataires et des pensionnaires à l'équivalent de la consommation moyenne du ménage par unité de consommateur.

En comparant d'abord l'importance absolue des dépenses dans chaque groupe de ménage, il apparaît que chez les employés subalternes presque toutes les catégories de dépenses sont quelque peu plus importantes que chez les ouvriers proprement dits. Seulement, les dépenses pour tabac sont un peu moindres et les cotisations presque les mêmes que pour les ouvriers. Chez les fonctionnaires toutes les catégories de dépenses, sauf celle du tabac, étaient beaucoup, dans certains cas plusieurs fois, plus importantes que dans les deux groupes précités. On obtient toutefois une image plus nette de la répartition des dépenses en comparant dans chaque groupe la part proportionnelle de chaque catégorie dans le budget total. Comme toujours dans ce genre d'étude, les dépenses absolues pour la nourriture étaient un peu plus élevées dans les

groupes où les recettes et l'aisance étaient plus grandes, mais relativement elles étaient moins importantes dans ces derniers groupes que dans les précédents. Ainsi la part de la nourriture dans les dépenses totales était de 48.1 % chez les ouvriers, 33.3 % chez les employés subalternes et seulement 26.7 % chez les fonctionnaires. Les différences, dans les divers groupes, des parts proportionnelles des autres dépenses nécessaires telles qu'en premier lieu les dépenses pour habillement, logement, chauffage et éclairage ne sont pas si marquées. Les dépenses pour logement et habillement proprement dit étaient, proportionnellement aussi, les plus petites, 13.1 et 8.0 % dans le budget des ouvriers, les chiffres correspondants étant pour les employés subalternes 15.5 et 9.0 %, et pour les fonctionnaires 14.9 et 9.3 %. Par contre, les dépenses pour chauffage et éclairage ainsi que les dépenses pour chaussures sont les plus élevées chez les ouvriers, 3.9 et 3.7 %, et les plus petites chez les fonctionnaires, 3.5 et 2.5 %. Les dépenses nécessaires les plus importantes citées plus haut formaient plus de $\frac{3}{4}$, ou 76.8 % des dépenses totales dans les familles ouvrières, 69.9 % dans les familles d'employés subalternes et 56.9 % dans les familles des fonctionnaires. Ainsi il reste chez les fonctionnaires une part beaucoup plus considérable pour les autres dépenses, parmi lesquelles les dépenses dites culturelles sont les plus importantes, que dans les deux autres groupes, et il en résulte naturellement que la plupart de ces dépenses sont proportionnellement plus importantes dans le groupe des fonctionnaires. L'exception la plus remarquable est formée sous ce rapport par les dépenses pour tabac, qui même absolument sont un peu plus élevées chez les familles ouvrières que chez les autres; leur part dans ce groupe était de 2.2 %, dans celui des employés subalternes de 1.6 % et dans celui des fonctionnaires de 0.9 % seulement. Les dépenses pour lessive et nettoyage ainsi que cotisations étaient à peu près équivalentes dans tous les groupes, les premières formant env. 2.0 %, les dernières env. 0.4 %. Les impôts occupaient, parmi d'autres dépenses importantes, la première place. Pris absolument, les impôts des employés subalternes étaient près de deux fois et ceux des fonctionnaires près de quatre fois plus grands que ceux des ouvriers. Des dépenses totales les impôts formaient 4.1 % chez les familles ouvrières, 5.7 % chez les familles d'employés subalternes et 7.4 % chez les familles de fonctionnaires. Les dépenses pour effets mobiliers étaient aussi très importantes, tout en restant inférieures aux impôts dans tous les groupes. Les dépenses absolues pour primes d'assurances et pour l'instruction des

enfants étaient env. cinq fois plus grandes dans le budget des fonctionnaires que dans celui des ouvriers et les dépenses pour littérature, journaux, etc. respectivement env. quatre fois plus élevées. La différence la plus marquée entre les budgets des groupes se trouve cependant dans les dépenses pour domestiques, qui formaient chez les fonctionnaires 9.3 % des dépenses totales, et seulement 0.3 % chez les ouvriers. La différence pour cette catégorie de dépenses dans laquelle sont comprises les dépenses pour la nourriture et autres avantages en nature des domestiques, provient naturellement de ce que l'emploi de domestiques est très rare dans les familles ouvrières, mais est au contraire relativement fréquent chez les fonctionnaires.

L'influence du degré d'aisance sur la composition du budget est très remarquable. Toutes les catégories de dépenses augmentent absolument avec l'aisance croissante, mais ici aussi les mêmes différences peuvent être constatées dans l'augmentation des différentes catégories de dépenses que celles qu'on a observées dans les diverses classes sociales. Ainsi la part des diverses catégories de dépenses varie assez fortement suivant les groupes d'aisance. Les dépenses qui n'augmentent qu'absolument avec l'aisance mais diminuent en comparaison avec le budget total sont généralement désignées comme dépenses nécessaires; par contre, les dépenses qui montent plus fortement que toutes les autres dépenses prises ensemble et dont la part dans le budget augmente ainsi sont désignées comme dépenses culturelles. Parmi les premières les plus typiques sont les dépenses pour la nourriture. La part des dépenses pour la nourriture dans les familles ouvrières a baissé de 58.3 % dans la classe la plus basse à 34.2 % dans la classe la plus élevée, chez les employés subalternes de 52.9 % à 30.2 % et chez les fonctionnaires de 38.6 % à 19.3 %. Par contre, on ne peut pas constater de développement régulier dans la proportion des frais d'habitation; chez les ouvriers la part de ces dépenses variait entre 12.0 et 13.7 %, chez les employés subalternes de 13.0 à 16.8 % et chez les fonctionnaires de 11.5 à 17.0 %. Le pourcent du chauffage semble au contraire en général diminuer avec l'accroissement de l'aisance. Les dépenses pour les vêtements augmentaient proportionnellement avec l'aisance améliorée; ainsi chez les ouvriers la part de ces dépenses était de 6.1 % dans le groupe le plus bas et de 9.2 % dans celui le plus élevé, et chez les employés subalternes les chiffres correspondants étaient de 7.1 et 9.1 %. Le développement est opposé en ce qui concerne les dépenses pour chaussures; celles-ci diminuent régulièrement quand les conditions économiques

deviennent meilleures. Presque toutes les autres catégories de dépenses, telles que dépenses pour mobilier, impôts, assurances et cotisations, maladies, voyages, etc. doivent être incluses dans la catégorie des dépenses culturelles, dont la part augmente par rapport au budget total, avec l'accroissement de l'aisance. Le nombre d'enfants et l'aisance étant inversement proportionnels, les dépenses occasionnées par les frais d'école pour les enfants ne varient pas de la manière indiquée ci-dessus. Quand le nombre d'enfants diminue avec l'accroissement de l'aisance, il y a donc moins d'enfants fréquentant l'école dans les groupes les plus aisés et conséquemment aussi relativement moins de frais d'instruction que dans les familles qui se trouvent dans une situation économique moins bonne.

Les dépenses pour les catégories de denrées alimentaires les plus importantes sont remarquablement égales dans les différents groupes de ménages. Ainsi les dépenses pour produits de laiterie s'élevaient dans chacun des groupes à env. 4 000 marks et les dépenses pour céréales à env. 2 500 marks par an et par famille normale. La répartition des dépenses entre les différentes denrées entrant dans ces catégories principales n'était cependant pas régulière et la consommation était de fait plus divergente qu'on n'aurait pu conclure de la comparaison des totaux indiqués pour ces catégories. Ainsi, parmi les produits de laiterie il n'y avait que les dépenses pour le lait, qui, il est vrai, formaient plus de la moitié des dépenses dans cette catégorie, qui étaient presque identiques, un peu plus de 2 000 marks, tandis que les dépenses pour le beurre étaient les plus élevées dans les familles ouvrières et les plus petites dans les familles des fonctionnaires, 1 536 marks dans les premières et 1 275 marks dans les dernières, et, au contraire, les dépenses pour crème et fromage étaient les plus élevées chez les fonctionnaires et les plus petites chez les ouvriers. Les dépenses relativement petites pour le beurre dans les ménages des fonctionnaires étaient compensées par les dépenses pour la margarine, qui étaient 2 1/2 fois plus grandes que les dépenses correspondantes chez les ouvriers. Les divergences les plus remarquables dans la catégorie des céréales étaient formées par les dépenses pour la farine de seigle et les pâtisseries; les dépenses pour la première denrée étaient 2 1/2 fois plus grandes dans les familles ouvrières que dans les familles des fonctionnaires, et les dépenses pour les dernières denrées en question étaient une demi fois plus grandes chez les fonctionnaires que chez les ouvriers. Des dépenses pour farine, celles pour la farine de froment étaient les plus importantes, formant presque la

moitié des dépenses totales pour farine dans les familles ouvrières et plus des $\frac{2}{3}$ dans les familles des fonctionnaires. Par contre, en ce qui concerne le pain de table, le pain de seigle formait un article plus important que le pain de froment. Les dépenses pour gruaux, qui s'élevaient à env. 300 marks par famille dans tous les trois groupes, se répartissaient différemment selon l'espèce de gruau; les dépenses pour le gruau d'avoine étaient plus importantes chez les fonctionnaires et les employés subalternes; les familles ouvrières, par contre, consommaient davantage de gruau de riz. Les dépenses pour la viande qui, après les dépenses pour produits de laiterie et céréales, étaient les plus importantes, plus de 11 % des dépenses totales pour l'alimentation, s'élevaient à 1 320 marks dans le budget des ouvriers et à 1 673 marks dans le budget des fonctionnaires. Si on y ajoute les dépenses pour saucisses, charcuterie, etc. ces catégories de dépenses s'élèvent respectivement à 1 669 et 2 161 marks. Les dépenses pour le poisson étaient considérablement plus élevées chez les fonctionnaires, 503 marks, que chez les ouvriers, 335 marks.

Ainsi qu'il apparaît de l'étude des dépenses ci-dessus, la plupart des catégories de dépenses chez les fonctionnaires sont ou aussi grandes ou plus grandes que chez les ouvriers; les dépenses pour le café forment une exception sous ce rapport, elles occupent et absolument et relativement une place plus importante dans le budget des ouvriers que dans celui des fonctionnaires. Dans le premier les dépenses pour le café étaient portées à 757 marks, ou 6.4 % des dépenses pour la nourriture, tandis que les chiffres correspondants dans le dernier budget étaient 678 marks ou 4.8 %. Les dépenses des employés subalternes, qui sous plusieurs rapports, forment un intermédiaire entre celles des ouvriers et des fonctionnaires, tout en se rapprochant davantage de celles des ouvriers, sont même en ce qui concerne le café un peu plus petites que les dépenses des ouvriers, 713 marks ou 5.6 %. Les dépenses pour le sucre, par contre, étaient prises absolument les plus grandes, 883 marks dans les ménages des fonctionnaires, toutefois sans l'être relativement. Bien entendu, les dépenses pour fruits et légumes, qu'on a l'habitude de considérer chez nous comme des dépenses de luxe, sont beaucoup plus élevées chez les fonctionnaires que chez les ouvriers. De même, la dernière catégorie, „divers”, qui est sensiblement plus importante chez les premiers nommés, reprend évidemment en partie justement les dépenses soi-disant de luxe.

Le lait se présente, à l'étude des quantités consommées, comme la première et la plus im-

portante des denrées alimentaires. Il en a été consommé par famille normale plus de 1 000 litres par an ou près de 3 litres par jour. La consommation de crème est insignifiante en comparaison, près de 1 dl par jour dans les familles des fonctionnaires et la moitié seulement dans les familles des ouvriers. La consommation du beurre a été de 4 kgs. par mois dans les familles ouvrières, mais seulement d'un peu plus de 3 kgs dans les familles des fonctionnaires. Par contre, ces dernières ont employé presque la même quantité de margarine que de beurre, tandis que les ouvriers ont consommé, en plus du beurre seulement un peu plus de 1 kg de margarine par mois. Les quantités de fromage, en comparaison avec les autres produits de laiterie, sont insignifiantes; chez les ouvriers la consommation annuelle ne dépasse pas 4 kgs et chez les fonctionnaires seulement 8 kgs. La consommation de pommes de terre est très égale dans tous les trois groupes, env. 5 hl par an. Mais la consommation de céréales a été différente aussi bien selon les différentes classes sociales que selon les localités. Ainsi les familles ouvrières consommaient en tout. 256 kgs de farine, dont plus que la moitié, 140 kgs, de farine de seigle et 100 kgs env. de farine de froment; dans les familles des employés subalternes déjà la consommation de farine de froment augmentait au dépens de celle de farine de seigle, mais la différence était encore plus remarquable chez les fonctionnaires qui consommaient en tout env. 75 kgs moins de farine que les ouvriers. Les premiers des ménages sus-dits ne consommaient que 56 kgs de farine de seigle, mais 110 kgs de farine de froment, c'est à dire deux fois plus. On n'a pas pu obtenir de données sur le poids des gâteaux et petits fours à cause de leur diversité, et on n'a donc pu comparer que les quantités consommées de pain de table. La consommation totale a été presque la même dans chaque groupe, env. 120—140 kgs, mais on peut observer ici la même divergence, quoique moins nettement que pour les farines; les fonctionnaires consommaient plus de pain de froment et moins de pain de seigle que les ouvriers.

Dans les tableaux 23—25 les familles ont été divisées en groupes sur la base du nombre d'enfants et l'âge des enfants aînés en vue d'éclaircir la question comment les modifications dans la composition de la famille, dès sa fondation, influencent la consommation et le coût de vie. Afin de laisser apparaître le plus nettement possible l'influence de la composition de la famille sur la consommation, on a repris les familles des ouvriers et des employés subalternes, qui

n'avaient pas de pensionnaires et dont les dépenses varient de 15 000 à 22 500 marks, c'est à dire qui appartiennent au point de vue de leur budget aux familles moyennes de l'étude. Il ressort du tableau 23 que la part des dépenses pour la nourriture augmente régulièrement avec l'accroissement de la famille, allant de 32.9 % dans les familles sans enfants à 52.5 et 60.6 % dans les familles où il y a quatre ou plus d'enfants; le second chiffre se rapporte aux familles où l'aîné des enfants a plus de 14 ans. En dehors des dépenses pour la nourriture, il n'y avait que les dépenses pour le chauffage, l'éclairage et les chaussures qui montraient une augmentation relative avec l'agrandissement de la famille, mais l'importance de toutes les autres dépenses diminuait très sensiblement, particulièrement la part des dépenses dites culturelles était réduite à presque rien. Il est à remarquer que la grandeur du logement était à peu près la même pour tous les groupes de familles: les logements d'une pièce et cuisine étaient les plus fréquents aussi bien dans les petites familles que dans les familles nombreuses, et l'on n'a pas pu constater de déménagement dans un logement de deux pièces et cuisine, même avec l'agrandissement de la famille.

En ce qui concerne la consommation des diverses denrées, on remarque nettement l'emploi accru de denrées alimentaires meilleur marché avec l'accroissement de la famille. Ainsi les dépenses pour la margarine, la farine de seigle, le pain et les pommes de terre augmentaient sensiblement, tandis que l'importance des dépenses pour fromage, oeufs, pâtisseries, saucisses, charcuterie, poisson, fruits et légumes diminuaient dans un degré correspondant dans le budget de nourriture.

Sur la base des quantités de denrées alimentaires consommées, on a calculé en calories nettes la valeur nutritive de la nourriture par jour et unité de consommateur. On obtient ainsi les chiffres suivants dans les différentes classes sociales: dans les ménages des ouvriers 2 969, chez les employés subalternes 2 997 et chez les fonctionnaires 2 962 calories ou presque le même nombre dans tous les trois groupes. Le nombre des calories est cependant un peu trop bas, car il manque des données sur la consommation de certaines denrées telles que fruits, légumes et pâtisseries; de même, on n'a pas pu évaluer le nombre des calories contenu dans les repas pris en dehors de la maison. L'importance de ces denrées-ci est un peu plus grande chez les fonctionnaires que dans les autres classes.

La valeur nutritive de la nourriture augmente avec l'accroissement de l'aisance, sans qu'on puisse

toutefois remarquer de différences dans les groupes d'aisance supérieurs. Mais avec l'agrandissement de la famille le nombre de calories par jour diminue au contraire assez sensiblement.

En comparant les résultats de cette étude sur le coût de vie à ceux de la recherche effectuée en 1920—21, on est surtout frappé du changement dans les dépenses pour le loyer. A cette époque une réglementation des loyers créait encore un niveau des loyers artificiel très bas, et ces dépenses ne formaient alors chez les ouvriers que 3.9 % des dépenses totales. En 1928, le chiffre correspondant était de 14 % dans les familles des ouvriers et des employés subalternes lesquels groupes couvrent assez exactement celui des ouvriers de la recherche précédente. Cette augmentation dans la part du loyer entraîne naturellement une réduction automatique des autres dépenses; en tant qu'elles n'aient pas été modifiées autrement. La diminution de 57.4 à 43.4 % de la part des dépenses pour la nourriture démontre cependant que cette réduction n'était pas occasionnée uniquement par l'augmentation du loyer, mais qu'elle a aussi été provoquée par d'autres circonstances, telles que le renchérissement relativement faible, après 1920—21, des denrées alimentaires comparées aux autres dépenses. En tout cas, la part des autres dépenses est ainsi devenue plus grande dans le budget total. Les dépenses plus importantes, telles que celles pour les vêtements, le chauffage et l'éclairage ne montrant pas de hausse relative, mais au contraire une petite baisse, plusieurs autres catégories de dépenses plus petites ont donc grandi relativement. Ainsi la part des impôts est montée de 2.5 % à 4.6 %, les dépenses pour mobilier de 2.2 % à 3.7 %, les dépenses culturelles de 1.4 % à 1.8 %, les primes d'assurances de 0.7 % à 1.4 %, etc. Sous ces conditions, on peut constater que les dépenses pour les besoins dits culturels ont augmenté, ce qui indique une amélioration du niveau de vie.

En ce qui concerne la consommation des denrées alimentaires proprement dites, il faut remarquer l'augmentation de l'emploi de crème, fromage, margarine, oeufs, farine de froment, gruau de riz, saucisses, café et sucre, tandis que la consommation de beurre, pommes de terre, farine de seigle et gruau d'avoine a diminué. La faible consommation du sucre pendant les années 1920—21 provenait de la réglementation de cet aliment encore en vigueur à ce moment et des petites rations. Mais les modifications dans la consommation des autres denrées semblent indiquer un emploi accru de denrées alimentaires plus chères et témoignent ainsi de l'amélioration du niveau de vie.

Selon la statistique industrielle des années citées ci-dessus, on peut constater une hausse assez forte des salaires des ouvriers, mais comme le coût de vie a augmenté en un moindre degré, la hausse du niveau des salaires réels a été considérable. Les

conséquences, du point de vue de la consommation, de cette élévation du niveau des salaires se reflètent dans les comparaisons faites ci-dessus et elles ont rendu possible l'amélioration du niveau de vie constatée dans ce qui précède.

Explications en langue française.

(Voir les tableaux.)

Yhteiskuntaryhmä — groupe social; vuosimenot kulutajayksikköä kohden — dépenses par unité de consommateur; ruokakuntien luku — nombre des ménages; kulutusyksiköjä keskimäärin perhettä kohden — nombre des unités de consommateur par famille; työläisruokakunnat — ménages ouvriers; toimenhaltijaruokakunnat — ménages d'employés subalternes; virkamiesruokakunnat —

ménages de fonctionnaires; alle — moins de; enemmän — plus de; yhteensä — total; paikkakuntaryhmitys — groupement d'après localités; muut suuret kaupungit — autres grandes villes; pienet kaupungit — petites villes; tehdas- y. m. yhdyskunnat — centres industriels etc.; koko maa — pays entier.

Les différents articles des comptes de ménage.

(Voir les tableaux.)

Numeros				
Tabl. I-II	Tabl. III	Tabl. IV-VI		
			<i>Tuloja</i>	<i>Recettes</i>
1			Rahassa	<i>En espèces</i>
2			Päämiehen vakinaiset tulot	<i>Revenus réguliers du chef du ménage</i>
3			„ sivutulot	„ <i>supplémentaires du chef du ménage</i>
4			Vaimon tulot	<i>Revenus de la femme</i>
5			Lasten maksut	<i>Contributions des enfants</i>
6			Täysihoidossa olevien perheenjäsen- ten korvaukset	<i>Contributions des pensionnaires fa- miliaux</i>
7			Korvaukset vuokralaisilta y. m. s. ..	<i>Contributions des souslocataires</i> ..
8			Lahjat ja avustukset	<i>Cadeaux et assistance</i>
9			Korot, osingot y. m. s.	<i>Intérêts, dividendes etc.</i>
10			Myydyt tuotteet	<i>Produits vendus</i>
11			Muut	<i>Autres</i>
12			Luonnossa	<i>En nature</i>
13			Oma asunto	<i>Logement possédé en propre</i>
14			Omat tuotteet	<i>Produits cultivés</i>
15			Luontoisedut	<i>Avantages en nature</i>
16			Lahjat	<i>Cadeaux</i>
17			Muut	<i>Autres</i>
18			Yhteensä tuloja	<i>Total des recettes</i>
			<i>Menoja</i>	<i>Dépenses</i>
19	1		Ravintoaineet	<i>Aliments</i>
20	2		Animaaliset	<i>D'origine animale</i>
21	3		Maito ja kerma	<i>Lait et crème</i>
22	4	1	maito, kuorimaton	<i>lait complet</i>
23	5	2	„ kuorittu	„ <i>écrémé</i>
24	6	3	kerma	<i>crème</i>
25	7	4	Voi	<i>Beurre</i>
26	8	5	Juusto	<i>Fromage</i>
27	9	6	Margarini	<i>Margarine</i>
28	10	7	Rasva ja ihra	<i>Grasses</i>
29	11	8	Munat	<i>Oeufs</i>
30	12	9	Liha	<i>Vandés</i>
31	13	10	tuore naudanliha	<i>viandes fraîches, boeuf</i>
32	14	11	„ vasikanliha	„ „ <i>veau</i>
33	15	12	„ sianliha	„ „ <i>porc</i>
34	16	13	muu tuore liha	„ „ <i>autres</i>

Numeros				
Tabl. I—II	Tabl. III	Tabl. IV—VI		
35	17	14	suolattu sianliha	<i>viandes salées, porc</i>
36	18	15	amerikkalainen silava	<i>lard, américain</i>
37	19	16	muu liha	<i>autres viandes</i>
38	20	17	Leikkeleet, makkara y. m.	<i>Saucisses et charcuterie</i>
39	21		Säilykkeet	<i>Conserves</i>
40	22	18	Kala	<i>Poissons</i>
41	23	19	tuore silakka	<i>harengs baltiques, frais</i>
42	24	20	muu tuore kala	<i>autres poissons, frais</i>
43	25	21	suolattu silakka	<i>harengs baltiques, salés</i>
44	26	22	„ silli	<i>harengs, salés</i>
45	27	23	muu kala	<i>autres poissons</i>
46	28		Vegetabiliset	<i>D'origine végétale</i>
47	29	24	Leipä	<i>Pain</i>
48	30	25	näkkileipä	<i>pain de seigle, sec et mince</i> ..
49	31	26	ruisleipä, kova	„ „ „ dur
50	32	27	„ pehmeä	„ „ „ tendre
51	33	28	muu ruokaleipä	<i>autre pain de table</i>
52	34		kahvi- ja pikkuleivät y. m. s. .	<i>pâtisserie</i>
53	35	29	Jauhot	<i>Farine</i>
54	36	30	ruisjauhot	<i>farine de seigle</i>
55	37	31	vehnäjauhot	„ „ froment
56	38	32	ohrajauhot	„ „ d'orge
57	39	33	perunajauhot	<i>fécule de pommes de terre</i> ..
58	40	34	mallasjauhot	<i>malt</i>
59	41	35	muut jauhot	<i>autres</i>
60	42	36	Suurimot	<i>Gruaux</i>
61	43	37	kaurasuurimot	<i>graux d'avoine</i>
62	44	38	riisisuurimot	„ de riz
63	45	39	mannasuurimot	„ de froment
64	46	40	ohrasuurimot	„ d'orge
65	47	41	tattarisuurimot	„ de sarrasin
66	48	42	muut suurimot	„ autres
67	49	43	Makaroonit	<i>Macaroni</i>
68	50	44	Herneet, kuivatut	<i>Pois, séchés</i>
69	51	45	Perunat	<i>Pommes de terre</i>
70	52		Muut juurikasvit	<i>Racines alimentaires</i>
71	53		Vihannekset	<i>Légumes</i>
72	54		Hedelmät	<i>Fruits</i>
73	55	46	Kahvi	<i>Café</i>
74	56	47	paahdettu	<i>café torréfié</i>
75	57	48	paahdamaton	„ non torréfié
76	58	49	Tee	<i>Thé</i>
77	59	50	Kaakao	<i>Cacao</i>
78	60	51	Sokeri	<i>Sucre</i>
79	61	52	Siirappi	<i>Mélasse</i>
80	62		Karamellit y. m. makeiset	<i>Sucreries</i>
81	63		Mausteet, suola y. m.	<i>Epices, sel etc.</i>
82	64		Olut, kalja y. m.	<i>Bière, petite bière etc.</i>
83	65		Muut kasvisravintoaineet	<i>Autres comestibles d'origine végé-</i> <i>tale</i>

Numeros				
Tabl. I-II	Tabl. III	Tabl. IV-VI		
84			Tupakka	Tabac
85			Ruokailu kodin ulkopuolella	Consommations prises hors du foyer ..
86			Asunto	Logis
87			Vuokra	Loyer
88			Korjaus- ja muuttokust. y.m.	Réparations et frais de déménage- ment
89			Lämpö ja valo	Chauffage et éclairage
90			Polttopuut	Bois de chauffage
91			Kaasu	Gaz
92			Sähkö	Electricité
93			Paloöljy	Pétrole
94			Tulitikut	Allumettes
95			Kynttilät	Bougies
96			Muu	Autres
97			Vaatetus	Vêtements
98			Jalkineet	Chaussures
99			Kalusto	Effets mobiliers
100			Verot	Impôts
101			Yhdistysmaksut	Cotisations
102			Vakuutusmaksut	Primes d'assurances
103			Lasten koulunkäynti	Instruction des enfants
104			Sanoma- ja aikakauslehdet	Journaux et périodiques
105			Kirjat	Livres
106			Esitelmät, kurssit y.m.s.	Conférences, cours etc.
107			Kirjoitustarvikkeet y.m.s.	Papeterie
108			Pesu ja puhtaus	Lessive et nettoyage
109			Sauna ja parturi	Bains et coiffeur
110			Sairaala- ja terveydenhoito	Soins médicaux et hygiéniques
111			Kotiapulaiset y.m.	Domestiques etc.
112			Matkat	Voyages
113			Lahjat ja avustukset	Cadeaux et assistance
114			Korot	Intérêts
115			Huvitukset	Divertissements
116			Urheilu	Sports
117			Muut menot	Autres dépenses
118			Yhtensä menoja	Total des dépenses
			<i>Kirjanpitoerää</i>	<i>Capitres de la comptabilité</i>
119			Tulopuolella	Du côté des recettes
120			Otetut lainat	Emprunts
121			Takaisinsaadut lainatut varat	Recouvrement de fonds prêtés
122			Otetut säästöt y.m.s.	Retraits de banque etc.
123			Muut	Autres
124			Menopuolella	Du côté des dépenses
125			Maksetut lainat	Emprunts payés
126			Sijoitukset	Placements
127			Annetut lainat	Prêts
128			Muut	Autres

TAULUJA
TABELLER

I. Tulot ja menot normaaliruokakuntaa kohden eri vaurausryhmissä, mk. —

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat —					
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000
Ruokakuntien luku — Antal hushåll		54	127	138	95	90	36
Kuluttajayksikköjä keskimäärin perhettä kohden Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj		5.16	4.30	3.55	2.93	2.63	2.43
Tuloja — Inkomster							
1	Rahassa — Kontant	12 817	17 724	22 144	26 388	31 105	35 335
2	Päämiehen vakinaiset tulot — Huvudmannens regel- bundna inkomster	9 959	14 402	18 977	22 823	28 054	31 672
3	Päämiehen sivutulot — Huvudmannens biförtjänster	375	290	369	1 042	561	960
4	Vaimon tulot — Hustruns inkomster	874	844	1 186	811	1 715	1 355
5	Lasten maksut — Barnens bidrag	649	1 404	1 173	685	294	355
6	Täysihoidossa olevien perheenjäsenten korvaukset — Ersättning av inackorderade familjemedlemmar ..	336	194	—	—	—	—
7	Korvaukset vuokralaisilta y. m. s. — Ersättning av hyresgäster m. m. d.	211	111	219	409	—	—
8	Lahjat ja avustukset — Gåvor och understöd	109	191	89	66	133	290
9	Korot, osingot y. m. s. — Räntor, dividender m. m. d.,	9	18	7	28	19	58
10	Myydyt tuotteet — Försålda produkter	62	81	19	123	120	168
11	Muut — Övriga	233	189	105	401	209	477
12	Luonnossa — In natura	1 451	1 582	2 002	2 830	2 990	3 624
13	Oma asunto — Egen bostad	309	350	523	806	932	726
14	Omat tuotteet — Egna produkter	153	196	197	289	204	200
15	Luontoisedut — Naturaförmåner	742	769	920	1 507	1 515	2 249
16	Lahjat — Gåvor	191	190	272	149	265	350
17	Muut — Övriga	56	77	90	79	74	99
18	Yhteensä tuloja — Summa inkomster	14 268	19 306	24 146	29 218	34 095	38 959
Menoja — Utgifter							
19	Ravintoaineet — Födoämnen	8 103	10 492	11 873	13 071	14 442	15 013
20	Animaaliset — Animaliska	4 402	5 733	6 687	7 362	8 188	8 473
21	Maito ja kerma — Mjök och gräde	1 692	2 080	2 336	2 536	3 024	2 952
22	maito, kuorimaton — mjök, oskummad	1 547	1 825	2 014	2 196	2 509	2 449
23	» kuorittu — » skummad	33	74	77	52	50	58
24	kerma — gräde	112	181	245	288	465	445
25	Voi — Smör	1 025	1 382	1 625	1 676	1 857	1 896
26	Juusto — Ost	38	68	82	113	120	143
27	Margariini — Margarin	296	281	265	292	234	237
28	Rasva ja ihra — Fett och flott	41	61	72	62	63	79
29	Munat — Ägg	97	170	231	267	345	386
30	Liha — Kött	793	1 094	1 386	1 590	1 621	1 815
31	tuore naudanliha — färskt nötkött	257	334	442	543	585	661
32	» vasikanliha — » kalv-»	32	32	55	47	72	134
33	» sianliha — » fläsk	301	445	589	639	628	576
34	muu tuore liha — annat färskt kött	108	153	181	191	241	236
35	suolattu sianliha — salt fläsk	78	93	81	100	57	134
36	amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk	7	5	6	8	2	6
37	muu liha — annat kött	10	32	32	62	36	68
38	Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	198	298	322	397	472	522
39	Säilykkeet — Konserver	9	13	21	30	46	33
40	Kala — Fisk	213	286	347	399	406	410
41	tuore silakka — färsk strömming	38	55	62	68	69	66
42	muu tuore kala — annan färsk fisk	82	126	159	171	213	190
43	suolattu silakka — salt strömming	22	22	19	29	24	28
44	» silli — » sill	51	62	70	89	70	87
45	muu kala — annan fisk	20	21	37	42	30	39

Inkomster och utgifter per normalhushåll inom olika välståndsggrupper, mk.

Arbetsarhushåll			Toimenhaltijaruokakunnat — Befattningshavarhushåll									
10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröver	Yhteensä Summa	alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. l. däröv.	Yhteensä Summa	
17	24	581	5	24	37	45	43	31	15	42	242	
2.30	2.10	3.45	5.57	4.82	3.85	3.52	2.85	2.77	2.09	2.25	3.26	
39 247	53 138	22 898	16 290	17 706	23 636	28 223	31 188	37 627	39 572	48 297	29 732	1
34 684	45 409	19 608	12 721	15 592	21 379	24 959	26 756	32 434	35 809	40 946	26 050	2
1 337	2 523	563	658	570	584	1 207	2 663	1 807	1 026	2 533	1 424	3
2 420	5 047	1 188	277	108	195	646	359	1 765	1 638	3 631	958	4
—	—	902	1 823	691	432	717	221	111	—	146	453	5
—	—	—	—	62	399	—	—	—	—	393	—	6
—	—	190	691	108	319	2	—	165	—	—	95	7
138	48	130	—	125	35	124	310	51	681	305	175	8
5	41	18	4	29	22	40	159	82	23	49	57	9
—	5	74	116	106	37	115	—	—	109	105	68	10
663	65	225	—	315	234	413	720	1 212	286	189	452	11
2 772	2 070	2 133	672	2 420	1 657	2 795	3 226	3 967	3 887	7 005	3 209	12
82	938	545	220	517	507	1 088	1 333	1 898	93	2 266	1 092	13
113	70	199	29	172	179	149	152	190	146	120	147	14
2 056	711	1 081	366	1 501	735	1 136	1 235	1 418	3 363	4 238	1 620	15
349	299	228	—	182	151	301	426	443	276	339	282	16
172	52	80	57	48	85	121	80	18	9	42	68	17
42 019	55 208	25 031	16 962	20 126	25 293	31 018	34 414	41 594	43 459	55 302	32 941	18
16 043	16 919	11 783	8 388	9 629	11 530	12 765	12 661	14 635	12 904	16 489	12 616	19
8 957	9 590	6 572	4 215	5 182	6 394	7 213	7 102	8 732	7 076	9 313	7 079	20
3 090	3 317	2 351	1 590	1 856	2 231	2 363	2 570	3 047	2 589	3 025	2 444	21
2 416	2 724	2 025	1 347	1 653	1 820	1 932	2 115	2 409	2 043	2 408	1 999	22
14	20	60	57	49	38	48	42	44	25	29	41	23
660	573	266	186	154	373	383	413	594	521	588	404	24
1 958	1 977	1 536	782	1 000	1 127	1 527	1 370	1 847	1 551	2 048	1 433	25
194	155	88	32	86	125	190	126	179	130	164	140	26
278	365	275	499	513	470	417	448	347	330	351	427	27
49	78	62	93	60	77	68	40	43	47	47	58	28
418	521	232	88	196	233	296	316	430	362	486	309	29
1 840	1 897	1 320	678	911	1 395	1 457	1 462	1 799	1 148	1 923	1 419	30
595	658	436	254	319	516	624	559	761	365	672	543	31
139	111	53	18	29	75	61	63	181	98	172	87	32
670	645	523	206	286	442	402	478	431	262	577	415	33
255	386	181	113	166	226	249	262	274	238	333	243	34
55	37	85	83	76	94	67	58	75	88	64	74	35
5	1	5	1	3	1	6	1	6	14	1	3	36
121	59	37	3	32	41	48	41	71	83	104	54	37
561	698	349	169	263	334	378	347	499	511	570	387	38
87	73	24	10	20	38	47	28	70	71	91	47	39
482	509	335	274	277	364	470	395	471	337	608	415	40
83	76	59	59	69	76	94	61	77	79	107	80	41
248	268	153	75	104	146	231	217	258	117	315	197	42
29	31	23	25	16	23	28	14	18	32	29	22	43
67	88	69	101	61	87	76	62	73	56	79	73	44
55	46	31	14	27	32	41	41	45	53	78	43	45

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat —					
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumentensenhets, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000
46	Vegetabiliset — Vegetabiliska	3 701	4 759	5 186	5 709	6 254	6 540
47	Leipä — Bröd	612	936	992	1 208	1 381	1 447
48	näkkileipä — knäckebröd	23	46	31	70	56	70
49	ruisleipä, kova — rågröd, hårt	67	61	70	80	60	74
50	» pehmeä — » mjukt	207	262	268	313	362	329
51	muu ruokaleipä — annat matbröd	174	227	256	304	289	305
52	kahvi- ja pikkuleivät y. m. s. — kaffe- och små- bröd m. m. d.	141	340	367	441	614	669
53	Jauhot — Mjöl	995	1 176	1 145	1 121	1 081	1 073
54	ruisjauhot — rågmjöl	498	601	518	445	363	317
55	vehnä- » — vete- »	385	504	547	592	634	668
56	ohra- » — korn- »	27	19	22	23	17	24
57	peruna- » — potatismjöl	18	26	30	30	40	38
58	mallas- » — malt- »	7	12	14	16	14	17
59	muut jauhot — annat mjöl	60	14	14	15	13	9
60	Suurimot — Gryn	255	277	321	318	340	355
61	kaurasuurimot — havregryn	102	109	114	119	128	124
62	riisi- » — ris- »	109	112	139	132	132	149
63	manna- » — manna- »	36	46	56	56	65	72
64	ohra- » — korn- »	4	6	5	6	8	5
65	tattari- » — bovete- »	4	2	5	4	6	3
66	muut suurimot — andra gryn	—	2	2	1	1	2
67	Makaroonit — Makaroni	11	18	18	20	30	26
68	Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade	24	28	33	34	30	37
69	Perunat — Potatis	358	439	451	494	499	541
70	Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter	22	34	42	53	54	69
71	Vihannekset — Grönsaker	19	38	51	72	73	98
72	Hedelmät — Frukt	105	135	195	263	305	399
73	Kahvi — Kaffe	535	670	777	821	940	920
74	paahdettu — röstat	118	221	238	256	316	348
75	paahdamaton — orostat	417	449	539	565	624	572
76	Tee — Te	9	12	18	22	24	17
77	Kaakao — Kakao	1	2	4	7	4	6
78	Sokeri — Socker	578	691	783	802	911	922
79	Siirappi — Sirap	1	2	5	6	1	4
80	Karamellit y. m. makeiset — Karameller o. a. söt- saker	23	40	61	75	134	138
81	Mausteet, suola y. m. — Kryddor, salt m. m.	39	59	64	81	85	115
82	Olut, kalja y. m. — Öl, svagdricka m. m.	72	110	114	173	197	173
83	Muut kasviravintoaineet — Övriga vegetabiliska matvaror	42	92	112	139	165	200
84	Tupakka — Tobak	342	453	535	620	780	833
85	Ruokailu kodin ulkopuolella — Förtäring utom hemmet	119	255	302	410	558	628
86	Asunto — Bostad	1 907	2 470	3 198	3 958	4 637	4 858
87	vuokra — hyra	1 858	2 362	3 095	3 537	4 342	4 576
88	korjaus- ja muuttokust. y. m. — reparations- o. flyttningskostnader m. m.	49	108	103	421	295	282
89	Lämpö ja valo — Värme och lyse	614	757	984	1 230	1 295	1 311
90	polttopuut — bränsle	453	527	687	888	928	918
91	kaasu — gas	4	10	36	42	49	62
92	sähkö — elektricitet	88	116	151	173	196	237
93	paloöljy — petroleum	25	40	43	45	36	10
94	tulitikut — tändstickor	37	47	51	63	61	61
95	kynttilät — ljus	1	1	1	3	3	4
96	muu — övrigt	6	16	15	16	22	19
97	Vaatetus — Beklädnad	853	1 399	2 002	2 418	2 811	3 603
98	Jalkineet — Skodon	559	754	933	1 045	1 223	1 269
99	Kalusto — Inventarier	181	439	687	1 231	1 530	1 986
100	Verot — Skatter	290	659	1 017	1 218	1 616	2 131

Arbetsarhushäll			Toimenhaltijarokakunnat — Befattningshavarhushäll									
10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröver	Yhteensä Summa	alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemmän l. däröv.	Yhteensä Summa	
7 086	7 329	5 211	4 173	4 447	5 136	5 552	5 559	5 903	5 828	7 176	5 537	46
1 621	1 817	1 052	605	910	1 137	1 266	1 075	1 477	1 331	1 547	1 201	47
85	97	47	13	53	67	96	79	124	65	111	82	48
83	95	69	9	72	53	62	20	33	35	31	44	49
335	442	283	279	326	373	309	266	365	252	314	318	50
252	382	252	119	221	212	300	211	359	281	290	256	51
866	801	401	185	238	432	499	499	596	698	801	501	52
874	825	1 105	1 144	983	951	993	1 098	970	993	984	1 003	53
260	105	485	629	315	401	282	327	179	306	214	309	54
562	639	537	434	587	497	636	696	700	623	694	621	55
6	7	21	13	17	7	19	19	24	7	12	15	56
27	44	29	14	37	27	28	32	34	30	36	31	57
13	19	13	5	19	15	14	10	17	6	13	13	58
6	11	20	49	8	4	14	14	16	21	15	14	59
359	303	304	403	306	333	304	287	313	305	350	317	60
132	86	114	246	135	139	119	114	120	117	162	134	61
149	127	126	123	107	122	126	107	118	134	110	117	62
66	72	53	23	44	57	42	49	61	44	58	49	63
8	12	6	2	15	6	8	6	2	7	9	8	64
3	6	4	9	5	8	8	9	11	3	11	8	65
1	—	—	—	—	1	1	2	1	—	—	1	66
48	44	20	20	26	31	27	22	28	41	31	28	67
49	36	31	27	23	27	39	37	28	31	39	32	68
490	543	454	355	373	443	438	440	416	427	522	435	69
88	94	43	14	37	39	63	50	52	91	70	53	70
187	165	56	30	43	69	106	79	117	113	158	92	71
597	586	215	55	174	236	344	321	391	362	591	325	72
1 022	1 046	757	619	530	727	664	728	750	736	941	713	73
583	513	247	137	134	228	252	190	282	323	321	233	74
439	533	510	482	396	499	412	538	468	413	620	480	75
27	49	17	29	17	17	29	21	25	26	40	25	76
3	5	4	1	5	6	9	11	11	5	10	8	77
1 006	931	761	716	723	802	785	887	822	820	1 009	828	78
10	2	3	—	1	2	5	5	7	2	6	4	79
204	168	70	16	42	69	121	118	118	139	235	112	80
114	120	69	41	62	66	88	99	105	83	121	86	81
190	336	134	34	66	64	102	79	116	173	259	110	82
197	259	116	64	126	117	169	202	157	150	263	165	83
688	1 126	558	140	274	447	465	625	611	523	944	523	84
646	1 485	371	125	209	212	174	407	607	209	726	348	85
6 111	6 479	3 323	2 282	2 958	4 428	5 182	5 389	6 839	5 774	7 978	5 244	86
5 305	6 066	3 129	2 218	2 911	4 255	4 961	5 172	6 361	5 682	7 679	5 032	87
806	413	194	64	47	173	221	217	478	92	299	212	88
1 749	1 709	993	738	760	1 057	1 166	1 275	1 518	1 298	1 890	1 244	89
1 318	1 099	703	551	569	710	806	934	1 124	966	1 310	888	90
43	111	30	23	—	54	51	36	73	19	93	47	91
256	301	151	126	132	209	219	229	247	233	420	234	92
39	71	38	5	19	33	37	16	15	15	4	21	93
70	81	53	26	30	35	36	47	49	47	48	40	94
4	3	2	—	4	1	5	3	2	12	3	3	95
19	43	16	7	6	15	12	10	8	6	12	11	96
4 225	4 977	2 019	1 147	1 835	2 175	2 970	3 127	3 818	4 480	5 164	3 050	97
1 326	1 717	924	823	849	913	1 165	1 282	1 419	1 454	1 384	1 148	98
2 912	4 222	912	293	409	604	1 056	1 180	1 511	2 459	3 279	1 258	99
2 517	2 656	1 036	500	1 061	1 475	1 846	1 947	2 586	2 735	3 199	1 918	100

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat —					
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000
101	Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	15	88	97	127	181	183
102	Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	63	182	217	368	448	675
103	Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	71	50	154	187	141	162
104	Sanoma- ja aikakauslehdet — Tidningar o. tidskrifter ..	59	109	166	213	252	349
105	Kirjat — Böcker	16	31	54	74	113	196
106	Esitelmät, kurssit y. m. s. — Föredrag, kurser m. m. d.	—	2	3	24	23	116
107	Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. d. .	20	40	55	79	99	111
108	Pesu ja puhtaus — Tvätt och renhållning	116	172	240	287	384	408
109	Sauna ja parturi — Bad och barberare	130	208	262	264	372	360
110	Saira- ja terveydenhoito — Sjuk- o. hälsovård	133	257	341	467	609	704
111	Kotiapulaiset y. m. — Hembiträden m. m.	76	46	157	217	197	887
112	Matkat — Resor	158	267	332	458	621	695
113	Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd	69	172	317	509	1 120	1 631
114	Korot — Räntor	71	62	97	180	342	283
115	Huvitukset — Nöjen	35	93	149	166	236	369
116	Urheilu — Sport	8	16	21	24	24	21
117	Muut menot — Övriga utgifter	79	213	208	360	474	806
118	Yhteensä menoja — Summa utgifter	14 087	19 686	24 401	29 205	34 528	39 588
Kirjanpitoeriä — Bokföringsposter							
119	Tulopuoilella — På inkomstsidan	846	1 774	1 696	2 174	4 342	3 700
120	Otetut lainat — Upptagna lån	778	1 486	1 202	1 436	2 729	1 981
121	Takaisinsaadut lainatut varat — Återbekomna utlånta medel	14	54	79	227	260	207
122	Otetut säästöt y. m. s. — Uttagna besparingar m. m. d.	42	192	377	449	1 196	1 410
123	Muut — Övriga	12	42	38	62	157	102
124	Menopuoilella — På utgiftsidan	770	1 414	1 329	2 061	3 768	3 298
125	Maksetut lainat — Återbetalta lån	713	976	946	1 159	2 071	1 542
126	Sijoitukset — Placeringar	26	407	324	800	1 574	1 618
127	Annetut lainat — Utgivna lån	10	23	38	84	110	138
128	Muut — Övriga	21	8	21	18	13	—

Arbetarhushåll			Toimenhaltijaruokakunnat — Befattningshavarhushåll									
10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröver	Yhteensä Summa	alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. l. däröv.	Yhteensä Summa	
283	328	110	27	29	58	137	85	90	115	308	109	101
541	585	270	113	433	429	480	648	663	1 168	1 377	639	102
77	4	113	35	360	262	364	391	524	235	100	319	103
472	581	177	136	124	177	260	330	366	428	561	288	104
300	570	76	25	63	101	181	234	192	495	502	207	105
24	35	14	—	7	2	11	28	144	9	23	27	106
175	165	62	78	58	146	141	138	157	160	300	149	107
441	555	247	153	162	263	334	375	458	456	740	364	108
425	575	258	88	170	241	292	394	367	329	579	318	109
563	1 189	380	109	271	249	430	516	624	825	1 577	554	110
251	2 413	194	2	5	38	222	749	737	1 818	3 153	634	111
996	1 209	393	172	438	640	674	791	1 138	921	1 379	780	112
1 805	1 887	410	27	262	506	801	1 489	1 300	4 531	3 028	1 042	113
357	677	152	518	48	106	253	380	727	247	757	338	114
432	759	161	17	47	101	170	219	201	251	454	183	115
129	32	21	—	2	23	44	37	34	43	45	30	116
1 177	1 010	309	147	298	251	468	426	755	443	1 149	497	117
44 665	53 864	25 266	16 083	20 761	26 434	32 051	35 123	42 021	44 310	57 085	33 827	118
4 997	6 819	-2 258	5 622	2 502	2 608	2 847	4 090	8 901	-3 499	8 441	4 412	119
3 283	2 378	1 537	5 448	1 866	1 754	1 905	2 975	6 580	2 203	5 493	3 125	120
348	643	130	58	58	291	145	322	268	314	663	267	121
1 299	3 768	535	70	537	499	739	746	2 016	498	2 142	937	122
67	30	56	46	41	64	58	47	37	484	143	83	123
2 747	7 772	1 939	6 566	1 792	1 497	2 074	3 211	8 567	3 133	6 860	3 608	124
1 990	2 411	1 167	6 560	1 367	1 111	1 457	2 513	2 165	1 542	2 914	1 992	125
652	5 052	700	—	392	378	518	437	6 243	1 089	3 707	1 478	126
105	309	58	6	4	8	86	85	39	462	239	89	127
—	—	14	—	29	—	13	176	120	40	—	49	128

I. Jatk.—Forts. Tulot ja menot normaaliruokakuntaa kohden eri vaurausryhmissä, mk. —

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat —				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750
Ruokakuntien luku — Antal hushåll		59	151	175	140	133
Kuluttajayksikköjä keskimäärin perhettä kohden Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj		5.22	4.38	3.61	3.12	2.70
Tuloja — Inkomster						
1	Rahassa — Kontant	13 147	17 721	22 454	27 049	31 134
2	Päämiehen vakinaiset tulot — Huvudmannens regel- bundna inkomster	10 223	14 610	19 517	23 597	27 612
3	Päämiehen sivutulot — Huvudmannens biförtjänster	402	339	417	1 102	1 277
4	Vaimon tulot — Hustruns inkomster	817	715	963	751	1 253
5	Lasten maksut — Barnens bidrag	761	1 279	1 007	697	270
6	Täysihoidossa olevien perheenjäsenten korvaukset — Ersättning av inackorderade familjemedlemmar ..	298	171	59	—	—
7	Korvaukset vuokralaisilta, y. m. s. — Ersättning av hyresgäster m. m. d.	261	110	246	257	—
8	Lahjat ja avustukset — Gåvor och understöd	99	180	77	87	193
9	Korot, osingot y. m. s. — Räkntor, dividender m. m. d.	9	20	11	32	67
10	Myydyt tuotteet — Försålda produkter	66	86	23	121	79
11	Muut — Övriga	211	211	134	405	383
12	Luonnossa — In natura	1 377	1 728	1 923	2 817	3 070
13	Oma asunto — Egen bostad	301	380	519	908	1 069
14	Omat tuotteet — Egna produkter	141	191	193	239	186
15	Luontoisedut — Naturaförmåner	706	897	878	1 372	1 420
16	Lahjat — Gåvor	173	188	244	204	319
17	Muut — Övriga	56	72	89	94	76
18	Yhteensä tuloja — Summa inkomster	14 524	19 449	24 377	29 866	34 204
Menoja — Utgifter						
19	Ravintoaineet — Födoämnen	8 129	10 342	11 796	12 961	13 806
20	Animaaliset — Animaliska	4 384	5 638	6 622	7 308	7 800
21	Maito ja kerma — Mjök och grädde	1 682	2 042	2 312	2 474	2 862
22	maito, kuorimaton — mjök, oskummad	1 529	1 795	1 970	2 101	2 369
23	» kuorittu — » skummad	34	70	68	51	47
24	kerma — grädde	119	177	274	322	446
25	Voi — Smör	1 003	1 315	1 513	1 622	1 683
26	Juusto — Ost	37	72	92	140	122
27	Margariini — Margarin	315	321	311	337	310
28	Rasva ja ihra — Fett och flott	46	61	73	64	55
29	Munat — Ägg	96	174	232	278	335
30	Liha — Kött	782	1 062	1 388	1 542	1 564
31	tuore naudanliha — färskt nötkött	257	331	458	572	576
32	» vasikanliha — » kalv-»	31	32	60	52	69
33	» sianliha — » fläsk	292	418	556	554	575
34	muu tuore liha — annat färskt kött	108	155	191	212	248
35	suolattu sianliha — salt fläsk	78	90	84	88	58
36	amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk	6	4	5	7	1
37	muu liha — annat kött	10	32	34	57	37
38	Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	195	292	325	390	427
39	Säilykkeet — Konserver	9	14	25	36	40
40	Kala — Fisk	219	285	351	425	402
41	tuore silakka — färsk strömming	40	58	65	77	66
42	muu tuore kala — annan färsk fisk	81	122	156	193	214
43	suolattu silakka — salt strömming	22	21	20	29	21
44	» silli — » sill	56	62	74	84	67
45	muu kala — annan fisk	20	22	36	42	34

Inkomster och utgifter per normalhushåll inom olika välståndsgrupper, mk.

Arbetar- och befattningshavarhushåll				Virkamiesruokakunnat — Tjänstemannahushåll						
8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	alle under 7 500	7 500— 11 250	11 250— 15 000	15 000— 18 750	18 750 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	
67	32	66	823	13	46	27	20	25	131	
2.59	2.48	2.20	3.40	4.13	3.42	2.98	2.63	2.45	3.10	
36 388	39 412	49 984	24 829	28 456	37 883	53 362	65 088	85 043	50 165	1
32 050	35 255	42 495	21 427	24 421	30 292	39 725	48 306	64 870	38 942	2
1 379	1 179	2 530	806	2 015	3 121	5 667	4 517	5 726	4 054	3
1 558	2 023	4 122	1 123	86	2 501	6 783	9 968	10 920	5 270	4
234	—	96	775	1 195	515	19	—	—	362	5
—	—	262	—	—	191	—	148	—	65	6
—	—	—	165	422	202	311	—	—	36	7
172	414	216	143	208	140	373	761	505	331	8
70	14	46	29	86	233	22	628	485	261	9
85	55	70	72	—	20	31	55	—	75	10
840	472	147	289	23	668	431	705	2 537	769	11
3 795	3 335	5 292	2 437	1 200	3 217	4 737	8 732	6 218	4 423	12
1 306	88	1 805	699	—	1 532	707	2 521	1 634	1 309	13
195	130	103	185	11	86	190	171	168	120	14
1 838	2 720	3 014	1 233	933	1 247	3 220	5 534	3 613	2 510	15
397	308	325	244	231	321	549	423	650	421	16
59	89	45	76	25	31	71	83	153	63	17
40 183	42 747	55 276	27 266	29 656	41 100	58 099	73 820	91 261	54 588	18
14 832	14 247	16 630	12 022	11 125	12 343	15 105	15 313	17 028	14 025	19
8 597	7 880	9 404	6 718	6 214	6 867	8 643	8 487	9 759	7 901	20
2 997	2 804	3 121	2 378	1 949	2 302	2 716	2 642	2 850	2 491	21
2 430	2 202	2 511	2 018	1 544	1 850	2 149	2 103	2 241	1 981	22
51	21	26	54	44	53	34	23	39	41	23
516	581	584	306	361	399	533	516	570	469	24
1 873	1 725	2 024	1 506	942	1 120	1 476	1 341	1 522	1 275	25
160	157	161	103	174	158	197	234	237	193	26
290	308	355	319	617	612	632	736	866	680	27
62	48	57	61	106	43	67	48	43	56	28
407	386	498	254	296	327	491	553	616	441	29
1 807	1 444	1 915	1 348	1 328	1 465	1 823	1 733	2 095	1 673	30
709	464	668	466	528	608	771	884	740	694	31
156	115	152	63	108	109	193	131	258	156	32
507	436	600	492	339	385	471	356	492	412	33
254	245	350	198	210	253	289	266	402	284	34
106	74	55	82	60	52	38	44	128	63	35
6	10	1	5	2	1	3	2	—	2	36
69	100	89	42	81	57	58	50	75	62	37
511	532	612	360	389	356	609	525	652	488	38
51	77	85	31	49	63	107	153	162	101	39
439	399	576	358	364	421	525	522	716	503	40
71	81	97	65	85	70	92	70	73	77	41
222	173	299	166	173	228	247	300	447	275	42
23	30	30	23	15	21	28	15	20	21	43
81	61	82	70	65	55	75	62	84	66	44
42	54	68	34	26	47	83	75	92	64	45

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat —				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750
46	Vegetabiliset — Vegetabiliska	3 745	4 704	5 174	5 653	6 006
47	Leipä — Bröd	611	931	1 024	1 229	1 272
48	näkkileipä — knäckebröd	22	47	40	79	64
49	ruisleipä, kova — rågröd, hårt	62	63	66	74	46
50	» pehmeä — » mjukt	214	273	291	311	328
51	muu ruokaleipä — annat matbröd	169	226	246	303	261
52	kahvi- ja pikkuleivät y. m. s. — kaffe- och små- bröd m. m. d.	144	322	381	462	573
53	Jauhot — Mjöl	1 008	1 142	1 101	1 075	1 087
54	ruisjauhot — rågmjöl	510	551	492	386	350
55	vehnä- » — vete- »	389	518	535	608	656
56	ohra- » — korn- »	25	19	19	22	18
57	peruna- » — potatismjöl	18	27	29	30	37
58	mallas- » — malt- »	7	14	15	15	13
59	muut jauhot — annat mjöl	59	13	11	14	13
60	Suurimöt — Gryn	269	282	324	313	321
61	kaurasuurimöt — havregryn	115	113	120	119	123
62	riisi- » — ris- »	111	112	135	130	123
63	manna- » — manna- »	35	46	56	51	60
64	ohra- » — korn- »	4	8	5	7	7
65	tattari- » — bovete- »	4	2	6	5	7
66	muut suurimöt — andra gryn	—	1	2	1	1
67	Makaroonit — Makaroni	12	20	21	23	27
68	Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade	24	27	32	36	33
69	Perunat — Potatis	358	428	449	474	478
70	Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter	21	34	41	57	52
71	Vihannekset — Grönsaker	20	39	55	84	75
72	Hedelmat — Frukt	100	142	205	292	311
73	Kahvi — Kaffe	543	645	766	765	864
74	paahdettu — rostat	120	205	236	255	271
75	paahdamaton — orostat	423	440	530	510	593
76	Tee — Te	11	13	18	25	23
77	Kaakao — Kakao	1	3	5	8	7
78	Sokeri — Socker	591	696	787	796	902
79	Siirappi — Sirap	1	2	5	6	3
80	Karamellit y. m. makeiset — Karameller o. a. söt- saker	23	41	63	91	128
81	Mausteet, suola y. m. — Kryddor, salt m. m.	39	60	65	83	90
82	Olut, kalja y. m. — Öl, svagdricka m. m.	69	102	102	147	155
83	Muut kasvisravintoaineet — Övriga vegetabiliska matvaror	44	97	111	149	178
84	Tupakka — Tobak	322	422	515	564	727
85	Ruokailu kodin ulkopuolella — Förtäring utom hem- met	119	246	282	324	510
86	Asunto — Bostad	1 943	2 554	3 479	4 399	4 900
87	vuokra — hyra	1 892	2 457	3 359	4 050	4 632
88	korjaus- ja muuttokust. y. m. — reparations- o. flyttningskostnader m. m.	51	97	120	349	268
89	Lämpö ja valo — Värme och lyse	626	758	1 000	1 203	1 288
90	polttopuut — bränsle	462	535	692	859	930
91	kaasu — gas	6	8	40	46	44
92	sähkö — elektricitet	91	118	164	189	208
93	palooily — petroleum	23	36	40	42	29
94	tulitikut — tändstickor	36	44	48	53	56
95	kynttilät — ljus	1	2	1	4	3
96	muu — övrigt	7	15	15	15	18
97	Vaatetus — Beklädnad	881	1 475	2 041	2 618	2 919
98	Jalkineet — Skodon	585	771	929	1 089	1 243
99	Kalusto — Inventarier	191	434	668	1 167	1 411
100	Verot — Skatter	310	729	1 120	1 445	1 729

Arbetar- och befattningshushåll				Virkamiesruokakunnat — Tjänstemannahushåll						
8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	alle- under 7 500	7 500— 11 250	11 250— 15 000	15 000— 18 750	18 750 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	
6 235	6 367	7 226	5 304	4 911	5 476	6 462	6 826	7 269	6 124	46
1 462	1 455	1 636	1 095	1 147	1 235	1 545	1 560	1 367	1 357	47
96	73	107	57	114	89	120	144	166	120	48
55	55	52	62	20	28	69	10	11	30	49
346	288	356	293	302	284	266	241	276	275	50
331	269	320	254	365	268	358	405	207	306	51
634	770	801	429	346	566	732	760	707	626	52
1 023	943	931	1 075	764	831	815	947	986	865	53
251	287	178	434	152	210	179	183	206	193	54
682	597	676	561	573	549	577	684	690	602	55
25	6	10	19	5	20	9	17	14	15	56
36	29	38	30	24	33	31	40	36	33	57
17	9	15	13	6	9	8	12	9	9	58
12	15	14	18	4	10	11	11	31	13	59
335	327	335	308	299	295	265	312	292	291	60
122	123	137	119	133	140	127	170	153	143	61
134	140	116	124	95	94	66	71	76	82	62
67	53	63	52	39	40	49	54	48	45	63
4	8	10	7	3	8	11	11	4	8	64
7	3	9	5	27	12	9	6	10	12	65
1	—	—	1	2	1	3	—	1	1	66
27	44	35	23	40	24	25	30	26	27	67
33	39	38	31	32	32	35	19	28	30	68
481	454	529	448	346	416	466	422	520	438	69
61	90	77	46	51	66	89	99	94	78	70
107	145	160	66	129	112	161	144	187	142	71
395	462	590	247	293	459	622	694	874	581	72
839	858	976	745	618	590	718	705	827	678	73
316	434	384	243	385	325	365	349	272	338	74
523	424	592	502	233	265	353	356	555	340	75
21	26	43	20	33	31	52	54	66	45	76
9	4	8	5	14	15	20	11	20	16	77
873	900	983	780	743	803	878	1 008	1 044	883	78
6	5	5	4	3	6	5	10	10	7	79
129	167	213	82	80	136	212	248	233	178	80
110	96	121	74	87	98	122	178	185	129	81
146	181	284	127	67	111	133	135	201	130	82
178	171	262	128	165	216	299	250	309	249	83
723	604	1 007	548	313	462	406	707	737	504	84
618	443	991	365	428	473	774	1 181	799	657	85
5 823	5 921	7 472	3 877	4 749	6 968	8 964	9 964	10 659	8 175	86
5 445	5 518	7 134	3 678	4 647	6 635	8 604	9 431	9 731	7 732	87
378	403	338	199	102	333	360	533	928	443	88
1 412	1 494	1 828	1 066	1 266	1 552	2 190	2 294	2 574	1 930	89
1 018	1 119	1 238	756	844	1 079	1 501	1 532	1 720	1 312	90
68	29	99	35	83	79	156	170	154	121	91
242	243	380	175	237	316	458	517	592	412	92
13	26	26	33	54	12	24	19	14	21	93
55	57	59	49	28	35	29	28	38	32	94
3	8	3	3	1	5	2	11	15	7	95
13	12	23	15	19	26	20	17	41	25	96
3 710	4 355	5 099	2 310	2 861	3 457	5 811	7 014	8 891	5 127	97
1 343	1 391	1 500	987	1 053	1 198	1 506	1 601	1 852	1 391	98
1 751	2 682	3 607	1 010	560	1 841	3 121	3 776	6 223	2 838	99
2 356	2 628	3 010	1 285	1 807	2 669	3 655	6 149	8 294	4 051	100

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat —				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750
101	Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	16	78	88	130	148
102	Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	68	226	265	409	516
103	Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	68	105	178	251	223
104	Sanoma- ja aikakauslehdet — Tidningar o. tidskrifter ..	66	112	168	230	278
105	Kirjat — Böcker	17	36	65	113	154
106	Esitelmät, kurssit y. m. s. — Föredrag, kurser m. m. d.	—	3	3	19	24
107	Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmaterial m. m. d. ..	25	43	75	102	112
108	Pesu ja puhtaus — Tvätt och renhållning	120	170	245	304	381
109	Sauna ja parturi — Bad och barberare	126	201	258	274	380
110	Sairaalan- ja terveydenhoito. — Sjuk- o. hälsovård	131	259	320	454	577
111	Kotiapulaiset y. m. — Hembiträden m. m.	69	38	131	219	391
112	Matkat — Resor	159	297	401	536	679
113	Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd	65	188	329	613	1 263
114	Korot — Räntor	114	60	99	206	355
115	Huvitukset — Nöjen	33	85	138	168	230
116	Urheilu — Sport	7	14	22	31	29
117	Muut menot — Övriga utgifter	86	228	217	399	458
118	Yhteensä menoja — Summa utgifter	14 276	19 874	24 832	30 233	34 731
Kirjanpitoeriä — Bokföringsposter						
119	Tulopuoilella — På inkomstsidan	1 301	1 902	1 901	2 418	4 255
120	Otetut lainat — Upptagna lån	1 223	1 553	1 326	1 606	2 813
121	Takaisinsaadut lainatut varat — Återbekomna utlånta medel	18	55	126	197	281
122	Otetut säästöt y. m. s. — Uttagna besparingar m. m. d.	45	252	405	554	1 042
123	Muut — Övriga	15	42	44	61	119
124	Menopuoilella — På utgiftsidan	1 323	1 480	1 366	2 066	3 578
125	Maksetut lainat — Återbetalda lån	1 271	1 044	984	1 267	2 222
126	Sijoitukset — Placeringar	23	404	335	698	1 186
127	Annetut lainat — Utgivna lån	10	20	31	85	101
128	Muut — Övriga	19	12	16	16	69

Arbetar- och befattningshavarhushåll				Virkamiesruokakunnat — Tjänstemannahushåll						
8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	alle under 7 500	7 500— 11 250	11 250— 15 000	15 000— 18 750	18 750 tai enemmän eller däröv.	Yhteensä Summa	
137	198	315	110	99	168	387	219	315	231	101
669	860	1 102	374	520	855	1 479	2 061	3 006	1 415	102
340	157	67	172	472	723	583	1 043	117	612	103
358	450	568	208	288	373	360	690	694	448	104
194	399	526	113	228	379	441	761	974	511	105
130	16	27	18	24	61	—	50	75	45	106
134	167	253	86	105	281	328	419	782	360	107
432	448	676	280	434	461	666	856	1 078	643	108
363	376	577	275	199	323	333	500	662	383	109
664	696	1 442	429	476	792	1 072	1 560	2 164	1 114	110
817	1 099	2 892	310	733	2 326	5 344	8 983	15 226	5 142	111
914	958	1 320	502	540	862	1 255	2 033	2 470	1 294	112
1 395	3 362	2 633	580	902	905	2 414	4 483	3 479	1 859	113
503	301	729	205	68	584	804	716	2 314	837	114
286	340	560	167	293	252	382	635	748	408	115
27	85	41	24	15	70	50	135	81	69	116
781	804	1 101	362	327	623	1 068	1 609	1 436	923	117
40 712	44 481	55 973	27 685	29 885	41 001	58 498	74 752	92 678	54 992	118
6 275	4 235	7 878	2 866	3 795	6 695	7 507	8 509	19 964	8 708	119
4 259	2 734	4 412	1 985	2 772	4 357	3 262	2 191	9 966	4 495	120
237	331	656	169	201	396	807	511	1 651	656	121
1 710	892	2 707	649	761	1 871	3 165	5 500	8 165	3 401	122
69	278	103	63	61	71	273	307	182	156	123
5 908	2 943	7 176	2 410	3 801	6 619	7 280	7 560	18 852	8 345	124
1 850	1 763	2 739	1 400	2 977	3 810	3 701	2 948	7 223	4 081	125
3 909	874	4 174	920	775	2 605	3 103	4 445	10 131	3 836	126
89	286	263	66	49	204	476	167	1 498	428	127
60	20	—	24	—	—	—	—	—	—	128

II. Työläis- ja toimenhaltijaruokakuntien tulot ja menot normaaliruokakuntaa koh- tar- och befattningshavarhushåll per normalhushåll

	Paikkakuntaryhmitys — Ortsgruppering					Helsinki — Helsingfors					Muut suuret kaupungit Övriga stora städer				
	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa
Vuosimenot kuluttajyksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk															
Buokakuntien luku — Antal hushåll	53	84	48	18	203	41	66	34	17	158					
Kuluttajyksikköjä keskimäärin perhettä kohden — Antal konsumtionsenheter per familj	4.18	3.07	2.52	2.12	3.15	4.61	3.36	2.71	2.15	3.41					
Tuloja — Inkomster															
1 Rahassa — Kontant	21 274	31 523	42 195	63 377	31 791	17 023	26 413	36 339	52 443	26 556					
2 Päämiehen vakinaiset tulot — Huvudmannens regelbundna inkomster	16 321	27 953	36 545	50 670	26 895	14 418	23 155	30 933	44 537	22 873					
3 Päämiehen sivutulot — Huvudmannens biförtjänster	610	664	1 406	3 836	975	409	682	2 098	3 565	1 024					
4 Vaimon tulot — Hustruns inkomster ..	1 532	1 479	3 540	7 706	2 259	416	568	1 076	3 843	824					
5 Lasten maksut — Barnens bidrag	1 596	657	190	—	856	1 188	1 059	564	—	948					
6 Täysihoidossa olevien perheenjäsenten korvaukset — Ersättning av inackorderade familjemedlemmar	227	35	—	171	12	139	—	—	—	—					
7 Korvaukset vuokralaisilta y. m. s. — Ersättning av hyresgäster m. m. d. ..	305	453	—	—	286	75	233	—	—	142					
8 Lahjat ja avustukset — Gåvor och understöd	437	170	290	782	322	147	75	324	182	150					
9 Korot, osingot y. m. s. — Räntor, dividender m. m. d.	29	41	57	62	41	15	8	83	46	26					
10 Myydyt tuotteet — Försälda produkter	2	1	—	—	—	78	84	—	—	61					
11 Muut — Övriga	215	70	167	150	145	138	549	1 261	270	508					
12 Luonnossa — In natura	964	2 241	3 372	5 455	2 214	1 947	2 036	3 162	2 011	2 194					
13 Oma asunto — Egen bostad	7	681	1 881	4 145	881	645	738	1 336	970	823					
14 Omat tuotteet — Egna produkter	65	64	56	30	60	115	43	45	47	69					
15 Luontoisedut — Naturaförmåner	517	1 082	1 003	946	863	933	883	1 360	716	971					
16 Lahjat — Gåvor	344	388	398	302	381	183	256	358	248	245					
17 Muut — Övriga	31	26	34	32	29	71	116	63	30	86					
18 Yhteensä tuloja — Summa inkomster	22 238	33 764	45 567	68 832	34 005	18 970	28 449	39 501	54 454	28 750					
Menoja — Utgifter															
19 Ravintoaineet — Födoämnen	11 243	14 213	16 517	18 218	13 904	9 811	12 551	14 212	17 516	12 247					
20 Animaaliset — Animaliska	6 168	7 838	9 224	9 897	7 668	5 202	7 014	8 213	9 792	6 795					
21 Maito ja kerma — Mjölk och grädde	2 221	2 794	3 385	3 529	2 759	1 851	2 185	2 775	2 821	2 219					
22 maito, kuorimat. — mjölk, oskumm.	1 706	1 948	2 047	2 287	1 907	1 711	1 922	2 261	2 087	1 920					
23 » kuorittu — » skummad	12	19	14	10	15	46	41	59	9	44					
24 kerma — grädde	503	827	1 324	1 232	837	94	222	455	725	255					
25 Voi — Smör	1 155	1 533	1 600	1 869	1 440	1 242	1 625	1 799	2 104	1 556					
26 Juusto — Ost	76	166	184	159	138	98	159	185	231	148					
27 Margariini — Margarin	351	315	355	319	335	243	338	261	303	289					
28 Rasva ja ihra — Fett och flott	51	51	46	36	49	64	93	63	91	77					
29 Munat — Ägg	228	339	459	531	337	163	286	406	572	285					
30 Liha — Kött	1 259	1 575	1 935	2 018	1 565	937	1 454	1 655	1 978	1 347					
31 tuore naudanliha — färskt nötkött	483	665	828	713	637	315	551	685	594	496					
32 » vasikanliha — » kalv. »	68	93	190	208	111	24	60	119	151	65					
33 » sianliha — » fläsk	399	449	480	528	443	399	496	501	589	469					
34 muu tuore liha — annat färskt kött	217	224	252	348	235	144	220	260	488	220					
35 suolattu sianliha — salt fläsk	38	72	97	94	66	24	75	31	79	49					
36 amerikkalainen silava — amerikansk fläsk	3	4	2	—	3	5	5	5	3	5					
37 muu liha — annat kött	51	68	86	127	70	26	47	54	74	43					
38 Leikkeleet, makkara y. m. — Char- kuterivaror, korv m. m.	472	573	678	642	563	333	425	580	1 029	464					
39 Säilykkeet — Konserver	29	56	76	110	54	12	38	61	113	39					

den eri paikkakunta- ja vaurausryhmissä, mk. — Inkomster och utgifter inom ar-
inom olika ords- och välstandsgrupper, mk.

Pienet kaupungit — Mindre städer					Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat Fabriks- m. fl. samhällen					Koko maa — Hela landet					
alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
79	97	59	29	264	37	68	59	34	198	210	315	200	98	823	
4.84	3.37	2.54	2.34	3.51	4.76	3.87	2.88	2.40	3.49	4.62	3.39	2.69	2.29	3.40	
14 516	21 682	30 718	43 971	21 757	13 001	18 651	26 306	36 975	21 078	16 258	24 304	32 845	46 074	24 829	1
11 908	18 925	27 067	38 599	18 789	10 855	15 694	24 472	33 960	18 779	13 216	21 184	29 058	39 932	21 427	2
249	880	1 424	1 283	737	229	516	714	1 196	574	359	697	1 311	2 053	806	3
582	679	974	3 080	863	474	788	281	1 399	656	748	876	1 352	3 379	1 123	4
1 041	677	35	204	687	611	1 193	337	—	688	1 116	879	258	62	775	5
139	—	146	—	—	522	53	—	—	4	209	—	—	—	—	6
155	86	—	—	114	—	168	—	—	34	149	258	—	—	165	7
58	55	137	303	87	14	30	81	86	45	154	81	186	286	143	8
12	16	133	13	33	11	12	9	35	14	16	20	67	35	29	9
109	79	39	121	88	115	85	220	78	125	80	63	81	65	72	10
263	285	763	368	359	170	112	192	221	159	211	246	532	262	289	11
1 637	2 398	3 002	5 283	2 388	2 072	2 452	3 612	4 789	2 916	1 617	2 291	3 306	4 602	2 437	12
407	731	713	646	589	373	558	932	380	582	355	678	1 146	1 197	699	13
184	220	141	103	184	356	488	374	188	391	176	212	189	113	185	14
840	1 073	1 598	4 091	1 283	1 125	1 253	2 018	3 829	1 713	836	1 080	1 556	2 910	1 233	15
128	241	465	380	235	132	70	199	306	145	183	230	344	321	244	16
78	133	85	63	97	86	83	89	86	85	67	91	71	61	76	17
16 153	24 080	33 720	49 254	24 145	15 073	21 103	29 918	41 764	23 994	17 875	26 595	36 151	50 676	27 266	18
9 031	11 604	13 664	14 645	11 128	8 858	11 035	12 941	14 749	11 391	9 633	12 272	14 139	15 767	12 022	19
4 959	6 641	7 836	8 318	6 280	4 774	6 252	7 397	8 380	6 411	5 236	6 902	8 059	8 852	6 718	20
1 817	2 356	2 738	2 817	2 234	1 893	2 172	2 811	2 998	2 356	1 927	2 379	2 905	3 006	2 378	21
1 661	2 126	2 455	2 306	2 003	1 817	2 054	2 627	2 683	2 209	1 710	2 024	2 388	2 400	2 018	22
93	88	58	35	81	51	83	57	28	62	59	61	48	24	54	23
63	142	225	476	150	25	35	127	287	85	158	294	469	582	306	24
1 215	1 484	1 707	1 787	1 434	1 260	1 613	1 844	1 970	1 623	1 215	1 557	1 745	1 916	1 506	25
31	59	95	145	60	67	86	110	141	93	61	112	135	160	103	26
375	416	388	396	393	240	203	217	311	229	319	322	304	338	319	27
54	56	42	22	50	59	84	75	74	74	56	69	57	54	61	28
128	210	317	384	208	89	189	301	434	220	149	250	358	457	254	29
895	1 353	1 682	1 586	1 237	839	1 448	1 406	1 643	1 307	972	1 451	1 643	1 744	1 348	30
255	399	555	505	374	206	444	501	614	418	307	505	619	594	466	31
22	49	91	180	55	18	28	28	61	29	31	57	97	139	63	32
326	527	601	485	453	442	733	586	574	604	378	555	553	540	492	33
132	235	294	267	205	64	118	204	256	142	140	199	250	312	198	34
144	114	105	21	117	83	75	52	74	72	86	86	73	62	82	35
4	4	1	1	3	7	12	4	10	9	5	6	3	4	5	36
12	25	35	127	30	19	38	31	54	33	25	43	48	93	42	37
160	263	372	494	257	157	192	310	430	241	261	352	455	583	360	38
7	16	23	82	19	4	14	29	55	20	12	29	43	82	31	39

Paikkakuntaryhmitys — Ortsgruppering		Helsinki — Helsingfors					Muut suuret kaupungit Övriga stora städer				
		alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. - eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. - eller däröver	Yh- teensä Summa
40	Kala — Fisk	326	436	506	684	428	259	411	428	550	371
41	tuore silakka — färsk strömming	79	100	106	148	97	72	108	83	98	90
42	muu tuore kala — annan färsk fisk	108	141	221	267	153	89	170	222	277	159
43	suolattu silakka — salt strömming	31	36	39	47	36	25	26	13	21	23
44	» silli — » sill	76	97	85	115	89	55	74	64	82	66
45	muu kala — annan fisk	32	62	55	107	53	18	33	46	72	33
46	Vegetabiliset — Vegetabiliska	5 075	6 375	7 293	8 321	6 236	4 609	5 537	5 999	7 724	5 452
47	Leipä — Bröd	1 710	2 127	2 443	2 477	2 068	1 142	1 340	1 660	2 356	1 401
48	näkkileipä — knäckebröd	100	134	135	153	124	23	43	69	82	43
49	ruisleipä, kova — rågröd, hårt ...	64	35	53	23	47	136	130	88	149	126
50	» pehmeä — » mjukt	564	549	483	443	535	329	384	432	317	369
51	muu ruokaleipä — annat matbröd	474	574	586	526	539	304	355	393	509	355
52	kahvi- ja pikkuleivät y. m. s. — kaffe- och småbröd m. m. d.	508	835	1 186	1 332	823	350	428	678	1 299	508
53	Jauhot — Mjöl	489	479	543	500	495	934	941	807	632	893
54	ruisjauhot — rågmjöl	28	25	22	12	25	356	215	150	143	248
55	vehnä- » — vete- »	434	411	470	427	430	501	659	607	434	578
56	ohra- » — korn- »	3	6	8	3	5	9	13	2	3	9
57	peruna- » — potatismjöl	20	27	32	30	26	28	28	28	28	28
58	mallas- » — malt- »	1	6	2	3	3	10	12	13	17	12
59	muut jauhot — annat mjöl	3	4	9	25	6	30	14	7	7	18
60	Suurimot — Gryn	236	301	291	355	281	312	301	287	244	298
61	kaurasuurimot — havregryn	112	129	131	146	125	129	115	113	76	117
62	riisi- » — ris- »	76	109	86	128	95	124	117	114	96	117
63	mannan- » — manna- »	40	53	60	74	51	45	51	49	57	49
64	ohra- » — korn- »	4	3	5	2	4	7	8	4	8	7
65	tattari- » — bovete- »	4	6	7	4	5	7	8	6	7	7
66	muut suurimot — andra gryn	—	1	2	1	1	—	2	1	—	1
67	Makaroonit — Makaroni	23	29	32	46	29	19	21	31	42	24
68	Herneet, kuivatut — Ärter, torkade	40	44	45	52	43	23	29	31	35	28
69	Perunat — Potatis	493	550	565	573	535	380	436	412	432	412
70	Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter	40	58	68	92	56	29	49	50	107	46
71	Vihannekset — Grönsaker	57	97	156	187	101	44	96	107	258	91
72	Hedelmät — Frukt	216	436	560	803	409	155	293	411	868	307
73	Kahvi — Kaffe	663	872	997	1 120	841	588	720	740	968	695
74	paahdettu — rostat	424	569	620	920	553	169	280	296	688	273
75	paahdamaton — orostat	239	303	377	200	288	419	440	444	280	422
76	Tee — Te	22	32	31	41	29	13	21	16	40	18
77	Kaakao — Kakao	4	8	10	5	7	3	9	9	5	6
78	Sokeri — Socker	658	782	795	898	750	688	794	854	826	770
79	Siirappi — Sirap	—	6	4	2	3	2	11	5	1	6
80	Karamellit y. m. makeiset — Kara- meller o. a. sötsaker	72	119	183	345	130	40	109	185	266	110
81	Mausteet, suola y. m. — Kryddor, salt m. m.	56	69	87	123	72	56	82	95	103	77
82	Olut, kalja y. m. — Öl, svagdricka m. m.	222	227	293	412	250	76	108	126	268	112
83	Muut kasvisravintoaineet — Övriga vegetabiliska matvaror	74	139	190	290	137	105	177	173	273	158
84	Tupakka — Tobak	534	633	888	1 077	673	392	546	627	1 171	548
85	Ruokailu kodin ulkopuolella — För- täring utom hemmet	565	840	1 536	2 309	986	183	261	430	885	313
86	Asunto — Bostad	3 549	6 243	8 927	10 719	6 197	2 763	4 462	5 835	8 916	4 448
87	vuokra — hyra	3 493	6 134	8 623	10 445	6 056	2 612	4 100	5 535	8 518	4 166
88	korjaus- ja muuttokust. y. m. — reparat.- o. flyttningskostn. m. m.	56	109	304	274	141	151	362	300	398	282
89	Lämpö ja valo — Värme och lyse	841	1 243	1 443	2 037	1 208	776	1 146	1 471	1 730	1 123
90	polttopuut — bränsle	534	745	866	1 164	730	562	781	1 124	1 186	800
91	kaasu — gas	33	150	227	368	142	—	21	—	20	10
92	sähkö — elektricitet	116	203	215	350	188	114	191	231	330	182

Pienet kaupungit — Mindre städer					Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat Fabriks- m. fl. samhälle					Koko maa — Hela landet					
alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
277	428	472	605	388	166	251	294	324	248	264	381	414	512	358	40
41	50	53	105	51	23	37	47	46	37	52	70	68	91	65	41
138	251	303	355	222	68	105	135	144	107	109	171	217	254	166	42
16	19	15	29	18	17	16	20	27	19	22	24	21	30	23	43
60	71	74	63	66	48	72	64	61	62	60	78	71	74	70	44
22	37	27	53	31	10	21	28	46	23	21	38	37	63	34	45
4 072	4 963	5 828	6 327	4 848	4 084	4 783	5 544	6 369	4 980	4 397	5 370	6 080	6 915	5 304	46
399	721	1 054	1 223	684	394	435	664	1 069	556	829	1 108	1 333	1 570	1 095	47
17	26	50	90	31	32	28	59	75	42	39	56	75	94	57	48
30	53	17	15	35	57	71	52	59	61	63	69	48	53	62	49
113	223	321	338	203	117	91	190	275	144	254	300	334	331	293	50
87	138	229	189	136	54	74	72	196	83	208	269	284	302	254	51
152	281	437	591	279	134	171	291	464	226	265	414	592	790	429	52
1 360	1 294	1 176	1 018	1 279	1 429	1 537	1 462	1 217	1 452	1 099	1 091	1 067	935	1 075	53
727	538	370	271	584	921	862	561	306	737	538	449	318	217	434	54
520	601	712	674	592	410	592	786	831	621	477	565	665	647	561	55
32	30	25	7	28	31	27	33	17	28	21	20	20	9	19	56
24	34	40	37	31	27	27	42	38	32	24	29	37	35	30	57
18	23	15	11	19	13	16	21	17	16	11	15	14	13	13	58
39	18	14	18	25	27	13	19	8	18	28	13	13	14	18	59
284	321	355	334	313	275	351	343	361	332	278	319	325	333	308	60
115	113	126	148	119	98	122	119	137	117	114	119	122	132	119	61
118	136	142	117	128	122	166	147	143	148	111	133	127	125	124	62
40	61	66	49	52	46	49	67	62	54	42	54	62	59	52	63
8	6	7	8	7	6	8	6	14	8	7	6	6	6	7	64
2	5	13	12	6	1	5	3	4	4	3	6	7	9	5	65
1	—	1	—	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	66
18	21	25	28	21	6	16	24	42	18	17	22	27	38	23	67
24	31	33	32	28	18	31	25	39	27	26	33	33	38	31	68
383	434	462	483	422	376	423	474	514	434	405	459	479	502	448	69
28	50	60	67	44	23	34	44	78	39	30	48	55	82	46	70
23	52	59	147	48	16	33	52	99	41	33	67	86	154	66	71
88	153	254	467	169	86	119	225	335	163	129	240	338	544	247	72
594	725	841	807	696	620	750	840	937	761	613	765	856	933	745	73
82	94	173	261	116	107	90	158	138	116	178	244	285	402	243	74
512	631	668	546	580	513	660	682	799	645	435	521	571	531	502	75
7	12	17	33	13	12	20	24	37	21	12	21	22	37	20	76
2	5	6	5	4	1	3	6	10	4	2	6	7	7	5	77
668	811	973	993	793	629	772	907	1 001	796	663	791	893	953	780	78
1	3	-2	5	2	4	2	4	8	4	2	5	4	5	4	79
21	47	95	146	52	17	38	91	136	57	35	75	128	196	82	80
52	77	99	112	73	51	63	102	110	75	53	72	97	112	74	81
52	83	99	200	82	40	76	120	196	92	91	121	152	247	127	82
68	123	218	227	125	87	80	137	180	108	80	127	178	229	128	83
335	464	826	777	493	329	518	576	700	505	391	535	726	864	548	84
82	79	216	360	128	22	46	140	399	115	207	300	545	805	365	85
1 949	3 184	4 394	6 682	3 184	1 321	1 652	2 785	4 075	2 142	2 356	3 853	5 191	6 936	3 877	86
1 879	2 959	4 151	6 160	2 994	1 252	1 471	2 426	3 837	1 939	2 274	3 640	4 888	6 576	3 678	87
70	225	243	522	190	69	181	359	238	203	82	213	303	360	199	88
642	1 044	1 317	1 623	976	667	940	1 166	1 602	1 007	715	1 085	1 327	1 713	1 066	89
483	813	988	1 186	740	504	715	900	1 233	770	511	760	958	1 197	756	90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	43	51	75	35	91
109	161	245	358	171	99	148	189	300	164	110	174	218	333	175	92

Paikkakuntaryhitys — Ortsgruppering		Helsinki — Helsingfors					Muut suuret kaupungit Övriga stora städer				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa
93	paloöljy — petroleum	86	72	53	57	72	40	82	47	68	60
94	tulitikut — tändstickor	46	47	48	67	48	42	48	48	72	48
95	kynttilät — ljus	1	2	2	6	2	3	2	1	6	3
96	muu — övrigt	25	24	32	25	26	15	21	20	48	20
97	Vaatetus — Beklädnad	1 530	2 716	3 851	6 178	2 725	1 505	2 536	3 793	4 672	2 535
98	Jalkineet — Skodon	896	1 069	1 476	1 740	1 126	853	1 110	1 573	1 596	1 132
99	Kalusto — Inventarier	338	1 003	1 635	3 125	1 018	481	1 023	1 769	5 164	1 242
100	Verot — Skatter	754	1 515	2 283	4 006	1 545	715	1 580	2 525	3 351	1 559
101	Yhdistysmaksut — Föreningsavgifter	83	181	248	373	171	55	159	174	254	132
102	Vakuutusmaksut — Försäkringsavgifter	159	286	449	646	294	389	340	718	1 039	469
103	Lasten koulunkäynti — Barnens skolgång	104	311	284	34	217	155	201	520	121	239
104	Sanoma- ja aikakauslehdet — Tidningar o. tidskrifter	148	288	396	650	281	110	211	387	684	238
105	Kirjat — Böcker	35	109	184	782	138	49	138	303	616	167
106	Esitelmät, kurssit y. m. s. — Föredrag, kurser m. m. d.	2	6	68	6	16	6	22	8	27	14
107	Kirjoitustarvikkeet y. m. s. — Skrivmate- rial m. m. d.	61	92	147	212	99	37	79	137	172	80
108	Pesu ja puhtaus — Tvätt och renhållning	234	396	532	1 147	411	143	293	432	564	282
109	Sauna ja parturi — Bad och barberare ..	247	349	499	697	363	165	278	481	587	294
110	Sairaala- ja terveydenhoito — Sjuk- o. hälsovård	310	539	783	2 144	602	192	322	465	907	341
111	Kotiapulaiset y. m. — Hembiträden m. m.	75	339	599	4 951	498	10	89	655	1 732	226
112	Matkat — Resor	539	782	1 310	1 868	862	312	576	945	1 020	577
113	Lahjat ja avustukset — Gåvor o. understöd	143	407	1 326	4 050	498	147	648	2 001	2 373	727
114	Korot — Räntor	7	112	279	916	155	51	143	726	696	248
115	Huvitukset — Nöjen	106	238	308	769	237	48	192	306	533	184
116	Urheilu — Sport	11	35	19	23	23	16	24	26	114	28
117	Muut menot — Övriga utgifter	241	401	499	1 522	431	245	364	655	1 141	425
118	Yhteensä menoja — Summa utgifter	22 755	34 346	46 486	70 199	34 678	19 609	29 294	41 174	57 581	29 818
Kirjanpitoerä — Bokföringsposter											
119	Tulopuolella — På inkomstsidan	1 815	2 678	7 934	7 789	3 679	1 849	2 303	7 320	12 984	3 726
120	Otetut lainat — Uptagna lån	1 536	1 922	6 078	3 741	2 682	1 465	1 387	4 306	5 702	2 206
121	Takaisinsaadut lainatut varat — Åter- bekomna utlånta medel	46	189	316	878	205	55	136	328	1 010	200
122	Otetut säästöt y. m. s. — Uttagna be- sparingar m. m. d.	148	496	1 484	3 033	714	308	708	2 610	6 194	1 265
123	Muut — Övriga	85	71	56	137	78	21	72	76	78	55
124	Menopuolella — På utgiftsidan	1 222	1 984	6 995	5 971	2 905	1 190	1 746	5 794	10 159	2 814
125	Maksetut lainat — Återbetalta lån ..	1 004	1 416	1 963	2 209	1 490	1 000	1 080	3 666	2 161	1 568
126	Sijoitukset — Placeringar	189	534	4 885	3 352	1 338	186	589	2 045	7 823	1 188
127	Annetut lainat — Utgivna lån	29	34	127	410	73	4	77	83	170	58
128	Muut — Övriga	—	—	20	—	4	—	—	—	—	—

Pienet kaupungit — Mindre städer					Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat Fabriks- m. fl. samhällen					Koko maa — Hela landet				
alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa
5	10	2	8	6	16	12	8	7	11	32	41	24	26	33
38	48	65	52	48	40	56	58	53	52	41	50	56	58	49
1	2	4	6	2	1	3	4	2	3	1	2	3	5	3
6	10	13	13	9	7	6	7	7	7	12	15	17	19	15
1 166	2 043	2 954	4 936	2 042	1 006	1 911	2 559	4 198	2 110	1 286	2 277	3 177	4 836	2 310
621	922	1 136	1 358	865	524	913	1 095	1 356	910	712	994	1 276	1 461	987
312	791	1 526	3 138	884	343	717	1 302	2 624	990	357	872	1 521	3 280	1 010
495	1 097	1 839	3 071	1 113	490	914	1 446	1 971	1 061	596	1 253	1 933	2 875	1 285
49	54	108	357	83	49	50	88	166	73	58	105	145	273	110
112	395	526	1 261	363	106	258	601	975	389	176	323	566	1 016	374
62	184	198	49	126	79	143	173	160	139	93	208	262	99	172
84	162	257	507	170	49	127	236	413	168	97	194	304	526	208
25	66	98	405	79	15	37	143	343	94	30	84	167	481	113
1	7	143	29	28	—	6	4	25	6	2	10	58	23	18
33	102	120	327	93	17	67	88	163	71	37	86	119	223	86
127	232	395	573	240	124	170	286	370	211	154	269	398	595	280
170	272	388	534	268	119	160	215	358	186	177	264	374	506	275
183	359	605	1 025	375	208	279	556	976	411	218	375	606	1 178	429
23	229	796	2 856	355	118	16	177	813	159	49	166	525	2 214	310
134	320	456	1 068	320	90	205	522	1 056	354	253	456	756	1 192	502
162	437	1 367	3 240	581	114	295	1 073	2 335	487	148	421	1 322	2 763	580
153	229	308	475	229	29	66	400	453	184	77	143	403	578	205
70	110	231	418	136	39	78	189	378	131	68	150	248	482	167
11	27	40	38	23	8	16	26	61	22	12	26	28	57	24
150	244	539	921	302	113	183	580	747	331	183	292	563	996	362
16 182	24 662	34 447	50 673	24 584	14 837	20 802	29 367	41 466	23 647	18 085	27 013	36 679	51 739	27 685
1 884	2 060	4 234	6 306	2 649	1 059	1 466	2 057	3 397	1 735	1 710	2 112	4 913	6 588	2 866
1 684	1 355	2 761	4 908	1 978	805	1 119	1 204	2 104	1 176	1 448	1 440	3 284	3 818	1 985
44	181	253	345	148	25	106	211	335	139	43	155	267	541	169
144	482	1 066	736	456	195	212	537	866	365	186	466	1 259	2 064	649
12	42	154	317	67	34	29	105	92	55	33	51	103	165	63
1 779	1 516	3 458	5 370	2 221	1 194	1 417	2 432	3 788	1 890	1 430	1 652	4 337	5 678	2 410
1 382	1 130	2 159	2 926	1 532	805	767	1 297	2 141	1 070	1 116	1 099	2 101	2 394	1 400
345	324	1 029	2 093	576	374	545	1 010	1 442	722	283	484	2 073	3 006	920
52	62	270	351	113	15	105	96	205	91	31	69	149	278	87
—	—	—	—	—	—	—	29	—	7	—	—	14	—	3

III. Ravintomenot kuluttajayksikköä kohden eri vaurausryhmissä, mk. —

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat — Arbetarhushåll				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 5 000	5 000— 7.500	7 500— 10 000	10 000 tai enemmän eller däröver	Yh- teensä Summa
Ruokakuntien luku — Antal hushåll		181	233	126	41	581
Kuluttajayksikköjä keskimäärin perhettä kohden Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj		4.55	3.30	2.57	2.18	3.45
1	Ravintoaineet — Födoämnen	2 846	3 620	4 295	4 867	3 466
2	Animaaliset — Animaliska	1 552	2 039	2 432	2 741	1 934
3	Maito ja kerma — Mjök och grädde	573	709	883	948	692
4	maito, kuorimaton — mjök, oskummad	509	612	733	763	596
5	» kuorittu — » skummad	18	20	15	5	18
6	kerma — grädde	46	77	135	180	78
7	Voi — Smör	371	483	550	579	452
8	Juusto — Ost	17	27	37	50	26
9	Margariini — Margarin	84	81	69	97	81
10	Rasva ja ihra — Fett och flott	16	20	20	19	18
11	Munat — Ägg	42	72	105	140	68
12	Liha — Kött	291	429	493	551	388
13	tuore naudanliha — färsk nötkött	90	141	178	186	128
14	» vasikanliha — » kalv- »	9	15	26	36	15
15	» sianliha — » fläsk	117	179	181	193	154
16	muu tuore liha — annat färskt kött	40	54	71	97	53
17	suolattu sianliha — salt fläsk	26	26	23	13	25
18	amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk	2	2	1	1	2
19	muu liha — annat kött	7	12	13	25	11
20	Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	78	103	143	188	103
21	Säilykkeet — Konserver	3	7	12	23	7
22	Kala — Fisk	77	108	120	146	99
23	tuore silakka — färsk strömming	14	19	20	23	18
24	muu tuore kala — annan färsk fisk	33	48	61	76	45
25	suolattu silakka — salt strömming	7	7	7	9	7
26	» silli — » sill	17	23	22	23	20
27	muu kala — annan fisk	6	11	10	15	9
28	Vegetabiliset — Vegetabiliska	1 294	1 581	1 863	2 126	1 532
29	Leipä — Bröd	243	315	412	510	309
30	näkkileipä — knäckebröd	11	13	18	27	14
31	ruisleipä, kova — rågrbröd, hårt	19	22	19	26	20
32	» pehmeä — » mjukt	72	84	104	117	83
33	muu ruokaleipä — annat matbröd	61	80	86	96	74
34	kahvi ja pikkuleivät y. m. s. — kaffe- och små- bröd, m. m. d.	80	116	185	244	118
35	Jauhot — Mjöl	328	334	317	249	325
36	ruisjauhott — rågmjöl	167	144	103	50	143
37	vehnä- » — vete- »	136	166	189	178	158
38	ohra- » — korn- »	6	7	6	2	6
39	peruna- » — potatismjöl	7	9	12	11	8
40	mallas- » — malt- »	3	4	4	5	4
41	muut jauhot — annat mjöl	9	4	3	3	6
42	Suurimot — Gryn	79	94	101	96	89
43	kaurasuurimot — havregryn	31	34	37	31	33
44	riisi- » — ris- »	33	40	40	40	37
45	manna- » — manna- »	12	17	20	20	16
46	ohra- » — korn- »	2	2	2	3	2
47	tattari- » — bovete- »	1	1	2	2	1
48	muut suurimot — andra gryn	—	—	—	—	—
49	Makaroonit — Makaroni	5	6	9	13	6
50	Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade	8	10	9	12	9
51	Perunat — Potatis	121	137	150	153	133
52	Muut juurikasvit — Övriga rotfrukter	9	13	17	27	13
53	Vihannekset — Grönsaker	9	17	24	51	17

Livsmedelsutgifter per konsumtionsenhet inom olika välstandsgrupper, mk.

Toimenhaltijaruoakunnat Befattningshavarhushäll					Työläis- ja toimenhaltijaruoakunnat Arbetar- och befattningshavarhushäll					Virkamiesruoakunnat Tjänstemannahushäll				
alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 11 250	11 250- 18 750	18 750 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
29	82	74	57	242	210	315	200	98	823	59	47	25	131	
5.00	3.67	2.82	2.37	3.26	4.62	3.39	2.66	2.29	3.40	3.58	2.83	2.45	3.10	
2 760	3 582	3 952	4 506	3 711	2 833	3 609	4 158	4 637	3 536	3 543	4 468	5 008	4 125	1
1 468	2 007	2 277	2 525	2 082	1 539	2 030	2 371	2 603	1 976	1 972	2 523	2 871	2 325	2
530	677	811	848	719	567	699	855	884	699	651	791	838	733	3
468	553	656	673	588	503	595	703	706	593	522	627	659	583	4
15	13	13	8	12	17	18	14	7	16	15	9	11	12	5
47	111	142	167	119	47	86	138	171	90	114	155	168	138	6
282	393	458	555	421	357	458	513	564	443	317	418	448	375	7
22	47	43	45	41	18	33	40	47	30	48	62	70	57	8
150	130	120	101	126	94	95	89	99	94	180	198	254	200	9
20	21	12	14	17	16	20	17	16	18	17	17	13	16	10
51	78	106	131	91	44	74	105	134	75	94	152	181	130	11
255	420	469	491	417	286	427	483	513	397	421	525	616	492	12
90	169	188	168	160	91	148	182	175	137	173	240	217	204	13
8	20	32	43	25	9	17	29	41	19	32	49	76	46	14
79	124	135	139	122	111	163	162	159	145	110	125	145	121	15
46	70	78	89	71	41	59	74	92	58	71	82	118	84	16
23	23	19	21	22	25	25	21	18	24	16	12	38	19	17
1	1	1	2	1	2	2	1	1	2	—	1	—	—	18
8	13	16	29	16	7	13	14	27	12	19	16	22	18	19
72	105	120	162	114	77	103	134	171	106	107	169	192	144	20
5	13	13	25	14	3	9	13	24	9	17	37	48	30	21
81	123	125	153	122	77	112	122	151	105	120	154	211	148	22
20	25	20	29	23	15	21	20	27	19	22	24	21	23	23
29	56	69	73	58	32	50	64	75	49	63	79	132	81	24
5	7	4	9	7	6	7	6	9	7	6	7	6	6	25
20	24	19	21	21	18	23	21	22	20	17	20	25	19	26
7	11	13	21	13	6	11	11	18	10	12	24	27	19	27
1 292	1 575	1 675	1 981	1 629	1 294	1 579	1 787	2 034	1 560	1 571	1 945	2 137	1 800	28
250	354	362	434	353	244	326	392	462	322	357	456	402	399	29
13	24	28	28	24	11	17	22	28	17	28	38	49	35	30
18	17	7	9	13	19	20	14	16	18	8	13	3	9	31
93	100	90	86	93	75	88	98	97	86	85	75	81	81	32
59	76	79	85	76	61	79	84	89	75	86	111	61	90	33
67	137	158	226	147	78	122	174	232	126	150	219	208	184	34
298	286	308	290	295	323	321	314	275	317	240	256	290	254	35
110	100	79	72	91	158	132	93	64	128	58	53	61	56	36
164	167	205	197	183	140	166	196	190	165	163	183	203	177	37
5	4	6	3	4	6	6	6	3	6	5	4	4	4	38
9	8	10	10	9	7	9	11	10	9	9	10	10	10	39
5	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	40
5	3	4	5	4	8	4	4	4	5	2	3	9	4	41
96	94	88	99	93	82	94	95	98	90	87	84	86	86	42
46	38	34	43	39	34	35	36	39	35	41	43	45	42	43
32	37	33	35	35	33	39	37	37	36	28	20	22	24	44
12	15	16	16	15	12	16	18	17	15	11	15	15	13	45
4	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	3	1	2	46
2	2	3	3	2	1	2	2	2	2	5	2	3	4	47
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	48
7	8	7	10	8	5	6	8	11	7	8	8	8	8	49
7	10	10	11	10	8	10	10	11	9	9	8	8	9	50
109	130	127	144	128	119	135	141	148	132	118	132	153	129	51
9	15	15	23	15	9	14	16	24	14	18	27	28	23	52
12	26	28	42	27	9	19	25	45	19	34	45	55	41	53

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat — Arbetarhushåll				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk		alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enamm. eller däröver	Yh- teensä Summa
54	Hedelmät — Frukt	37	65	98	174	63
55	Kahvi — Kaffe	184	233	275	305	223
56	paahdettu — rostat	55	72	96	160	73
57	paahtamaton — orostat	129	161	179	145	150
58	Tee — Te	3	6	6	12	5
59	Kaakao — Kakao	1	2	1	1	1
60	Sokeri — Socker	192	232	269	283	224
61	Siirappi — Sirap	1	2	1	2	1
62	Karamellit y. m. makeiset — Karameller o. a. söt- saker	10	19	40	54	20
63	Mausteet, suola y. m. — Kryddor, salt m. m.	15	21	27	35	20
64	Olut, kalja y. m. — Öl, svagdricka m. m.	28	40	56	80	40
65	Muut kasvisravintoaineet — Övriga vegetabiliska matvaror	21	35	51	69	34

Toimenhaltijaruokakunnat Befattningshavarhushäll					Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat Arbetar- och befattningshavarhushäll					Virkamiesruokakunnat Tjänstemannahushäll				
alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 11 250	11 250- 18 750	18 750 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
44	86	102	152	96	38	71	99	160	73	123	192	257	171	54
161	204	217	257	210	180	225	252	274	219	176	209	243	199	55
40	71	67	94	69	52	72	84	118	71	100	105	80	99	56
121	133	150	163	141	128	153	168	156	148	76	104	163	100	57
6	7	7	10	7	4	6	6	11	6	9	16	19	13	58
1	2	3	2	2	1	2	2	2	1	4	5	6	5	59
212	233	253	279	244	195	232	263	280	229	232	274	307	260	60
—	1	2	1	1	—	1	1	1	1	2	2	3	2	61
11	28	35	60	33	10	22	38	58	24	36	67	69	52	62
17	23	30	32	26	16	21	28	33	22	28	43	54	38	63
18	25	27	68	32	27	36	45	73	37	30	39	59	38	64
34	43	54	67	49	24	38	52	68	38	60	82	90	73	65

IV. Elintarvikkeiden kulutusmäärät normaaliruokakuntaa kohden eri vaurausryhmissä. —

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Työläisruokakunnat — Arbetarhushåll									Toimenhaltijaruokakunnat —				
Vuosimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk	Määrä — Kvantitet	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750		
		alle 3 750 under 3 750	alle 5 000 under 5 000	alle 6 250 under 6 250	alle 7 500 under 7 500	alle 8 750 under 8 750	alle 10 000 under 10 000	alle 11 250 under 11 250	alle 11 250 under 11 250	alle 581 under 581	alle 3 750 under 3 750	alle 5 000 under 5 000	alle 6 250 under 6 250	alle 7 500 under 7 500	
Ruokakuntien luku — Antal hushåll		54	127	138	95	90	36	17	24	581	5	24	37	45	43
Kuluttajayksikköjä keskimäärin perhettä kohden — Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj		5.16	4.30	3.55	2.93	2.63	2.43	2.30	2.10	3.45	5.87	4.82	3.85	3.52	2.85
1 Maito, kuorimaton — Mjöl, oskummad	l	781.5	908.5	1 000.6	1 112.7	1 242.1	1 243.9	1 204.3	1 376.2	1 012.9	658.7	835.1	907.5	951.4	1 064.6
2 Maito, kuorittu — Mjöl, skummad	»	50.1	88.9	82.2	67.9	57.7	61.9	20.4	26.7	71.2	101.1	68.0	41.1	53.8	46.5
3 Kerma — Grädde	»	7.3	12.1	16.7	18.4	29.6	28.3	40.0	34.3	17.3	11.6	11.7	24.4	27.6	27.2
4 Voi — Smör	kg	32.0	43.2	51.0	52.1	57.9	59.8	58.8	60.3	48.0	23.9	31.1	34.8	47.6	42.5
5 Juusto — Ost	»	1.7	2.9	3.6	5.0	5.4	6.3	8.9	6.9	3.8	1.4	4.0	5.7	8.4	5.7
6 Margariini — Margarin	»	16.3	15.4	14.1	15.6	12.2	12.5	14.2	19.0	14.8	28.6	29.8	26.5	22.8	27.8
7 Rasva ja ihra — Fett och flott	»	2.5	3.7	4.3	3.8	3.7	4.6	2.8	4.5	3.7	5.5	3.5	4.5	4.1	2.4
8 Munat — Ägg	kpl.	86.5	143.3	204.8	237.3	295.4	324.4	349.0	450.8	200.9	76.4	168.9	201.6	261.8	284.1
9 Liha — Kött	st. kg	56.7	75.9	97.0	109.7	115.3	129.1	127.9	135.2	92.5	48.9	64.7	98.9	102.5	103.7
10 tuore naudanniha — färskt nötkött	»	21.8	27.9	36.5	43.9	48.5	54.0	48.2	54.2	36.0	22.1	26.0	41.9	49.6	44.7
11 tuore vasikanliha — färskt kalvkött	»	3.0	3.0	5.4	4.4	6.8	12.0	11.9	9.3	4.9	2.1	2.7	6.4	5.0	6.0
12 tuore sianliha — färskt fläsk	»	17.1	25.4	33.8	36.4	35.7	33.1	38.6	36.8	29.9	11.1	16.2	25.1	22.9	27.2
13 muu tuore liha — annat färskt kött	»	8.6	12.2	14.3	15.6	19.1	18.3	19.3	29.8	14.4	8.8	12.8	17.1	18.4	20.5
14 suolattu sianliha — salt fläsk	»	5.0	5.4	5.0	5.9	3.3	8.1	3.3	2.1	5.1	4.6	4.7	6.1	3.9	3.3
15 amerikalainen silava — amerikanskt fläsk	»	0.4	0.3	0.4	0.4	0.1	0.3	0.3	(0.03)	0.3	0.1	0.2	0.1	0.3	(0.03)
16 muu liha — annat kött	»	0.8	1.7	1.6	3.1	1.8	3.3	6.3	3.0	1.9	0.1	2.1	2.2	2.4	2.0
17 Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	»	12.7	19.1	18.7	25.7	26.1	30.8	30.9	39.6	21.1	10.1	18.0	19.2	21.9	20.1
18 Kala — Fisk	»	35.8	45.6	53.0	63.6	61.3	61.1	71.3	73.9	52.3	51.6	47.3	58.3	71.8	59.4
19 tuore silakka — färsk strömming	»	9.6	13.1	14.4	16.5	15.8	15.7	20.2	17.0	14.0	19.4	17.3	18.8	22.3	14.9
20 muu tuore kala — annan färsk fisk	»	11.8	16.5	20.3	24.1	27.6	23.9	30.4	33.4	20.2	11.2	14.1	18.9	29.4	27.7
21 suolattu silakka — salt strömming	»	4.9	5.3	4.4	6.7	5.5	6.4	6.6	7.1	5.4	5.4	3.8	5.5	6.0	3.3
22 suolattu silli — salt sill	»	7.1	8.4	9.7	11.9	9.2	11.2	8.7	11.7	9.4	13.4	8.5	11.9	9.8	8.5
23 muu kala — annan fisk	»	2.4	2.3	4.2	4.4	3.2	3.9	5.4	4.7	3.3	2.2	3.6	3.2	4.3	5.0
24 Leipä — Bröd	»	95.2	118.5	124.4	155.1	156.1	153.9	146.5	201.1	130.4	91.5	140.7	143.8	151.0	111.9
25 näkkileipä — knäckebröd	»	3.2	6.6	4.5	9.7	7.6	10.1	11.6	13.0	6.6	1.9	7.1	9.5	12.8	10.2
26 ruisleipä, kova — rågröd, hårt	»	14.3	12.9	14.0	16.3	12.7	14.9	16.6	18.1	14.1	1.6	14.2	9.8	12.3	3.9
27 ruisleipä, pehmeä — rågröd, mjukt	»	51.8	64.5	66.5	80.1	90.4	83.3	83.6	111.5	70.8	68.6	82.1	92.3	78.0	66.6
28 muu ruokaleipä — annat matbröd	»	25.9	34.5	39.4	49.0	45.4	45.6	34.7	58.5	38.9	19.4	37.3	32.2	47.9	31.2
29 Jauhot — Mjöl	»	247.0	281.6	265.2	250.8	234.7	233.2	182.7	158.7	255.9	294.3	227.3	221.0	214.3	243.6
30 ruisjauhot — rågmjöl	»	147.0	174.3	148.4	125.6	102.5	92.7	72.9	28.9	139.8	193.4	98.4	118.5	80.9	97.2
31 vehnä- » — vete- »	»	72.9	93.3	100.7	108.6	116.0	122.1	100.3	115.1	99.0	80.1	112.6	92.4	118.4	130.7
32 ohra- » — korn- »	»	8.1	4.6	5.7	5.4	4.2	7.0	1.3	1.7	5.4	3.9	4.6	1.7	4.5	4.7
33 peruna- » — potatismjöl	»	3.2	4.5	5.3	5.4	7.0	7.0	4.9	7.9	5.2	2.5	6.8	5.0	5.2	5.8
34 mallas- » — malt- »	»	1.3	2.2	2.5	2.8	2.4	2.9	2.2	3.5	2.3	0.8	3.5	2.6	2.4	1.8
35 muut jauhot — annat mjöl	»	14.5	2.7	2.6	3.0	2.6	1.5	1.1	1.6	4.2	13.6	1.4	0.8	2.9	3.4
36 Suurimot — Gryn	»	44.9	48.6	56.0	55.5	58.6	60.3	61.3	51.6	52.8	75.9	56.7	58.6	54.6	50.9
37 kaurasuurimot — havregryn	»	20.0	21.3	22.4	23.3	24.6	24.0	25.9	17.0	22.1	49.4	27.6	27.0	23.8	22.7
38 riisi- » — ris- »	»	17.7	18.3	22.7	21.2	21.3	23.3	22.9	20.0	20.4	20.8	17.8	19.6	21.0	17.3
39 manna- » — manna- »	»	5.6	7.1	8.7	8.8	10.0	11.1	10.2	10.9	8.2	3.7	7.0	9.1	6.6	7.8
40 ohra- » — korn- »	»	0.9	1.3	1.1	1.3	1.6	1.3	1.7	2.5	1.2	0.5	3.3	1.4	1.8	1.2
41 tattari- » — bovete- »	»	0.7	0.3	0.9	0.8	1.0	0.4	0.5	1.2	0.7	1.5	1.0	1.4	1.3	1.6

Förbrukade kvantiteter av födoämnen per normalhushåll inom olika välståndsggrupper.

Befattningshavarhushåll				Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat Arbetar- och befattningshavarhushåll								Virkamiesruokakunnat Tjänstemannahushåll							
8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yhteensä Summa	Yhteensä Summa	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	Yhteensä Summa	7 500— 11 250	11 250— 15 000	15 000— 18 750	18 750 tai enemm. eller däröver	Yhteensä Summa	
31	15	42	242	59	151	175	140	133	67	32	66	823	13	46	27	20	25	131	
2.77	2.69	2.55	3.26	5.22	4.38	3.61	3.12	2.70	2.59	2.48	2.20	3.40	4.13	3.42	2.98	2.63	2.45	3.10	
1 195.6	1 036.7	1 179.2	995.1	770.3	895.7	979.7	1 054.5	1 178.8	1 220.7	1 108.4	1 243.9	1 007.8	747.3	902.2	1 075.8	1 000.1	1 069.6	963.2	1
51.8	28.5	31.4	49.4	54.7	85.3	73.0	62.8	53.7	57.1	25.0	29.8	64.9	49.8	56.1	46.7	31.0	40.4	47.1	2
38.4	39.0	40.5	27.6	7.7	12.0	18.5	21.7	28.7	33.1	39.5	38.5	20.3	29.2	27.1	37.8	34.1	39.5	32.7	3
57.1	48.1	63.5	44.4	31.3	41.1	47.4	50.5	52.5	58.5	52.7	192.2	47.0	29.3	34.3	44.6	40.5	47.2	39.0	4
7.9	5.4	7.3	6.2	1.6	3.9	4.1	6.3	5.5	7.1	6.9	7.1	4.5	8.1	6.7	9.0	9.6	10.0	8.3	5
18.7	17.8	19.4	23.9	17.4	17.9	16.9	18.2	17.0	15.5	16.2	19.2	17.3	33.5	34.8	34.2	41.0	46.4	37.5	6
2.6	2.8	2.8	3.4	2.8	3.6	4.3	3.9	3.2	3.6	2.8	3.3	3.6	6.3	2.8	3.7	2.9	2.7	3.4	7
371.3	310.4	399.4	267.3	85.0	146.2	204.1	246.2	292.4	346.9	326.4	414.8	220.0	259.8	269.0	387.6	488.2	536.1	370.6	8
125.8	83.6	137.4	100.5	56.0	73.9	97.4	107.1	111.2	127.5	102.6	136.7	94.8	91.7	106.7	130.7	125.8	149.4	120.2	9
59.6	29.6	53.1	43.4	21.8	27.6	37.7	45.9	47.1	56.7	37.6	53.4	38.1	41.5	48.8	59.8	68.6	56.8	54.3	10
13.7	9.6	15.4	7.5	2.9	2.9	5.6	4.6	6.5	12.8	10.6	13.4	5.7	8.9	9.2	16.8	11.9	22.8	13.6	11
24.0	15.5	33.5	23.6	16.6	23.8	31.8	31.6	32.7	28.7	25.3	34.6	28.1	19.0	22.4	26.9	19.5	27.3	23.4	12
20.4	18.4	26.4	18.6	8.6	12.3	15.0	16.7	19.6	19.3	18.8	27.5	15.5	15.1	20.3	22.2	20.8	31.5	22.2	13
4.5	5.2	3.7	4.5	5.0	5.3	5.2	5.1	3.3	6.4	4.4	3.2	4.9	3.2	2.9	2.1	2.5	7.1	3.5	14
0.3	0.8	0.1	0.2	0.3	0.3	0.3	0.4	0.1	0.3	0.6	0.1	0.3	0.1	0.1	0.2	0.1	(0.03)	0.1	15
3.3	4.5	5.2	2.7	0.8	1.7	1.8	2.8	1.9	3.3	5.3	4.5	2.2	3.9	3.0	2.7	2.4	3.9	3.1	16
28.9	31.6	34.3	23.1	12.5	18.9	18.8	24.3	24.0	29.9	31.3	36.1	21.7	22.4	20.7	34.6	—	86.5	27.8	17
63.0	54.6	88.6	63.4	37.3	45.9	54.2	66.6	60.6	62.1	61.7	83.8	55.5	55.6	62.6	75.4	67.2	90.4	70.0	18
16.8	18.0	24.8	19.2	10.5	13.8	15.4	18.6	15.5	16.3	18.9	22.2	15.5	18.0	16.6	19.9	15.9	15.1	17.0	19
27.7	16.1	38.7	24.7	11.8	16.1	20.0	26.0	27.6	25.8	22.2	37.0	21.5	23.1	28.4	30.1	31.8	50.9	32.7	20
4.3	8.3	6.7	5.2	4.9	5.1	4.6	6.5	4.7	5.3	7.6	6.9	5.3	3.1	5.0	7.1	4.0	4.3	4.9	21
9.7	7.2	11.0	9.8	7.7	8.4	10.2	11.1	9.0	10.5	7.8	11.2	9.5	8.5	7.5	9.6	7.8	11.0	8.7	22
4.5	5.0	7.4	4.5	2.4	2.5	4.0	4.4	3.8	4.2	5.2	6.5	3.7	2.9	5.1	8.7	7.7	9.1	6.7	23
167.3	129.2	141.5	139.0	94.8	122.3	128.9	153.6	140.2	160.4	136.6	161.4	132.9	157.4	129.3	148.0	140.5	118.9	133.9	24
16.5	8.7	13.7	10.9	3.1	6.7	5.6	10.8	8.5	13.2	9.9	13.5	7.8	15.8	11.9	15.0	17.5	19.5	15.1	25
7.3	7.6	5.6	8.7	13.1	13.2	13.1	14.9	9.5	11.3	11.5	10.0	12.6	4.3	5.5	14.9	2.3	2.1	6.2	26
88.3	66.1	78.5	79.3	53.3	67.6	72.4	79.3	81.9	85.7	73.6	89.3	73.3	79.2	70.2	65.7	60.9	67.2	66.4	27
55.2	46.8	43.7	40.1	25.3	34.8	37.8	48.6	40.3	50.2	41.6	48.6	39.2	58.1	41.7	52.4	59.8	30.1	46.2	28
200.7	222.6	201.6	222.3	251.2	272.1	255.3	237.7	237.9	217.5	205.6	187.5	246.2	159.7	173.9	165.1	196.6	198.7	178.2	29
51.8	93.1	61.4	91.7	151.2	161.1	141.7	109.5	100.6	73.0	84.5	50.7	125.9	44.4	59.4	50.5	54.8	55.7	54.6	30
130.7	116.7	126.1	115.9	73.5	96.7	98.9	112.2	121.3	126.2	109.7	122.5	103.8	108.2	100.7	103.4	126.4	125.3	110.2	31
6.0	1.5	3.3	3.9	7.8	4.6	4.8	5.1	4.3	6.6	1.4	2.8	5.0	1.1	4.6	2.0	4.3	3.4	3.4	32
6.3	5.4	6.5	5.7	3.1	4.9	5.3	5.3	6.6	6.6	5.2	6.9	5.3	4.4	5.9	5.7	7.3	6.4	6.0	33
2.9	1.1	2.1	2.4	1.2	2.4	2.5	2.7	2.2	2.9	1.5	2.6	2.3	1.2	1.6	1.4	2.1	1.5	1.6	34
3.0	4.8	2.2	2.7	14.4	2.4	2.1	2.9	2.9	2.2	3.3	2.0	3.9	0.4	1.7	2.1	1.7	6.4	2.4	35
53.9	55.0	60.8	56.5	47.8	50.1	56.6	55.1	55.8	57.3	57.6	57.8	53.9	54.5	53.4	46.4	56.1	52.4	52.3	36
23.2	24.3	30.7	26.5	22.7	22.4	23.4	23.5	23.9	23.6	25.0	26.2	23.4	26.9	28.1	24.0	32.7	30.5	28.2	37
18.6	21.6	17.5	19.0	18.0	18.2	22.0	21.1	19.8	21.1	22.2	18.3	20.0	15.5	15.0	10.5	11.5	11.9	13.1	38
9.6	7.0	9.1	7.8	5.4	7.1	8.8	8.0	9.2	10.4	8.3	9.7	8.1	6.0	6.2	7.7	8.5	7.5	7.0	39
0.5	1.5	1.7	1.7	0.9	1.7	1.2	1.5	1.4	0.9	1.6	2.0	1.4	0.7	1.8	2.1	2.3	0.8	1.6	40
1.9	0.6	1.7	1.4	0.8	0.5	1.0	0.9	1.3	1.1	0.5	1.5	0.9	4.7	2.1	1.5	1.1	1.6	2.1	41

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Määrä — Kvantiteetti	Työläisruokakunnat — Arbetarhushåll								Toimenhaltijaruokakunnat —					
Vuosisimenot kuluttajayksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk			alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750
42	muut suurimot — andra gryn	kg	(0.03)	0.3	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1	—	0.2	—	—	0.1	0.1	0.3
43	Makaroonit — Makaroni	»	1.0	1.8	1.8	2.0	2.9	2.6	4.6	4.3	2.0	2.0	2.6	2.9	2.5	2.1
44	Herneet, kuivatut — Ärtor, tor- kade	»	3.9	4.5	5.2	5.8	4.8	5.8	7.5	5.9	5.0	4.8	3.9	4.3	6.2	5.8
45	Perunat — Potatis	5 l	83.9	103.3	110.1	113.6	118.9	130.8	111.9	116.1	107.2	96.0	93.2	102.1	104.8	106.2
46	Kahvi — Kaffe	kg	15.2	17.9	20.4	22.0	24.4	23.9	23.9	25.8	20.0	16.3	14.6	19.1	16.8	20.2
47	paahdettu — rostat	»	2.5	4.8	5.0	5.5	6.5	7.5	11.3	10.6	5.2	2.6	3.0	4.7	5.2	4.2
48	paahdamaton — orostat	»	12.7	13.1	15.4	16.5	17.9	16.4	12.6	15.2	14.8	13.7	11.6	14.4	11.6	16.0
49	Tee — Te	gr	68.0	102.0	140.0	170.0	200.0	140.0	200.0	370.0	143.0	238.0	136.0	136.0	231.0	170.0
50	Kaakao — Kakao	»	24.0	48.0	82.0	136.0	82.0	116.0	54.0	88.0	75.0	10.0	99.0	109.0	187.0	221.0
51	Sokeri — Socker	kg	72.8	88.1	99.8	103.7	117.9	121.0	131.4	127.1	97.7	92.1	98.5	104.4	105.8	119.1
52	Sirappi — Sirap	»	0.2	0.3	0.7	1.0	0.1	0.5	1.6	0.2	0.5	—	0.1	0.3	0.8	0.7

Befattningshavarhushäll				Työläis- ja toimenhaltijaruokakunnat Arbetar- och befattningshavarhushäll								Virkamiesruokakunnat Tjänstemannahushäll							
8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yhteensä Summa	alle under 3 750	3 750— 5 000	5 000— 6 250	6 250— 7 500	7 500— 8 750	8 750— 10 000	10 000— 11 250	11 250 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	7 500 — 11 250	11 250— 15 000	15 000— 18 750	18 750 tai enemm. eller däröver	Yhteensä Summa		
0.1	—	0.1	0.1	(0.03)	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	(0.03)	0.1	0.1	0.7	0.2	0.6	(0.03)	0.1	0.3	42
2.7	3.9	2.9	2.6	1.1	1.9	2.0	2.1	2.6	2.6	4.2	3.4	2.2	4.1	2.2	2.4	2.9	2.4	2.6	43
4.5	5.3	5.9	5.1	4.0	4.4	5.0	5.9	5.1	5.2	6.3	5.9	5.0	5.1	5.6	3.1	4.1	4.7	44	
97.8	94.0	127.4	104.1	85.0	101.5	108.3	110.4	114.4	115.0	101.7	123.7	106.3	77.6	99.3	103.6	114.9	133.4	106.0	45
18.9	18.7	23.4	18.6	15.3	17.3	20.1	20.2	22.9	21.5	20.9	24.2	19.6	14.0	14.2	16.5	16.2	19.8	15.9	46
5.6	6.5	6.4	4.8	2.6	4.5	4.9	5.4	5.7	6.6	8.6	7.8	5.1	7.6	6.6	7.1	6.7	5.0	6.5	47
13.3	12.2	17.0	13.8	12.7	12.8	15.2	14.8	17.2	14.9	12.3	16.4	14.5	6.4	7.6	9.4	9.5	14.8	9.4	48
200.0	200.0	310.0	197.0	100.0	100.0	140.0	200.0	200.0	170.0	200.0	340.0	170.0	270.0	230.0	390.0	380.0	466.0	340.0	49
238.0	100.0	170.0	153.0	20.0	58.0	88.0	156.0	133.0	167.0	78.0	150.0	102.0	258.0	306.0	401.0	214.0	408.0	326.0	50
111.9	110.4	133.4	110.6	74.5	89.9	100.8	104.5	118.4	116.6	119.4	131.3	101.5	101.1	106.7	117.3	137.0	138.3	118.2	51
1.0	0.2	0.8	0.5	0.2	0.3	0.7	0.9	0.3	0.8	0.9	0.6	0.5	0.4	0.8	0.6	1.3	1.2	0.9	52

V. Elintarvikkeiden kulutusmäärät normaaliruokakuntaa kohden eri paikkakunta- ja vauraus-
orts- och väl-

Paikkakuntaryhmitys — Ortsgruppering		Määrä — Kvantitet	Helsinki — Helsingfors					Muut suuret kaupungit Övriga stora städer				
Vuosimenot kuluttajyksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk			alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa
Ruokakuntien luku — Antal hushåll			53	84	48	18	203	41	66	34	17	158
Kuluttajyksikköjä keskimäärin perhettä kohden — Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj			4.18	3.07	2.52	2.12	3.15	4.61	3.36	2.71	2.15	3.41
1	Maito, kuorimaton — Mjolk, oskummad ..	l	902.0	1 028.5	1 044.0	1 190.8	1 005.4	842.6	930.5	1 074.7	1 037.8	933.2
2	» kuorittu — » skummad ..	»	23.2	36.1	25.3	17.5	28.4	71.1	43.5	62.2	12.4	54.2
3	Kerma — Grädde	»	32.2	53.1	77.9	75.3	52.1	7.0	17.3	35.9	51.9	19.5
4	Voi — Smör	kg	33.0	43.4	45.6	53.0	40.9	38.3	50.1	55.4	63.5	47.9
5	Juusto — Ost	»	3.2	7.2	7.9	6.9	6.0	4.7	7.5	8.7	10.6	6.9
6	Margarini — Margarin	»	18.3	17.2	19.4	16.8	17.9	12.6	17.7	13.6	16.2	15.1
7	Rasva ja ihra — Fett och flott	»	2.9	3.0	2.7	2.1	2.8	-3.7	5.5	3.6	5.2	4.5
8	Munat — Ägg	kpl.	176.1	340.6	359.1	380.6	260.3	125.8	248.9	341.6	476.5	238.7
9	Liha — Kött	kg	86.5	105.1	129.1	134.0	105.2	63.7	98.0	113.8	131.9	91.3
10	tuore naudanliha — färskt nötkött	»	37.7	49.8	62.2	52.8	48.2	24.9	42.7	53.0	45.3	38.5
11	» vasikan- » — » kalv- »	»	5.3	6.6	13.3	14.4	7.9	2.0	4.6	9.4	10.6	5.0
12	» sian- » — » fläsk	»	21.7	24.5	25.7	28.9	24.1	22.7	28.0	28.0	33.1	26.5
13	muu tuore liha — annat färskt kött ..	»	16.8	16.7	18.2	26.0	17.6	10.9	16.0	18.6	34.7	16.0
14	suolattu sianliha — salt fläsk	»	2.1	3.9	5.6	5.1	3.7	1.4	4.2	1.8	4.6	2.8
15	amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk	»	0.2	0.2	0.1	—	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3
16	muu liha — annat kött	»	2.7	3.4	4.0	6.8	3.5	1.5	2.3	2.8	3.4	2.2
17	Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuteri- varor, korv m. m.	»	27.2	33.1	36.0	37.0	31.9	23.0	25.2	33.0	57.1	28.1
18	Kala — Fisk	»	50.9	65.3	70.8	92.6	63.3	47.9	69.0	62.7	81.1	61.4
19	tuore silakka — färskt strömming	»	19.3	23.8	24.2	30.9	22.8	19.4	26.0	18.4	23.4	22.2
20	muu tuore kala — annan färsk fisk ..	»	12.7	16.1	23.6	29.3	17.3	12.7	23.7	27.7	34.7	21.4
21	suolattu silakka — salt strömming ..	»	7.0	7.9	8.2	9.1	7.7	6.0	5.8	3.3	5.0	5.3
22	» silli — » sill	»	9.0	11.7	9.8	14.2	10.6	7.6	10.0	8.5	11.1	9.0
23	muu kala — annan fisk	»	2.9	5.8	5.0	9.1	4.9	2.2	3.5	4.8	6.9	3.5
24	Leipä — Bröd	»	166.7	254.3	243.7	219.3	245.7	160.2	182.0	195.6	192.1	177.4
25	näkkileipä — knäckebröd	»	14.6	19.1	19.2	21.8	17.8	2.9	5.2	8.5	10.2	5.3
26	ruisleipä, kova — rågröd, hårt	»	14.3	8.1	12.1	5.4	10.8	26.4	24.3	16.8	27.5	23.9
27	» pehmeä — » mjukt	»	64.3	137.0	120.6	111.1	132.9	81.9	96.0	105.7	80.0	91.6
28	muu ruokaleipä — övrigt matbröd ..	»	73.5	90.1	91.8	81.0	84.2	49.0	56.5	64.6	74.4	56.6
29	Jauhot — Mjöl	»	89.4	88.6	100.0	87.2	90.9	219.2	201.1	167.5	134.1	196.6
30	ruisjauhott — rågmjöl	»	7.4	7.1	6.4	3.4	6.8	106.9	64.3	43.8	44.3	74.1
31	vehnä- » — vete- »	»	76.9	73.6	84.3	74.1	76.8	95.5	123.7	114.3	79.9	109.1
32	ohra- » — korn- »	»	0.7	1.3	1.8	0.7	1.1	2.2	3.1	0.5	0.6	2.1
33	peruna- » — potatismjöl	»	3.7	5.0	5.9	5.6	4.7	5.3	5.2	5.2	5.1	5.2
34	mallas- » — malt- »	»	0.1	1.0	0.3	0.4	0.6	1.7	2.2	2.5	3.1	2.1
35	muut jauhot — annat mjöl	»	0.6	0.6	1.3	3.0	0.9	7.6	2.6	1.2	1.1	4.0
36	Suurimot — Gryn	»	42.1	52.4	50.8	60.7	49.2	56.3	53.7	50.1	41.8	53.2
37	kaurasuurimot — havregryn	»	22.1	24.9	25.4	28.4	24.3	25.9	22.7	21.6	14.3	23.0
38	riisi- » — ris- »	»	12.1	17.2	13.5	19.5	14.9	20.7	19.4	18.8	15.8	19.5
39	manna- » — manna- »	»	6.4	8.4	9.4	11.5	8.1	7.1	8.2	7.8	8.9	7.8
40	ohra- » — korn- »	»	0.8	0.6	1.1	0.5	0.8	1.4	1.6	0.8	1.6	1.4
41	tattari- » — bovete- »	»	0.7	1.1	1.2	0.7	1.0	1.2	1.5	0.9	1.2	1.3
42	muut suurimot — andra gryn	»	—	0.2	0.2	0.1	0.1	—	0.3	0.2	—	0.2
43	Makaroonit — Makaroni	»	0.4	2.9	3.2	4.7	2.9	1.8	2.0	3.0	4.1	2.2
44	Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade ..	»	6.0	6.5	6.8	7.8	6.5	4.2	5.0	5.3	6.1	4.8
45	Perunat — Potatis	5 l	96.0	109.8	113.2	107.3	105.4	89.5	99.7	91.6	92.8	94.2
46	Kahvi — Kaffe	kg	15.4	19.8	22.3	22.2	18.9	16.3	18.7	18.8	21.8	18.1
47	paahdettu — rostat	»	8.8	11.6	12.3	17.0	11.2	3.8	6.1	6.5	14.6	6.0
48	paahdamaton — orostat	»	6.6	8.2	10.0	5.2	7.7	12.5	12.6	12.3	7.2	12.1
49	Tee — Te	gr	204.0	260.0	250.0	340.0	240.0	100.0	170.0	140.0	310.0	140.0
50	Kaakao — Kakao	»	75.0	170.0	194.0	100.0	140.0	70.0	170.0	170.0	70.0	136.0
51	Sokeri — Socker	kg	86.2	102.5	106.5	119.4	98.8	93.2	108.6	117.1	116.0	105.3
52	Sirappi — Sirap	»	(0.03)	1.0	0.5	0.3	0.5	0.3	1.5	0.6	0.2	0.8

ryhmissä. — Förbrukade kvantiteter av födoämnen per normalhushåll inom olika ständsgrupper.

Pienet kaupungit — Mindre städer					Tehdas- y. m. s. yhdyskunnat Fabriks- m. fl. samhället					Koko maa — Hela landet					
alle under 5 000—	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000—	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
79	97	59	29	264	37	68	59	34	198	210	315	200	98	823	
4.84	3.37	2.54	2.34	3.51	4.76	3.87	2.88	2.40	3.49	4.62	3.39	2.66	2.29	3.40	
815.7	896.9	1 182.5	1 102.8	972.9	900.9	1 032.2	1 344.5	1 351.2	1 113.0	855.6	1 010.2	1 192.4	1 194.8	1 007.8	1
112.2	92.8	57.1	35.2	90.2	62.0	91.2	68.3	34.1	71.4	75.5	68.9	54.8	28.1	64.9	2
4.7	9.7	16.2	33.8	10.6	1.9	2.7	7.8	19.1	5.7	10.6	19.8	30.2	38.8	20.3	3
39.6	48.6	55.9	56.7	46.8	40.0	52.3	58.4	61.8	51.8	38.0	48.6	54.4	58.9	47.0	4
1.3	2.6	4.2	6.4	2.6	2.7	3.7	4.9	6.1	4.0	2.6	5.0	6.0	7.1	4.5	5
21.8	23.1	22.2	22.1	22.3	13.8	10.9	11.2	16.1	12.3	17.8	17.4	16.6	18.2	17.3	6
3.3	3.3	2.5	1.3	3.0	9.0	5.0	4.5	4.4	4.5	3.4	4.1	3.4	3.1	3.6	7
121.5	196.5	293.7	326.4	192.0	87.4	187.0	272.4	397.8	207.7	127.9	187.3	309.4	384.0	220.0	8
65.6	100.4	123.4	117.7	91.2	57.1	101.7	103.4	122.0	93.2	68.2	101.4	116.5	124.3	94.8	9
22.9	34.6	46.6	41.6	32.3	18.7	39.3	44.2	51.7	36.8	25.7	41.1	50.3	47.7	38.1	10
2.4	6.0	9.9	17.7	6.1	2.2	3.5	3.6	7.4	3.7	2.9	5.2	8.6	12.4	5.7	11
19.2	30.9	34.4	28.8	26.5	24.8	42.4	34.4	33.8	34.9	21.5	31.7	31.4	31.2	28.1	12
10.9	20.0	24.4	21.9	17.2	5.3	9.3	16.6	21.0	11.4	11.2	15.7	19.5	24.3	15.5	13
9.0	7.4	6.3	1.2	7.3	4.6	4.6	2.9	4.6	4.2	5.2	5.2	4.3	3.7	4.9	14
0.3	0.2	0.1	0.1	0.2	0.4	0.6	0.2	0.6	0.5	0.3	0.3	0.1	0.2	0.3	15
0.9	1.3	1.7	6.4	1.6	1.1	2.0	1.5	2.9	1.7	1.4	2.2	2.3	4.8	2.2	16
10.6	15.8	21.1	28.8	15.6	11.9	12.8	19.7	27.7	16.0	16.9	21.0	25.9	34.3	21.7	17
43.6	64.4	67.5	90.2	58.4	28.0	39.9	47.9	52.0	40.3	43.2	59.3	61.1	75.8	55.5	18
9.2	11.7	11.7	22.8	11.6	5.7	8.6	12.1	13.5	9.3	12.8	16.7	15.7	21.1	15.5	19
19.3	33.8	38.4	47.0	29.6	9.3	13.9	18.7	17.5	14.4	14.7	22.4	27.0	31.6	21.5	20
3.8	4.5	3.4	6.8	4.2	4.3	3.8	5.0	7.3	4.6	5.0	5.4	4.9	7.1	5.3	21
8.6	10.0	10.3	8.2	9.3	7.2	10.8	9.0	9.0	9.2	8.2	10.6	9.5	10.0	9.5	22
2.7	4.4	3.7	5.4	3.7	1.5	2.8	3.1	4.7	2.8	2.5	4.2	4.0	6.0	3.7	23
47.9	89.7	121.6	125.9	80.8	56.4	55.5	77.9	123.8	69.4	113.5	138.9	146.9	152.1	132.9	24
2.2	3.5	6.5	10.7	4.1	4.9	4.1	8.0	9.6	5.9	5.5	7.7	10.1	12.2	7.8	25
6.3	10.9	3.5	3.0	7.2	12.6	14.1	10.9	11.6	12.7	13.1	13.8	10.1	10.3	12.6	26
27.7	56.2	80.6	85.3	50.9	30.1	23.6	48.0	69.9	36.7	63.0	75.2	83.2	83.6	73.3	27
11.7	19.1	31.0	26.9	18.6	8.8	13.7	11.0	32.7	14.1	31.9	42.2	43.5	46.0	39.2	28
339.4	300.1	252.1	218.3	301.8	361.0	372.3	335.3	253.1	346.3	265.5	248.1	231.3	194.0	246.2	29
214.5	167.7	102.2	80.7	169.2	265.9	246.0	165.5	85.4	212.3	157.9	128.5	91.7	62.9	125.9	30
99.6	111.0	131.0	123.5	110.7	74.7	109.4	146.0	152.0	114.6	89.3	104.3	122.9	117.9	103.8	31
8.9	7.7	6.0	1.8	7.4	7.9	6.7	8.9	4.3	7.3	5.6	4.9	5.0	2.3	5.0	32
4.1	6.0	7.1	6.6	5.5	4.7	4.8	7.4	7.0	5.7	4.4	5.3	6.6	6.3	5.3	33
3.2	3.9	2.6	1.9	3.2	2.2	2.7	3.6	3.0	2.9	2.0	2.6	2.4	2.2	2.3	34
9.1	3.8	3.2	3.8	5.8	5.6	2.7	3.9	1.4	3.5	6.3	2.5	2.7	2.4	3.9	35
50.6	55.6	61.9	58.3	54.8	47.4	61.6	58.5	63.1	57.4	49.3	56.0	56.3	57.8	53.9	36
22.8	22.1	24.8	28.7	23.4	18.9	24.2	23.2	27.0	22.9	22.5	23.4	23.8	25.7	23.4	37
19.4	22.1	23.1	18.6	20.9	19.7	27.1	23.1	22.7	23.7	18.1	21.7	20.2	19.8	20.0	38
6.1	9.4	10.1	7.6	8.0	7.1	7.6	10.2	9.6	8.4	6.6	8.5	9.6	9.2	8.1	39
1.8	1.2	1.6	1.5	1.5	1.3	1.7	1.4	3.0	1.6	1.4	1.2	1.3	1.8	1.4	40
0.3	0.8	2.1	1.9	0.9	0.1	0.8	0.5	0.7	0.6	0.6	1.0	0.2	1.2	0.9	41
0.2	(0.3)	0.2	—	0.1	0.3	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1	0.2	1.2	0.1	0.1	42
0.2	1.9	2.4	2.6	2.0	1.2	1.5	2.3	4.0	1.9	1.7	2.1	2.6	3.7	2.2	43
3.9	5.0	5.3	5.0	4.6	3.1	5.1	3.8	6.1	4.4	4.3	5.4	5.1	6.0	5.0	44
100.0	116.0	120.8	113.8	110.0	95.8	108.2	122.6	132.0	111.4	96.2	109.2	114.6	115.7	106.3	45
17.4	20.7	23.8	21.2	19.9	16.8	21.1	23.3	25.6	21.1	16.7	20.1	22.4	23.0	19.6	46
1.8	2.0	3.8	5.4	2.5	2.4	2.0	3.5	3.1	2.6	3.9	5.1	6.0	8.1	5.1	47
15.6	18.7	20.0	15.8	17.4	14.4	19.1	19.8	22.5	18.5	12.8	15.0	16.4	14.9	14.5	48
70.0	102.0	140.0	240.0	100.0	102.0	170.0	204.0	310.0	170.0	105.0	170.0	170.0	270.0	170.0	49
30.0	100.0	140.0	100.0	70.0	30.0	70.0	100.0	170.0	70.0	34.0	102.0	136.0	136.0	102.0	50
83.6	102.2	125.2	129.1	100.5	78.0	97.3	119.0	134.0	102.1	85.0	102.3	117.8	127.0	101.5	51
0.1	0.4	0.2	0.7	0.3	0.6	0.3	0.6	1.1	0.5	0.2	0.8	0.5	0.7	0.5	52

VI. Elintarvikkeiden kulutusmäärät kuluttajyksikköä kohden eri vaurausryhmissä. —

Yhteiskuntaryhmä — Socialgrupp		Määrä — Kvantiteet	Työläisruokakunnat — Arbetarhushäll				
Vuosimenot kuluttajyksikköä kohden, mk Årsutgifter per konsumtionsenhet, mk			alle under 5 000—	5 000 7 500	— 7 500— 10 000	10 000 tai enem- män eller där- över	Yh- teensä Summa
Ruokakuntien luku — Antal hushäll			181	233	126	41	581
Kuluttajyksikköjä keskimäärin perhettä kohden Antal konsumtionsenheter i medeltal per familj		4.55	3.30	2.57	2.18	3.45	
1	Maito, kuorimaton — Mjolk, oskummad	l	254.4	306.3	365.5	383.2	297.9
2	» kuorittu — » skummad	»	22.2	22.7	17.3	7.1	20.9
3	Kerma — Grädde	»	3.1	5.1	8.6	10.8	5.1
4	Voi — Smör	kg	11.6	15.1	17.2	17.5	14.1
5	Juusto — Ost	»	0.7	1.2	1.7	2.3	1.1
6	Margarini — Margarin	»	4.6	4.3	3.6	5.0	4.4
7	Rasva ja ihra — Fett och flott	»	1.0	1.2	1.2	1.1	1.1
8	Munat — Ägg	kpl.-st.	36.0	64.0	89.0	120.0	59.0
9	Liha — Kött	kg	20.4	29.9	35.1	38.9	27.2
10	tuore naudanliha — färsk nötkött	»	7.6	11.5	14.7	15.2	10.6
11	» vasikan- » — » kalv- »	»	0.9	1.5	2.4	3.1	1.4
12	» sian- » — » fläsk	»	6.6	10.2	10.3	11.0	8.8
13	muu tuore liha — annat färsk kött	»	3.2	4.4	5.5	7.4	4.2
14	suolattu sianliha — salt fläsk	»	1.6	1.6	1.4	0.8	1.5
15	amerikkalainen silava — amerikanskt fläsk	»	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
16	muu liha — annat kött	»	0.4	0.6	0.7	1.3	0.6
17	Leikkeleet, makkara y. m. — Charkuterivaror, korv m. m.	»	5.0	6.2	8.1	10.6	6.2
18	Kala — Fisk	»	12.4	16.7	18.0	21.4	15.4
19	tuore silakka — färsk strömming	»	3.5	4.5	4.6	5.4	4.1
20	muu tuore kala — annan färsk fisk	»	4.4	6.4	7.8	9.4	5.9
21	suolattu silakka — salt strömming	»	1.5	1.5	1.7	2.0	1.6
22	» silli — » sill	»	2.3	3.1	2.9	3.1	2.8
23	muu kala — annan fisk	»	0.7	1.2	1.0	1.5	1.0
24	Leipä — Bröd	»	32.5	39.9	45.8	52.3	38.3
25	näkkileipä — knäckebröd	»	1.6	1.9	2.5	3.7	1.9
26	ruisleipä, kova — rågröd, hårt	»	3.9	4.4	3.9	5.1	4.2
27	» pehmeä — » mjukt	»	17.7	21.0	26.0	29.3	20.8
28	muu ruokaleipä — övrigt matbröd	»	9.3	12.6	13.4	14.2	11.4
29	Jauhot — Mjöl	»	79.4	76.5	68.9	49.7	75.3
30	ruisjauhot — rågmjöl	»	48.5	41.2	29.3	14.0	41.1
31	vehnä- » — vete- »	»	25.4	30.5	34.6	32.0	29.1
32	ohra- » — korn- »	»	1.7	1.6	1.5	0.4	1.6
33	peruna- » — potatismjöl	»	1.2	1.6	2.1	2.0	1.5
34	mallas- » — malt- »	»	0.6	0.8	0.8	0.9	0.7
35	muut jauhot — annat mjöl	»	2.0	0.8	0.6	0.4	1.3
36	Suurimot — Gryn	»	13.9	16.4	17.4	16.4	15.5
37	kaurasuurimot — havregryn	»	6.1	6.7	7.2	6.1	6.5
38	rüsi- » — ris- »	»	5.3	6.5	6.4	6.3	6.0
39	manna- » — manna- »	»	1.9	2.6	3.0	3.1	2.4
40	ohra- » — korn- »	»	0.4	0.3	0.4	0.6	0.4
41	tattari- » — bovete- »	»	0.1	0.2	0.3	0.3	0.2
42	muut suurimot — andra gryn	»	0.1	0.1	0.1	(0.01)	(0.05)
43	Makaronit — Makaroni	»	0.4	0.5	0.8	1.3	0.6
44	Herneet, kuivatut — Ärtor, torkade	»	1.3	1.6	1.5	1.9	1.5
45	Perunat — Potatis	5 l	28.4	32.8	36.0	33.6	31.5
46	Kahvi — Kaffe	kg	5.0	6.2	7.1	7.4	5.9
47	paahdettu — rostat	»	1.2	1.5	2.0	3.2	1.5
48	paahdamaton — orostat	»	3.8	4.7	5.1	4.2	4.4
49	Tee — Te	gr	28.0	160.0	51.0	90.0	40.0
50	Kaakao — Kakao	»	12.0	30.0	27.0	22.0	22.0
51	Sokeri — Socker	kg	24.4	29.8	34.9	37.9	28.7
52	Siirappi — Sirap	»	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1

Förbrukade kvantiteter av födoämnen per konsumtionsenhet inom olika välstandsgrupper.

Toimenhaltijaruokakunnat Befattningshavarhushäll					Työlais- ja toimenhaltijaruokakunnat Arbetar- och befattningshavarhushäll					Virkamiesruokakunnat Tjänstemannahushäll				
alle under 5 000	5 000 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 5 000	5 000— 7 500	7 500— 10 000	10 000 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	alle under 11 250	11 250- 18 750	18 750 tai enemm. eller däröver	Yh- teensä Summa	
29	82	74	57	242	210	315	200	98	823	59	47	25	131	
5.00	3.67	2.82	2.37	3.26	4.62	3.39	2.66	2.29	3.40	3.58	2.83	2.45	3.10	
235.4	273.7	328.2	333.2	292.7	251.6	297.1	350.7	351.4	296.4	254.2	307.3	314.6	283.3	1
21.9	14.1	14.3	9.0	14.5	22.2	20.3	16.1	8.3	19.1	16.1	11.8	11.9	13.9	2
3.4	7.7	9.3	11.8	8.1	3.1	5.8	8.9	11.4	6.0	8.1	10.7	11.6	9.6	3
8.7	12.2	14.2	17.2	13.1	11.2	14.3	16.0	17.3	13.8	9.7	12.6	13.9	11.5	4
1.0	2.1	1.9	2.0	1.8	0.8	1.5	1.8	2.1	1.3	2.1	2.7	2.9	2.4	5
8.7	7.2	6.8	5.5	7.0	5.2	5.1	4.9	5.3	5.1	10.1	10.9	13.7	11.0	6
1.2	1.3	0.7	0.8	1.0	1.0	1.2	1.0	0.9	1.1	1.1	1.0	0.8	1.0	7
44.0	69.0	94.0	109.0	79.0	38.0	55.0	91.0	113.0	65.0	78.0	126.0	158.0	109.0	8
18.1	29.6	33.1	35.3	29.6	20.1	30.0	34.3	36.6	27.9	30.3	37.9	43.9	35.4	9
7.4	13.5	14.9	13.4	12.8	7.6	12.1	14.8	14.0	11.2	13.8	18.7	16.7	16.0	10
0.8	1.7	2.7	4.0	2.2	0.9	1.5	2.5	3.6	1.7	2.7	4.4	6.7	4.0	11
4.5	7.0	7.6	8.1	6.9	6.3	9.4	9.2	9.2	8.3	6.3	7.0	8.0	6.9	12
3.5	5.2	6.0	7.0	5.5	3.3	4.6	5.7	7.2	4.6	5.6	6.4	9.3	6.5	13
1.4	1.4	1.1	1.2	1.3	1.5	1.6	1.3	1.1	1.4	0.9	0.6	2.1	1.0	14
(0.05)	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	(0.02)	(0.04)	(0.01)	0.1	15
0.5	0.7	0.7	1.5	0.8	0.4	0.7	0.7	1.4	0.6	1.0	0.8	1.1	0.9	16
4.8	3.0	6.9	9.8	6.8	5.0	6.2	7.6	10.1	6.4	6.2	9.6	10.7	8.2	17
14.2	19.3	17.9	22.8	18.7	12.7	17.4	18.0	22.3	16.3	17.9	21.2	26.6	20.6	18
5.2	6.1	4.6	6.6	5.7	3.8	4.9	4.6	6.2	4.5	5.0	5.4	4.4	5.0	19
4.0	7.2	8.1	9.2	7.3	4.3	6.6	8.0	9.3	6.3	8.0	9.1	15.0	9.6	20
1.2	1.7	1.1	2.1	1.5	1.5	1.6	1.4	2.1	1.6	1.3	1.7	1.3	1.4	21
2.8	3.2	2.7	2.9	2.9	2.4	3.1	2.8	2.9	2.8	2.3	2.6	3.2	2.6	22
1.0	1.1	1.4	2.0	1.3	0.7	1.2	1.2	1.8	1.1	1.3	2.4	2.7	2.0	23
38.5	43.4	39.2	40.5	40.9	33.4	40.9	43.3	44.7	39.1	40.0	42.6	34.9	39.4	24
1.8	3.3	3.7	3.6	3.2	1.6	2.3	3.0	3.6	2.3	3.7	4.7	5.7	4.5	25
3.4	3.3	1.5	1.8	2.6	3.9	4.1	3.0	3.0	3.7	1.5	2.9	0.6	1.8	26
23.4	24.9	22.1	21.9	23.3	18.5	22.1	24.5	24.6	21.6	21.3	18.7	19.8	19.5	27
9.9	11.9	11.9	13.2	11.8	9.4	12.4	12.8	13.5	11.5	13.5	16.3	8.8	13.6	28
70.7	64.0	66.7	61.3	65.4	78.2	72.9	68.0	57.1	72.4	50.1	52.4	58.5	52.4	29
34.5	29.0	23.3	21.1	27.0	46.5	37.8	27.0	18.5	37.0	16.4	15.4	16.4	16.0	30
31.2	31.2	38.4	36.2	34.1	26.3	30.7	36.1	34.7	30.5	30.2	33.2	36.9	32.4	31
1.3	1.0	1.5	0.8	1.1	1.7	1.4	1.5	0.7	1.5	1.1	0.9	1.0	1.0	32
1.7	1.5	1.8	1.8	1.7	1.3	1.5	1.9	1.8	1.6	1.6	1.9	1.9	1.8	33
0.9	0.7	0.7	0.5	0.7	0.6	0.8	0.7	0.7	0.7	0.4	0.5	0.4	0.5	34
1.1	0.6	1.0	0.9	0.8	1.8	0.7	0.8	0.7	1.1	0.4	0.5	1.9	0.7	35
17.8	16.6	15.3	17.3	16.6	14.4	16.5	16.6	17.0	15.9	15.8	14.8	15.4	15.4	36
9.4	7.4	6.7	8.4	7.8	6.6	6.9	7.0	7.6	6.9	8.2	8.1	9.0	8.3	37
5.4	6.0	5.2	5.5	5.6	5.3	6.4	5.9	5.8	5.9	4.5	3.2	3.5	3.8	38
1.9	2.3	2.5	2.5	2.3	1.9	2.5	2.8	2.7	2.4	1.8	2.4	2.2	2.1	39
0.8	0.5	0.3	0.5	0.5	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4	0.6	0.2	0.5	40
0.3	0.4	0.5	0.4	0.4	0.2	0.3	0.4	0.4	0.3	0.8	0.4	0.5	0.6	41
—	(0.03)	0.1	(0.02)	(0.03)	(0.04)	(0.05)	0.1	(0.02)	(0.04)	0.1	0.1	0.0	0.1	42
0.7	0.8	0.7	1.0	0.8	0.5	0.6	0.8	1.1	0.6	0.8	0.8	0.7	0.8	43
1.2	1.6	1.6	1.7	1.5	1.3	1.6	1.5	1.8	1.5	1.5	1.3	1.2	1.4	44
27.6	30.4	30.3	34.3	30.6	28.3	32.1	33.7	34.0	31.3	27.6	31.8	39.2	31.2	45
4.4	5.3	5.8	6.4	5.5	4.9	5.9	6.6	6.8	5.8	4.2	4.8	5.8	4.7	46
0.9	1.5	1.4	1.9	1.4	1.1	1.5	1.8	2.4	1.5	2.0	2.0	1.5	1.9	47
3.5	3.8	4.4	4.5	4.1	3.8	4.4	4.8	4.4	4.3	2.2	2.8	4.3	2.8	48
50.0	50.0	50.0	80.0	60.0	31.0	50.0	50.0	80.0	50.0	70.0	120.0	137.0	100.0	49
20.0	44.0	66.0	45.0	45.0	10.0	30.0	40.0	40.0	30.0	90.0	95.0	120.0	96.0	50
28.6	30.9	34.2	37.0	32.5	25.0	30.1	34.6	37.4	29.8	31.0	36.9	40.7	34.8	51
(0.04)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1	0.2	0.3	0.4	0.3	52

S. V. T. XXI. Köyhäinhoitotilasto. — F. O. S. XXI. Fattigvårdsstatistik.

- A. 23—37. Köyhäinhoito (vv. 1918—1932). 1922—35. — Fattigvården (åren 1918—1932). 1922—35.

S. V. T. XXVI. Työtilastoa. — F. O. S. XXVI. Arbetsstatistik.

- A. 1—22. Työssä sattuneet tapaturmat (vv. 1898—1925). 1904—28. — Olycksfallen i arbetet (åren 1898—1925). 1904—28.
B. 1—29. Apukassat (vv. 1899—1932). 1905—34. — Understöds-kassor (åren 1899—1932). 1905—34.

S. V. T. XXVI. A. Tapaturmatilastoa. — F. O. S. XXVI. A. Olycksfallsstatistik.

- 1—5. Työssä sattuneet tapaturmat (vv. 1926—1931). Uusi sarja. 1932—35. — Olycksfallen i arbetet (åren 1926—1931). Ny serie. 1932—35.

S. V. T. XXXII. Sosialisia erikoistutkimuksia.

- I. Marraskuun lakko vuonna 1917 ja kapina vuonna 1918. Tilastollinen selonteko niiden vaikutuksesta Suomen teollisuuteen. 1921.
II. Asuntolaskenta huhtikuun 25 p:nä 1919. 1921.
III. Tutkimus Suomen maataloustyöväen oloista palkkausvuonna 1919—1920. 1923.
IV. Tutkimus metsä- ja uittotyöntekijäin oloista keväällä 1921. 1923.
V. Elinkustannukset tilinpitokaudella 1920—21. 1925.
VI. Kieitolakirikokset 1/6 1919—31/5 1924. 1925.
VII. Kieitolakitiedustelu vuonna 1923. 1925.
VIII. Juopumuksesta pidätetyt henkilöt kaupungeissa vuonna 1923. 1925.
IX. Lastaus- ja purkamistyöntekijäin olot. 1928.
X. Tutkimus liikeapulaisten työ-, palkkaus- y. m. oloista vuonna 1925. 1929.
XI. Teknillisen henkilökunnan työ- ja palkkausolot vuonna 1929. 1933.
XII. Yötyöntekijätarien työ-, asunto- ja terveysolot. 1935.
XIII. Työläisnuorisotutkimus. 1935.
XIV. Elinkustannustutkimus vuodelta 1928.
A. Kaupunkien ja muiden asutuskeskusten tilinpitoperheet. 1936.

F. O. S. XXXII. Sociala specialundersökningar.

- I. Novemberstrejken år 1917 och upproret år 1918. En statistisk utredning angående deras inflytande på Finlands industrier. 1921.
II. Bostadsräkningen den 25 april 1919. 1921.
III. Undersökning angående arbetsförhållandena bland lantarbetarna under avlöningsåret 1919—1920. 1924.
IV. Undersökning angående arbetsförhållandena bland skogs- och flottningsarbetarna våren 1921. 1924.
V. Levnadskostnaderna under bokföringsperioden 1920—21. 1925.
VI. Brott mot förbudslagen 1/6 1919—31/5 1924. 1925.
VII. Förbudslagsenquäten år 1923. 1925.
VIII. För fylleri anhållna personer i städerna år 1923. 1925.
IX. Lastnings- och lossningsarbetarnas levnadsförhållanden. 1928.
X. Undersökning rörande de affärsanställdas arbets-, avlönings- m. fl. förhållanden år 1925. 1929.
XI. Den tekniska personalens arbets- och avlöningsförhållanden år 1929. 1933.
XII. Nattarbetarnas arbets-, bostads- och hälsoförhållanden. 1935.
XIII. Undersökning rörande arbetarungdomen. 1935.
XIV. Levnadskostnadsundersökningen år 1928.
A. Bokföringsfamiljerna i städer och övriga bosättningscentra. 1936.

Sosialinen Aikauskirja. — Social Tidskrift.

Sosialministeriön julkaisema. — Utgiven av Socialministeriet.

Jatkoa julkaisuun: Työtilastollinen Aikauslehti, Suomen Teollisuushallituksen julkaisema (vv. 1907—1917). — Fortsättning på publikationen: Arbetsstatistisk Tidskrift, utgiven av Industristyrelsen i Finland (åren 1907—1917).
Ilmestyy kuukausittain. — Utkommer månatligen.